

Pe urme de

DOMNITORI și DOAMNE, REGI și REGINE

Boris Crăciun

O istorie ilustrată a caselor domnitoare

Viețile și faptele extraordinare ale personalităților – înfățișate pentru elevii care învață istoria • Monumante și locuri istorice memorabile • Legende și povestiri cuceritoare • Trecute vieți de doamne, regine și domnițe • 270 de portrete, desene, hărți, fotografii

Colecția
„CARTE ȘCOLARĂ ILUSTRATĂ"
este coordonată
de
Boris CRĂCIUN

Redactor: **Daniela Costin**

A colaborat prof. gr. I **Ștefan Epure** (Iași)

Editura PORȚILE ORIENTULUI Iași
CASA ȘCOLILOR

Pe urme de DOMNITORI și DOAMNE, REGI și REGINE

O istorie ilustrată a caselor domnitoare de Boris Crăciun

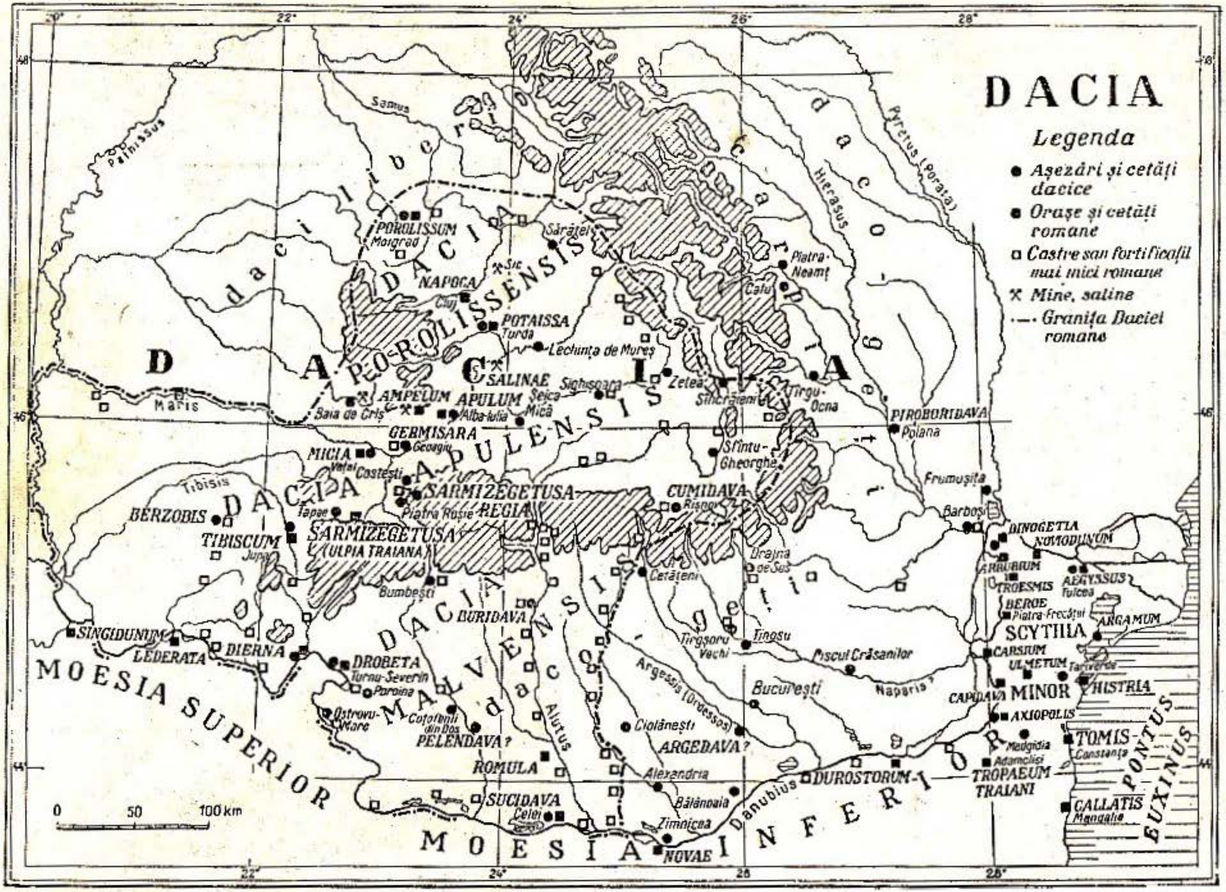
Carte cu 270 de portrete, desene, hărți, fotografii

Pe urmele marilor regi daci Burebista și Decebal

Cu 2000 de ani în urmă, vatra actuală a românilor era stăpânită de strămoşii noştri daco-geți, un popor dârz şi vrednic din marele neam al tracilor. Privind harta Daciei, să ne purtăm paşii spre vestita capitală *Sarmizegetusa Regia* din Munții Orăştiei. Astăzi, numeroase grupuri de elevi, la fel ca şi alți excursionişti români şi străini pasionați de istoria fascinantă a dacilor (care s-au bătut aprig cu legiunile Imperiului Roman), se încumetă să urce, pe drumuri pieptişe de munte, spre uriaşul centru politic, militar, economic şi religios de la Grădiştea Muncelului. Aici e inima Daciei. Aici e cetatea de scaun a dacilor, care nu se temeau de moarte. Aici e bârlogul fabulos, altădată căptuşit cu aur, al lupilor

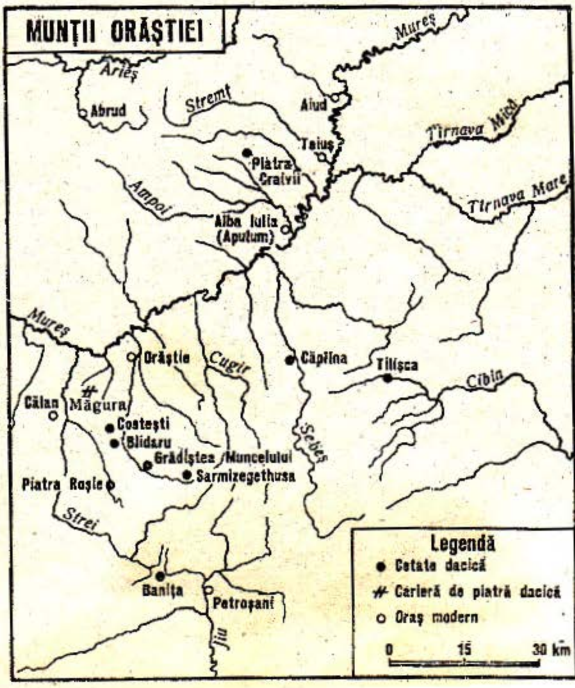

DACIA
Legenda
Așezări și cetăți dacice
Orașe și cetăți romane
Castre sau fortificații mai mici romane
Mine, saline
Granița Daciei romane
DACIA
DACIA POROLISSENSIS
DACIA APULENSIS
DACIA MALVENSIS
daci liberi
costoboci
carpi
daco-geți
daco-geți
MOESIA SUPERIOR
MOESIA INFERIOR
SCYTHIA MINOR
PONTUS EUXINUS
POROLISSUM
Moigrad
NAPOCA
Cluj
POTAISSA
Turda
Lechința de Mureș
SALINAE
AMPELUM
APULUM
Alba-Iulia
Baia de Criș
GERMISARA
Geoagiu
MICIA
Vețel
Costești
SARMIZEGETUSA REGIA
Piatra Roșie
Tapae
SARMIZEGETUSA (ULPIA TRAIANA)
BERZOBIS
TIBISCUM
Jupa
Bumbești
BURIDAVA
SINGIDUNUM
LEDERATA
DIERNA
DROBETA
Turnu-Severin
Poroina
Ostrovu-Mare
Cotofenii din Dos
PELENDAVA?
ROMULA
SUCIDAVA
Celei
NOVAE
Zimnicea
Bălănoaia
Alexandria
ARGEDAVA?
Ciolănești
București
Tinosu
Tirgșoru Vechi
Piscul Crăsanilor
Cetățeni
Drajna de Sus
CUMIDAVA
Rișnov
Sfîntu-Gheorghe
Sîncrăieni
Zetea
Sighișoara
Șeica Mică
Sărățel
Sic
Piatra-Neamț
Calu
Tirgu-Ocna
PIROBORIDAVA
Poiana
Frumușița
Barboși
DINOGETIA
NOVIODUNUM
ARRUBIUM
TROESMIS
AEGYSSUS
Tulcea
BEROE
Piatra-Frecăței
ARGAMUM
CARSIUM
ULMETUM
HISTRIA
CAPIDAVA
AXIOPOLIS
Medgidia
TOMIS
Constanța
Adamclisi
TROPAEUM TRAIANI
CALLATIS
Mangalia
DUROSTORUM
Danubius
Alutus
Argessis (Ordessos)
Naparis?
Tibisis
Maris
Samus
Pathissus
Pyretus (Porata)
Hierasus
0 50 100 km
20° 22° 24° 26° 28°
48 46 44

daco-geți, strămoșii noștri blonzi, puternici și temerari, care purtau în luptă stindardele lor cu capete de lupi ce șuierau amenințător.

Salba de cetăți din Munții Orăștiei

Dacă vreți să mergeți într-o excursie extraordinară pe urmele lui Burebista sau Decebal, regii eroi ai străbunilor noștri, treceți Mureșul spre Orăștie și pătrundeți pe o imensă poartă naturală în Carpații Meridionali, spre nucleul statului dac, adică un nemaipomenit complex de fortificații (*dave*) întins pe 150 km² și ridicat pe Apa Grădiștii de către daci. Dacă urmăriți pe a doua hartă, vedeți Cetățuia de la *Costești,* acropola marelui Burebista, apoi cetățile *Blidaru*, de la *Piatra Roșie* și, după *Grădiștea Muncelului*, chiar fortificația *Sarmizegetusa*, ascunsă pe terase muntoase, ca un cuib de vulturi. Romanii Împăratului Traian, învingându-l pe Decebal,

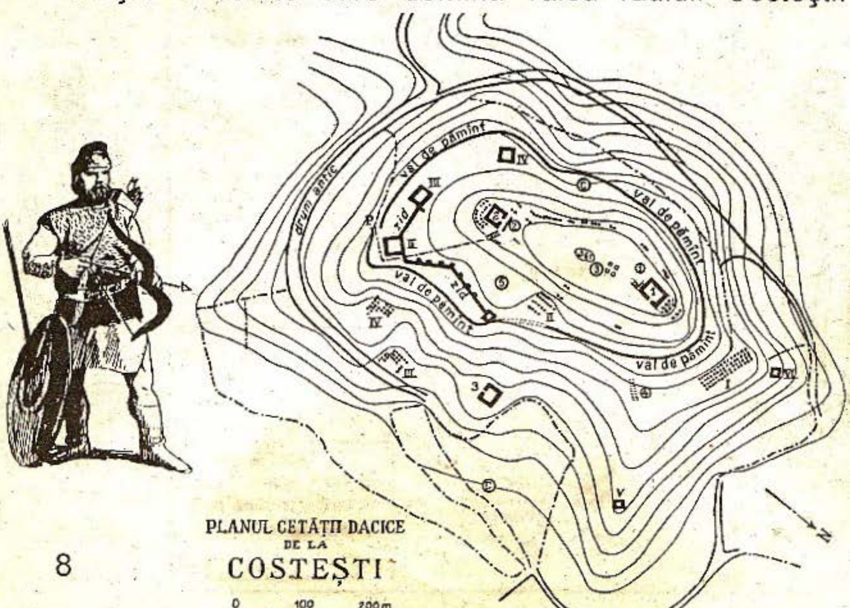

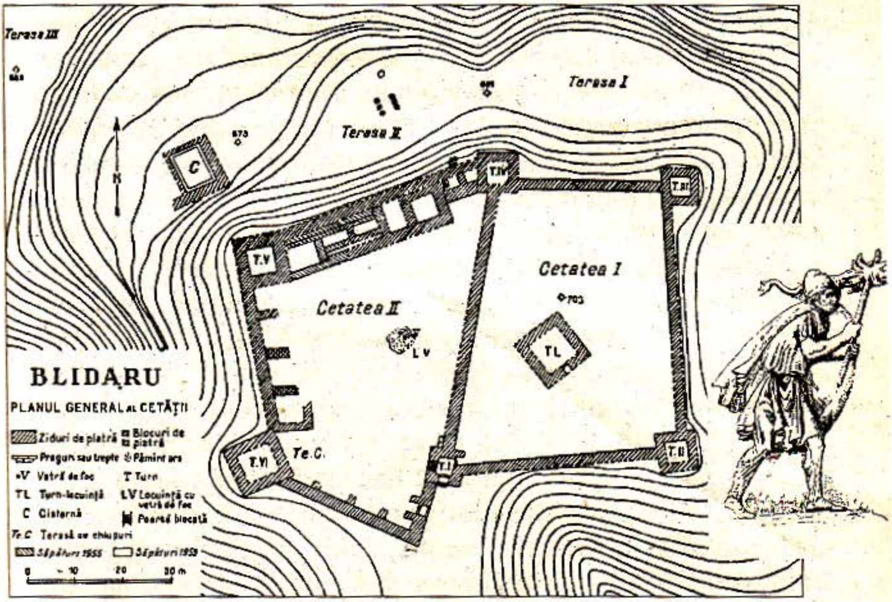
au zdrobit acest complex de întărituri, de teamă să nu fie refăcut. Totul a fost transformat în ruine, rămase până azi ca mărturii de preț în fermecătoarele decoruri naturale din colinele Carpaților sudici. Dar pietrele dacilor vorbesc! Pietrele din salba de *dave*! Ruinele vizitate, mai ales de arheologi şi grupuri de tineri, evocă şi dezvăluie, prin imaginile lor din piatră, frânturi din ceea ce a fost podoaba şi mândria regatului dac de altădată.

Călătorul îşi închipuie că se întâlneşte pe drum cu daco-geții de odinioară, în costumele lor albe, neasemuite. Bărbați bărboşi, femei şi fete frumoase, copii veseli şi neastâmpărați. Dacă ați văzut filmele artistice *Burebista*, *Dacii* sau *Columna*, care reînvie vremurile de acum două milenii, dacă ați citit pagini ilustrate de istorie sau romane şi povestiri ale scriitorilor noştri, în drumeția spre Sarmizegetusa Dacica veți reconstitui, dragi cititori, în imagini clare, viața de zi cu zi a dacilor, munca lor neobosită şi bătăliile încinse pentru a-şi păstra libertatea, în fața cotropitorilor.

La 18 km de Orăştie, lângă satul cu acelaşi nume, se zăreşte o cetate care domină valea râului: *Costeşti*.

PLANUL CETĂȚII DACICE DE LA COSTEȘTI

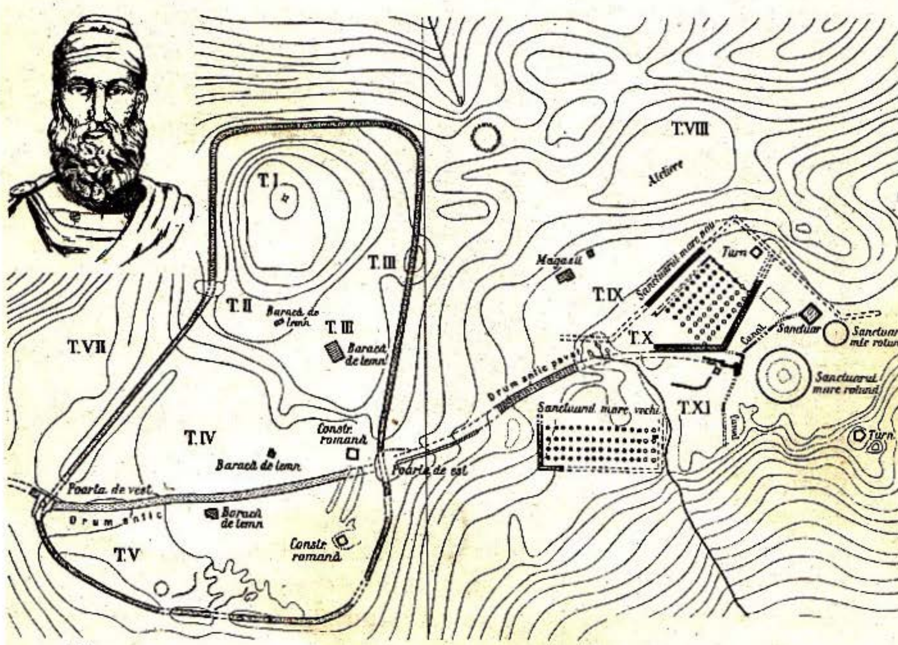
Arheologii presupun că aici se aflau reşedinţa regală a lui Burebista şi câteva sanctuare ale marelui preot Deceneu. Romanii au distrus cetatea Costeşti în anul 102 d.Hr., Decebal a refăcut-o, însă romanii lui Traian au ruinat-o din nou în 106 d.Hr., definitiv. La sud de Costeşti, pe un platou, se înalţă ruinele celor două cetăţi de la *Blidaru*. Dacă mergeţi pe jos două zile, ajungeţi tocmai la *Piatra Roşie*, altă fortificaţie impresionantă, numită astfel deoarece pietrele de pe platou sunt de culoare roşcată. Şi aici există două incinte întărite. A mai fost identificată şi fortificaţia de la *Feţele Albe*, situată la 1200 m înălţime.

Tot la această altitudine faţă de nivelul mării se găseşte *Sarmizegetusa Regia (Dacica)*, cea mai impresionantă dintre cele cinci cetăţi descoperite. La fortăreaţă se ajunge anevoios, după un drum obositor, care durează o zi, întâi cu un tren forestier pe linie îngustă (20 km), care urmăreşte malul vestic al râului Grădiştea, unde se ascund păstrăvii în bulboane. La staţia Cetate, unde trebuie să coborâţi, începe

a doua parte a călătoriei, făcută pieptiş, pe poteci montane istovitoare. Efortul excursioniştilor e recompensat, pe platoul înalt, de plăcerea întâlnirii cu ruinele Sarmizegetusei, cetatea de reşedinţă a regilor daci. Se află în mijlocul unei splendide păduri de fagi. Autorul cărţii *„Pietrele dacilor vorbesc"*, istoricul american Paul MacKendrick scrie în 1975, după o vizită aici, că cetatea şi sanctuarul „constituie punctul arheologic cel mai spectaculos din România şi sunt într-adevăr unice în Europa". Aşadar, osteneala urcuşului dificil e răsplătită pe deplin.

Ce vedem la Sarmizegetusa?

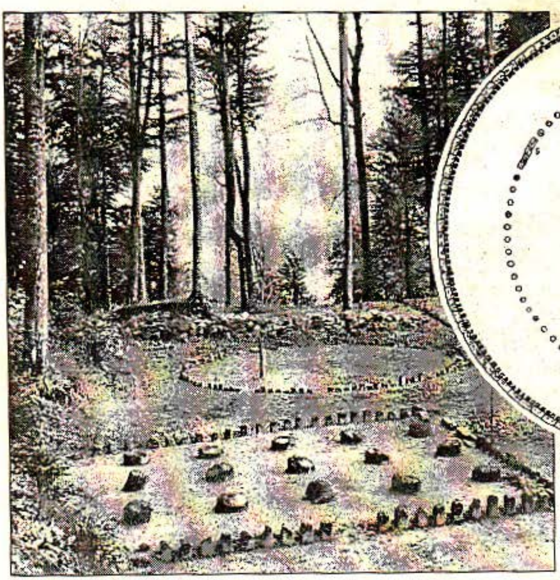
Cetatea de scaun a lui Decebal (*Basileion*, cum o numeşte Dio Cassius) ocupă o suprafaţă de numai 3 ha, însă în jurul ei se întindeau pe o lungime de 3 km aşezări civile, locuite de nobili, meşteşugari, negustori, păstori. Cetatea propriu-zisă avea forma unui patrulater neregulat, din

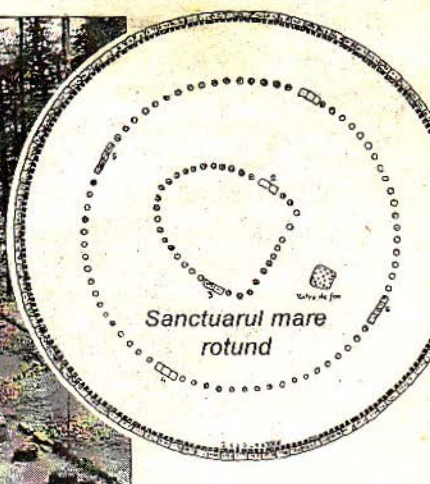

blocuri masive din piatră, mărginit de un zid gros de 3,20 m. Se pătrundea în fortificație prin *poarta de vest*, pe un drum antic pavat, larg de 6 m, care ducea la *poarta de est*. Drumul pavat cu lespezi de calcar, continuă după incinta cetății, circa 100 m, până la *sanctuarele* dacilor. Aici se întinde, pe două terase, *incinta sacră*, cu sanctuare de cult, azi în ruină, deoarece au fost distruse în mod sălbatic de către cuceritorii romani, la ordinul lui Traian. Iată vestigiile *sanctuarului mare vechi*, la dreapta, în formă de patrulater, cu 60 de coloane, construit în timpul lui Burebista. Considerându-l învechit, Decebal ridică *sanctuarul mare nou*, ceva mai spațios, dar tot cu 60 de coloane.

Sanctuarele din centrul religios

Pe terasa inferioară, dacii au mai construit, pentru acest centru religios, *un mic sanctuar pătrat* cu 18 coloane de andezit, pe trei rânduri. Deosebit de interesante, cum vedeți pe hartă, sunt cele două sanctuare rotunde de la Sarmizegetusa. *Sanctuarul mare rotund*, cu diametrul de 30 m, este alcătuit din două cercuri concentrice, în mijloc aflându-se

o incintă ca o potcoavă. Acad. C. Daicoviciu şi H. Daicoviciu în cartea *Sarmizegetusa* afirmă că acest sanctuar reflectă un sistem calendaristic folosit de daci în epoca Burebista - Decebal. Numărul total (180) al stâlpilor subţiri, având valoare de „zile", reprezintă jumătatea anului dacic care, la fel ca la multe popoare antice, număra 360 de zile, împărţite în 12 luni a câte 30 de zile. Ridicatul nivel al ştiinţei dacilor este probat dè existenţa calendarului solar.

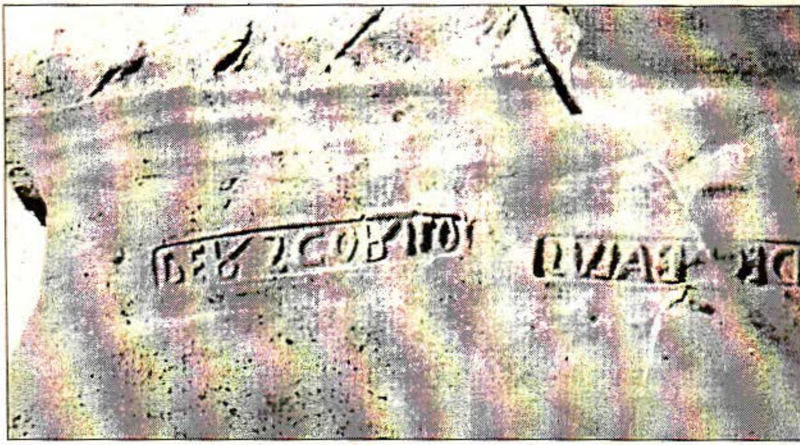
Există şi *Sanctuarul mic rotund*, de numai 12 m diametru. La nordul marelui sanctuar circular se află un *disc de piatră* de 6,5 m diametru, compus din zece pene de forma feliilor de tort, care reprezintă, fără îndoială, soarele.

E posibil ca tocmai aici să fi fost „muntele sfânt" al dacilor, acel *Kogaionon* amintit de geograful şi istoricul Strabon, unde străbunii noştri se închinau zeului lor Zamolxis.

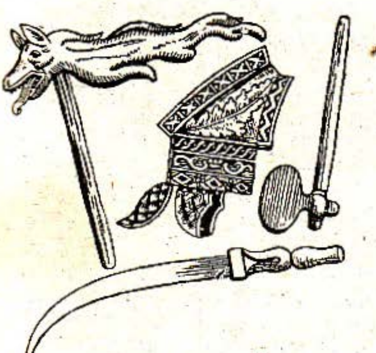
Ce s-a găsit în cetate?

Revenind la *cetatea de refugiu*, întărită cu ziduri impresionante şi terase pe şase nivele, amintim vizitatorilor că arheologii au descoperit aici două obiecte foarte importante. Primul, *o trusă medicală*, adică o cutie de lemn ferecată în alamă şi cu mâner de fier, conţine: un scalpel, o pensetă, pulbere de piatră ponce şi vase micuţe pentru substanţe farmaceutice. Este dovada clară a practicării medicinei la daci. Al doilea obiect, devenit celebru, este un vas uriaş (104 cm diametru, 61 cm înălţime), de forma unei cupe de şampanie, fără picior. Acest vas poartă ştampila răsturnată, în limba dacilor, cu alfabet latin *DECEBALUS PER SCORILO*, adică Decebal, fiul (*puer* în latină) lui Scorilo. Se ştie că tatăl lui Decebal, Scorilo, a fost un rege de mai mică importanţă, care a domnit înaintea regelui erou, timp de 40 de ani. Alţi istorici au tradus inscripţia: *Decebal (a făcut acest vas prin) Scorilo*.

La săpăturile arheologice efectuate în zonă s-au găsit o mulţime de obiecte folosite de daci, de la arme precum pumnale, săbii dacice curbate, scuturi, vârfuri de suliţă,

până la sute de unelte din fier, deoarece aici au fost identificate adevărate ateliere meşteşugăreşti unde se mai făceau: coase, seceri, sape, greble, brăzdare de plug, topoare, dălţi, fierăstraie, părţi din căruţe, balamale, cuie, pinteni etc. Este astfel dovedit faptul că, în jurul Sarmizegetusei, exista un fel de orăşel, unde-şi aveau locuinţele nobilii, marii preoţi, proprietarii de pământuri, negustorii, meşteşugarii, şefii militari. Prin această zonă, mişunau odinioară dacii în vreme de pace şi, tot aici, s-a dat bătălia militară decisivă, dintre romani şi daci, în anul 106 d.Hr., când Traian a dat lovitura de graţie statului dac, regele Decebal luându-şi singur viaţa, pentru a nu cădea viu în mâinile învingătorului trufaş.

Dacă privim o hartă a Greciei Antice, vedem că la nord, dincoace şi dincolo de Dunăre (Istru), se întindea Tracia. Istoricul Herodot afirmă că neamul tracilor era cel mai numeros din lume. Cu două secole înainte de Decebal şi Traian, uniunile de triburi de la Carpați, Dunăre şi Marea Neagră au fost reunite, pe la anul 82 î.Hr., sub conducerea unui rege puternic: *Burebista*. El a întemeiat primul stat centralizat (cu capitala în Munții Orăştiei) de pe meleagurile noastre – aşa cum ne dă importante informații geograful Strabon. „Cel dintâi şi cel mai mare dintre regii din Tracia", numit astfel în celebra inscripție în marmură descoperită la Balcic (Bulgaria) şi aflată acum la Muzeul Național din Sofia, a reuşit să unească toate triburile geto-dace, sprijinindu-se nu numai pe autoritatea armelor, dar şi pe convingerile religioase ale dacilor, care se închinau aceleiaşi zeități, Zamolxis. Aici a fost ajutat de viceregele şi marele său preot Deceneu.

Domnia regelui Burebista

Între anii 82-44 î.Hr. regele Burebista, folosind căi paşnice, dar şi o armată de circa 200.000 de oameni, realizează o uriaşă împărăție (de fapt, un imperiu), în apropierea Imperiului Roman. Harta alăturată este convingătoare. După victoria asupra celților şi cucerirea cetăților greceşti de la Pontul Euxin, de la Olbia la Apollonia (inclusiv Histria, Tomis, Callatis), **hotarele stăpânirii sale se întindeau între Munții**

Balcani, Marea Neagră, Carpații Nordici din Ucraina actuală și Slovacia la vest. Toți „regișorii" din stătulețele daco-getice, din vatra tracilor, s-au supus lui Burebista.

Nu știm cum arăta energicul și înțeleptul rege. Din antichitate se păstrează numai chipul lui Decebal, datorită imaginilor de pe Columna lui Traian. Portretele celorlalți regi daco-geți, amintiți în izvoarele istorice, n-au ajuns până la noi și, de aceea, vom folosi desenele realizate în timpul nostru de părintele-pictor Simion Tatu, fost stareț al Mănăstirii Plumbuita.

Capitalele marelui rege Burebista

Pornind pe urmele activului rege cuceritor, unii istorici afirmă că prima sa reședință (ca și a tatălui său) se afla la **Argedava de pe râul Argeș** (identificată cu dava de la **Popești**, comuna Mihăilești-Ilfov). Aici, tatăl lui Burebista, al cărui nume nu-l cunoaștem (dar era sigur căpetenie getică), l-a primit în vizită pe celebrul ***Acornion* din Dionysopolis** (Balcic-Bulgaria), unul din sfetnicii săi diplomatici. Acest grec, despre care se vorbește pe larg în inscripția amintită (49 de rânduri săpate în marmură, în limba greacă; de fapt un decret al locuitorilor cetății în cinstea lui Acornion), spune că a călătorit la Argedava, întâlnind aici pe tatăl lui Burebista, iar apoi a fost ambasador al fiului său, regele Burebista, la Pompeius, rivalul lui Caesar (vedeți textul inscripției, reprodus parțial mai jos).

Burebista n-a rămas numai stăpân în acropola de la Argedava (Popești), în câmpia getică a Munteniei, cetate ușor de cucerit. Cu timpul, pe măsura unificării semințiilor din „împărăția" sa, marele preot Deceneu l-a sfătuit să-și mute capitala de la Argedava, pe râul Argeș, tocmai pe muntele sacru de unde venise viceregele și sfătuitorul său.

Astfel, Burebista a ridicat cetăți noi în Munții Orăștiei, greu de cucerit, la Costești, la Sarmizegetusa Regia, aproape de locul cel mai adorat de daco-geți, unde a poruncit construirea sanctuarelor de andezit, cum a dorit Deceneu. Au participat direct la lucrările de ridicare a cetăților de la Grădiștea Muncelului arhitecți și meșteri greci, după distrugerea cetăților grecești de la Pontul Euxin (Marea Neagră).

Ce spune inscripția de la Dionysopolis

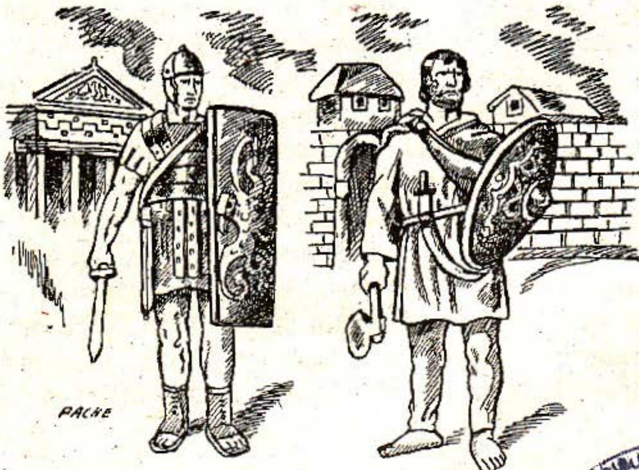
„Și în timpul din urmă **regele Burebista ajungând cel dintâi și cel mai mare dintre regii din Tracia** și stăpânind tot teritoriul de dincoace de fluviu (Dunăre) și de dincolo și a ajuns de asemenea la acesta (la Burebista) în cea dintâi și cea mai mare prietenie, a obținut cele mai bune foloase pentru patria sa, vorbindu-i și sfătuindu-l în ceea ce privește chestiunile cele mai importante, atrăgându-și bunăvoința regelui spre binele orașului; și în toate celelalte (ocazii) oferindu-se pe sine fără să se cruțe în soliile orașului și luând asupra-și fără șovăire primejdii, pentru a contribui în tot chipul la binele patriei.

Și fiind trimis de regele Burebista ca ambasador la Cn(aeius), Pompeius, fiul lui Cnaeius, imperator al romanilor și întâlnindu-se cu acesta în părțile Macedoniei, lângă Heraclea Lyncestis (astăzi Bitolia-Monastir), nu numai că și-a îndeplinit cu bine însărcinările primite de la rege, câștigând pentru acesta bunăvoința romanilor, dar și pentru patrie a purtat cele mai frumoase negocieri; în general în orice situație a împrejurărilor expunându-se cu trup și suflet și folosind cheltuieli din ale vieții proprii (adică din averea lui particulară) și dând puteri noi din averea sa (de la el însuși) la unele dregătorii ale orașului (adică ajutând cu bani tezaurul public) arată cel mai mare zel pentru binele patriei sale."

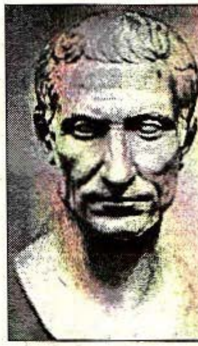
Geograful Strabon despre Burebista

„Ajungând în fruntea neamului său, care era istovit de războaie dese, **Burebista, bărbat get, l-a înălțat atât de mult prin exerciții, abținere de la vin şi ascultare față de porunci, încât, în câțiva ani, a făurit un stat puternic şi a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine. Ba încă a ajuns să fie temut şi de romani.** Căci trecând plin de îndrăzneală Dunărea şi jefuind Thracia - până în Macedonia şi Illyria -, a pustiit pe celții care erau amestecați cu tracii şi cu illirii şi a nimicit pe de-a întregul pe boii aflați sub conducerea lui Critasiros şi pe taurisci. Spre a ține în ascultare poporul, el şi-a luat ca ajutor pe **Deceneu, un magician care rătăcise multă vreme prin Egipt, învățând acolo unele semne de prorocire, mulțumită cărora susținea că tălmăceşte voința zeilor.** Ba încă de un timp fusese socotit şi zeu, aşa cum am arătat când am vorbit despre Zamolxis. Ca o dovadă pentru ascultarea ce i-o dădeau geții, este şi faptul că ei s-au lăsat înduplecați să taie vița de vie şi să trăiască fără vin. Cât despre Burebista, acesta a pierit din pricina unei răscoale, mai înainte ca romanii să apuce a trimite o armată împotriva lui. Urmaşii acestuia la domnie s-au dezbinat, fărâmițând puterea în mai multe părți. De curând, când Caesar Augustus a trimis o armată împotriva lor, puterea era împărțită în cinci părți. Atunci însă stăpânirea se împărțise în patru. Astfel de împărțiri sunt vremelnice şi se schimbă când într-un fel, când într-altul." (din *Geographia* lui Strabon)

Pentru stăpânirea romană din Grecia şi Macedonia, statul măreț al lui Burebista era o reală primejdie, un fel de ghimpe dureros în coastă. Prin desele sale incursiuni de pradă în posesiunile Imperiului roman, stăpânul daco-geților era socotit „spaima romanilor" (Strabon). Pentru a-i diviza pe puternicii duşmani, Burebista s-a amestecat în războiul civil dintre Pompei şi Caesar (49-48 î.Hr.). Amintitul grec Acornion, omul său de încredere, l-a vizitat pe Pompei, în cartierul acestuia din Macedonia şi i-a oferit limpede alianța militară a geților.

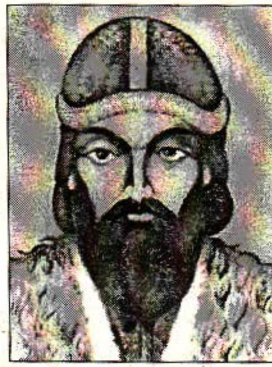
Cum a fost asasinat

Însă Caesar l-a învins pe Pompei la Pharsalus, după care învinsul s-a refugiat în Egipt, fiind asasinat în 48 î.Hr. Ca urmare, Caesar a rămas singurul conducător al Romei şi a hotărât să pornească o expediție în anul 44 î.Hr. împotriva lui Burebista, pentru a-l pedepsi. Însă marele Caesar a fost asasinat la 15 martie, în urma complotului condus de Brutus şi Cassius. Aşadar, cucerirea Daciei a fost amânată...

Aceeaşi soartă a avut-o, în acelaşi an, şi marele rege de la Sarmizegetusa Regia. A fost victima unei conspirații de nemulțumiți. S-a petrecut asasinarea în capitală sau în altă davă? Izvoarele istorice nu ne oferă alte informații, după cum nici despre reginele şi familia stăpânitorului nu ne dau nici un amănunt. Restul este imaginație – teritoriu în care scriitorii şi realizatorii de filme au suplinit sărăcia documentelor autentice din antichitate. Statul uriaş al lui Burebista s-a destrămat, în urma omorârii regelui de către o conspirație de la curtea sa, de fapt un complot al căpeteniilor de triburi, care doreau ca statul centralizat al geto-dacilor să se separe din nou, ca înainte de unirea lui Burebista şi Deceneu. „Imperiul" se dezmembrează în patru, apoi în cinci formațiuni statale. Însă Dacia din zona Transilvaniei, cu reşedința la Sarmizegetusa, va supraviețui după asasinat, sub sceptrul lui Deceneu şi apoi al lui Comosicus.

Deceneu

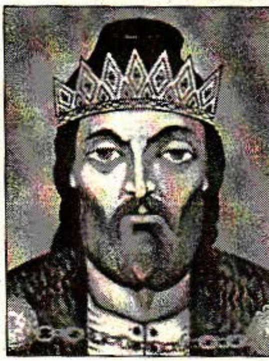

Mare preot al geto-dacilor (sec. I î.Hr.). Sfetnicul lui Burebista contribuie decisiv la unificarea triburilor geto-dacice şi la organizarea statului. Lui i se atribuie reforma religioasă şi morală a societăţii.

Pentru a-i feri pe daci de viciul băuturii, ia hotărârea de a tăia viţa de vie. Introduce un cod de legi, numite *belagine*, care pun bazele unei societăţi civilizate.

După moartea lui Burebista, devine rege al dacilor din teritoriul intracarpatic (rămas după fărâmiţarea imperiului lui Burebista).

Comosicus

Rege şi mare preot al dacilor, cu reşedinţa în Munţii Orăştiei (sec. I î.Hr.). Îi succede la domnie lui Deceneu.

Despre el, istoricul Iordanes spune: „Iar după ce Deceneu a murit, (dacii) l-au avut în aproape aceeaşi veneraţie pe Comosicus, deoarece acesta nu era mai prejos în iscusinţă. El era socotit, datorită priceperii sale, şi rege pentru dânşii, şi preot, şi judeca poporul ca judecător suprem". Reşedinţa o avea la Sarmizegetusa, ca şi înaintaşii săi Burebista şi Deceneu.

Scorilo

Rege al dacilor între anii c. 28-68 d.Hr. Unii cercetători îl consideră tatăl lui Decebal. La Sarmizegetusa s-au găsit două fragmente de vase ceramice având inscripţiile: prima – **Decebalus**, iar a doua – **per Scorilo**, acestea fiind traduse de unii astfel: **Decebal, fiul lui Scorilo.**

În timpul lungii sale domnii, dacii vor să-i atace pe romanii măcinaţi de lupte interne, dar Scorilo, rege bătrân şi înţelept, îşi tempereazâ războinicii printr-o pildă: dă drumul unui lup într-o arenă unde se luptau câinii. Atunci, toţi câinii au oprit gâlceava şi s-au aruncat asupra lupului. Scorilo le arăta astfel că numai prin unire îi pot învinge pe romani.

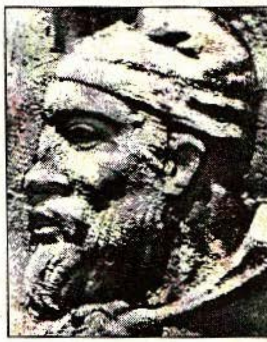
Duras

I-a succedat lui Scorilo. A domnit între anii 68-87. El a renunțat la politica prudentă a predecesorului său, atacându-i pe romani în Moesia, în special iarna, când Dunărea era înghețată. Când în 87 romanii trec la contraofensivă, Duras, fiind bătrân, cedează tronul lui Diurpaneus, supranumit apoi Decebal.

Decebal – regele erou

Statul dac dezmembrat, după omorârea lui Burebista, a fost întărit şi dus la glorie în timpul domniei lui **Diurpaneus - Decebal (87-106 d.Hr.)**. Era mai mic ca întindere, însă mai rezistent decât „împărăția" lui Burebista. Decebal a preluat puterea de la unchiul său Duras, după ce a condus bine armata dacilor în bătăliile din Moesia (sudul Dunării) împotriva romanilor. Puterea de la Roma nu uitase de hotărârea lui Caesar de a învinge Dacia, țara fabuloasă, plină de frumuseți, bogății naturale şi mai ales mine şi comori de aur.

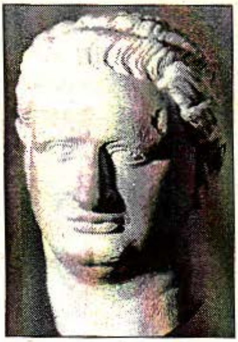

Împărat era Domițian

În anul 89, Decebal zdrobeşte oştile invadatoare ale generalului roman Cornelius Fuscus, care trecuseră Dunărea pe un pod format „din corăbii legate între ele". Fuscus este ucis, tabăra romană jefuită de agerii luptători daci. A pierit o întreagă legiune, al cărei steag ajunge în mâna iscusitului rege dac. Era un prim dezastru.

Împăratul Domițian, ofensat de ruşinoasa înfrângere, trimite în anul 88 o nouă armată peste Dunăre, condusă de generalul Tettius Iulianus, dar pe alt itinerar. La *Tapae*, probabil în Poarta de Fier a Transilvaniei, după o luptă sângeroasă, romanii îi înving pe daci. Viceregele Vezina abia

scapă de aici cu viaţă. Încolţit, Decebal acceptă pacea propusă de Domiţian, deoarece împăratul e învins, pe alte fronturi, de marcomani, cvazi, sarmaţi iazigi (pe teritoriul Boemiei şi Sloveniei). Pacea încheiată în 89, prin ambasada condusă de **Diegis, fratele regelui**, dovedeşte abilitatea diplomatică a lui Decebal. Deşi învins, profită de situaţia critică a duşmanilor, pentru 12 ani. Domiţian, un împărat inabil şi desfrânat, urmează soarta tragică a altor oameni politici de la Roma: este asasinat în anul 96, după ce omorâse 11 senatori şi-i exilase pe mulţi alţii.

Domiţian

Traian, un împărat exemplar

Împăratul romanilor (98-117) s-a născut în oraşul Italica-Spania, în anul 53, fiind primul împărat provenit din afara Italiei. Marcus Ulpius Traianus era comandantul legiunilor de la Rhin, când – datorită calităţilor sale militare şi cetăţeneşti – a fost înfiat şi desemnat ca succesor de împăratul Nerva. Acest act a fost făcut cu acordul senatului şi poporului.

Când a preluat puterea, Traian a spus: „Mă voi purta cu ceilalţi, cum aş fi dorit să se poarte împăratul cu mine, dacă aş fi fost simplu cetăţean."

Pentru refacerea economică a imperiului, **a hotărât să cucerească Dacia,** recunoscută în antichitate pentru bogăţia ei de aur. În două campanii militare (101-102 şi 105-106) a înfrânt rezistenţa dacilor şi a transformat cea mai mare parte a Daciei în provincie, colonizând-o cu elemente

romane. Pentru această izbândă a fost onorat cu titlul **Dacicus**. În amintirea victoriei asupra lui Decebal, a ridicat la Roma, în 113, **Columna lui Traian**.

Între anii 114-117 declanşează ofensiva în Asia, transformând Armenia în provincie romană (114), iar teritoriul de la est de Eufrat, după cucerirea Babilonului, a fost organizat în provinciile romane Mesopotamia şi Asiria (115).

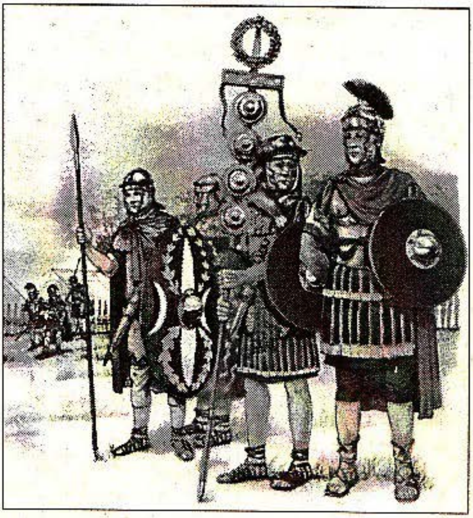
La moartea sa (117), Imperiul Roman cunoaşte cea mai mare întindere teritorială.

*

„După ce stătu câtva timp la Roma, Traian făcu o expediţie împotriva dacilor, gândindu-se la ceea ce făcuseră ei, supărat pentru banii pe care ei îi luau în fiecare an şi văzând că puterile şi trufia lor cresc. Decebal, aflând de plecarea lui, se înspăimântă, ştiind bine că mai înainte învinsese nu pe romani, ci pe Domiţian, dar că acum va avea să lupte cu romanii şi cu împăratul Traian. Traian se deosebea foarte mult prin dreptatea, bărbăţia şi simplicitatea moravurilor sale." (Dio Cassius – *Istoria romană*)

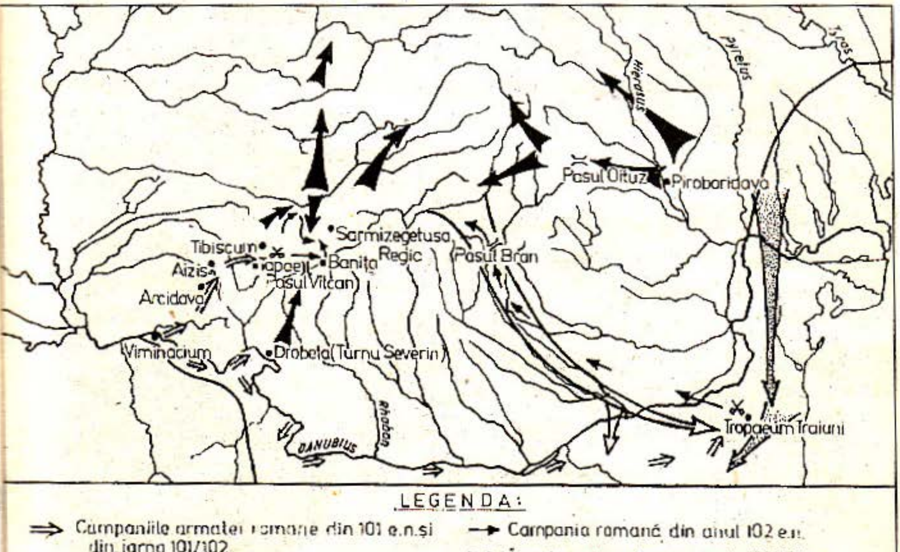
Primul război (101-102)

Pacea încheiată de Domiţian cu Decebal e considerată de către noul împărat *Marcus Ulpius Traianus* prea avantajoasă pentru daci şi dezastruoasă pentru romani. Hotărârea lui a fost energică: să cucerească Dacia şi s-o transforme în provincie romană. Îl ademeneau comorile şi bogăţiile Daciei lui Decebal, care devenise puternică şi ameninţătoare pentru Roma. Principala şosea strategică pe malul drept al Dunării era terminată, iar regele dac, înştiinţat

de iscoade, se pregăteşte de rezistenţă, hărţuind legiunile romane.

Primul război (a se vedea pe harta alăturată) e declanşat în primăvara anului 101. Împăratul porunceşte ca armata sa

(80.000 oameni) să treacă Dunărea în Banat, cu ţinta finală Sarmizegetusa Regia. Decebal e precaut, întârziind bătălia decisivă, prin mici lupte de hărţuială, cum îi era obiceiul. Ştia puterea militară a legiunilor instruite şi cu arme aprige de atac. În fine, alege locul bătăliei: acelaşi *Tapae*, la fel ca în urmă cu 13 ani. E noiembrie. Bătălia se încinge. Dacii rezistă eroic. Mulţi morţi şi răniţi. Chiar Traian îşi sfâşie hainele pentru feşe, atât de mulţi răniţi erau. Romanii înving, dar vine iarna. Cetele de daci, cu bastarni şi sarmaţi, lovesc necruţător castrele romane din Dobrogea. Împăratul e obligat să trimită cavaleria într-acolo, restabilind situaţia. Armata romană reia campania în primăvara lui 102, dar cucerirea cetăţilor, munte cu munte, e dificilă. Decebal e încolţit la Sarmizegetusa,

inima statului. Cade cetatea de la Costeşti. Regele dac cere pacea, iar condiţiile impuse de Traian sunt aspre, umilitoare. Dacii erau obligaţi să-şi predea armele, maşinile de luptă, meşterii primiţi de la romani, să dărâme toate cetăţile. Traian anexa la imperiu Oltenia, Banatul şi Muntenia.

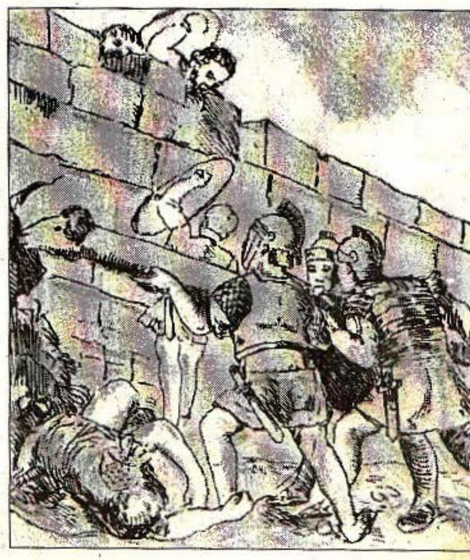
Decebal îşi dă seama că Traian nu renunţă la distrugerea statului dac. Încalcă tratatul de pace din 102 şi se pregăteşte din nou de luptă, pentru a redobândi independenţa deplină a ţării sale. În loc să le dărâme, consolidează davele, se aliază cu vecinii.

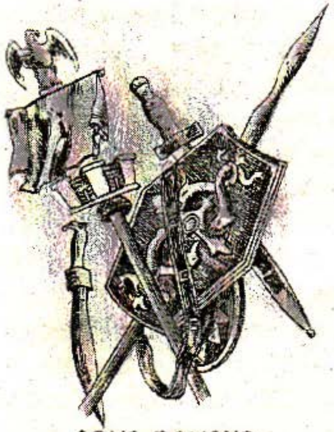
Al doilea război (105-106)

La rândul său, Traian rămâne perseverent, cu aceeaşi idee a cuceririi şi subjugării Daciei. Construieşte repede podul de la Drobeta, peste Dunăre, arhitect fiind renumitul Apollodor din Damasc.

În iulie 105, se declanşează al doilea război. Pe noul pod şi prin alte locuri năvălesc legiunile romane, care invadează ameninţător şi decisiv Dacia. Cu mulţi ostaşi şi maşini de război straşnice distrug apărarea din Munţii Orăştiei şi asediază Sarmizegetusa Regia. Luptele sunt aprige, dar romanii intră în cetate şi-i dau foc. Istoviţi de luptă şi de lipsa apei, o parte din apărători predau cetatea de scaun. Alţii, în frunte cu Decebal, ies din încercuire, cu gând de a organiza o

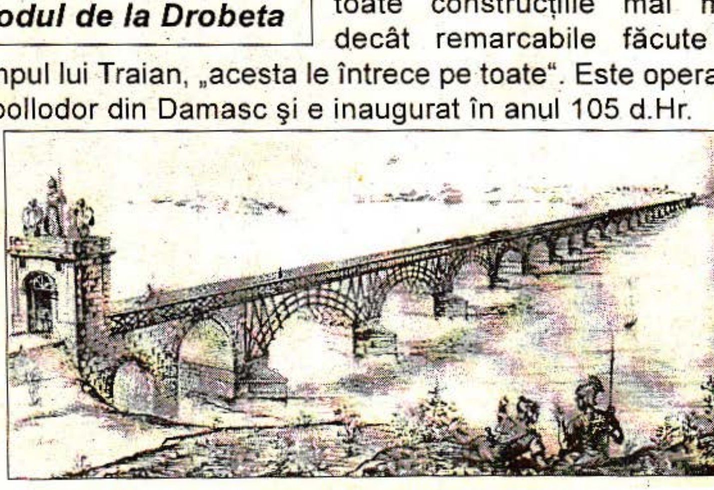
ARME ROMANE

nouă rezistență, în alte locuri. Însă regele-erou este încercuit, gata să fie prins de viu. Alege însă moartea prin sinucidere, decât viața în lanțuri și umilință, în urma carului triumfal al marelui său rival Traian. Ultimele rezistențe ale dacilor sunt înfrânte în vara anului 106. Davele din Munții Orăștiei sunt distruse, iar populația transferată de aici, la șes. Teritoriul cucerit e transformat în provincie romană, numită încă de atunci *Dacia Felix* (Dacia cea fericită).

Podul de la Drobeta

Despre acest pod, istoricul Dio Cassius spune că, dintre toate construcțiile mai mult decât remarcabile făcute în timpul lui Traian, „acesta le întrece pe toate". Este opera lui Apollodor din Damasc și e inaugurat în anul 105 d.Hr.

Podul avea o lungime de 1135 de metri. El era susținut de 20 de piloni construiți din pietre pătrate cimentate și cărămidă. Fiecare pilon avea o înălțime de 150 de picioare, fără fundament și lățimea de 60 de picioare. Pilonii erau așezați la o distanță de 170 de picioare (cca. 56 m). Între stâlpi erau arcade pe care era construit drumul.

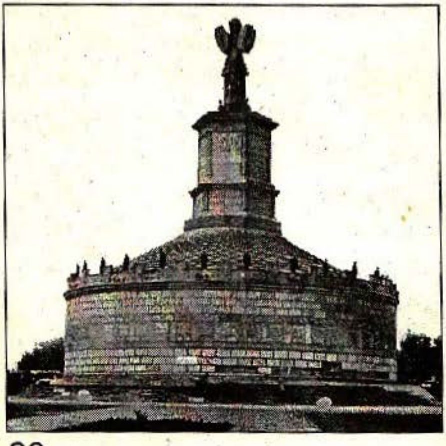
Cucerirea Daciei a produs la Roma o bucurie imensă.

Triumful lui Traian

Serbările, care au durat 123 de zile, au fost cele mai grandioase din cele câte găzduise Roma până atunci. La ele au participat 10.000 de gladiatori și 11.000 de fiare sălbatice au fost aduse în arene pentru a satisface pofta de spectacol a romanilor.

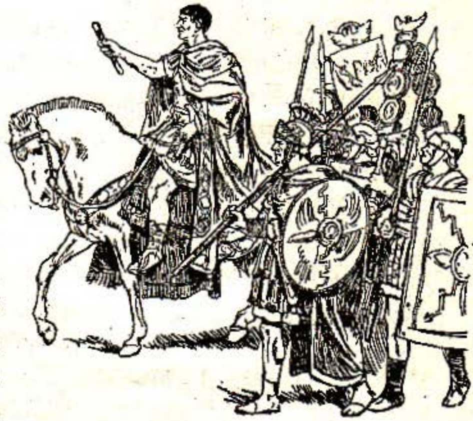
Au fost ridicate însă și unele monumente de mari proporții care să amintească în timp faptele de arme ale lui Traian.

În sudul Dobrogei, unde în anii 101-102 romanii au dus lupte grele cu dacii și aliații lor, a fost ridicat **Tropaeum Traiani**, un monument de dimensiuni impresionante (înălțimea – 38 m și diametrul bazei – 39 m), împodobit cu sculpturi reprezentând diferite scene de război.

La Roma a fost ridicată, în 113, **Columna lui Traian**, operă a arhitectului şi sculptorului Apollodor din Damasc. Aşezată în mijlocul forumului construit de împărat, ea are o înălţime de 39,18 m şi un diametru de 4 m. Este împodobită cu un şir continuu de sculpturi de la bază spre vârf. În cei 200 metri de bandă spiralică sunt reprezentate 124 episoade din războaiele dacice, cu peste 2500 de figuri.

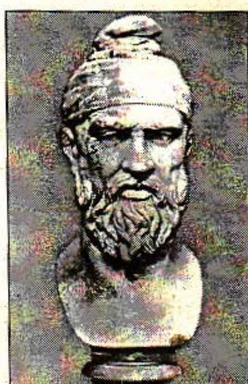

La 117, în soclul Columnei a fost depusă o urnă cu cenuşa împăratului Traian.

Cum arăta Decebal

Aşadar, din antichitate nu s-a păstrat nici un portret de rege dac, cu excepţia lui Decebal. Nu cunoaştem cum arătau Dromichete, Cotiso, Oroles, Burebista sau Scorilo, chipurile lor fiind desenate sau sculptate din imaginaţie, mai ales în timpurile noastre.

Pe Columna lui Traian de la Roma, ultimul rege dac apare, în basoreliefuri, de şase ori, în timp ce Traian e înfăţişat de 50 de ori. În imaginea de la pagina 20, îi vedem portretul în scena bătăliei de la Tapae. Capul a fost sculptat din profil: faţă osoasă, energică, un nas puternic, părul şi barba purtate după moda dacică.

La Muzeul Vaticanului din Roma se păstrează *bustul lui Decebal*, descoperit în 1822, cu prilejul săpăturilor făcute la forul lui Traian. Bustul este din marmură,

înalt de 1,05 m. Observați nasul cu nările largi, gura cu buze groase, împodobită cu mustăți care se lasă peste barbă, sprâncenele stufoase deasupra ochilor pătrunzători, ca de vultur. Aceste portrete corespund descrierii literare pe care i-a schițat-o istoricul Dio Cassius în *Istoria romană*.

...Dibaci în a întinde curse, afirmă acest istoric, Decebal era un bun luptător şi se pricepea să folosească izbânda, dar şi să iasă dintr-o înfrângere, pentru care lucru el a fost mult timp pentru romani un potrivnic de temut.

Familia lui Decebal

Ne-ar fi plăcut să avem date despre *soția* (sau *soțiile*) lui Decebal. Izvoarele istorice, însă, nu ne spun nimic despre regina de la Sarmizegetusa. În schimb, avem date despre *sora* regelui dac. Istoricul grec Dio Cassius (sec. II-III d.Hr.) ne informează că, pe vremea primelor operațiuni ale lui Traian în Dacia, **o soră a lui Decebal a fost prinsă de generalul Manus Laberius Maximus. Femeia a fost capturată într-o cetățuie, ajungând prizonieră la romani**. Regele-frate era afectat de această întâmplare, fiind gata chiar să ceară pacea, pentru a-şi răscumpăra sora. De altfel, pe Columna lui Traian din Roma, vedem un grup de femei dace făcute prizoniere, aşteptând să fie urcate cu de-a sila într-o corabie. Una dintre ele, din centrul tabloului, poate fi această soră a regelui. La îmbarcare asistă chiar Traian, care o invită, cu mâna întinsă, ca să urce în corabie. Ea era, desigur, o pradă importantă, pe care împăratul o expedia la Roma, ca să însoțească somptuosul car triumfal al învingătorului Daciei.

DACII-BĂRBAT şi FEMEIE-ÎN PORTUL LOR.

Se pare că, la acel car triumfal, pe lângă sora regelui, au fost înfăţişaţi poporului roman şi *copiii* (sau *nepoţii*) lui Decebal, identificaţi tot dintr-o scenă de război de pe Columnă. Soldaţii romani urmăresc, în basorelief, un pâlc de fugari daci, pe care-i ucid. Sunt cruţaţi doar doi băieţandri, pe care legionarii îi prind de mâini, pentru a-i lega şi trimite, ca o pradă nobilă, la Roma.

Mărturiile antice ne informează despre nobilul ***Diegis*, unul dintre fraţii regelui**, folosit de Decebal ca sol în relaţiile diplomatice cu romanii. Acesta ajunge şi la Roma, în zilele lui Domiţian, de vreme ce poetul Marţial îl aminteşte în *Epigrame*.

Cum s-a sinucis Decebal

Regele erou al dacilor purta numele de *Decebal*, foarte răspândit atunci în popor. Era format din adjectivul dacic *balos*, adică *puternic*. Într-adevăr, căpetenia supremă a ţării era puternică, îndrăzneaţă, vitează, iscusită în luptă. A dovedit acest lucru în bătăliile cu Domiţian şi apoi cu Traian, în cele două războaie vestite în istoria europeană. Din păcate, cu toată eroica apărare a oştenilor daco-geţi la Sarmizegetusa, disciplinatele legiuni romane prind ca într-un cleşte cetăţile din Munţii Orăştiei, le bat cu teribile maşini de război, zidurile cedează, iar dârjii daci sunt

măcelăriţi. Scăpat din încercuirea de la Sarmizegetusa, Decebal ajunge călare undeva, în centrul podişului ardelean, pentru a organiza rezistenţa şi contraatacul împotriva romanilor. În jur, doar un pâlc de călăreţi credincioşi. Dar, cavaleria rapidă romană se află pe urmele lui, deoarece Traian îl doreşte viu, pentru a-l târî după carul său, la Roma. Fugarii, sleiţi de puteri, ajung într-o pădure, înconjurată imediat de urmăritori: cercetaşii din avangarda Legiunii a VII-a Claudia, conduşi de **bravul călăreţ Tiberius Cladius**

Maximus din Filippi-Macedonia. Reconstituim pentru lectura tinerilor scena sinuciderii, cu ajutorul basoreliefului de pe Columna lui Traian, dar şi după documentul descoperit în 1965 de către profesorul american M.P. Speidel: un lung epitaf în latină, scris pe lespedea sarcofagului acestui călăreț care a văzut cum moare Decebal, luându-i capul şi mâna dreaptă, trofee pe care le-a dus personal împăratului Traian la cartierul general de lângă localitatea dacică *Ranisstorum*.

Călăreții daci din pâlc îl protejau pe Decebal, regele învins,

Capul şi mâna dreaptă

care fugea de urmăritori. Se încinse o bătălie pe viață şi pe moarte. Pădurea era stropită de sânge. Răniții îşi dădeau duhul. Un cal îşi strivise călărețul. Poiana era căptuşită de cadavre.

– În numele Împăratului Traian, predă-te, rege Decebal! răcni de pe cal, cu paloşul amenințător, Tiberius Claudius Maximus.

– Mă vrei viu, cavalere? se auzi glasul dârz al lui Decebal.

– Aşa e porunca lui Cezar, care-ți făgăduieşte viața.

– Ulpiu Traian mă doreşte viu, ca să umilească Dacia. Decât rob în lanțuri, după carul triumfal al lui Traian, mai bine...

Vezina, vicerege şi mare poet, înghiți otravă şi căzu mort, cu gura albă, înspumată.

Într-o fracțiune de secundă, regele Decebal îşi smulse de la şold sabia încovoiată.

– Ia-mă la tine, Zamolxe!

Râdea zgomotos, ca toți dacii care se sinucid, veselindu-se. Cu vârful ascuțit, își reteză gâtul. Trupul i se răstoarnă în genunchi, sub stejar. Scutul de alături nu-i mai folosea. Sângele se scurgea prin rana adâncă. Până și Claudius Maximus era cutremurat. L-ar fi dorit viu, cum poruncise Traian.

– E mort, Claudius Maximus!

– Da, e mort!

– Ceilalți s-au otrăvit. Alții s-au predat. Ce facem cu Decebal?

Comandantul corpului de cavalerie avea instrucțiuni precise.

– Am ordin să-i iau capul și mâna dreaptă.

Se năpusti, fulgerător, cu paloșul asupra cadavrului regal. Lovi ca un măcelar, până ce-i desprinse capul și mâna dreaptă, cum era ordinul. Le-a vârât într-un sac, înroșindu-se de sânge. Călărețul macedonean din Filippi își făcuse datoria. Va fi răsplătit cu aur pentru fapta sa.

Vara secetoasă a anului 106. Traian aștepta, la cartierul general de lângă Ranisstorum să fie adus capul lui Decebal.

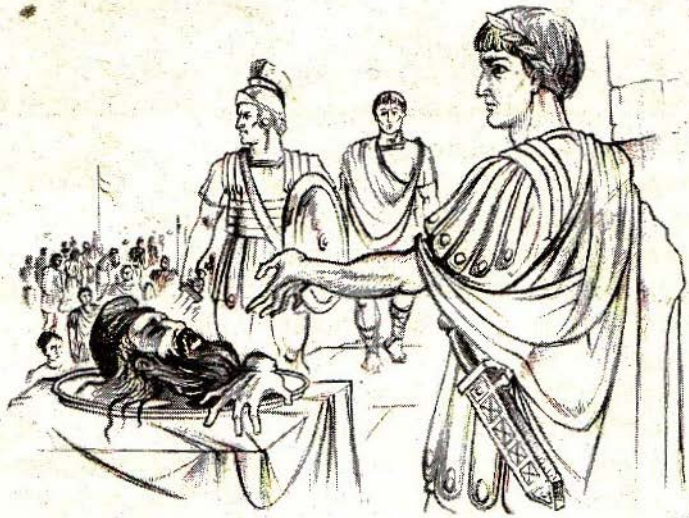
– El e viteazul care l-a capturat, împărate!

La 40 de ani, Tiberius Claudius Maximus era iute în mişcări şi voinic.

– Ave, Caesar, imperator!

Imediat scoase din sac trofeele râvnite de Traian.

– De ce în sac? Doar e pradă de preț. Pune capul pe tipsia aceea de aur. Şi mâna... Să le ungi cu sare, că s-au împuțit. La Roma să ajungă întregi, decurionule. De azi, devii decurion, pentru fapta ta. Vei primi o pungă de dinari. Şi tipsia va fi a ta, când vei azvârli capul în Tibru.

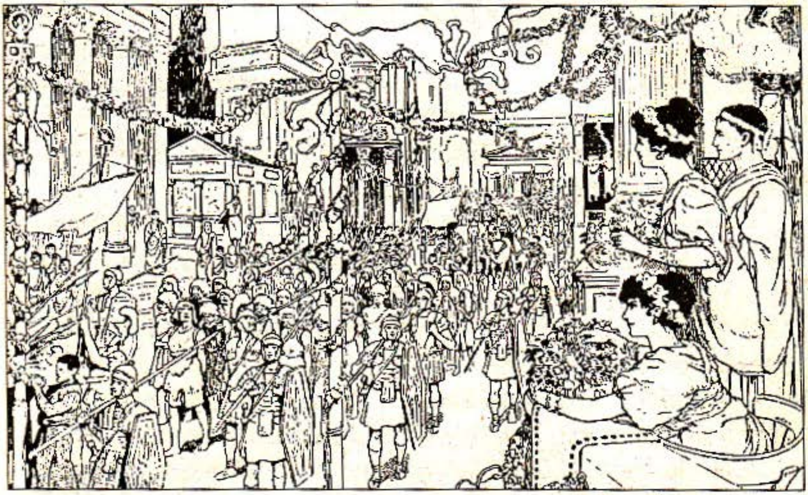

Ulpiu Traian îl puse să-i istorisească, amănunțit, cum l-a prins pe Decebal. În acest timp, cercetă îndeaproape capul de pe tavă: barbă scurtă, nas turtit, față osoasă. „Parcă-mi rânjeşte şi mă sfidează, vulpoiul!" îşi zise împăratul îngrozit, privindu-i ochii deschişi, de vultur mândru, care i se păreau vii şi amenințători. O năduşeală îl cuprinse pe Traian. Îşi alese cuvintele, înaintea generalilor săi:

– Noi, ce-am învins, drept pildă s-avem pe-acest învins. Trupul să fie îngropat regeşte, cu mare fast. Capul şi mâna

dreaptă se expun aici, în cetate, numai o zi, ca să le vadă romanii învingători şi dacii învinşi. De-acum este pace. Dacia devine provincie romană!

Noul decurion Tiberius Claudius Maximus, care adusese plocon căpăţâna marelui învins, vibra din toţi muşchii săi oţeliţi şi stătea îngâmfat de isprava sa, ca un păun.

Legenda pitorească a Dochiei

Dacă documentele vremii nu pomenesc nimic despre o fiică a lui Decebal, în schimb legendele româneşti, reproduse în multe cărţi şcolare, vorbesc despre împăratul Traian îndrăgostit de Dochia. Iată legenda în istorisirea noastră...

Împăratul Traian arăta ca un făt-frumos. Chiar se zice, în popor, că Făt-Frumos din basme ar fi – nici mai mult, nici mai puţin – decât Traian, stăpânul Imperiului roman, care i-a biruit pe daci.

Dar iată că, tot umblând să-l prindă pe regele Decebal, a capturat-o pe fiica acestuia Dochia. Împăratul se îndrăgosti ca un adolescent de fată.

Frumoasa fiică a lui Decebal era, în acelaşi timp, vitează şi curajoasă. Fugi lesne de sub pază, îmbrăcată în straie de ciobăniță. Lepădă hainele strălucitoare de prințesă, păstrând doar podoabele de aur. Unde ajungea Dochia, pornea să plângă în hohote:

– Tată! Tată Decebal! De ce te-ai lăsat prins de romani?! Ai fost brav şi ți-ai tăiat singur beregata. Ți-au luat capul, capul tău sfânt. Şi mâna ta dreaptă. Niciodată n-am să te uit, tată.

Dochiei îi apărea în față, ca prin farmec, chipul dârz al regelui.

– Traian e pe urmele tale, fiica mea, zicea umbra lui Decebal. Vrea să te pângărească. Să ne facă neamul de râs. Mai bine moartea, Dochia!

Prințesa devenită ciobăniță se afla, de multe săptămâni, în pribegie, cu oițele sale. Dar îndărătnicul împărat Traian, înflăcărat de jarul dragostei, îi mirosi urma, prin iscoadele sale. Dochia urcase cu turma pe Muntele Ceahlău, unde căzuse bruma toamnei.

Când colo, păstorița se trezi încadrată de romani. Îl zări aproape, chiar pe Traian Împăratul, care-i zise:

– Nu te speria, Dochia. Te-am căutat peste tot. Vreau să te duc, în carul meu, la Roma. Vei fi podoaba palatului meu, încărcată de mărire şi bogăție. Fericită vei fi, fiică a lui Decebal.

Speriată de gărzile care o înconjurau, prințesa-ciobăniță răspunse:

– Fericită, împărate? Mai pot fi eu fericită, după ce mi-ai răpus neamul? După ce tatăl meu Decebal e sfârtecat?! Lasă-mă în munții sfinți ai Daciei, unde vreau să trăiesc. Nu, împărate Traian, la Roma nu merg, nici în carul tău de aur.

Traian scrâşni din măsele şi făcu semn oştenilor s-o înhațe.

– N-ai scăpare, Dochia! Am nevoie de tine. Te iau cu de-a sila, la Roma!

Dochia nu mai putea fugi, ca să se arunce de pe-o stâncă, în hăul muntelui.

– Zamolxe, ajută-mă! şopti ea spre cer. Prefă-mă în stană de piatră. Şi pe oiţe, zeule!

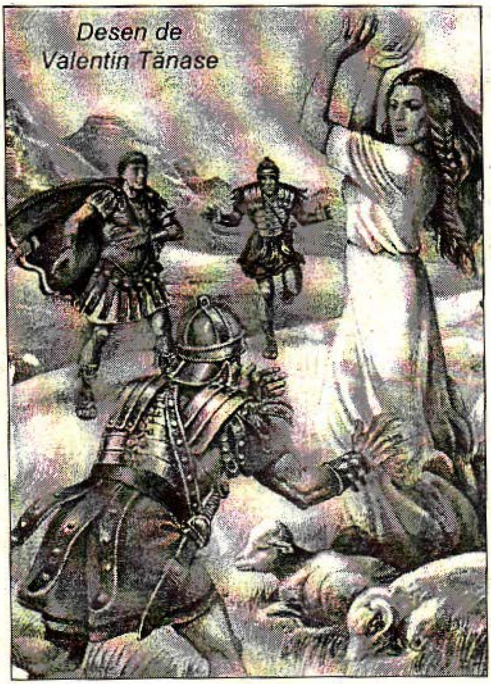
Zeul se îndură şi-i împlini ruga. Minunea se împlini deodată. Când întinse mâna s-o cuprindă, trupul prinţesei-ciobăniţe era stâncă albă de piatră.

– Împărate! strigau înmărmuriţi oştenii romani. Nu mai e vie. E stană de piatră. Şi oile au înţepenit.

– Dochia! o sărută Traian pe fruntea de gheaţă, încercând s-o smulgă din încleştarea granitului. De ce ai făcut asta, Dochia? Te-aş fi făcut împărăteasă, ca să aduc pacea în Dacia fericită...

O ţinea îmbrăţişată şi lăcrima împăratul. Cu greu l-au smuls căpitanii din gardă, ca să părăsească locul vrăjit şi să coboare muntele.

Legenda milenară spune că, de atunci, pe Ceahlău, există stâncile care dovedesc această întâmplare miraculoasă. Bolovanul mare, măcinat de vânturi şi ploi, aduce cu păstoriţa Dochia, iar pietrele mici din jur, cu mioarele din turmă.

Întemeietorii Țării Românești și dinastia Basarabilor

Numele lui Negru-Vodă vine din legendă. Tradiția literară păstrată în legendele Munteniei pune întemeierea statului pe seama „descălecătorului" din Făgăraş. Peste românii din Țara Făgăraşului, urmaşi de daci şi de romani, era stăpân Negru-Vodă. Intrând în conflict cu regele Ungariei şi cu saşii pentru stăpânirea Făgăraşului, el acceptă propunerea valahilor de a-i alunga pe tătari, trece munții în sud „cu toată casa lui şi cu o mulțime de noroade" şi coboară pe apa Dâmboviței, făcând o țară nouă. Maï întâi, în târgul Câmpulung, unde-l aşteptau valahii, ca să-i alunge pe tătari, apoi la Argeş, unde şi-a aşezat scaunul de domnie, prin anul 1290.

Negru-Vodă şi legenda descălecatului

Desenul alăturat reconstituie legenda vestită la români despre viteazul Negru-Vodă care, trecând munții pe o vreme neguroasă, a rătăcit drumul, însă înaintea convoiului său a apărut un vultur, trimis parcă de Dumnezeu ca să-i arate calea spre locurile unde trăiau valahii. Învingându-i pe tătari, voievodul a hotărât să aşeze chipul de vultur, brodat în fir de aur, pe steagul Țării Româneşti. De atunci ar fi rămas înțeleapta pasăre pe marca Munteniei. Acum s-ar fi împlinit *descălecatul Munteniei*. La Câmpulung Muscel a zidit o mănăstire căreia i s-a spus *Mănăstirea Negru-Vodă.*

Altă legendă se referă la o stâncă de pe apa Dâmboviței, care poartă numele *Piscul Doamnei*. Cică Doamna lui Negru-Vodă trecea munții în sud, cu un convoi de căruțe. Chiuind de bucurie că vor preda hanului chiar pe doamna țării, tătarii, sălbaticii lupi ai pustiei, s-au repezit cu iataganele spre o stâncă din albia Dâmboviței, pentru a o prinde vie. Domnițele erau deja capturate şi legate, ca să fie duse în robie. Tătarii urlau ca fiarele. Văzând Doamna că nu mai are scăpare, şi-a făcut sfânta cruce, țipând astfel: „Decât roabă la tătari, / Mai bine carne la croncani!"

Doamna lui Negru-Vodă

Apoi Doamna lui Negru-Vodă, pentru a nu fi ruşinată, s-a azvârlit de pe pisc în apa Dâmboviței, zdrobindu-se de pietroaie.

Basarab I (1310-1352)

Primul domn al Țării Românești, atestat în documente (nu în legende ca Negru-Vodă). Este întemeietorul statului muntean și al **dinastiei Basarabilor**. I s-a spus Basarab cel Mare. Menționat cu titlul de „mare voievod", el era recunoscut ca stăpân peste un

întins teritoriu unificat. A unit energic voievodatele de la Făgăraș la Dunăre și de la Brăila la Severin. A reușit să elibereze teritoriile din est, legate până la el de Hanatul Hoardei de Aur și să-și întindă stăpânirea până la nordul Mării Negre (Basarabia). Basarab I a obținut independența de la coroana maghiară. Potrivit *Cronicii pictate de la Viena*, el l-a învins în 1330, la Posada, pe regele Ungariei, Carol Robert de Anjou, care venise să-l alunge din domnie. Aici, pierderile armatei maghiare sunt foarte mari, însuși regele abia reușind să fugă îmbrăcat în haine de slujitor.

Nicolae Alexandru (1352-1364)

Consolidarea statului are loc în timpul urmașilor din dinastia întemeiată. Fiul său Nicolae Alexandru și-a luat titlul de stăpân autocrat. Întemeiază Mitropolia ortodoxă a țării.

Vladislav Vlaicu (1364-1377)

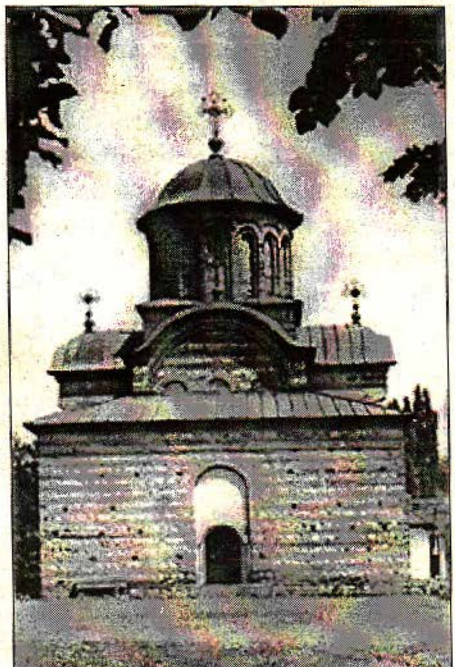
Continuă politica independentă a tatălui și bunicului. Emite prima monedă românească, organizează biserica și instituțiile civile, acordă privilegii negustorilor din Brașov și dă prima bătălie cu otomanii la Dunărea de Jos.

În pomelnicul de la Câmpulung, aflăm numele câtorva dintre primele doamne muntene. Astfel, Basarab cel Mare ținea pe *Marghita*. Fetele acestora erau *Teodora* şi *Ruxana*, cea dintâi măritată cu țarul Bulgariei, Alexandru (din Vidin, nepot, şi co-regent al țarului Mihail). Ea se călugări mai târziu sub numele de Teofana. A doua fată, Ruxana, a fost soția regelui Serbiei, Ştefan Uroş III, iar fiul lui Basarab cel Mare, Alexandru Nicolae Voievod, a avut două soții, pe *Maria* şi pe *Clara*...

Primele doamne şi domnițe

Nicolae Iorga în albumul *Portretele doamnelor române* ne spune că cel dintâi portret (pictură) de doamnă româncă este acela al soției ctitorului Bisericii Domneşti de la Argeş, Basarabă, înmormântat aici. Alăturat, reproducem chipul **Doamnei Ana, soția lui Basarabă** (1352), după fresca Bisericii Domneşti de la Curtea de Argeş.

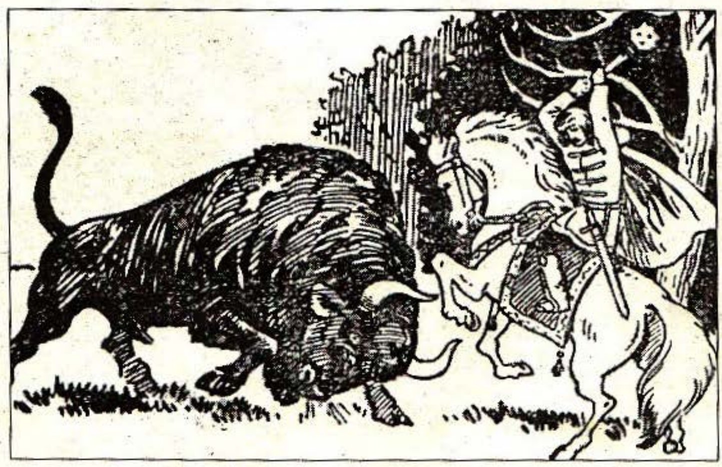

Întemeietorii Moldovei și dinastia Mușatinilor

O vestită legendă istoriseşte că **Dragoş (voievodul românilor maramureşeni)**, umblând după vânat de fiare sălbatice, în fruntea cetei sale, a dat peste o căprioară. Alergau cu toții, călăreți şi câini, după sălbăticiune, însă în partea cealaltă a muntelui, i-au pierdut urma. Dragoş a dat de-o fetişcană, care cânta şi culegea flori. Minunata fecioară îl povățuieşte să coboare pe pământurile româneşti din lunca Siretului, pentru a scăpa populația creştină de urgia tătarilor. Pentru a câştiga încrederea românilor, trebuie să omoare bourul cel fioros. Ascultând sfatul fetei, Dragoş a dat s-o prindă de mijloc, dar copilița s-a făcut nevăzută, ca-n poveste. Voinicul maramureşean înțelese că ea fusese un înger trimis de Dumnezeu. Mai la

vale, pe malul unui râu de munte, voinicul a ucis bourul sălbatic, cu buzduganul; iar oştenii săi au înfipt capul bourului în vârf de suliţi şi l-au arătat românilor din acel ţinut, cum îl sfătuise fata pe viteaz. Descălecând pe acel plai, Dragoş le-a devenit voievod şi i-a învins pe tătari. Iar **ţara întemeiată a numit-o Moldova**, după numele căţeluşei sale credincioase Molda, care pierise la vânătoarea bourului. Dragoş Vodă i-a pus pe moldoveni să zugrăvească, pe steagurile ţării sale, capul bourului – acest simbol de vitejie rămânând de atunci pe stemele Ţării Moldovei.

- Dragoş Vodă a creat o formaţiune prestatală românească pe valea râului Moldova (cu capitala la Baia – Moldova Mică), organizată de către regalitatea maghiară ca o marcă de apărare contra tătarilor prădalnici.

Aceasta ar fi etapa legendară a întemeierii Moldovei, prima „descălecare", pentru că a venit şi a doua „descălecare", începând cu 1359. Istoricii îl consideră pe **Bogdan, voievodul românilor din Maramureş, întemeietorul statului Moldova**. El a stăpânit, mai întâi, un cnezat din Valea Vişeului (22 de sate, în jurul reşedinţei întărite Cuhea). Opunându-se regalităţii acaparatoare maghiare, Bogdan Vodă se răscoală, pleacă spre Moldova cu oastea (1359), îi înlătură pe urmaşii lui Dragoş, supuşi coroanei maghiare, şi întemeiază o nouă stăpânire. **El este creatorul statului moldovean independent**.

Şi tot Bogdan Vodă e întemeietorul **dinastiei bogdăneştilor**. A venit în Moldova bătrân, cu o nevastă şi ea în vârstă, *Maria*, catolică de origine poloneză. În 1365 moare şi îi urmează la tron fiul *Laţco*, sprijinitor al catolicismului (în 1371, înfiinţează un episcopat la Siret). Laţco n-a avut nici un fiu şi astfel s-a stins repede dinastia

lui Bogdan întemeitorul, în linie bărbătească. A continuat însă pe linie femeiască, prin *Muşata*, fiica lui Bogdan. *Muşata* a fost măritată cu un *Ştefan*, un neînsemnat voievod, care a domnit vreo doi ani. Urmaşii Muşatei şi ai lui Ştefan au fost numiţi, în istoria noastră, *Muşatini*, aşa cum în Ţara Românească, urmaşii lui Basarab întemeietorul au purtat numele generic de *Basarabi*.

Muşata şi Muşatinii

Cine era această femeie celebră în istoria românilor, care a dat numele ei unui lung şir de voievozi (inclusiv Ştefan cel Mare) ce au stăpânit Moldova vreo 250 de ani? Muşata era fată de domn (a lui Bogdan şi a Mariei), soră de domn (a lui Laţco), nevastă de domn (a lui Ştefan din Sepeniţ) şi mamă a trei domni – Petru, Roman şi Ştefan, bunica lui Alexandru cel Bun, străbunica lui Ştefan cel Mare şi strămoaşa tuturor celorlalţi domni, Ştefăniţă, Petru Rareş, Lăpuşneanu etc. Ca mamă de domni, ea a locuit în Siret (vechea capitală), unde catolicii ei o numeau Margareta şi unde a clădit o biserică, Sf. Ion Botezătorul, pe care a încredinţat-o călugărilor dominicani. Şi totuşi, toţi fiii Muşatei erau ortodocşi, ca şi soţul ei Ştefan.

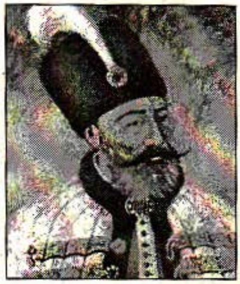

Biserica Bogdana din Rădăuţi

Petru I Muşat
(1374-1391)

Este fondatorul Dinastiei Muşatine, fiul lui Ştefan şi al Muşatei, nepot al lui Bogdan I. El a construit, în primă formă, Cetatea Sucevei şi Cetatea Neamţului, sub Petru al Muşatei zidindu-se şi Mănăstirea Neamţului. Tot el a bătut primii bani moldoveni, cu capul de zimbru pe stema Moldovei.

Roman I Muşat
(1391-1394)

Sub el e atestată documentar întinderea Moldovei de la munţi până la mare. A unit Moldova de Sus cu Moldova de Jos. Fratele lui Petru I Muşat a dat o mare importanţă oraşului care-i poartă numele, construind o cetate din pământ şi lemn, la vărsarea râului Moldova în Siret. Turiştii îi văd statuia în centrul oraşului Roman, pe care l-a întemeiat.

Alexandru cel Bun

Domn al Moldovei (1400-1432), fiul lui Roman I Muşat ocupă tronul cu ajutorul lui Mircea cel Bătrân. A desăvârşit organizarea politică şi administrativă a Moldovei.

La 25 martie 1400 depune jurământ omagial regelui Poloniei. I-a ajutat pe poloni în luptele cu cavalerii teutoni (la Grünwald, 1410 şi la Marienburg, 1422).

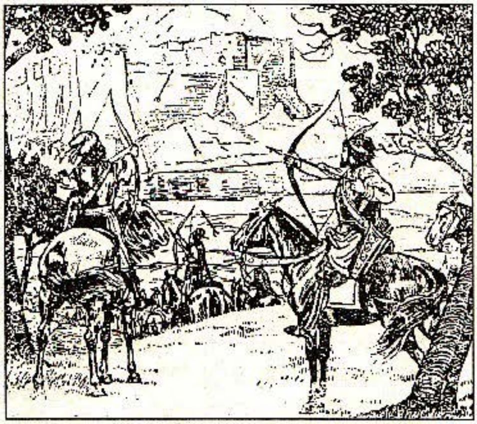
A sprijinit dezvoltarea comerţului intern şi extern, acordând privilegii negustorilor din Liov, Braşov şi Bistriţa.

Domnia sa a însemnat pentru Moldova o perioadă de linişte, pace şi prosperitate economică. Este înmormântat la mănăstirea Bistriţa (lângă Piatra Neamţ).

În lunga sa domnie, Moldova (care suferise mult din cauza ungurilor, polonezilor şi tătarilor) a ajuns la prosperitate economică, morală şi culturală. Statul s-a

organizat după normele împărăției Bizanțului, cu dregători, căpitani de oşti, pârcălabi şi şoltuzi peste târguri şi cetăți. Satele s-au înmulțit, răsfirându-se înspre Prut şi Nistru. Din cetățile Nistrului, străjerii moldoveni priveau spre pustiurile tătarilor din stepa răsăriteană...

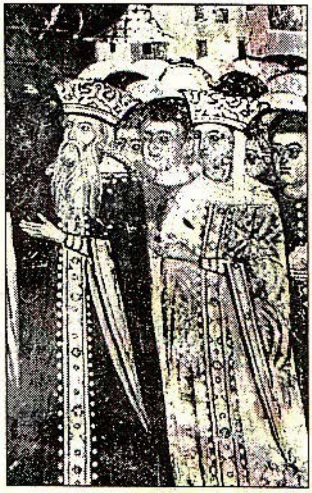
I s-a zis „cel Bun", cum spune N. Iorga, pentru că a fost bun față de țară, pentru că n-a tăiat pe nimeni, n-a prigonit, n-a ndreptățit pe nimeni. Pe deasupra, a fost bun şi față de străini.

Bătălia de la Marienburg (1422), unde sunt înfrânți cavalerii teutoni, lângă Marea Baltică, de către 500 de călăreți moldoveni, trimişi de către Alexandru cel Bun (sub conducerea spătarului Coman) regelui polon Vladislau, care a rămas uimit de vitejia moldovenilor.

Cele patru doamne

Cum istoriseşte acelaşi C. Gane în cartea *Trecute vieți de doamne şi domnițe*, bunul Alexandru s-a însurat de patru ori:

Prima soție se numea Margareta şi era catolică înverşunată. Ea a făcut biserica papistaşă din Baia, unde a fost îngropată. Strădaniile ei de a-şi converti soțul la catolicism s-au dovedit zadarnice, Alexandru cel Bun rămânând întotdeauna ortodox. O luase în căsătorie înainte de a fi domn.

A doua nevastă era Ana sau Neacşa, probabil fata lui Mircea cel Bătrân. Deci era române ortodoxă. Cu ea a avut o

fată, *Vasilisa*, şi un băiat, *Roman*, care se prăpădi devreme. S-a despărţit de ea şi a trimis-o la mănăstire, murind tocmai în 1427 şi fiind înmormântată la Bistriţa.

A treia soţie a fost Ringala, catolică, vara regelui Vladislav al Poloniei. Era văduvă când o lua Alexandru de nevastă. Această căsătorie, făcută cu mare alai în 1411, s-a desfăcut în 1421, după zece ani, fără multe forme. Pur şi simplu, voievodul a trimis-o înapoi acasă. Cauza? Desigur, catolicismul, deoarece poloneza l-a convertit la credinţa catolică până şi pe mitropolitul ţării. A plecat de bună voie; n-a fost alungată. Ca să-l împace pe regele polonez, i-a dat Ringalei, la despărţire, venitul a două oraşe (Siretul şi Volovăţul) şi 600 de zloţi pe an. Cu Ringala, Alexandru n-a avut nici un copil, însă la curte s-au născut alţi urmaşi ai prolificului voievod: *Ilie*, apoi *Ştefan* al unei Stanca, apoi *Alexandru*, mort de mic.

În fine, *a patra doamnă a fost Marina*, ortodoxă româncă, subţire şi mlădioasă, cu ochii galeşi, sprâncenele încondeiate, nasul subţire, gura mică, părul împletit – cum apare pe un epitrahir aflat într-un muzeu din Petrograd. Aceasta era mama lui *Petru Aron*, domnitorul Moldovei, care i-a tăiat capul fratelui vitreg Bogdan al II-lea, tatăl lui Ştefan cel Mare (cum vom povesti în această carte).

Domnul cel bun a avut, deci, un mare păcat: i-au plăcut femeile şi a lăsat Moldovei o mulţime de urmaşi, copii legali, dar şi „din flori" (naturali), care s-au ucis între ei, pentru a ajunge la tronul Moldovei. Între 1432 (anul morţii lui Alexandru cel Bun) şi 1457 (urcarea în tron a lui Ştefan cel Mare) Moldova este teatrul unei lupte crâncene, fratricide, între descendenţi.

PECETEA LUI ALEXANDRU CEL BUN

Vremea unor cumplite crime

Alexandru cel Bun îl lăsase, la moarte, domn al întregii Moldove pe fiul său mai mare **Ilie**, pe care-l căsătorise în 1425 la Suceava (o nuntă cu nesfârşit alai) cu ***Marinca***, *sora reginei Poloniei*, Sofia, ambele fete ale unui duce lituanian. Numai că, la nuntă, Marinca nu ştia ce dureri o aşteaptă. Viaţa ei lungă a fost un adevărat blestem.

După şapte ani de la cununia lor, Alexandru Vodă cel Bun îşi dă duhul (1432). Ilie şi Marinca urcă treptele tronului. Dar nu apucă bine a gusta din plăcerile domniei, că numai ce soseşte *Ştefan*, al doilea fiu în viaţă al lui Alexandru, cu ajutor muntenesc de la Vlad Dracul (tatăl lui Vlad Ţepeş) şi-l alungă pe Ilie din tronul Sucevei. Izgoniţi de Ştefan, Ilie şi Marinca pribegesc în Polonia, dar regele Vladislav Iagello, protectorul lor, se stinge în 1434. Apoi, cu sprijin polonez, Ilie revine în Moldova, se împacă repede cu fratele său Ştefan, hotărând să domnească amândoi: Ilie Vodă asupra Moldovei dintre Carpaţi şi Siret, iar Ştefan Vodă (a nu-l confunda cu Ştefan cel Mare, nepotul lor!) în partea de jos a ţării, spre Marea Neagră. Aşa au stăpânit ţara nouă ani (1435-1444). Însă deodată Ştefan soseşte fără veste la Cetatea Sucevei, îl prinde pe frate-său Ilie, îi scoate ochii şi-l aruncă pe orb în închisoare.

Doamna Marinca reuşeşte să fugă în Polonia, la sora ei, regina văduvă Sofia, împreună cu fiii ei.

În timp ce ucigaşul de frate, uzurpatorul şi ticălosul Ştefan domnea singur în capitală, sărmanul Ilie, orbul, deceda în temniţă, sugrumat. Văduva acestuia Marinca, exilată şi nenorocită, plănuieşte o mare răzbunare, venind cu ajutor polonez. Arderea ochilor soţului ei Ilie trebuia pedepsită. Îl puse pe feciorul ei *Roman* (acum de 21 de ani) să-l ucidă pe Ştefan – altă faptă cumplită, care se petrecu în iulie 1447. Roman îi taie capul unchiului său Ştefan, îi despică şi trupul în două, cadavrul fiind îngropat la Mănăstirea Neamţ.

Roman, fiul Marincăi şi al domnului orbit Ilie, răzbunătorul asasin, devine în câteva zile domn al Moldovei urgisite.

Doamna văduvă Marinca e, în sfârşit, răzbunată pe cumnatul ei Ştefan, care-i arsese ochii soţului ei, Ilie Vodă.

Istoria groaznică nu se termină aici! Fiul doamnei Marina (a patra soţie a lui Alexandru cel Bun), *Petru Aron*, la auzul omorului lui Ştefan, vine din Transilvania (unde se căsătorise cu sora lui Iancu de Hunedoara, cu 27 de ani mai în vârstă decât „mirele") cu ajutorul corvineştilor şi-l alungă frumuşel pe Roman, care abia domnise câteva luni. Din nou, mama acestuia, doamna văduvă Marinca, îşi face bagajele şi fuge, cu fiul, în Polonia.

Peste numai un an, fiul ei Roman, de 22 de ani, îşi dă duhul la Cracovia, se pare otrăvit. Văduva de domn şi sora de regină trece repede peste mâhnire şi nu se lasă. Mai are un fecior al lui Ilie Vodă, soţul ei orbit. Îl cheamă Alexandru, ca pe bunicul ei, bunul şi prolificul voievod Alexandru. Trebuie căpătuit.

Aşadar, o puternică oaste poloneză intră în Moldova, în cap cu tânărul Alexandru, feciorul al doilea al Marincăi, şi-l alungă pe Vodă Petru Aron din scaun. Doamna Marinca, bătrână şi sătulă de hărţuieli, rămase în Polonia. Nu mai avea putere să revină la Suceava. Fiul ei Alexandru domni în Moldova numai un an, pentru că alt fiu din flori al lui Alexandru cel Bun, Bogdan al II-lea, sosi în Moldova, ca pretendent domnesc, îl alungă pe nepoţelul Alexandru peste hotare şi se instală în bântuitul scaun de la Suceava. La fel ca tatăl său Ilie, ca fratele Roman, tânărul Alexandru găseşte refugiu tot în Polonia. El o întâlneşte la Cracovia pe bătrâna sa mamă Marinca. Din nou, în vinele doamnei lui Ilie reînvie pofta de putere. Aşa se face că, deodată, îl împacă pe Alexandru al ei cu fostul rival Petru Aron, pripăşit şi el pe tărâm polonez. Nepotul şi unchiul (cam de aceeaşi vârstă) primesc sprijinul craiului Cazimir şi altă oaste poloneză năväleşte în sărmana ţară a Moldovei.

Domnitorul **Bogdan al II-lea** e prins pe neaşteptate la o petrecere la Reuseni (lângă Suceava) de Petru Aron, care-i taie capul tatălui lui Ştefan cel Mare. Copilul a văzut omorul şi, la rândul său, se va răzbuna. Dar asta-i altă poveste, despre care aflăm detalii în alt capitol din această carte.

Cât despre Alexandru şi Petru Aron, aceştia conduc patru ani Țara Moldovei, fiecare râvnind să-l ucidă pe celălalt şi să rămână singur stăpân la Suceava. Ceea ce s-a întâmplat la Cetatea Albă, unde Alexandru, scos din scaun şi prizonier, a fost otrăvit.

Dar ambițioasa doamnă Marinca – despre care am povestit după C. Gane şi N. Iorga – cum şi-a sfârşit viața zbuciumată? Câte nenorociri s-au abătut pe capul acestei femei ambițioase, răzbunătoare? Bărbatul, Ilie Vodă, orbit şi sugrumat, fiul mare Roman otrăvit la 22 de ani, iar feciorul cel mic Alexandru, de 27 de ani, otrăvit şi el acum. Ce s-a ales oare din viața acestei femei, fiică de duce din Lituania, cumnată a regelui polonez, fostă doamnă în Moldova, mamă a doi domni trecători şi neîmpliniți?

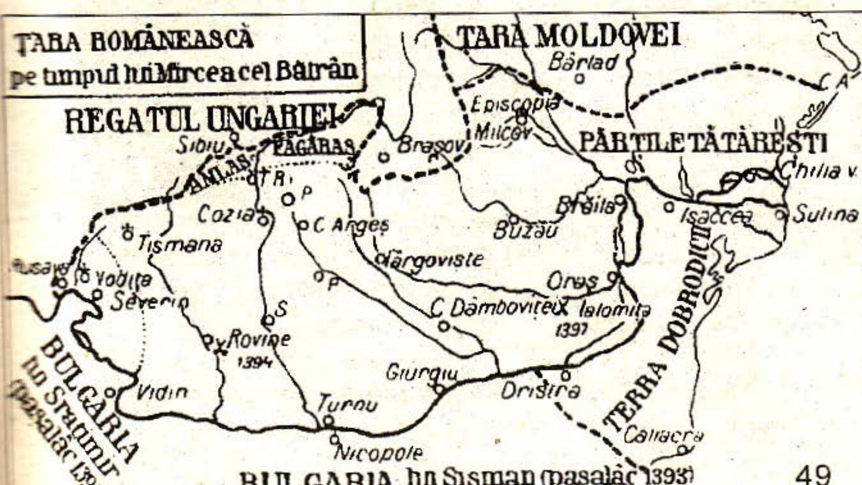

Pe urmele lui Mircea cel Bătrân

I s-a spus deopotrivă şi „cel Mare", fiind cel mai important domnitor din dinastia Basarabilor. Un cronicar turc spunea că e principe între creştini, cel mai viteaz şi cel mai ager... viteaz în războaie... strălucit diplomat... priceput gospodar... un mare voievod şi domn. El s-a afirmat strălucit în timpul năvălirii turcilor la Dunăre, domnind între 1386-1418, când s-a stins la circa 60 de ani, fiind înmormântat la Mănăstirea Cozia, pe Olt (loc sfânt, de pelerinaj pentru toţi românii).

În vremea sa, ţara cunoaşte o mare întindere teritorială, până la Marea Neagră. Stăpânea Banatul de Severin, Ungrovlahia, Almaşul şi Făgăraşul, Dobrogea, Basarabia de

Sud, cetatea Bologa şi 18 sate lângă Cluj. El a înfrânt oastea otomană la Rovine (1395, episod evocat magistral de Eminescu) şi a luat parte la bătălia de la Nicopole (1396). La moartea sa, Ţara Românească era liberă, neatârnată.

Lupta de la Rovine

Dumnezeu i-a hărăzit darul şi puterea de a fi **un mare apărător al creştinătăţii**, la ceasul când invazia turcilor ameninţa Europa. Luând cârma ţării de la fratele său Dan I Basarab (1383-1386), stabileşte relaţii bune cu vecinii creştini (Moldova, Ungaria şi Polonia) şi trimite o oaste în ajutorul cneazului Lazăr al Serbiei ortodoxe, cu care se înrudea. La începutul acelei bătălii, sultanul Murad e ucis, însă fiul său Baiazid a preluat comanda luptei şi i-a învins pe creştini la Câmpia Mierlei. Cneazul Lazăr însă a fost şi el omorât, iar Serbia îşi pierde independenţa.

Baiazid zis Fulgerul nu uită că Mircea a luptat împotriva lui la Câmpia Mierlei şi în 1394 (sau 1395) are loc **lupta de la Rovine**, purtată într-o *rovină (teren mlăştinos)*, probabil pe Olt.

Sultanul trece Dunărea cu 40.000 de ostaşi. Voievodul Mircea, fără sprijin de la ţările creştine, avea doar 10.000 de oameni, mai ales ţărani. Îi hărţuieşte pe năvălitori, otrăveşte fântânile, ascunde alimentele, după un vechi obicei al valahilor. Alege cu grijă locul bătăliei şi loveşte necruţător puhoiul otoman. Prin văzduh nu se mai vedea de desimea săgeţilor, iar lănci multe s-au rupt - zice o cronică bulgară. Românii (valahii) l-au învins pe Baiazid la Rovine, în câmpii.

„... Mircea însuşi mână-n luptă vijelia-ngrozitoare,
Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare;

Durduind soseau călării ca un zid înalt de sulițí,
Printre cetele păgâne trec rupându-şi large ulițí;
Risipite se-mprăştie a duşmanilor şiraguri,
Şi gonind biruitoare, tot veneau a țării steaguri,
Ca potop ce prăpădeşte, ca o mare turburată –
Peste-un ceas păgânătatea e ca pleava vânturată.
Acea grindin-oțelită înspre Dunăre o mână,
Iar în urma lor se-ntinde falnic armia română..."

(Mihai Eminescu – *Scrisoarea III*)

Cruciada de la Nicopole

Cu întârziere şi multă greutate, țările creştine europene au organizat o *cruciadă* contra osmanlâilor lui Baiazid, în 1396, pentru alungarea turcilor de la Dunăre. Oastea cruciaților a fost compusă din cavaleri germani, burgunzi, italieni, francezi, englezi, la care s-au alăturat, fireşte, armate maghiare, ardelene, dar şi oastea lui Mircea.

Mai întâi, armata cruciaților ocupă Vidinul şi Rahova, ajungând la **Nicopole**, unde se dă în septembrie bătălia decisivă. Din cauza unor orgolii de conducere a oştii creştine, care nu avea o comandă comună, lupta s-a încheiat catastrofal pentru cruciați. Turcii au învins.

Țara e amenințată să fie transformată în paşalâc turcesc. Acest fapt îi determină pe boieri să-l susțină din nou pe Mircea. Multe încercări ale lui Baiazid de a cuceri Muntenia sunt respinse în 1397 şi în 1400, când turcii au fost bătuți.

La 1403, când puternicul sultan moare, se declanşează rivalitatea între fiii săi. Domnul valah sprijină cu armele pe Musa, unul din urmaşii lui Baiazid, ca să obţină scaunul de sultan. Participă cu diplomaţie şi la alte războaie, rămânând mereu în prima linie a rezistenţei antiotomane. La bătrâneţe, ca şi Ştefan cel Mare mai târziu, hotărăşte să plătească un tribut Porţii Otomane. Ţara Românească nu va fi însă ocupată, va fi autonomă, fără a deveni paşalâc turcesc, precum ţările din sudul Dunării.

Doamna sa Mara

Ştim că Mircea cel Bătrân s-a prăpădit la 31 ianuarie 1418 şi a fost înmormântat sub lespedea ctitoriei sale neasemuite, Mănăstirea Cozia. În paraclisul de aici, vedem o pictură murală celebră, în care e zugrăvit, sub arcade frumoase, împreună cu fiul său Mihail. Sunt înveşmântaţi cu minunate haine apusene, având cusute pe ele, în fir de aur, vulturii cu două capete, exact ca pe veşmintele împăraţilor bizantini.

Dar Doamna lui Mircea cine era? Se numea **Mara** şi era chiar o... vară primară de-a lui, cu alte cuvinte tot din sângele domnesc al aceleiaşi dinastii. Deci o basarabă şi ea!

„Pentru a putea face această căsătorie, oprită de canoane, Mircea vodă ceru învoirea arhiepiscopului de Ohrida, care i-o dete, şi apoi aceea a patriarhului din Constantinopol, care-i răspunse (1394) că nu aprobă o însoţire cu o femeie care-i este rudă atât de apropiată, însă că nu dezaprobă o căsătorie recunoscută de arhiepiscopul

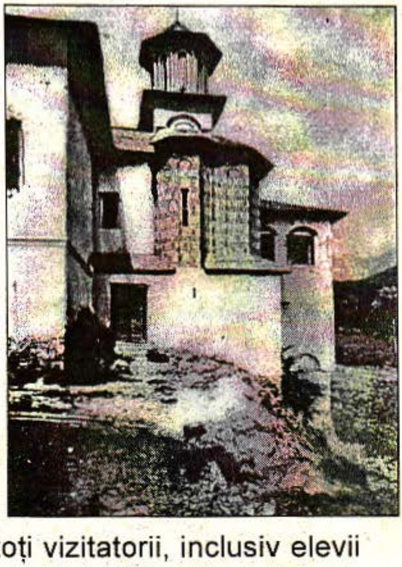
de Ohrida. Uite popa, nu e popa! Şi Mircea se însură!" (C. Gane - *Trecute vieţi de doamne şi domniţe*)

Ridicată mai jos de Călimăneşti, în valea strâmtă şi răcoroasă a Oltului, între 1387-1388, Cozia e cea mai frumoasă ctitorie a lui Mircea cel Bătrân. Parcă răsare din valurile râului, istorisind în piatră fapte eroice, chipuri legendare, romantic evocate de Grigore Alexandrescu în melodioasa poezie ***Umbra lui Mircea la Cozia***:

Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate;
Către ţărmul dimpotrivă se întind, se prelungesc,
Ş-ale valurilor mândre generaţii spumegate
Zidul vechi al mânăstirii în cadenţă îl izbesc.

Mormântul şi portretul voievodului se află aici. Chipul său e blând şi voios, ochii sunt mari şi albaştri, părul castaniu-blond şi buclat...

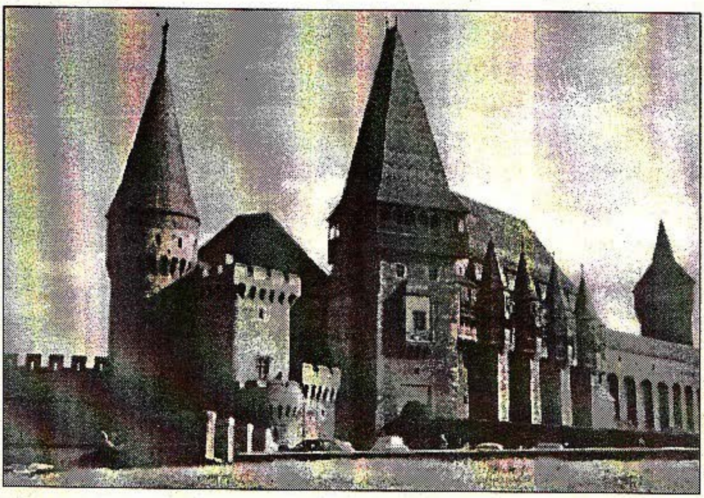

Aproape de mormântul său odihneşte nefericita mamă a lui Mihai Viteazul, călugărită sub numele de Teofana. Domnitorul C. Brâncoveanu a împodobit şi el . lăcaşul, adăugându-i un pridvor de piatră. El a mai zidit un paraclis, o fântână şi un foişor-belvedere asupra fermecătorului decor de-a lungul Oltului. În acest foişor e un muzeu plin cu vechi tipărituri, broderii şi icoane, pe care le admiră – în timpul popasului – toţi vizitatorii, inclusiv elevii sosiţi aici în număr mare, pe urmele ilustrului nostru voievod.

Pe drumurile lui Iancu de Hunedoara

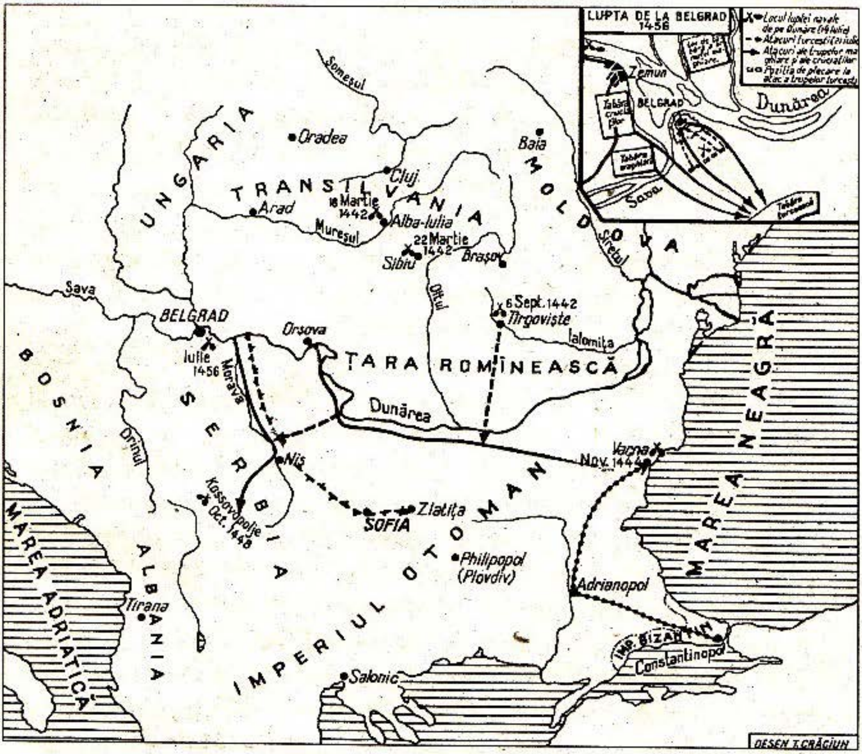
Multe autocare cu elevi şi alţi călători se opresc în faţa castelului măreţ de la Hunedoara. Este castelul Corvineştilor, ridicat de vrednicul militar, voievod şi guvernator al Ungariei **Iancu de Hunedoara**. Păşim pe podul de intrare şi suntem copleşiţi de turnuri semeţe, acoperişuri înalte, divers colorate, ferestre şi balcoane împodobite în dantelăria pietrei cioplite. Castelul e ridicat pe Valea Cernei, la poalele Munţilor Poiana Ruscăi, în veacul al XIV-lea, pe locul unei vechi întărituri, aflată pe o stâncă. E una dintre proprietăţile mari şi vestite ale nobilului român din Transilvania, mare comandant de oşti. Cetăţuia nu era numai o fortificaţie strategică, ci şi o locuinţă, care mereu şi-a schimbat

înfăţişarea, cu turnuri noi, săli şi camere de onoare pentru distinşii ei musafiri. Din vremea lui Iancu sunt: *galeria şi donjonul*, precum şi *Turnul Capistano*. Turiştii admiră: *Sala cavalerilor* (sala mare de recepţii), *Turnul buzduganelor* şi *Bastionul alb* (depozit de bucate), apoi *Sala Dietei*, cu medalioane pictate pe pereţi. În aripa numită *Matia* desluşim vag, la semnalarea muzeografului, o pictură referitoare la legenda cu corbul, de la care se zice că vine numele spiţei Corvineştilor.

Marele comandant de oşti în luptele contra turcilor este nobil român din Transilvania, fiu al lui Voicu Românul. Tatăl său era un cneaz voinic din Ţara Românească, în slujba lui Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei. Pentru meritele sale militare, a primit, în 1409, un castel şi domeniul de la Hunedoara, cu 32 de sate, mine de sare, aur, argint ş.a. Iancu s-a născut în 1386 sau 1388, fiind tot aşa de viteaz ca tatăl său. Ajunge ban de Severin (1438), voievod al Transilvaniei (1441) şi guvernator (regent) al Ungariei, în 1446. În luptele cu turcii, a creat un front comun al celor trei ţări româneşti, pentru un sfert de veac. A câştigat multe bătălii cu turcii, celebră rămânând **victoria de la Belgrad** (1456), împotriva lui Mahomed Cuceritorul. Numai că tot atunci s-a stins şi Iancu de Hunedoara, răpus de ciumă...

Murind la Belgrad, în plin triumf asupra turcilor, Ioan Corvinul a fost înmormântat cu onoruri regale la Alba Iulia. *Catedrala romano-catolică* de aici, vechi și însemnat monument de arhitectură din Transilvania secolului al XIII-lea, găzduiește în interiorul fascinant, măiestrit decorat, *sarcofagul lui Iancu*, și minunate fresce de la începutul veacului al XVI-lea. Uriașul edificiu catolic are la dreapta intrării centrale un turn impunător (60 m înălțime).

Elogiat în întreaga Europă ca erou al creştinătăţii, prin victoriile răsunătoare împotriva Imperiului Otoman de la Poarta de Fier, pe Ialomiţa-Muntenia şi, mai ales, Belgrad, Iancu de Hunedoara şi-a lăsat urmele paşilor nu numai prin aceste locuri sau la Castelul Corvineştilor, despre care am povestit. Drumurile ilustrului oştean şi gospodar bogat pot fi întâlnite în toate cetăţile, prin numeroase oraşe din Transilvania, Banat, Ungaria.

Averea şi familia

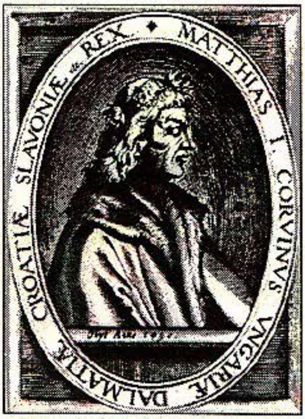

Cine vizitează, de pildă, la Timişoara muzeul local, află că acesta este instalat în castelul ridicat de regele Carol Robert în 1318, reconstruit şi mărit de Iancu de Hunedoara, în 1443. Monumentul e restaurat şi arată ca pe vremea corvineştilor. Aflăm peste tot că averea uriaşă a familiei domnitoare Corvin a fost folosită mai ales pentru întreţinerea armatei creştine, care apăra Europa de invazia turcească. În afară de Hunedoara, Iancu avea şi alte mari posesiuni. Pentru serviciile sale aduse dinastiei şi statului, regele Ladislau îi dăruia în 1453, oraşul şi districtul Bistriţa, cu 20 de sate. La fel, posesiunea cetăţilor Giurgiu şi Deva (55 de sate), a districtelor Mănăstur, Sudia, Boşar, Jupan-Banat. A acumulat o mare avere: 28 de cetăţi, 87 târguri şi oraşe, precum şi 1000 de sate, adică 2.887.500 de hectare întinse pe 28.875 km².

Cum a devenit rege Matei Corvin

Căsătorit cu **Elisabeta Szilágyi**, Iancu a avut doi urmaşi: **Ladislau** (născut în 1431) şi **Mateiaş** (născut în 1443, în casa lui Iacob Méhffi din Cluj). Casa unde se zice că s-a născut regele Matei Corvin este cea mai veche clădire din oraş. Tot la Cluj, vizitatorii admiră statuia ecvestră a regelui Ungariei şi Principele Transilvaniei (sculptor Ioan Fadrusz).

Dintre cei doi fii ai marelui oştean şi guvernator Iancu Huniade, în istorie a avut norocul să devină strălucit al

doilea, **Matei**, deoarece primul, **Ladislau**, a căzut victimă invidiei magnaţilor din regat, care nu doreau un nou Huniade. S-a ţesut o intrigă la curtea şovăielnicului rege, care a fost informat că Ladislau umblă după coroană. Astfel, regele a decis ca fiii lui Iancu să fie ucişi. Ladislau a fost condamnat la moarte. În 1457, călăul îi tăia capul. Mulţimea a aflat imediat că e un asasinat şi regele fugi la Praga, luându-l într-acolo şi pe Mateiaş, care a avut norocul să nu fie decapitat. Curând regele a fost otrăvit (sau s-a stins de ciumă). Locul său vacant era dorit de mulţi, însă Mihail Szilágyi (fratele Ecaterinei, văduva lui Iancu de Hunedoara), în fruntea unei armate de 20.000 soldaţi îl impune la Buda, pe Matei Corvin.

În 1458, băiatul de 15 ani, care abia scăpase de decapitare, e ales rege al Ungariei. Însă el se afla atunci la Praga, păzit de regentul Podjebrad. Acesta, ca să-l elibereze pe adolescent, ceru suma de 60.000 ducaţi şi obţinu imediat acceptul ca fiica sa Caterina să devină regină. Aşa se face că bolnăvicioasa fată a regentului a devenit prima soţie a lui Matei Corvin, care a fost rege până în 1490. Mai ales din

Casa lui Matei Corvin din Cluj

punct de vedere cultural a avut o domnie strălucită. Numai încercarea sa de a cuceri Moldova lui Ştefan cel Mare a eşuat la Baia. Mai apoi, însă, s-a împăcat cu acesta. Dovada? I-a dăruit lui Ştefan două stăpâniri în Transilvania: *Ciceiul* şi *Cetatea de Baltă*.

Corbul lui Ioan Corvin

Neamul ilustru al Corvineştilor, care i-a dat pe Iancu de Hunedoara şi pe fiul său Matei Corvin, regele Ungariei, îşi trage spiţa din vitejii cneji români, fraţii Radu, Mogoş şi Voicu. Tatăl celor trei se numea Şerb, adică supus grofilor. Pentru meritele lor ostăşeşti au primit de la rege, ca donaţie nouă, castelul şi domeniul de la Hunedoara. Aşa s-a născut dinastia Huniazilor.

Fiul cel mai viteaz al lui Şerb era Voicu Românul, un uriaş cu braţe de oţel, care ridica viţelul în spinare şi se putea bate cu ursul. Era oştean al regelui ungar de la Buda şi-l slujea cu credinţă, fiind bine răsplătit.

Tatăl lui Iancu-Vodă păzea graniţele dinspre Imperiul Otoman şi-i potopea în bătaie pe turci.

Iată înfăţişată o întâmplare hazlie, când uriaşul Voicu (care avea 12 iatagane de la 12 păgâni ucişi în bătălie) ţinea în mâini doi turci-prizonieri şi încă unul în dinţi, învârtindu-i ca pe nişte păpuşele. Dorea să le arate oştenilor, aflaţi la masa biruinţei, ce putere are în vine. Juca şi se-nvârtea, cu turcii, de mama focului!

Vestea s-a dus până la regele Ungariei, care l-a poftit pe Voicu Românul la Buda, ca să-l cunoască pe voinic şi să-l înroleze în garda sa.

În drum spre Buda, Voicu şi-a luat cu el nevasta şi băiatul, pe nume Iancu. Regele l-a primit cu cinste, i-a lăudat puterea cu care îl înzestrase Dumnezeu **şi i-a dăruit un inel de aur bătut cu pietre preţioase**, zicându-i:

– Voicule Românule, ţine de la mine acest inel scump. Să nu-l pierzi niciodată, c-o să-ţi aducă noroc şi mărire. Să fie o amintire pentru toată spiţa ta, care serveşte coroana şi apără creştinătatea de păgâni.

Întorcându-se de la Buda spre Transilvania natală, Voicu împreună cu nevasta sa şi băiatul mititel s-au oprit pe o pajişte, la răcoarea de sub un pâlc de copaci. Au mâncat ei bucate din desagă şi s-au întins la umbră, pentru cuvenita odihnă de prânz, deoarece erau trudiţi şi mai aveau cale lungă până acasă.

Neastâmpăratul de Iancu, băieţelul, era iute ca veveriţa şi n-avea somn, tot sâcâindu-l pe taică-său cu felurite întrebări copilăreşti. Ca să scape de el, Voicu şi-a scos inelul sclipitor, dăruit de rege, zicând cu lehamite: „Joacă-te, Iancule, cu inelul; numai lasă-mă dă dorm o ţâră."

Părinţii aţipiseră sub copaci. Iar Iancu a sucit şi-a învârtit inelul regal, până s-a plictisit de el. Îl lăsă uitat pe iarbă, alături de sabia lui Voicu şi tolba de săgeţi.

Acum, Iancu era atras de croncănitul unui corb obraznic, care se tot frăsuia prin poiană, ba pe-o ramură de salcie, ba pe-un ciot de aproape, unde-l atrăgeau resturile de la masa călătorilor. Ca să se distreze, băiatul i-a aruncat o bucată de brânză şi neruşinatul de corb a prins-o din zbor, înghiţind-o cu lăcomie.

Era un corb bătrân şi negru ca fundul ceaunului. Pesemne că se obişnuise cu drumeţii, cârâind din gâtlej, ca să cerşească mâncarea.

Deodată, ce-mi vede Iancu? Corbul s-a azvârlit iute în iarbă şi-a înhăţat inelul de aur în cioc, aşezându-se sus, pe o cracă.

– Vai de mine, ce-mi face tata! şi-a zis băiatul. Spurcatul de corb mi-a furat inelul. Mai bine tac. Păi, corbul, dacă-l sperii, zboară departe şi nu mai găsesc inelul.

Ei, ce-i vine în cap băiatului? Scoate uşurel arcul, pune o săgeată din tolbă, ca să nu sperie pasărea cea hoaţă, ocheşte cu grijă şi ţâşti! sloboade săgeata din arc.

– Uhuu, l-am lovit! se bucură Iancu, ţopăind vesel.

Atins de săgeată drept în guşă, corbul scapă inelul din cioc şi cade grămadă, pe pajişte. Croncănitul său jalnic se curmă, pe dată.

– Ce se întâmplă? sare mama din somn.

– Ce-i asta? se deşteaptă Voicu Românul, care-şi vede băieţelul cu arcul în mână.

Sub plop, în iarbă, corbul cel obraznic mai dă o dată din aripi şi apoi rămâne nemişcat.

– L-ai omorât? se minunează mama.

– Da, cu săgeata! se umflă băiatul în pene.

– Bravo, băiete! exclamă Voicu.

Iancu se lasă în genunchi şi culege inelul preţios, înapoindu-l tatălui:

– Corbul mi-l furase şi voia să fugă, hoţul. Dar l-am lovit drept în guşă, cu săgeata.

Isprava băiatului lui Voicu Românul răzbătu până la curtea de la Buda. Regelui îi plăcu de Iancu şi-l dădu la şcoală, ca să înveţe carte şi meşteşugul războaielor. Mai apoi, Iancu deveni mare şi puternic precum taică-său. Ajunse căpitan de oşti, general, voievod al Transilvaniei şi locţiitor al Regelui Ungariei. Douăzeci de ani n-a lăsat spada din mână, biruindu-i pe turci şi stăvilind puhoiul otoman la Dunăre. Numai că în 1456, după victoria de la Belgrad, l-a atins ciuma şi s-a stins, căzând deodată, ca un brad măreţ retezat de la rădăcină.

Ca amintire a întâmplării din copilărie, Iancu-Vodă şi-a aşezat pe stemă un corb cu inel în cioc, zicându-şi Ioan Corvin de Hunedoara (în ungureşte – Huniade).

Pe urmele lui Vlad Țepeș

Era nepotul lui Mircea cel Bătrân şi a fost domn valah în trei rânduri: 1448; 1456-1462; 1476. Tatăl său, Vlad Dracul, fiu nelegitim al marelui domn, a fost recunoscut încă de mic de acesta. Prin mama sa, Vlad era strănepotul lui Alexandru cel Bun, domnul Moldovei. S-a născut la Sighişoara, probabil în anul 1431. A primit o educație aleasă în spiritul epocii. A învățat latina, germana, maghiara, mai târziu turca şi alte limbi. Ca orice cavaler apusean ştia să călărească, să mânuiască armele.

Ca prizonier sau ostatic la turci l-a cunoscut pe viitorul său adversar, Mahomed al II-lea şi pe eroul albanez Skanderberg. După ce a scăpat din închisorile turceşti a pribegit, între anii 1448-1456, prin Moldova şi Transilvania.

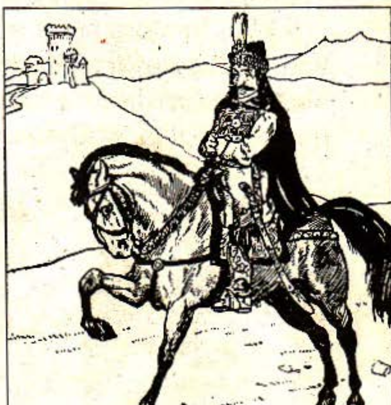
Celebritatea sa internațională s-a datorat „Povestirilor germane" scrise şi răspândite în Europa în timpul regelui Matei Corvin. Pentru a avea impact asupra cititorului s-au exagerat unele trăsături ori s-a fabulat pur şi simplu. Vlad este prezentat ca un om setos de sânge şi dornic de putere, o ființă născută pentru a face rău, un prototip al diavolului, sugerat şi de numele de Dracula.

Tradiția i-a atribuit supranumele de Tepeş, deoarece a

Vestita sa țeapă

practicat cu precădere acest mijloc de pedeapsă, folosit în epocă - trasul în țeapă. Aşa de exemplu, Ştefan cel Mare, după lupta de la Baia (1467) cu Matei Corvin, a condamnat la moarte prin decapitare 24 de boieri mari, iar circa 40 de boieri de rang inferior au fost traşi în țeapă. Sau tot el, după înfrângerea tătarilor la Lipnic (1469), a primit o solie a hanului tătar de 100 de persoane, care cerea cu groaznice amenințări eliberarea fiului şi fratelui stăpânului lor. Furios, Ştefan a poruncit ca fiul să fie rupt în 4 bucăți în fața solilor, iar după aceea 99 de captivi au fost traşi în țeapă. Celui rămas viu i s-a tăiat nasul şi a fost trimis să povestească hanului ce a văzut.

Vlad a avut o domnie efemeră în anul 1448, de care nu avea să-şi mai amintească. În anul 1456, Iancu de Hunedoara l-a sprijinit să ocupe tronul Țării Româneşti. Tepeş şi-a propus un ambițios program politic prin care urmărea: refacerea autorității domniei, restabilirea ordinii în țară, pedepsirea trădătorilor. Într-o scrisoare adresată braşovenilor el îşi argumenta acțiunile. „Atunci un om sau domn este tare şi puternic, atunci poate face pace cum vrea, iar când el e fără putere unul mai mare va veni asupra lui şi va face cu dânsul ce va vrea".

Tânărul domn a pedepsit cu severitate încălcarea legii. În povestirea slavă a vieții lui Tepeş se spune: „şi aşa de mult ura răul în țara sa, că dacă săvârşea cineva vreun rău sau tâlhărie, sau vreo minciună sau nedreptate, nici unul dintre aceştia nu rămânea viu".

În vremea domniei sale, la 20 septembrie 1459, este menționat pentru prima dată în documente

oraşul Bucureşti. Aici domnul a reconstruit curtea domnească cu aspect de cetăţuie, de pe malurile Dâmboviţei (Curtea Veche).

Luptele cu otomanii

În anul 1459, când a considerat că situaţia e sigură în ţară, voievodul refuză să mai plătească turcilor tributul de 10.000 de galbeni şi să mai dea 500 de copii români pentru oastea de ieniceri. Încheie o alianţă antiotomană cu Matei Corvin. Răzvrătirea lui Ţepeş îi determină pe otomani să-l pedepsească. Sub pretextul unor litigii la hotar, sultanul trimite în Muntenia pe Hamza, beiul de Nicopole, şi pe grecul Catavolinos. Domnul român bănuieşte că i s-a întins o capcană. Vine la Giurgiu însoţit de o gardă puternică şi luptându-se vitejeşte îi face prizonieri pe turci. Au fost duşi lângă Târgovişte unde au fost traşi în ţeapă, cu Hamza beg deasupra tuturor.

În iarna anilor 1461-1462, Vlad Ţepeş organizează o incursiune spre sudul Dunării. Eliberează Giurgiu şi pustieşte teritoriile de la gurile fluviului până la Rahova. Aflându-se despre asta la Constantinopol, panica era aşa de mare, încât mulţi locuitori au trecut în grabă în Anatolia, unde era tabăra sultanului. În scrisoarea către Matei Corvin, prin care era informat de expediţie, Vlad dă numărul exact al celor ucişi: „23.883, în afara celor arşi în case şi ale căror capete nu au fost înfăţişate dregătorilor noştri". La auzul veştii, sultanul Mahomed al II-lea a fost atât de supărat, încât l-a ciomăgit pe marele vizir Mahmud paşa.

Mahomed al II-lea avea destule motive să pornească război împotriva lui Vlad Țepeș. A mobilizat o armată de 60.000 de luptători de elită, la care se adăugau trupele auxiliare, peste 20.000 de soldați.

Marea expediție din 1462

Deși chemase la luptă pe toți locuitorii în stare să poarte arme de la 12 ani în sus, Vlad Țepeș a reușit să strângă vreo 22.000 de oameni. În această situație, a adoptat tactica înaintașilor săi. A trimis la munte femeile și copiii, a distrus totul în calea invadatorilor, lipsindu-i de posibilitatea de a se aproviziona. Tactica „pământului pârjolit" a avut urmările dorite.

Trupele turcești, flămânde și înfricoșate, înaintau prin țara pustiită. În această atmosferă apăsătoare dă Vlad Țepeș **celebrul atac de noapte**, menit să demoralizeze oastea otomană.

Atacul de noapte din 17 iunie 1462

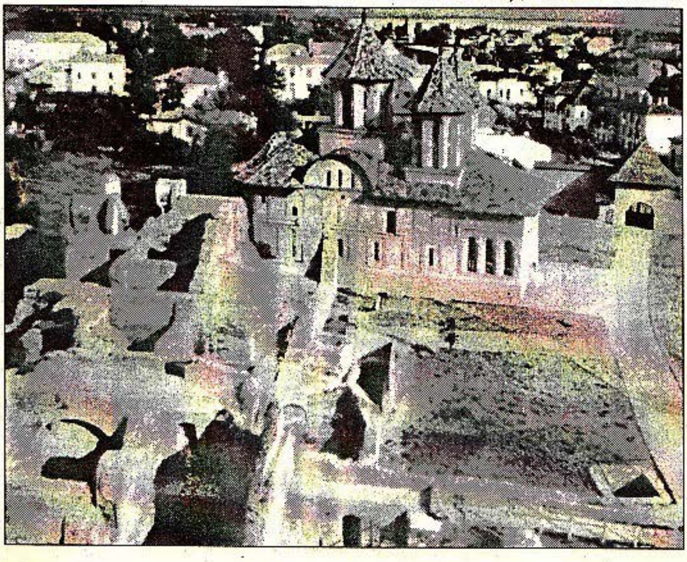
Asaltul celor 10.000 de călăreți munteni s-a realizat prin surprindere, la lumina torțelor și în sunete de corn. În relatările cronicarilor se arată că s-a produs o teribilă spaimă în tabără, că turcii se și socoteau dați cu totul pieirii. De frica morții se măcelăreau între ei. Oastea lui Vlad înainta în ordine desăvârșită ca sa ajungă la cortul sultanului, dar au greșit ținta și au nimerit la corturile vizirilor Mahmud pașa și Isaac pașa. Izvoarele istorice vorbesc despre retragerea precipitată și în dezordine a trupelor otomane. O stare de nemulțumire s-a înregistrat în capitala Imperiului, obișnuită să primească numai trupe învingătoare.

Ceea ce nu a reuşit marea armată a lui Mahomed al II-lea, au făcut-o boierii care au preferat un domn fără personalitate, pe Radu cel Frumos, fratele lui Vlad Ţepeş, adus în suita sultanului. Acesta a închinat ţara turcilor.

Detronarea şi arestarea

Vlad a trecut munţii în Transilvania aşteptând sprijinul regelui Ungariei, Matei Corvin. O intrigă pusă la cale de duşmanii lui i-a spulberat însă speranţele. Regelui i s-au dat trei scrisori, ca fiind din partea voievodului. Una era adresată sultanului şi scria despre făgăduiala unui sprijin împotriva Ungariei. I s-a oferit astfel regelui cel mai bun pretext prin care să justifice poporului său de ce nu l-a ajutat la nevoie pe domnul muntean. Vlad Ţepeş a fost închis în Ungaria, timp de 14 ani. Întâi în închisoarea de la Vişegrad (o cetate pe Dunăre), apoi i s-a fixat reşedinţa în Pesta, unde i s-a dat o casă.

Este sigur faptul că Vlad Ţepeş s-a căsătorit cu o catolică şi anume Elena Corvin, verişoara regelui Matei Corvin de Hunyadi. Se pare că el însuşi s-a convertit de la ortodoxism la catolicism, în anii când era închis la Vişegrad. Unul dintre fiii lui Vlad şi ai Elenei, născuţi atunci, a fost **Mihnea cel Rău**, domn al Ţării Româneşti între 1508-1510. Vlad a mai avut încă un băiat (numele nu este cunoscut), care stătea la

Oradea, pe lângă episcopul catolic. Dintr-o iubire cu o transilvăneancă, i s-a născut al treilea fiu, pe nume tot Vlad, ca şi el, cunoscut apoi ca un veşnic doritor de tron – vis rămas neîmplinit.

A treia domnie

În noiembrie 1476, cu sprijin de la Matei Corvin şi Ştefan cel Mare este instalat pentru a treia oară pe tronul Ţării Româneşti. Din păcate, domnia este scurtă. Laiotă Basarab, cu ajutor turcesc, atacă prin surprindere şi garda personală a lui Vlad de 200 de curteni, pe care i-a lăsat-o Ştefan cel Mare, piere aproape în întregime. Ţepeş a fost ucis mişeleşte, nu aşa cum ar fi meritat să moară: ca un viteaz pe câmpul de luptă. Capul i-a fost trimis sultanului Mahomed al II-lea pentru a se convinge că temutul său rival e cu adevărat mort.

Dar unde e mormântul lui Vlad Ţepeş? E o enigmă încă nedesluşită. Tradiţia ne spune că osemintele au fost depuse în biserica Snagov, zidită de el, însă acest edificiu e mai vechi, de pe vremea bunicului său, Mircea cel Bătrân. Nu găsim aici, nici lespedea de pe mormânt, nici vreo inscripţie de ctitor. Arheologii n-au aflat aici osemintele lui Ţepeş, ci un... schelet de cal şi ceramică din preistorie.

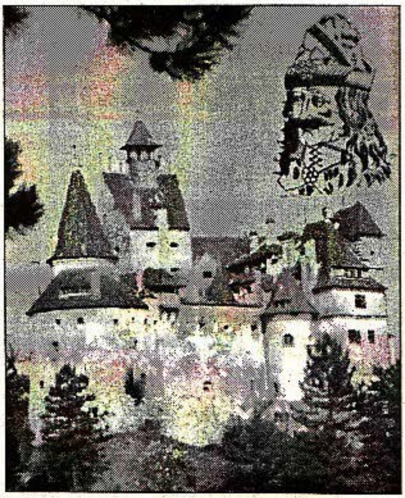
MĂNĂSTIREA SNAGOV

De numele cumplitului voievod sunt legate: *mănăstirea Comana* (jud. Ilfov), *biserica din Târgşor*, *Cetatea Poenari* (pe malul Argeşului), *curtea domnească din Târgovişte*, oraş unde în 1462 Vlad a purtat lupte crâncene cu turcii.

(Prof. ***Ştefan Epure***)

Cel mai cumplit voievod din neamul Basarabilor a fost vestitul Vlad Țepeș. Era vânjos, meșter în luptă, îndrăzneț, iubitor de țară și de popor. Numai că era cam slab și urâțel, desenatorii vremii sale stâlcindu-l peste măsură.

Vlad Țepeș nu este... vampirul Dracula

Pe leneși, cerșetori, hoți, mincinoși, tâlhari și străini vrăjmași îi prindea și poruncea gărzilor sale:

– Ridicați-i în țeapă!

Iar țeapa era o prăjină ascuțită, mai lungă ori mai scurtă, bătută cu vârful în sus, în care erau înfipți fără milă răufăcătorii.

În evul mediu, se aplicau pedepse și mai crunte: tăierea capului, scurtarea mâinilor, scoaterea ochilor cu fierul roșu, ridicarea în ștreang, tragerea pe roată, opărirea, jupuirea de viu și alte suplicii. Și țeapa era groaznică, deoarece vârful ascuțit străpungea prin fund măruntaiele victimei, care mai trăia o vreme sus, în par, ca un răstignit...

S-a spus despre Vlad Țepeș că i-a depășit pe toți voievozii noștri creștini în cruzime. Însă, în comparație cu Ivan cel Groaznic, Henric al VIII-lea, Richard al III-lea ori Baiazid-Fulgerul, se dovedește a fi un mielușel. În conștiința poporului român, a rămas ca un erou, care a apărat cu orice mijloace independența și libertatea Valahiei. I-a potopit pe toți dușmanii, care – de jur împrejurul țărișoarei sale – încercau să-i atace pământul strămoșesc.

Dacă în legendele românești, Vlad Țepeș e înfățișat așa cum a fost (erou al țării sale, îndrăzneț, drept, dar și neiertător, crud, sângeros), în narațiunile germane, otomane,

slave, ungurești chipul voievodului e deformat. Este zugrăvit ca un nebun despot, care-i ucide pe oameni ca pe gângănii.

Cumplitul nostru voievod nu trebuie însă confundat cu Dracula din plăsmuirile literare fantastice, născocite copios după legendele defăimătoare ale sașilor din Brașov.

Ce se întâmplase de fapt?

Tocmai când Țepeș stârpise tâlharii și calicii, tocmai după ce-i snopise pe turci în bătaie, aude că la Brașov se pripășește un domnișor, care-i râvnește tronul. Iscoadele îi spun că sașii și ungurii din Transilvania plănuiesc să cadă la Târgoviște și să-l scoată din domnie.

– Vor să vină ei, cu oștire ungurească? sări ars Țepeș. Nu vă mai osteniți, frați creștini! Las' că vin eu la Brașov!

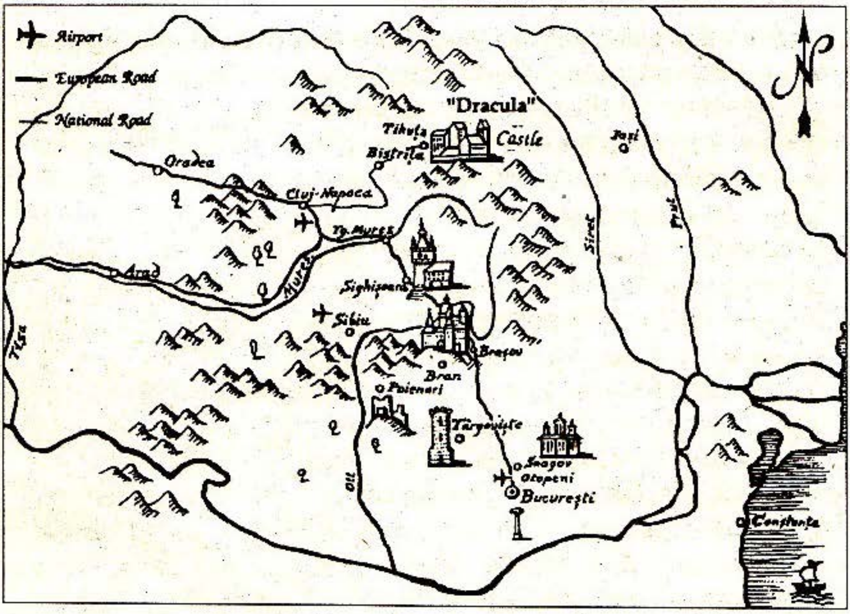
Ca vulturul, trece munții prin pasul Bran, cu oastea sa călăreață. Dă foc mahalalelor săsești. Îi prinde pe uneltitori, ungurii și sașii care-i săpau domnia. Îi judecă iute și-i trage în țeapă.

De-atunci, brașovenilor nu le-a mai tihnit și l-au urât de moarte pe Vlad Țepeș-Dracula. O pădure de țepi a făcut din cetatea Brașovului până spre munți, în cetatea Bran, pe care o cucerise.

De aceea sașii din Transilvania au răspândit în toată Europa tipărituri germane, care cuprind istorioare (anecdote) defăimătoare despre Dracula.

Legendele lor îngrozitoare sunt însoțite de desene cumplite, schimonosindu-l pe Țepeș și înfățișând tendențios scene crâncene.

Dacă doriţi să faceţi o călătorie pe urmele lui Vlad Ţepeş, găsiţi locurile înscrise şi în această carte.

Însă, dacă doriţi să mergeţi pe urmele lui... **Dracula vampirul** (ceea ce este cu totul altceva), nimeni nu vă opreşte să urmaţi un traseu inedit şi fascinant, în care sunt înscrise (cum se vede şi în harta alăturată) atât localităţile legate de domnitorul Vlad Ţepeş, cât şi vestitul castel Dracula din pasul Bârgăului, jud. Bistriţa. În acest loc sosesc mulţi turişti străini sau români, mai ales tineri, care umblă, cu rucsacul în spate, pe urmele vampirului.

Dracula vampirul este deci cu totul altceva! Este un mit, o ficţiune înfricoşătoare, care place mult occidentalilor, americanilor. În criză acută de mituri proprii, americanii şi europenii supermaşinizaţi apelează la folclorul pitoresc din Carpaţi, cu strigoi şi moroi. Vampirii imaginaţi de scriitori ca Goethe, Heine, Hoffman au fost consideraţi depăşiţi de ficţiunea bolnăvicioasă a scriitorului irlandez Bram Stoker (1847–1912), care a dăruit cu har beletristicii universale celebrul roman *Dracula* (Londra,

1897), caracterizat de scriitorul Oscar Wilde astfel: „este poate cel mai frumos roman din toate timpurile". După carte, tradusă şi în româneşte, regizorul Fr. Coppola a turnat filmul de groază „Dracula al lui Bram Stoker", pe care l-aţi văzut şi v-a înspăimântat. Eroul central este contele-vampir Dracula de Bârgău, care are vizuina macabră într-un castel bistriţean ruinat şi misterios, în pasul Bârgăului (Tihuţa, pe unde e astăzi castelul Dracula, de la şoseaua splendidă Vatra Dornei-Bistriţa). Aici cei şase justiţiari conduşi de Van Helsing reuşesc să prindă convoiul de ţigani, care duceau lada, în care se află contele-vampir. În faţa castelului, urmăritorii desfac lada-sicriu şi-i bat vampirului Dracula un cui în inimă. Sângele ţâşneşte şi strigoiul din Carpaţi se pulverizează. Aşa se sfârşeşte sinistrul roman.

Tinerii aflaţi pe urmele lui Dracula simt o satisfacţie deosebită. Vampirul a fost ucis. Ei sunt practic găzduiţi, pentru o seară, într-un decor uluitor montan, pe un pinten de munte, la Piatra Fântânele (1116 m altitudine). Aici e un modern hotel *Dracula*, cu turn şi curte interioară, cu restaurant şi camere de găzduire. Surprizele aici se ţin lanţ, însă cea mai uimitoare e vizita în *Cavoul lui Dracula*. Merită să te opreşti aici, în Castelul-hotel Dracula, aşa cum procedează numeroşi tineri care vin, în mod special, până aici, tocmai din S.U.A. şi din Occidentul Europei.

Viața și faptele lui Ștefan cel Mare

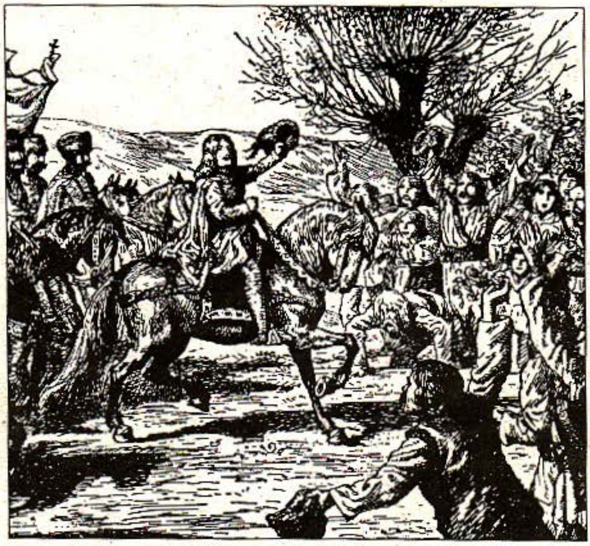
Ştefan era fiul lui Bogdan al II-lea, din familia Muşatinilor, domn al Moldovei între 1449-1451. Tatăl său a fost ucis la Reuseni, în timpul unui ospăţ, din ordinul fratelui său, Petru Aron. Ştefan a văzut omorul şi a reuşit să fugă. Mama sa era Maria Oltea, din neamul Basarabilor, vestita dinastie a Țării Româneşti. Se pare că mai fusese căsătorită, iar Ştefan a avut fraţi şi surori după mamă, ce aveau proprietăţi în Ţara de Jos a Moldovei.

După moartea tatălui său Bogdan, a pribegit prin Ţara Românească şi Transilvania. Tânărul Ştefan era îndrăgit pentru înfăţişarea sa plăcută, pentru comportarea corectă şi inteligenţa sclipitoare, dar mai ales pentru dorinţa de autoinstruire. La curtea lui Iancu de Hunedoara a avut prilejul să vadă şi să înveţe multe. De la oamenii politici va şti cum se conduce o ţară, de la căpitani căliţi în lupte şi-a însuşit secretul armelor, de la învăţaţii formaţi la Şcoala Renaşterii va cunoaşte noua orientare intelectuală şi artistică din Apus.

Încoronarea

În anul 1457, Ştefan a intrat în Moldova cu ajutor de la Vlad Ţepeş „şi cu Ţara de Jos, la vreo 6.000 de oameni". Lupta cu Petru Aron s-a dat pe 12 aprilie, la Doljeşti, pe Siret şi a biruit tânărul pretendent la tron.

Pe 14 aprilie s-au strâns „boierii ţării şi mari şi mici şi altă curte măruntă, împreună cu mitropolitul Teoctist şi cu mulţi

călugări, la locul ce se cheamă Direptate... Cu toţi au strigat: În mulţi ani de la Dumnezeu să domneşti". Iar mitropolitul l-a uns domn şi de acolo luă Ştefan Vodă, „steagul ţării Moldovei şi se duse la scaunul Sucevei", cum ne relatează cronicarul Grigore Ureche.

Domnul a urmărit, în primul rând, redresarea economică şi morală a ţării. Pentru aceasta avea nevoie să-şi consolideze domnia. Măsurile luate, dar mai ales aplicarea şi reuşita acestora probează remarcabile calităţi de conducător. A cercetat pe boierii şi dregătorii ţării, înlăturând pe cei amestecaţi în acţiuni de trădare; a refăcut domeniul domnesc din care va răsplăti cu mărinimie pe cei care meritau; a repopulat satele părăsite şi a înfiinţat altele noi; a sprijinit Biserica prin danii şi a construit după tradiţie 44 de biserici şi mănăstiri; dregătorii şi pârcălabii din ţinuturi şi cetăţi erau oamenii lui de încredere, mulţi fiind din rândul rudelor sale; a sprijinit oraşele, comerţul intern şi a controlat drumurile comerciale etc.

Acestea şi multe altele au fost dublate de grija de întărire a capacităţii de apărare a ţării. Dan Dlugosz, cronicar polonez, spunea că „nu numai pe ostaşi şi pe nobili, ci chiar

şi pe ţărani i-a strâns la oaste învăţând pe fiecare să-şi apere patria. Dacă domnul afla vreun ţăran că nu avea săgeţi, arc sau sabie sau că a plecat la luptă fără pinteni, îi tăia capul fără milă". Din aceşti ţărani a făcut Ştefan cel Mare buni ostaşi şi pe mulţi i-a ridicat la rangul de viteji.

Politica externă

Ştefan a promovat în relaţiile cu celelalte ţări o politică înţeleaptă, realistă. A urmărit raporturile de forţe dintre puterile vecine care urmăreau supunerea Moldovei. Un principiu de bază pe care l-a urmat cu perseverenţă a fost acela de a nu se confrunta cu doi sau mai mulţi duşmani deodată. Toate eforturile sale erau puse în slujba ţelului suprem: păstrarea neatinsă a hotarelor. Avea nevoie de alianţa statelor româneşti, dar şi a celorlalte state creştine.

Pentru a împiedica întoarcerea lui Petru Aron cu ajutor polonez, Ştefan a încheiat la 4 aprilie 1859, la Overchelăuţi, o înţelegere cu polonezii, care a avut ca rezultat fuga rivalului său în Transilvania. Ştefan va întreprinde mai multe incursiuni în Transilvania, fără succes la început, deoarece Petru Aron se adăpostise la curtea lui Matei Corvin.

Ştefan a întărit privilegiul comercial negustorilor polonezi, a primit de la Polonia cetatea Hotinului şi s-a căsătorit cu fiica (sau sora) principelui rutean ortodox, Simion Olelcovici pe care polonezii îl puseseră guvernatorul lor la Kiev. Aceasta se numea *Evdochia*.

Apropierea Moldovei de Polonia n-a fost pe placul Ungariei. În timpul campaniei lui Mahomed al II-lea împotriva Ţării Româneşti, Ştefan a încercat să ocupe Chilia apărată de o garnizoană a regelui Matei Corvin (22 iunie 1462). Acum

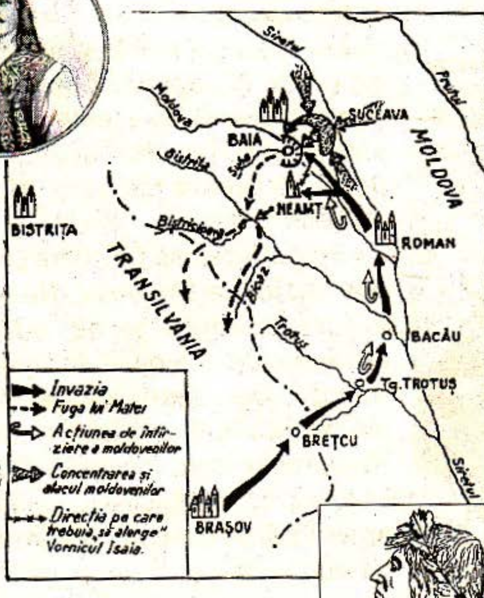
a fost rănit cu o armă de foc la glezna piciorului stâng şi rana aceea nu s-a vindecat până la sfârşitul vieţii. Această nereuşită nu l-a descurajat şi-n timpul domniei lui Radu cel Frumos, în ianuarie 1465, cu ajutorul celor din cetate, a ocupat Chilia şi a pus pârcălab pe Isaia, cumnatul său.

Stăpânirea Chiliei, incursiunile din Transilvania, sprijinirea unei răscoale a saşilor de către Ştefan au fost câteva motive care l-au determinat pe Matei Corvin să iniţieze campania din Moldova.

Campania regelui Matei Corvin în Moldova

Cu o oaste numeroasă (40.000 luptători) acesta trece munţii, devastează şi distruge târgurile „profanând sfintele biserici şi comiţând multe crime, pe care nu le-ar fi făcut nici turcii, nici tătarii", aşa-i scria Ştefan regelui polonez. Cu cei

12.000 de oşteni ai săi, a dat lupte mici pentru a întârzia înaintarea inamicului. Ajuns la Baia, un târg în care locuiau şi mulţi saşi veniţi din Ardeal, regele maghiar se pregătea să petreacă aici Crăciunul.

În noaptea de 14/15 decembrie 1467, armatele comandate de Ştefan cel Mare au dat foc târgului din mai multe părţi şi, într-o mare învălmăşeală, au tăiat cu săbiile lor aproape jumătate din oastea ungurească. Regele a fost rănit şi transportat pe targă în afara Moldovei. Dezastrul armatei ungare ar fi fost total dacă nu s-ar fi produs trădarea unor boieri în frunte cu marele vornic Crasneş, care vor plăti cu capul necinstea lor.

În anii următori, Ştefan a poruncit noi incursiuni în Transilvania până când, în cele din urmă, în 1569, Petru Aron a fost prins şi dat pe mâna călăilor. Plătea cu capul omorul fratelui său Bogdan (tatăl lui Ştefan) la Reuseni.

Înfrângerea tătarilor

În vara anului 1469, hoarde de tătari conduse de fiul şi fratele hanului Mamak au trecut Nistrul ca şă prade Moldova. Au început să dea foc aşezărilor moldoveneşti, să ardă recoltele, să robească locuitorii şi să strângă turmele de oi şi cirezile de vite, aşa cum le era obiceiul.

Focuri aprinse pe culmi şi ştafete iuţi au dus vestea la Suceava. Reacţia domnului a fost promptă şi pe măsura faptelor săvârşite de nelegiuiţi. În ziua de 20 august hoarda de tătari a fost încercuită şi măcelărită în dumbrava de tei de la Lipnic (Basarabia, aproape de Nistru). A fost prins fratele şi fiul hanului şi, cu toate darurile sau ameninţările trimise, Ştefan a poruncit să fie ucişi.

În anul 1470 încep eforturile lui Ştefan cel Mare pentru a integra Ţara Românească în frontul comun antiotoman. Radu cel Frumos era vasal credincios turcilor şi, în locul lui, trebuia înscăunat un domn aliat creştinilor. În acest an, Ştefan atacă şi arde Brăila, iar în anul următor are loc campania de răspuns a lui Radu în Moldova. Acesta este surprins de domnul Moldovei la târgul de la Soci, unde îi provoacă o grea înfrângere.

Luptele cu Radu cel Frumos

În 1473, Ştefan organizează o expediţie în Ţara Românească, îl înfrânge pe Radu cel Frumos, după o luptă de 3 zile. Domnul muntean fuge la turci. Ştefan intră în Bucureşti şi întreaga visterie, toate steagurile şi bunurile de preţ au fost luate; chiar soţia şi fiica domnului muntean făceau parte din convoiul învingătorului. Frumoasa Maria Voichiţa, fiica lui Radu, va deveni mai târziu doamnă a Moldovei. În locul lui Radu a fost instalat Laiotă Basarab. Dar nici Laiotă Basarab, nici ceilalţi domni puşi de Ştefan (Basarab cel Tânăr, Vlad Călugărul) n-au fost vrednici să rămână în alianţa creştină şi s-au închinat turcilor.

Bătăliile cu turcii

Mahomed al II-lea era conştient că, la Dunărea de Jos, Moldova era cel mai serios obstacol în calea planurilor sale cotropitoare. Ştefan cel Mare devenise inamicul său principal şi căuta momentul prielnic pentru a-l scoate din domnie.

Un sol turc a fost trimis de sultan ca să ceară lui Ştefan aducerea personală a tributului restant pe trei ani şi să-i cedeze cetăţile de la mare: Chilia şi Cetatea Albă. Domnul Moldovei a refuzat şi s-a pregătit de război. A poruncit bărbaţilor valizi să se pregătească de luptă. La apelul său i-au venit în ajutor 5.000 de secui, 1.800 de unguri şi 2.000 de polonezi, pentru a apăra creştinătatea de păgâni.

Furios trebuie să fi fost sultanul dacă a poruncit să se atace Moldova, în timpul iernii. Armata condusă de Soliman Paşa a fost trimisă imediat ca să-l pedepsească pe nesupusul Ştefan şi să-i ia tronul. Acesta dispunea de 30.000 de cavalerişti şi vreo 90.000 de pedestraşi. Oastea turcă a trecut Dunărea şi s-a îndreptat pe drumul de comerţ care ducea spre Vaslui şi Iaşi.

După vechea tactică a „pământului pârjolit" a fost distrus totul în calea invadatorilor. Grânele care n-au putut fi transportate au fost ascunse în gropi; fântânile şi apele stătătoare au fost otrăvite; furajele şi casele oamenilor au fost mistuite de flăcări; oamenii au plecat cu vitele către Ţara de Sus ori la munte.

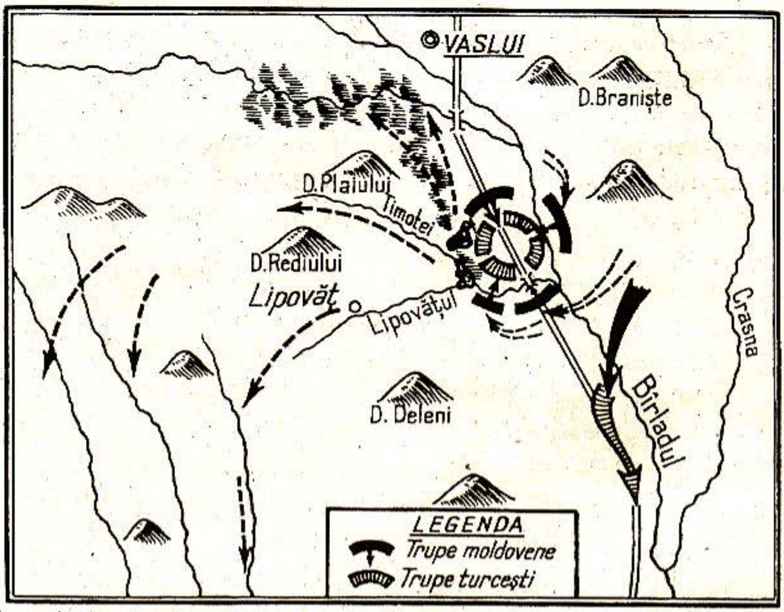
Calea prin care înaintau turcii era plină de capcane. Detaşamente întregi otomane, trimise după aprovizionare, nu se mai întorceau. Ostaşii turci flămânzi şi obosiţi frământau pământul dezgheţat şi îmbibat de apa zăpezilor topite. Un cronicar turc spune că şoimii cei ageri ai Padişahului ajunseseră să semene „cu nişte găini plouate".

Podu-Înalt, biruinţa care a uimit Europa

La confluenţa râurilor Racovăţ şi Bârlad, într-o vale îmbibată de apă şi străjuită de păduri, a pregătit Ştefan locul bătăliei. Armata sa număra 40.000 de oameni, dar cu sufletul şi gândul biruinţei era toată ţara.

În noaptea de 9/10 ianuarie s-au făcut ultimele pregătiri. Spre dimineaţă, o negură deasă s-a lăsat peste văile şi pădurile din jurul Vasluiului, ca un tainic ajutor ceresc. Într-o cronică se scria că „a fost ceaţă atât de deasă, încât nici Ştefan, nici ostaşii săi n-au văzut puterea cea mare a turcilor, căci dacă o vedeau ar fi fugit cu toţii".

Cei 5.000 de secui puşi la intrarea drumului în pădure, copleşiţi de inamic, s-au retras în locul unde Ştefan hotărâse oprirea turcilor. Doar după zgomotul făcut de oastea otomană şi-au îndreptat apărătorii Moldovei tirul armelor de

foc şi ploaia de săgeți. Şiruri-şiruri de turci se prăbuşeau în mocirla drumului, mărind dezordinea în armata otomană. Atunci, asemeni fiarelor rănite, otomanii au slobozit din mii de piepturi, strigătul de război menit să înfricoşeze adversarul. De data aceasta, după primii fiori ce i-au cuprins, oştenii Moldovei s-au îmbărbătat şi îndârjit în hotărârea lor de a-şi păstra libertatea cu orice preț. Au început apoi, la porunca şi sub ochii voievodului, să atace cu toată puterea lor. Buciumaşii români sunau atacul din luncă, pe unul din flancuri, determinând oastea otomană să-şi schimbe direcția spre locul dorit. Rânduri-rânduri, turcii doborâți sau grav răniți, muşcau pământul Moldovei, la Podu-Înalt.

Otomanii erau derutați, s-au împrăştiat şi-au început să fugă. Încercările disperate ale lui Soliman de a reface frontul au eşuat sub loviturile necontenite ale creştinilor. Urmărirea resturilor oastei turceşti a ținut trei zile. Dezastrul cotropitorilor a fost de mari proporții. Potrivit izvoarelor contemporane, turcii au pierdut 30.000 de oameni, 40.000 de cai şi numărul prizonierilor s-a ridicat la 15.000. Sultanul, după aflarea

veştii, cinci zile n-a vrut să primească pe nimeni. Niciodată o armată turcească nu a suferit o asemenea înfrângere.

După marea bătălie de la Vaslui, Podu-Înalt, Ştefan cel Mare a poruncit oştaşilor să ţină un post de patru zile, numai cu pâine şi apă. La Suceava, domnul a dat apoi un mare ospăţ, a împărţit daruri oştirii întregi, a ridicat la rangul de viteji pe ţăranii care s-au distins în luptă. Cei morţi la datorie au fost preamăriţi în slujbe de pomenire, iar o parte din boieri, între care şi un frate vitreg al domnului, au fost înscrişi în pomelnicul de la Bistriţa.

Ecoul victoriei a făcut înconjurul Europei, aprinzând noi speranţe în lumea creştină. Dar nimic concret nu s-a făcut. Mai mult, trufaşul Matei Corvin a fost în stare să-şi aroge meritele izbânzii şi să accepte laude pentru faptele săvârşite de „vasalul" său Ştefan.

Expediţia lui Mahomed al II-lea

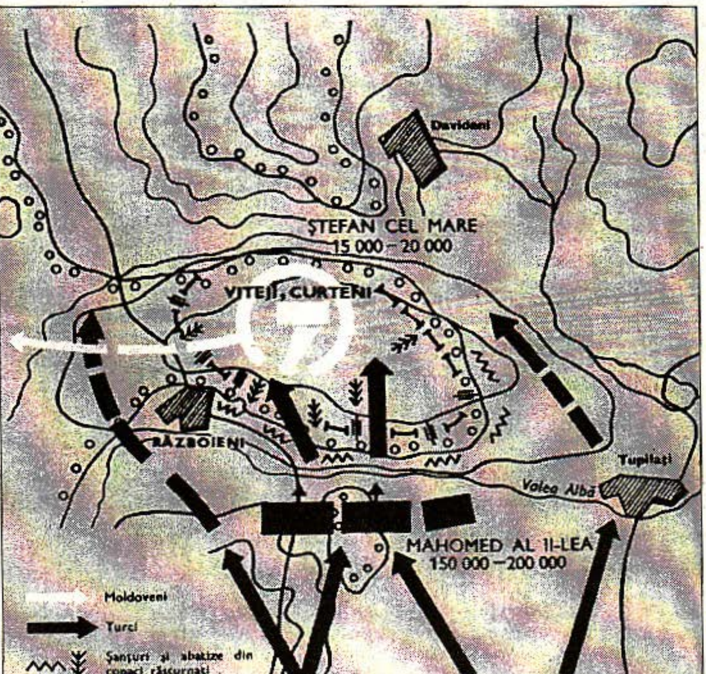
Ştefan cel Mare a trimis la 25 ianuarie 1475 o scrisoare către toţi monarhii creştini din Europa, pe care îi informa despre lupta de la Vaslui şi apela neîntârziat la ajutorul lor. Acesta a şi fost motivul apropierii de Ungaria şi încheierea tratatului din 12 iulie 1475. Matei Corvin îi promitea,

în schimbul recunoaşterii suzeranităţii sale, ajutor militar şi politic împotriva turcilor. Dar creştinii nu erau solidari. Veneţia a încheiat armistiţiul cu Poarta şi a înlesnit turcilor să ocupe cetăţile genoveze de la Marea Neagră, Caffa şi Mangop. Din ultima cetate îşi alesese Ştefan a doua soţie, pe Maria de Mangop (1472). Evdochia decedase în anul 1467.

Lupta de la Valea Albă (Războieni)

În vara anului 1476, în fruntea unei uriaşe armate (150.000-200.000), cuceritorul Constantinopolului venea personal asupra Moldovei, ca să răzbune înfrângerea umilitoare din anul anterior. La expediţie urma să participe şi domnul Ţării Româneşti, şi cetele prădalnice ale tătarilor.

Ştefan se afla la Dunăre, încercând să întârzie trecerea acesteia de către duşmani, când a auzit că tătarii au pătruns în ţară şi fac prăpăd. Atunci, în fruntea cavaleriei, s-a dus după teribilii oameni ai stepelor şi „cu ajutorul lui Dumnezeu i-a zdrobit şi nimicit într-un măcel crâncen", cum spune cronicarul.

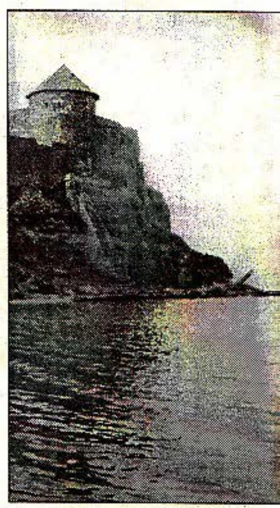
Întors la Dunăre, s-a aruncat asupra turcilor cu mare cruzime şi a tăiat mulţi dintre ei. Năpădit însă de mulţimea turcilor, domnul a poruncit retragerea către nord, spre păduri şi munţi.

A fost dat focului tot ce putea servi ca hrană pentru oameni şi cai. La Valea Albă sau Războieni, în ţinutul Neamţ, a încercat Ştefan să prindă în capcană oastea turcilor. Valea prin care curge pârâul avea maluri abrupte şi o lăţime de peste 50 de metri, greu de trecut. Pe malul râpii, în pădure, ridicaseră moldovenii întăritura de copaci ca o cetate.

În câteva rânduri au atacat turcii, dar au fost respinşi de săgeţile şi tunurile moldovenilor. Dar numărul mare al otomanilor, mobilizaţi de prezenţa sultanului, i-a copleşit pe apărători. Întunericul lăsat şi desimea codrului au permis însă voievodului să se retragă în ordine, după ce floarea oştirii sale a muşcat ţărâna.

Însă sultanul, învingător la Valea Albă, nu a putut cuceri nici o cetate, nici n-a îngenuncheat Moldova. Ştefan cu oastea refăcută l-a hărţuit în continuare, provocându-i pierderi grele şi reuşind să scoată toată prada din mâna turcilor.

Pe locul bătăliei de la Războieni, ca loc de veci pentru cei căzuţi în luptă, Ştefan cel Mare a ridicat o biserică, pe a cărei pisanie scrisă în limba slavonă se poate citi: „Şi cu voia lui Dumnezeu au fost biruiţi creştinii de păgâni şi au căzut acolo mulţime mare din ostaşii Moldovei".

Pierderea Chiliei şi a Cetăţii Albe

Când Matei Corvin a încheiat pace cu turcii, Ştefan se afla singur în faţa primejdiei otomane. De această situaţie a profitat noul sultan, Baiazid al II-lea, care a atacat pe neaşteptate cele două cetăţi, Chilia şi Cetatea Albă. Asediul cetăţii Chilia a ţinut 8 zile în 1484 şi cu toate

eforturile celor doi pârcălabi a fost ocupată. După două zile de asediu a căzut şi Cetatea Albă. Pierderea celor două cetăţi a avut urmări grele din punct de vedere economic, politic şi militar. Ca centre comerciale, aduceau mari venituri ţării. De aceea Ştefan a făcut eforturi mari pentru a le recuceri, dar fără succes.

Jurământul de la Colomeea

Rămas singur în faţa puhoiului otoman, Ştefan se vede nevoit să presteze personal omagiul aşteptat demult de regele polon Cazimir al IV-lea. În fruntea unei suite impresionante de 3.000 de persoane, domnul moldovean s-a dus la Colomeea, în 1485. Se înţelesese cu regele ca ceremonia să se desfăşoare în cortul regelui, dar când Ştefan era îngenuncheat ca să jure credinţă pe Evanghelie, pânzele cortului au fost lăsate la o parte, ca să vadă toată lumea pe marele nostru voievod la picioarele suzeranului său.

Chiar în timpul când se afla în Polonia, turcii atacă Moldova, dar cu ajutor polonez îi învinge la Cătlăbuga. În 1486, Ştefan obţine un nou succes la Şcheia. În această bătălie a fost salvat de un oştean din garda domnească, Purice, întemeietorul legendarei familii a Movileştilor.

Dezamăgit profund că polonezii au încheiat pace cu turcii (1489) şi au recunoscut stăpânirea otomană asupra Chiliei şi Cetăţii Albe, Ştefan se vede nevoit să plătească Porţii tribut. Voia prin aceasta să înceteze incursiunile de pradă ale turcilor. De la Matei Corvin a primit cetăţile Ciceu, cu 40 de sate, pe Someşul Mic şi Cetatea de Baltă, cu 7 sate, pe Târnava Mare. Biserica românilor din Feleac este construită cu ajutorul lui Ştefan şi tot el înfiinţează episcopia românească a Vadului.

BOIER MOLDOVEAN OSTAŞ

Regele polonez era un tânăr şiret şi îndrăzneţ care dorea înlăturarea lui Ştefan pentru a pune în tronul Moldovei pe un frate al său. În august 1497, în fruntea unei armate de circa 100.000 de oşteni începe campania. Pe Ştefan îl anunţase că porneşte împotriva turcilor pentru a recuceri Chilia şi Cetatea Albă. Când cei doi soli trimişi de domn au fost arestaţi şi trimişi în lanţuri în Polonia, s-au descoperit intenţiile duşmănoase ale craiului leşesc. În faţa acestei situaţii domnul a poruncit să se adune oastea la târgul Romanului.

Expediţiile regelui polonez Ioan Albert

Armata poloneză a înconjurat Suceava şi a început asediul cetăţii apărată de portarul Luca Arbore. Zidurile au început să fie bombardate zi şi noapte. Garnizoana cetăţii a rezistat eroic şi noaptea repara stricăciunile la ziduri făcute de artileria polonă. Armata lui Ştefan avea un efectiv de vreo 40.000 de oşteni moldoveni, un corp de oaste turc şi altul muntean. În sprijinul Moldovei, regele Ungariei a trimis pe voievodul Transilvaniei. Acesta va începe tratative cu Ioan Albert şi Ştefan pentru a se pune capăt stării de război. Până la urmă, domnul Moldovei acceptă „dar în aşa chip ca polonezii să se întoarcă pe aceeaşi cale pe unde au venit".

Regele nu a respectat înţelegerea, a pornit pe altă cale şi multe sate au fost prădate. Ştefan însă a pornit pe urmele polonilor şi i-a ajuns la marginea codrilor Cosminului. Scrie Letopiseţul anonim că „i-a lovit, joi, luna octombrie 26... şi i-a bătut. Şi apoi i-a gonit prin

Lupta de la Codrii Cosminului

făgetul Cosminului, omorându-i şi tăindu-i. Şi a fost măcel mare între leşi de armele moldoveneşti. Şi au fost luate toate schiptrele crăieşti şi au căzut acolo mulţi boieri şi voievozi leşi mari şi a căzut acolo multă oaste şi toate tunurile cele mari, cu care bătuseră cetatea Sucevei".

Ioan Albert abia a izbutit să se întoarcă în ţara sa cu un număr mic de oameni.

În vara anului următor (1498) Ştefan a făcut o expediţie de răzbunare în Polonia. A prădat şi a ars satele şi oraşele din Galiţia până aproape de capitală, Cracovia. La intervenţia regelui Ungariei, între Moldova şi Polonia se încheie un tratat de pace (1499), care confirmă deplina egalitate între cele două state. (Prof. Ştefan Epure)

Cum a apus soarele

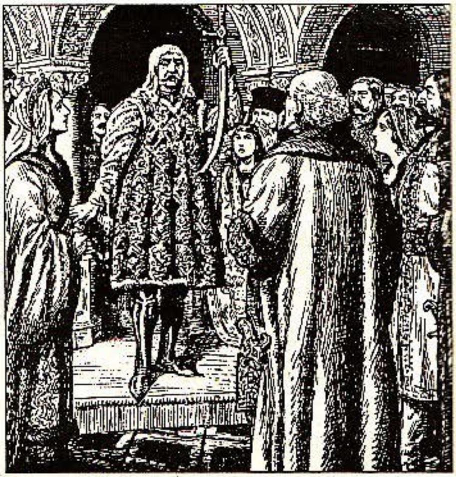
Suntem în vara lui 1504. Ştefan cel Mare coborâse din tronul său aurit într-un pat de abanos, ţintuit de boala adâncii bătrâneţi. Faţa ca ceara, cu riduri ca scoarţa de stejar. Păr alb ca neaua, barba lungă, stufoasă. Numai ochii erau vii şi sclipitori.

Suferea de podagră (gută - depunerea acidului uric la încheieturi, însoţită de umflături şi violente dureri). În plus, rana de la glezna stângă (căpătată demult, la Chilia) s-a redeschis. Doctori îndemânatici, sosiţi la Suceava, i-au ars rana, l-au uns cu alifii, gata să-l însănătoşească.

La patul morţii, se aflau marea sa iubire, Doamna Maria-Voichiţa, şi fiul lor Bogdan, pe care Ştefan îl dorea domn.

Era duminică şi suferindul a auzit că boierii se ceartă în legătură cu moştenitorul tronului. Unii îl voiau pe fiu-său

Bogdan, alții pe nepotul său Ștefan, ostaticul de la Constantinopol (fiul feciorului său mort, Alexandru).

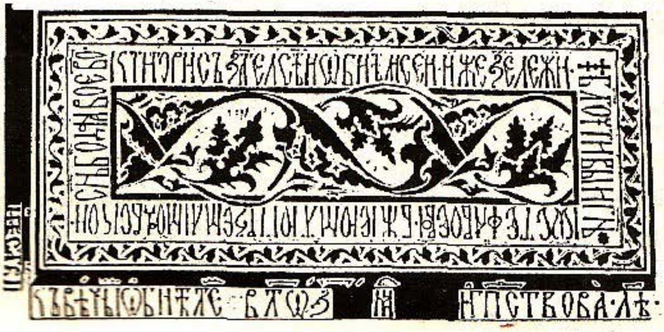

Încălcând sfatul medicilor, Ștefan – cu ultimele puteri – poruncește să fie dus la locul de adunare. Avea sabia în mână. Pe loc săriră câteva capete, iar cei rămași în viață îl aleseră, mai de voie, mai de frică, pe Bogdan drept voievod al Moldovei. Înălțarea în scaun se înfăptui imediat, sub ochii umezi ai tatălui său, care asigura astfel calea cea bună a țării.

Doar peste două zile, marți 2 iulie 1504, răposa robul lui Dumnezeu, domnul Io Ștefan voievod, la 3 ceasuri din zi. Domnise 47 de ani, 2 luni și 3 săptămâni. A fost înmormântat la Putna, mănăstirea zidită de dânsul, cu multă jale și plângere.

Peste rămășițele pământești a fost trasă o piatră de mormânt, frumos împodobită în marmură albă și cioplită în timpul vieții voievodului (cu inscripție slavonă):

„Binecinstitorul domn, Io Ștefan voievod, din mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei, fiul lui Bogdan voievod, ctitor și ziditor al acestui sfânt lăcaș, care zace aici. Și s-a strămutat la lăcașurile de veci în anul 7.000... luna... și a domnit ani..."

După ce s-a prăpădit, nimeni n-a mai săpat în marmură anul şi data morţii. Lumea care vine la Putna cea sfântă spune că nici nu era nevoie. Pentru că Ştefan cel Mare e mereu viu în sufletele noastre de români.

Soţiile şi urmaşii

Când se suise în tron, Ştefan era neînsurat. La fel ca bunicul său, Alexandru cel Bun, la fel ca toţi cei din dinastia muşatină, îi plăceau mult femeile, care aveau menirea de a înmulţi neamul moldovenilor.

Se cunoaşte numele primei iubite a lui Ştefan, *Maruşca*. Aceasta i-a dăruit un fiu, botezat după numele bunicului, *Alexandru,* care trăi până în 1496, la curtea domnească, atunci fiind obiceiul ca toţi copiii naturali să crească în preajma voievodului.

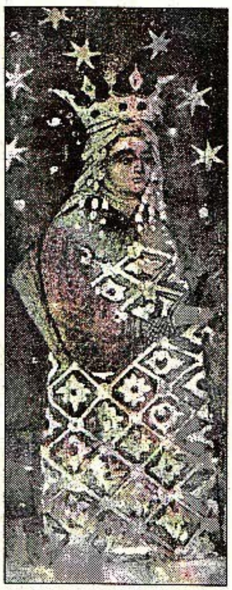
Întâia căsătorie e cea făcută după şase ani de domnie, în 1463, cu buna şi evlavioasa ruteancă **Evdochia**, soră a lui Simion, cneazul din Kiev. Aceasta îi dărui soţului *doi băieţi* (morţi de copii, în 1479), dar şi o fată, *Elena,* care a avut o viaţă nenorocită. Măritată cu onoruri la Moscova cu Ion cel tânăr, moştenitorul tronului şi fiul ţarului Ivan Vasilievici al III-lea, Elena dărui dinastiei ruseşti un băiat, Dumitru. Însă sărmana fiică a lui Ştefan cel Mare îşi pierdu bărbatul, ţareviciul Ion murind în 1490. La 5 anişori, băiatul ei, Dumitru, e încoronat drept viitor ţar al Moscovei, însă bătrânul ţar Ivan, reînsurat cu grecoaica Sofia, are din această căsătorie un fiu, Vasile, care este proclamat moştenitor al tronului, iar Dumitru al Elenei dezmoştenit. Ştefan cel Mare află în 1502 de această

nedreptate făcută fiicei sale **Elena**, aruncată în închisoare cu băiatul. Elena muri în temniță, la 1505, iar fiul ei Dumitru fu otrăvit din porunca țarinei Sofia.

Revenind la mama Elenei, Doamna Evdochia, prima soţie a lui Ştefan, aceasta se prăpădi, după patru ani de căsnicie, în 1467.

Abia după cinci ani de la îngropăciunea ei, Ştefan se însura a doua oară, cu *Maria de Mangop,* pentru a se înrudi cu un aliat antiotoman din Crimeea. Nunta se făcu la Suceava, la 24 septembrie 1472. Viața cu grecoaica Maria de Mangop, din familia împăraților bizantini Comneni, fu scurtă şi fără noroc, ca şi convieţuirea cu Evdochia. Însă Maria de Mangop nu născu nici un copil şi, supărată de tragedia familiei sale ucise de turci, dar şi de răceala sentimentală a voievodului, se stinse în 1477, fiind înmormântată la Putna. Cum era obiceiul curții, ea crescuse pe Elena (fiica Evdochiei), precum şi copiii „din flori", între care *Alexandru* al Marincăi, *Bogdan, Ilaş, Petru* al Răreşoaiei din Hârlău (viitorul domn), poate şi pe alții.

Veni şi a treia căsătorie a lui Ştefan cel Mare, cu o altă Marie, însă din neamul său de români. Este **Maria-Voichița Basarab**, fiica duşmanului său, Radu cel Frumos, voievodul Țării Româneşti. După înfrângerea acestuia, în iarna lui 1473, la întoarcerea din Muntenia, Ştefan o luă prizonieră pe Doamna Maria a lui Radu cel Frumos şi pe fiică-sa Maria-Voichița, atunci doar o copilă. Fata cea frumoasă, ca taică-su, crescu sub ochii lui Ştefan, în cetatea Sucevei. Când se împlini, voievodul se îndrăgosti de ea. Încă nu murise soția a

doua, Maria de Mangop. Minunații ochi ai preafrumoasei fete şi farmecele ei îl subjugară. Abia în 1480, domnul Moldovei se însura a treia oară, din dragoste aprinsă, cu tânăra Maria-Voichița. Trăi cu ea 24 de ani, până la moarte, pecetluind unirea de suflet dintre cele două strălucite dinastii, de muşatini şi basarabi, ale poporului român.

Maria-Voichița i-a dăruit lui Ştefan cel Mare doi copii: pe *Maria-Chiajna* şi pe viitorul domn *Bogdan,* numit astfel în amintirea bunicului acestuia ucis la Reuseni şi a fratelui „din flori", ce abia fusese înmormântat. În timpul domniei fiului ei Bogdan (supranumit „cel chior" pentru că-şi pierduse un ochi în război, când trăia tatăl său Ştefan), Maria-Voichița Basarab a închis şi ea ochii, în 1511, fiind îngropată tot la Putna.

Cetăți, mănăstiri, biserici

Petru Muşat, strămoşul lui Ştefan, construise Cetatea de Scaun a Sucevei, Cetatea Şcheia, Cetatea Neamțului şi altele. Bunicul său, Alexandru cel Bun, reclădise şi întărise toate fortificațiile de piatră care apărau Moldova.

În lunga şi glorioasa sa domnie, Ştefan cel Mare (1457-1504) s-a îngrijit de reconstrucția şi mărirea vechilor cetăți **(Hotin, Suceava, Neamț, Bârlad, Roman, Cetatea Albă, Chilia),** precum şi de zidirea curților domneşti din **Piatra, Iaşi, Hârlău, Bacău.** De pildă, cetatea Chilia a fost reconstruită numai în câteva luni, de primăvara până toamna, cu participarea a 800 de meşteri zidari şi 18.000 de salahori.

Vreme de trei decenii (1457-1487), vrednicul voievod s-a preocupat de înălțarea fortărețelor militare din piatră, asemuite cu o salbă ce încingea Moldova. În această perioadă, a ridicat doar Mănăstirea Putna (între anii 1466-1469), lăcaş de veşnică odihnă pentru el şi familia sa. Mai apoi, după ce a construit cetățile, a început (din 1487) epoca edificării, în stil moldovenesc, a monumentelor religioase. Iată ordinea cronologică a ridicării lor:

- În anul 1487, începea edificarea **Bisericilor din Pătrăuți și Milișăuti.**

- În anul 1488, s-au construit bisericile **Sf. Ilie** de lângă **Suceava** şi **Sf. Gheorghe de la Voroneț** (ambele terminate într-o singură vară).

- În anul 1490, **Biserica Sf. Ioan din Vaslui.**

- În anul 1491, Alexăndrel, fiul şi asociatul la domnie al lui Ștefan, termina **Biserica Precista din Bacău.**

- În acelaşi an, se ridica **Biserica Sf. Nicolae Domnesc din Iaşi,** isprăvită în august 1492.

- În anul 1492, logofătul Ion Tăutu înălța **Biserica din Bălineşti,** iar Ştefan cel Mare, în numai cinci luni, termina **Biserica Sf. Gheorghe din Hârlău.**

- În anul 1493, începea **Biserica din Borzeşti,** terminată în 1494.

- În anul 1494, **Biserica din Huşi.**

- În anul 1495, **Biserica Sf. Nicolae din Dorohoi.**

- În anul 1496 se construiau: **Biserica Sf. Mihail din Războieni, Biserica mănăstirii Tazlău, Biserica Sf. Nicolae din Popăuți-Botoşani.**

- În anul 1497, **Biserica Înălțării de la Mănăstirea Neamț şi Biserica Sf. Ioan din Piatra,** paraclis al curților domneşti.

- În anul 1500, **Biserica din satul Volovăț şi Biserica din Cotnari** (atribuită de tradiție lui Ştefan cel Mare).

- În anul 1502, pârcălabul Luca Arbore termina, în câteva luni, **Biserica de la Arbore.**

- În anul 1503, Ştefan cel Mare începea **bisericile de la Reuseni** (unde fusese ucis mişeleşte tatăl său Bogdan-Vodă) şi de la **Dobrovăț** (lângă Iaşi), ambele terminate în 1504, anul morții slăvitului voievod.

Mănăstirea Putna (despre care s-au țesut atâtea legende cuprinse şi în această carte) este locul sfânt unde se află mormântul voievodului. Ştefan a sfințit biserica în ziua de 8 septembrie 1470. Din păcate, vechea biserică, zidită de Ştefan cel Mare, a fost distrusă de cazaci în 1654. În decursul timpului, a suferit unele prefaceri, care i-au schimbat, într-o oarecare

măsură, înfățișarea impunătoare inițială. La inaugurare, Ștefan privea cu admirație ceea ce realizaseră meșterii, arhitecții și zugravii săi. Avea în fața ochilor o perlă frumoasă și strălucitoare, tot cu aur poleită. Se spune că avea mai mult aur decât zugrăveală. Înăuntru și în afară era acoperită cu plumb. Mănăstirea originală era flancată cu ziduri de cetate, care

aveau la colțuri patru turnuri. Singura clădire de la Putna a cărei vechime n-a fost contestată este **Turnul tezaurului** (1481), însă este vechi și **Turnul intrării** în incinta mănăstirii, pe unde pătrund cu evlavie turiștii din patru zări, ca să admire minunățiile așezământului monahal (biserica și mormintele, muzeul cu icoane și odoare scumpe, așezarea călugărească, zidurile și turnurile).

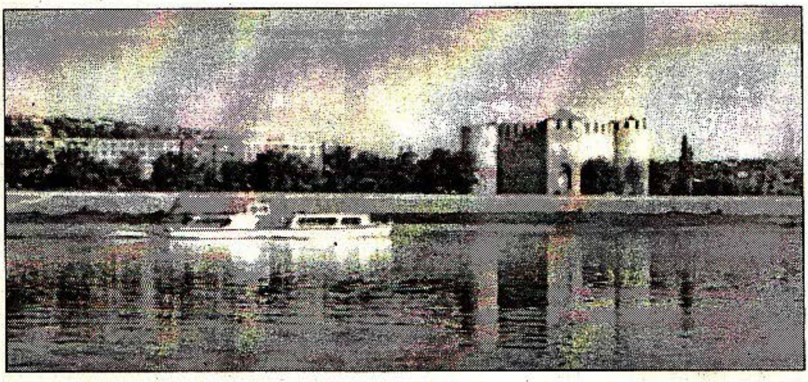
Când pătrund în biserică, vizitatorii mici și mari se așază în genunchi la mormântul lui Ștefan cel Mare. Lespedea funerară se află într-o nișă, acoperită de un baldachin de marmură sprijinit pe două coloane.

Mai vedem mormintele Mariei de Mangop (a doua soție) și Mariei Voichița (ultima soție). Este aici, sub un baldachin în acoladă, și mormântul domnului Bogdan al III-lea, fiul și urmașul lui Ștefan la tronul Moldovei.

Moldova lui Ștefan era încinsă cu o superbă salbă de cetăți și fortificații din piatră, pentru apărarea țării de cotropitori. Iată-le pe cele mai importante.

Cetatea Hotin. Se afla în nordul Moldovei, pe malul drept al fluviului navigabil Nistru (azi în Ucraina). Legenda spune că acest oraș a fost creat de către împăratul dacilor Cotizon, al cărui nume modificat l-ar purta. Petru Mușat și Alexandru cel Bun reparaseră cetatea, care era mare nod comercial. Unul dintre fiii lui Alexandru cel Bun cedează Hotinul Poloniei, însă Ștefan îl recucerește prin tratatul din 1459, punând în capul cetății pe unchiul său Vlaicu, fratele mamei Oltea. După lupta de la Războieni, turcii lui Mahomed al II-lea atacă Hotinul, dar nu-l pot cuceri.

Cetatea Soroca. Este cea mai mică cetate de la Nistru. Se află azi în Republica Moldova. Așa cum o vedem în prezent, a fost

ridicată din piatră de către fiul lui Ştefan, Petru Rareş, în 1543. Însă, în vremea lui Ştefan cel Mare, exista la Soroca o cetate de lemn şi de pământ, zidită de bravul voievod în acest vad al Nistrului, ca să-şi apere ţara de năvala tătarilor şi cazacilor. În 1499, un document aminteşte despre *„pârcălabul de Soroca, Coste"*.

Cetatea Orhei. După lupta de la Lipnic (1469) şi pedepsirea aspră a tătarilor, Ştefan ridică din temelii această cetate, dar nu pe malul Nistrului, ci în cotitura apei Răutului. Cetatea era închisă natural în trei laturi de malul prăpăstios al pârâului (60 m înălţime), iar în latura apuseană, meşterii moldoveni au ridicat un zid puternic (azi în ruine, până la suprafaţa pământului). Orheiul se află la nord de Chişinău.

Cetatea Tighina. Astăzi se află în Republica Moldova, pe malul Nistrului, la răsărit de Chişinău. După ce au cucerit-o, turcii au denumit-o Bender. Era oraş moldovenesc cu vamă pe vremea lui Alexandru cel Bun şi Ştefan cel Mare, ultimul înzestrând-o şi cu fortificaţii noi, mai ales după pierderea Cetăţii Albe. Ruinele de astăzi se compun din două cetăţi: una din piatră, alta de pământ. Împreună alcătuiau o mare şi puternică fortificaţie.

Cetatea Albă. Este a cincea fortificaţie care apăra malul drept al Nistrului. Se află, azi, în Ucraina, la limanul fluviului, dar a fost multă vreme fereastra Moldovei la Marea Neagră. Fortăreaţa e foarte veche. Aici era oraşul antic Tyras. Rând pe rând, cetatea a fost stăpânită de către greci, romani, tătari, genovezi. La începutul domniei lui Alexandru cel Bun, Cetatea Albă intră în stăpânirea Moldovei, fiind de mai multe ori refăcută. Ştefan cel Mare o recucereşte şi, în 1476, construieşte poarta cea mare a cetăţii, cu ambrazuri şi ocniţe, însă în 1484, sultanul Baiazid al II-lea cucereşte atât Cetatea Albă, cât şi Chilia.

Cetatea Chilia. Din măreața cetate moldovenească, păzitoare a gurilor Dunării, astăzi n-au mai rămas decât ruinele, urmele de valuri, șanțul de apărare. (Se află acum în Ucraina). După ce, în decursul antichității, a fost fortăreață grecească și bizantină, în veacul al XV-lea trece de la genovezi în stăpânirea Munteniei, unde domnea dinastia Basarabilor. (De aici și denumirea Basarabiei, care se extinde de la ținutul Chiliei, spre nord, asupra Bugeacului, iar sub ruși asupra Moldovei dintre Prut și Nistru). În urma unui atac sângeros, Ștefan cel Mare recucerește Chilia în 1465 și o reconstruiește din temelii, dar Baiazid al II-lea a pus mâna, în 1484, pe cele două cetăți de la Marea Neagră: Cetatea-Albă și Chilia, înființând în sudul Basarabiei două raiale turcești.

Cetatea Crăciuna. Aflată în sudul Moldovei, la hotarul cu Țara Românească, vechea cetate a fost clădită, se pare, de cavalerii teutoni, la poalele Măgurii Odobeștilor, lângă Milcov. În timpul luptelor cu Vodă Țepeluș (pentru a smulge Muntenia din supunerea turcilor), Ștefan cel Mare cucerește (la 10 martie 1482) cetatea, pentru a-și asigura granița la miazăzi.

Cetatea Neamțului. Petru I Mușat (1375-1391) a ridicat, pe o colină montană de lângă Tg. Neamț, prima cetate din piatră. Ștefan a mărit incinta cu ziduri groase și patru bastioane semicirculare. A înălțat de la 12 la 20 metri zidurile de 3 metri grosime. Accesul în cetate era înlesnit de un pod fix pe piloni și de un pod mobil. A fost asediată de regele Ungariei (1395), de sultanul Mahomed al II-lea (1476), dar n-a putut fi învinsă niciodată de tunuri.

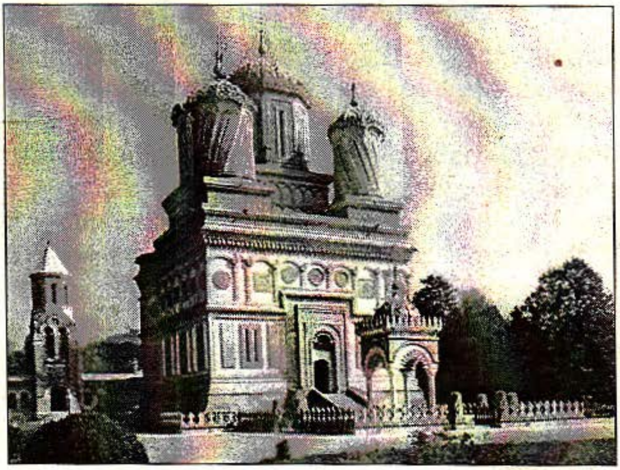
Cetatea de Scaun a Sucevei. Construită tot de Petru I Mușat, care în 1380 a mutat aici capitala Moldovei. Al doilea ctitor este Ștefan cel Mare, care a întărit fortul mușatin, pentru a rezista îndelung oricărui asediu al dușmanilor țării, cu tunuri grele de atac.

A construit un zid înconjurător de 2 metri grosime, la 25 metri de vechea cetate. Zidul avea o înălțime de 15 metri față de șanțul de apărare, cu turnuri și creneluri pentru amplasarea artileriei moldovenești. S-a săpat un nou șanț de apărare, sub formă de potcoavă, cetatea devenind o puternică fortăreață. Așa se explică de ce n-a putut fi cucerită niciodată prin forța armelor, nici de către sultanul Mahomed al II-lea, nici de către regele Ioan Albert al Poloniei. Abia în 1675, din ordinul Porții Otomane, voievodul Dumitrașcu Cantacuzino a distrus Cetatea de Scaun a Sucevei și alte cetăți din țară.

Perla lui Neagoe Basarab

În mijlocul unui parc luxuriant se înalță semeață o adevărată perlă arhitecturală, una din capodoperele lumii: *Biserica episcopală de la Curtea de Argeş*. Cine a plănuit şi a întregit această minune în piatră? Domnitorul *Neagoe Basarab* (1512-1521), un stăpânitor înțelept şi evlavios, care a făcut numeroase daruri şi s-a îngrijit de multe lăcaşuri creştine din Muntenia, dar şi de la Ierusalim la Muntele Athos. Doritor să-şi arate autoritatea, dar şi avuția, el a construit, în locul mănăstirii ruinate, o biserică nouă din temelie (între 1512-1517). Piatra a fost adusă de la cariera Albeşti-Muscel, iar marmura şi mozaicul tocmai de la Constantinopol. Ctitorul avea ambiția să întreacă în frumusețe tot ce se făcuse până atunci. Măreția, armonia, proporțiile şi bogăția decorației edificiului sfânt au găsit ecou în inima cântăreților populari, care au învăluit-o în aburul legendei nemuritoare. Cum glăsuieşte balada populară celebră, culeasă de V. Alecsandri, zidirea s-a datorat Meşterului Manole, care a lucrat cu trudă şi sacrificii, împreună cu cei „nouă meşteri mari, calfe şi zidari" la monumentul acestui voievod ambițios. Sus, la turle, piatra s-a răsucit ascultătoare, în jurul unui ax vertical, precum faldurile moi ale unei stofe. În biserica de aici a fost înmormântat ctitorul, cu soția Despina, precum şi ginerele său Radu de la Afumați, în vremea căruia s-a terminat şi decorația interioară (1526). Restaurată complet de către arhitectul francez A. Lecomte de Noüy (1875),

biserica a devenit şi necropolă a familiilor regale Carol I - Elisabeta, Ferdinand - Maria şi, de curând, a regelui Carol al II-lea (osemintele au fost readuse în 2003, din Portugalia).

Neagoe Basarab i-a spus meşterului Manole:

Mănăstirea Argeşului

– Îţi făgăduiesc averi mari, ţie şi lucrătorilor tăi, dacă ridici biserică fără seamăn de frumoasă. Dacă nu, vă zidesc de vii între ziduri.

Meşterul Manole s-a învoit şi zidarii s-au apucat de lucru. Dar ce să vezi? Ce lucrau ziua, noaptea se dărâma. Azi aşa, mâine aşa, câteva zile s-au trudit în zadar. Domnul, văzând că lucrul nu sporeşte, se încruntă la meşteri şi-i ameninţă să-i aşeze de vii chiar la temelie. Cel mai întristat era, însă, meşterul Manole.

Într-o noapte, el visă că zidul se va surpa mereu, dacă nu vor zidi într-însul pe cea dintâi soţie ori soră, care va veni să le aducă, a doua zi, de mâncare. Povestind visul calfelor şi zidarilor, toţi se învoiră şi jurară, pe sfânta cruce, să zidească soţioara ori surioara care se va ivi, prima, a doua zi.

Dimineaţa, Manole se sui pe schele, ca să vadă care femeie vine. Când, vai, ce zări? Sosea tocmai nevasta sa, încărcată c-un coş plin de bucate. Sărmanul Manole porni să bocească şi, căzând în genunchi, îl imploră pe Dumnezeu astfel:

– Dă, Doamne, pe lume
O ploaie cu spume,

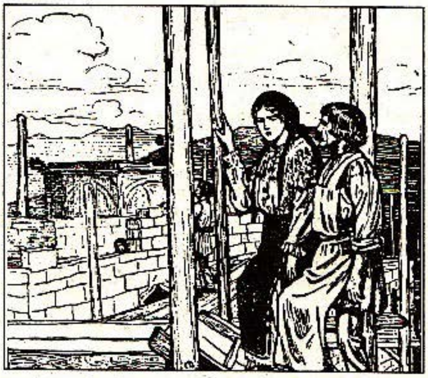
Mândra să-mi oprească,
S-o oprească-n vale
S-o întoarcă din cale!

Tatăl ceresc îi ascultă ruga. Plouă cu găleata, însă soția lui Manole nu se întorcea din drum. Venea.

Meşterul se rugă din nou, să sufle vânt nebun, ca să-i întoarcă nevasta din cale. Dumnezeu îl ascultă şi suflă o vijelie de smulgea copacii, dar soția lui Manole răzbi până la locul zidirii.

Manole, cu sufletul zdrobit, o sărută pe iubita soțioară şi o urcă pe schele. Prefăcându-se că glumeşte, el îi spuse:

– Stai, mândruța mea,
Nu te speria,
Că vrem să glumim
Şi să te zidim!

Dânsa se lăsă dusă de vorbele bărbatului. Credea că-i glumă. Dar când văzu că zidul o cuprinde, ca un cleşte, începu să plângă şi să se roage:

– Manole, Manole,
Meştere Manole,
Zidul rău mă strânge,
Trupuşoru-mi frânge!

Manole însă ofta, suferea şi zidea mereu. Peste puțin timp, soția iubită nu se mai vedea. Numai din zid răzbăteau vaietele sărmanei:

– Manole, Manole,
Meştere Manole,
Zidul rău mă strânge,
Viața mi se stinge!

Meşterul Manole căzu în genunchi, sărută zidul, care nu se mai surpa. Slobozea şiroaie de lacrimi de durere. Aşa a putut să isprăvească, împreună cu calfele şi zidarii, măreața mănăstire Curtea de Argeş. Fără jertfă nu se poate înfăptui nimic trainic, nimic frumos, nimic înălțător...

Altă „legendă de aur" din tradiția populară a neamului românesc este **Fântâna lui Manole**, tot de la Curtea de Argeș.

După sacrificiu, biserica a putut fi isprăvită, spre bucuria voievodului ctitor Neagoe Basarab. Piatră. Marmură. Aur. Argint. Bronz. Mozaic. Toate de o armonie perfectă. Patru turle neasemuite. Șaptezeci și trei de ferestre. Douăzeci de cruci poleite în aur. Brâuri exterioare cioplite cu măiestrie.

Evlaviosul domn veni cu Doamna Despina și toți coconii. Vedeau o altă minune a lumii! Neagoe Basarab, încântat peste măsură, grăi lui Manole și celor nouă calfe, care se aflau sus, pe acoperiș, ca să-i vadă toată lumea, în triumf:

– Meștere Manole, ai putea tu să-mi ridici altă mănăstire, mai mândră ca aceasta?

Atunci Manole, cuprins de o deșartă mândrie, răspunse cu îngâmfare:

– Da, luminate stăpân, pot să înalț una și mai mândră!

Voievodul se întunecă și-i strigă de jos:

– Cum? La tocmeală mi-ai făgăduit că mănăstirea asta va fi cea mai frumoasă din lume. Și-acum, schimbi deodată vorba și-mi spui că vei face una și mai frumoasă. Mai bine moartea voastră!

La un semn, gărzile sale traseră în jos ultima scară, pe care urcaseră meșterii.

– Veți rămâne pe acoperiș, să putreziți acolo, ca să nu mai puteți ridica altă mănăstire, la fel de făloasă.

Neagoe-Vodă se îndepărtă. Manole și oamenii săi căutau o cale de scăpare. În jos era hăul și n-aveau cum să coboare.

– Să ne facem aripi din șindrilă și să zburăm ca păsările. Așa vom coborî...

Și-au pus aripi de lemn, dar au căzut din înalt, grei ca plumbul și s-au prăpădit.

Singur, meşterul Manole pluti în văzduh, ca un şoim, dar se zdrobi de pământ, puţin mai departe de zidire.

Din locul unde a căzut, a ţâşnit un izvor cu apă limpede, lacrimi ale pământului ce se varsă veşnic, pentru a-l plânge pe bietul meşter Manole. Acolo s-a zidit o fântână, de aducere aminte.

Aşa s-a născut legenda fântânii de lângă mănăstire.

Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie

Vestitul domnitor Neagoe Basarab, cel care a ridicat legendara Mănăstire Curtea de Argeş, minune arhitectonică, a redactat această scriere, din păcate, în slavonă, dar tradusă apoi şi în româneşte.

Deşi s-a spus că este o vastă compilaţie din multe izvoare ştiute, *Învăţăturile* alcătuiesc o carte politică şi religioasă de mare valoare, un tratat militar şi primul text de pedagogie românească.

Fiul său Teodosie, care i-a urmat la tron doar câteva luni, primea sfaturi părinteşti înţelepte:

„Judecă pe fiecare cu dreptate după faptele lui, că de aceea eşti domn care trebuie să fie ca un izvor nesecat ce dă tuturora aceeaşi apă, iar nu unora dulce, iar altora amară."

„Iubeşte adevărul, căci mincinoşii sunt urâţi de Dumnezeu!"

„La judecată cugetarea ta să nu fie şovăitoare, clătinându-se încoa şi încoace ca trestia în vânt."

„Răspunsul dat solului să fie aşa, încât să meargă la inima stăpânului solului, ca o săgeată ascuţită."

Neagoe Basarab, împreună cu fiul său Teodosie, zugrăviţi la Mănăstirea Dionisiu (Muntele Athos)

În timp ce ridica biserica, Neagoe Basarab a fost înştiinţat

Doamna Despina

că vistieria se golise. Era mâhnit că biserica nu se putea isprăvi, frământându-se cu boierii din divan cum să adune banii necesari.

– Să mărim birurile! zise vistiernicul.

– Da, să le mărim! hotărî voievodul.

Tocmai atunci intră în divan Doamna Despina, o femeie milostivă şi foarte blândă, care se încumetă să zică, ţinând în mână o lădiţă:

– Domnul şi soţul meu Neagoe! Nu împovăra poporul cu biruri, pentru plăcerea ta. În loc să te laude, oamenii te-ar blestema. Eu ţi-am găsit izvorul banilor. Iată-l în lădiţa mea. Îţi dăruiesc toate podoabele mele din aur. Prefă-le în bani şi găteşte sfânta mănăstire.

Boierii din divan rămaseră înmărmuriţi, când văzură că Doamna Despina săvârşi o faptă atât de frumoasă. Iar Neagoe Basarab, luând lădiţa cu podoabe, sărută Doamna ţării pe frunte, mândrindu-se că are asemenea soţie cu suflet nobil.

Doamna Despina era din viţa despoţilor sârbi. Viaţa împreună a celor doi soţi, care s-au înţeles şi s-au iubit, a fost închinată bisericii şi artei. Pentru terminarea perlei arhitectonice, ea şi-a dat giuvaierurile pe care le moştenise de la casa domnitoare a Serbiei, fiind fiica lui Ion Brancovici. Ea a trăit mari bucurii la sfinţirea, cu mare alai, a bisericii din vechea capitală, în august 1517. Însă în 1521, Neagoe Basarab s-a prăpădit şi, dincolo de serbări, măriri şi frumuseţi, doamna Despina a fost nefericită. Doi fii şi o fată (Ion, Petre, Anghelina) s-au stins în fragedă vârstă, iar văduva domnitorului a rămas cu un fiu şi două fete în viaţă.

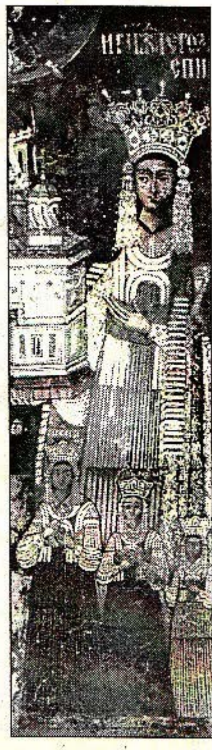
Neagoe murind în scaun, fiul său *Teodosie* (cel pentru care scrisese *Învățăturile*...) îi urmează la domnie. Însă acesta, copil fiind, e alungat din țară de către altă rudă, Radu de la Afumați. Fugind peste Dunăre, la Constantinopol, Teodosie își află acolo moartea, pusă la cale de către partizanii lui Radu.

Doamna Despina, cu fetele ei *Stana* și *Ruxanda*, se refugiază în Ardeal, la Sibiu. Fată de rege și văduvă de domn, trăia departe de Serbia natală, alungată din Țara Românească, unde-și dăduse până și bijuteriile pentru înălțarea bisericii de la Curtea de Argeș. Din șase copii născuți, ea a rămas numai cu doi. De fapt două fete: Stana și Ruxanda.

Domnița Ruxanda, cea mai frumoasă, se căsători cu domnul Munteniei, Radu de la Afumați, care-și luă soția la Târgoviște, părăsind Sibiul.

Domnița Stana se mărită cu Ștefăniță, domnul Moldovei, care era iute la fire și mânios, ca și bunicul său, Ștefan cel Mare.

Iar Doamna Despina, măritându-și fetele amândouă cu doi domni români, un Basarab și un Mușat, nu s-a întors totuși în țara unde, cândva, domnise și ea. Rămase la Sibiu, un oraș în care-i plăcea să petreacă. Această viață tihnită n-o duse mult – abia un an. În 1527, domnul Ștefăniță moare la Hotin și gurile rele spun că însăși doamna sa Stana l-ar fi otrăvit. Aceasta, vinovată sau nu, părăsi Moldova, retrăgându-se la Sibiu, lângă mama sa.

Doi ani mai târziu, în 1529, moare și celălalt ginere al Despinei, Radu de la Afumați, soțul frumoasei Ruxanda. E omorât de boierii săi, care-i taie capul.

Și iat-o din nou pe Doamna Despina, văduva lui Neagoe Basarab, cu amândouă fetele, pe capul ei, în Sibiu, ambele văduve sau, mai bine zis, toate trei văduve acum: Despina, Stana, Ruxanda.

Un domn gospodar: Matei Basarab

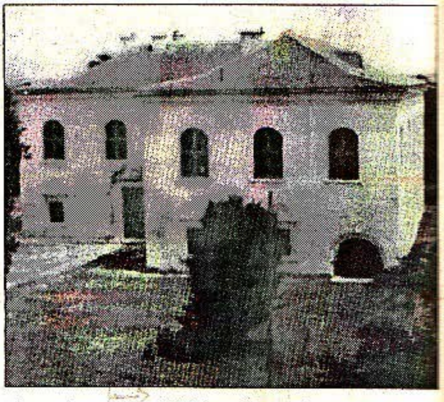

Despre Matei Basarab (1632-1654) o cronică a vremii caracterizează pe scurt domnia sa: „Țara iubea pe domn şi domnul pre țară". Şi când te gândeşti că voievodul gospodar, evlavios şi viteaz s-a urcat în tronul Munteniei la vârsta de peste 50 de ani, domnind cu chibzuială la bătrânețea sa. În acea vreme, Sultanul a trebuit să accepte ca marea boierime să aleagă domnul. Astfel, Matei aga din Brâncoveni, deşi era vârstnic, a fost ales voievod al Munteniei de către țară. Era rudă cu boierii Craioveşti şi Neagoe Basarab, al cărui nume l-a adoptat. A trebuit să înfrângă pe adversarul său Radu Ilieş, numit de sultan, într-o luptă dată la marginea Bucureştilor, la 26 octombrie 1632, lângă Mănăstirea Plumbuita (pe care mai apoi a reînnoit-o, aşa cum a procedat cu multe edificii bisericeşti şi laice).

În timpul lui Matei, s-au ridicat şi renovat multe lăcaşuri ortodoxe şi curți domneşti. Dacă ar fi să plecăm pe urmele acestui stăpânitor vrednic de țară, ar mai trebui să vizităm câteva edificii legate de numele său. În fosta capitală Târgovişte, Matei Basarab a reparat mitropolia, a reconstruit palatul şi zidurile de apărare, oraşul mărindu-se cu 7000 de case şi având 40.000 de locuitori. Tot el a reînființat aici şi tipografia, apărând multe cărți în româneşte.

Înainte de aceasta, voievodul adusese de la Kiev tipografia şi câțiva meşteri, tipărind cărți sfinte la Câmpulung

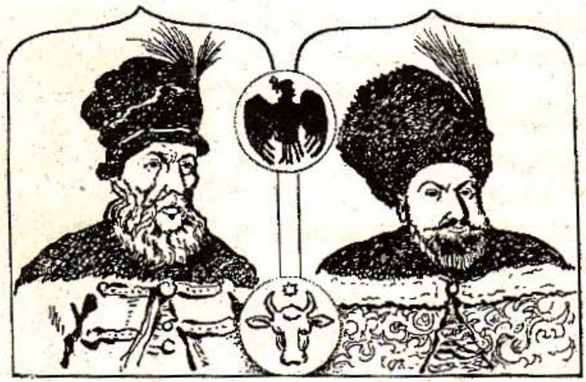
şi Mănăstirea Govora, sub imboldul cumnatului său *Udrişte Năsturel,* om foarte cult şi traducător de seamă. Udrişte Năsturel, mare logofăt în timpul domniei lui Matei, avea un **palat de piatră la Hereşti** (judeţul Ilfov) şi a luptat, ca şi domnitorul şi doamna sa Elena, pentru înlocuirea limbii slavone cu româna în biserică

şi tipărirea cărţilor în româneşte. Iar la Călugăreni, pe Neajlov, unde s-a dat celebra bătălie a lui Mihai Viteazul cu turcii, Matei Basarab (care făcea şi el parte în tinereţe din oastea lui Mihai) a înălţat în 1644 *Biserica din Călugăreni.*

Aceasta după ce zidise, în 1636, ctitoria sa din **Arnolta,** pe coasta muntelui, la 3 km de Bistriţa-Vâlcea. În pronaosul acestei mănăstiri vâlcene, într-un mormânt înalt de marmură, împodobit cu stema ţării, e înmormântat bravul gospodar, care la încetarea din viaţă, în scaunul domnesc, avea aproape 70 de ani. Osemintele sale au fost aduse aici de la Biserica Domnească din Târgovişte şi vizitatorii iubitori de Dumnezeu, între care şi grupurile de elevi, îi aprind vrednicului voievod o lumânare de aducere aminte. Tot el a zidit o mulţime de biserici: *Căldărăşani, Strehaia, Dintr-un lemn, Sadova, Bărbăteşti* ş.a., în total 45 de biserici, întrecându-l astfel şi pe Ştefan cel Mare.

Multe fapte bune a făcut, în domnia sa strălucită, Matei Basarab. El a reuşit, împreună cu Gheorghe Rákóczi I al Transilvaniei şi Vasile Lupu al Moldovei, o lărgire a autonomiei ţărilor româneşti faţă de statele vecine. Practic era o înţelegere de colaborare, în acest sens, între cei trei stăpânitori ai spaţiului românesc, ca să se ajute reciproc în caz de atac armat din exterior. Numai domnitorul moldovean, Vasile Lupu s-a dovedit şovăielnic – şi atunci principele

Rákóczi I şi Matei Basarab, în 1653, fac amândoi o campanie militară în Moldova şi V. Lupu e înlocuit cu Gheorghe Ştefan.

Şi totuşi, în istoria ţărilor româneşti, portretele lui Matei Bararab şi Vasile Lupu sunt înfăţişate mereu împreună, deşi au purtat între ei două războaie. Ambiţiosul Vasile Lupu dorea să cuprindă şi Ţara Românească, pentru a-şi înscăuna fiul în locul lui Matei, însă a fost zdravăn bătut, abia scăpând cu fuga.

Apoi se face pace între ei, pentru zece ani. Ca semn de înţelegere, Matei ridică în Moldova *mănăstirea Soveja*, iar Vasile Lupu reface *biserica Stelea* din Târgovişte.

Învăţata Doamnă Elena

Doamna lui Matei e ctitoră la Hereşti-Ilfov, împreună cu fratele ei, cărturarul *Udrişte Năsturel*, la *Slătioarele* şi *Negoeşti*, ceea ce dovedeşte că soţia voievodului valah era şi ea evlavioasă ortodoxă şi iubitoare de carte, ca şi fratele său.

Când Matei urcase în tron (la 53 ani), Elena avea 35 de ani (născută în 1598), fiind fata postelnicului Radu Năsturel din Hereşti şi a Despinei (din viţa lui Mihai Viteazul). Copiii se bucură de o creştere şi instruire aleasă. Udrişte şi Elena ştiau, de mici, greceşte şi slavoneşte, iubeau literatura, arta, istoria. În 1612, la numai 14 ani, părinţii o şi mărită pe Elena cu aga Matei, din Brâncoveni. Cu toate că între soţi era o diferenţă de vreo 19 ani, ei s-au înţeles şi s-au iubit, ea fiind

o femeie deşteaptă, cumpătată, cultă, ca şi fratele ei Udrişte. De fapt, era una dintre cele mai învăţate femei din vatra românilor. Nu numai ţesea, împletea, broda, culegea datini din popor, dar îl ajuta pe Udrişte Năsturel la traduceri, la tipărirea cărţilor. Ca şi fratele, era o scriitoare a timpului, care a tradus, de pildă, cu Udrişte, cartea *Imitaţia lui Hristos* (tipărită în 1647) şi a redactat prefaţa, deoarece ea ştia să scrie într-o frumoasă limbă românească – aşa cum afirmă elogiativ C. Gane în cartea amintită. Şi continuă naratorul:

Înţeleapta **doamnă Elena** a fost o mamă fără noroc. Singurul ei copil, un fiu, Matei, muri tânăr de tot. Fratele Udrişte însurându-se cu Maria, fata vornicului Vintilă Corbeanu (1625), avusese un fecior, pe care doamna Elena îl botează, dându-i, în amintirea fiului ei, numele de Mateiaş. Curând după naşterea copilului, Maria Năsturel Herescu muri. Cumnata îşi înfie atunci nepotul „căci rămăsese sărac de maică-sa numai de două săptămâni". Îl crescu ca pe copilul ei. Când Elena ajunse doamnă, Mateiaş fu privit ca un cocon domnesc şi menit a căpăta moştenirea lui Matei Basarab. Moartea îl răpi şi pe el din braţele mamei sale adoptive, când avea abia 17 ani (la 1643). Matei Vodă fu el însuşi foarte mâhnit de această moarte. Cu ocazia nunţii Christianei Bethlen, el trimite în Ardeal pe boierul său Ioan Negoiţă cu o scrisoare către tatăl fetei, pe care, după urări de fericire şi arătarea sentimentelor sale de prietenie, o încheie astfel:

„...Pe noi, zău, mare supărare ne-a ajuns. Am luat de suflet şi l-am crescut până acum o săptămână după naştere. Şi acum, când credeam că ne va sprijini şi ne va fi reazim la bătrâneţe, dumnezeu l-a chemat la sine din această lume păcătoasă. Moartea lui ne-a pricinuit o mare durere, dar fiindcă e voia lui dumnezeu, ne liniştim întristarea cu creştinească mângâiere".

Ca şi pe Ştefan cel Mare, pe Matei Basarab l-a chinuit o rană căpătată în luptele cu Vasile Lupu. Un glonte îi rănise coapsa şi calul a fost ucis sub el. Se urcase pe alt cal şi se aruncă iarăşi în bătălie. Rana l-a sâcâit până la moarte. Înainte de aceasta, i se prăpădi buna şi înţeleapta lui femeie de o viaţă, Elena, care probabil muri de inimă, iar bietul Vodă Matei nici nu o putu întovărăşi la ultimu-i lăcaş. Pe piatra ei de mormânt, în biserica domnească a Târgoviştei, el a pus să i se sape înduioşătoare cuvinte, că au trăit împreună „de două ori douăzeci de ani". N-a mai putut vieţui decât câteva luni fără buna şi învăţata lui soţie Elena, coborând în cripta bisericii domneşti, pentru ca apoi să fie amândoi mutaţi tocmai sus, pe-un vârf de munte, la mănăstirea Arnolta, locul de veci.

Excursioniştii văd aici o lespede de piatră, pe care cu 300 de ani în urmă o mână evlavioasă a scris duioasele cuvinte.

„Aici zac Matei Basarab, cu mila lui Dumnezeu odinioară stăpân şi domn al Ţării Româneşti, bărbat înţelept, îndurător şi milostiv, întemeietor a multor biserici şi mănăstiri, niciodată biruit, ci biruitor, duşmanilor înfricoşat, prietenilor de folos, îmbogăţitor al ţării sale, cel ce în plină pace a domnit 21 de ani. A adormit întru domnul la cinstite bătrâneţi, în anul 1654".

Alături odihneşte veşnic Doamna Elena cea bună şi învăţată, o sfântă între femeile neamului românesc, aşa cum a fost, mai apoi, altă Elenă: Doamna Elena Cuza.

Vasile Lupu – domn iubitor de cultură

S-a folosit de mişcarea antigrecească pentru a ajunge la domnie în 1634, dar după aceea s-a înconjurat de boieri greci. La sfârşitul domniei (1635), în divanul său se mai găseau doar trei moldoveni.

Era de origine albaneză, de baştină fiind din Epir. Se ştie că era lacom de bani, de glorie şi de stăpâniri. Se credea urmaşul împăraţilor bizantini având-u-i ca model în îmbrăcăminte sau în ceremonialul de la curte. Datorită acestor gânduri de mărire a încercat să-l scoată de mai multe ori din domnie pe domnul Ţării Româneşti, Matei Basarab. De fiecare dată a fost înfrânt şi planurile i-au fost zadarnice. Prin intermediul principelui Transilvaniei, Gheorghe Rákóczi I, cei doi s-au împăcat (1644).

În ciuda tensiunilor provocate de Vasile Lupu s-au stabilit şi relaţii de colaborare în spaţiul românesc. În anul 1635 Matei Basarab şi **principele Rákóczi I**, au încheiat un tratat prin care îşi garantau sprijin reciproc. Un asemenea tratat a încheiat principele Transilvaniei şi cu Vasile Lupu în 1638.

Detronarea domnului Moldovei s-a produs ca urmare a politicii sale nechibzuite. Opoziţia boierească nemulţumită de domn şi colaboratorii săi greci a cerut sprijin la vecinii Moldovei. Este înlăturat din domnie de marele logofăt Gheorghe

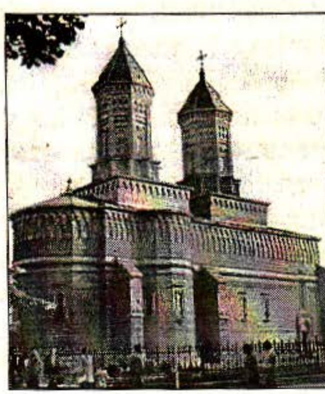
Ştefan, dar revine cu ajutor de la cazaci şi alungă rivalul. Trece în Ţara Românească dar este învins la Finta (1633) de către Matei Basarab. Îşi pierde definitiv tronul. Muntenii, ardelenii şi polonii îl reinstalează pe Gheorghe Ştefan în Moldova.

Vasile Lupu, acest om cu „firea înaltă şi împărătească, mai mult decât domnească" (Miron Costin), a părăsit ţara. S-a sfârşit opt ani mai târziu (1661) la Constantinopol.

Opera culturală

Importantă a fost contribuţia domnului Vasile Lupu la dezvoltarea economică a ţării şi înfăptuirile sale din domeniul culturii şi al artelor. Un mare ajutor pe tărâm cultural l-a adus mitropolitul Kievului, Petru Movilă, fiu de domn român care nu şi-a uitat originea românească. A dăruit câte o tipografie completă lui Matei Basarab şi Vasile Lupu. A trimis profesori care fondară la Iaşi o şcoală domnească, transformată în şcoală grecească. Tot din iniţiativa lui s-a convocat în Moldova un sinod al tuturor ortodocşilor (1642), unde a prezentat „Mărturisirea de credinţă", un îndreptar important al credinţei ortodoxe. Vasile Lupu a introdus limba română în biserică. Pe lângă cărţile bisericeşti apar primele cărţi de legi numite *pravile*. Mitropolitul Varlaam a publicat *Cazania* sau *Carte românească de învăţătură*, într-o admirabilă limbă românească a timpului.

Vasile Lupu este ctitorul bisericii **Trei Ierarhi din Iaşi.** Pe vremea lui era mănăstire înconjurată de chilii. La intrare era un turn cu ceas, cum nu se mai văzuse până atunci în Moldova. Biserica a fost construită din piatră cioplită, cu faţadele exterioare acoperite în întregime cu adevărate podoabe sculptate, dispuse în benzi orizontale şi poleite în aur.

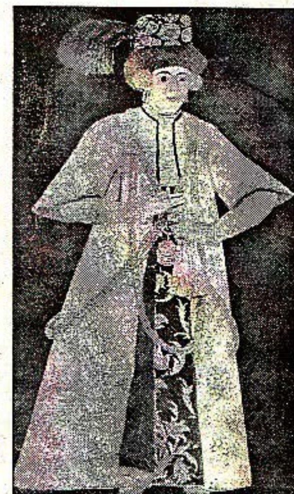

Iubitor de cultură şi gospodar, domnitorului îi plăcea luxul şi fastul. Numai nasturii de la haina sa de ceremonie valorau 100.000 de galbeni, adică o avere, iar bijuteriile doamnei sale 400.000 de galbeni, sume nepotrivite pentru posibilităţile Moldovei.

În mare lux au trăit cele două soţii ale voievodului, precum şi domniţele sale. Cu prima dintre soţii, **Tudosca** Bucioc se unise înainte de domnie. Era fiica unui bogat boier al Moldovei, vornicul Bucioc. Au avut un fiu, pe nume *Ion* şi două fete: *Maria* şi *Ruxandra*.

Doamnele Tudosca şi Ecaterina

Tudosca Doamna a rămas în istorie ca o figură ştearsă. O femeie necăjită, fără de noroc. De ce? Din pricina slăbiciunii ce avea soţul ei – zice C. Gane – pentru sexul frumos, pornind chiar pe povârnişul patimii. Ea era mereu plină de griji deoarece ambiţiosul ei bărbat era ros de un plan ce urmărea domnia ţării. Iar ajuns domn, dorea ambele ţări româneşti, ba chiar, dacă se putea, şi... tronul Bizanţului!

Deşi aflată la curtea domnească din Iaşi, Tudosca nu se amestecă în politică, nici în zidirea bisericilor sau viaţa culturală (cum am văzut că procedase vecina doamnă Elena a lui Matei Basarab). Ea era, însă, activă în educarea îngrijită a copiilor. Cele două domniţe frumoase, Maria şi Ruxandra, trebuiau pregătite pentru măritiş cu mari aristocraţi vecini. Cât despre fiul său Ion, băiat slăbănog şi infirm, vodă dorea să-l facă domn în Muntenia, însă acesta muri la 18 ani, în drum spre băile de la Brussa – Asia Mică. Trupul lui Ion a fost adus la Iaşi şi îngropat la Trei Ierarhi,

iar mama sa, buna Tudosca, se stinse şi ea de inimă rea, în acelaşi an, 1639.

Vasile Vodă, însă, nu-i jeli peste măsură, deoarece în acelaşi an trimise pe omul său de încredere Enachi Catargi, tocmai în Caucaz, ca să-i caute, printre renumitele femei seducătoare de acolo, o nevastă circasiană. Nu o dată, la Stanbul, caucazienele cadâne au devenit mame de sultani. Cutreierând Caucazul, postelnicul Catargi îi găsi lui vodă un... mărgăritar, de o frumuseţe cuceritoare: **Ecaterina.** N-o fură, ci dădu 1000 galbeni tatălui, 500 mamei şi hanului încă 1000 galbeni. După o aventură nemaipomenită, fata cea seducătoare veni la Iaşi, însoţită de micul ei frate şi o numeroasă escortă de moldoveni, care făcuseră o călătorie extraordinară, cu multe peripeţii, ca să-i aducă lui Vasile Lupu cea de a doua nevastă: *Ecaterina.* Frumuseţea ei era, într-adevăr, uluitoare (o vedem în fresca de la biserica Trei Ierarhi, alături de domnitor).

Avea ochii negri, mijlocul mlădios, gura mică, pielea albă. Nunta a avut loc, la Iaşi, în 1640. Ecaterina avea şi suflet bun, pe cât era de frumoasă, purtându-se ca o mamă adevărată cu fetele ei vitrege, Maria şi Ruxandra.

Ea dădu naştere unui copil, pe nume **Ştefăniţă**, iar Vasile Lupu era satisfăcut de faptul că acum are încă un băiat pe care-l poate face domn... Însă Vasile Vodă a fost alungat din Moldova, peste Nistru. Doamna Ecaterina, cu minorul ei fiu Ştefăniţă, luând o parte din comorile domnului se închise în cetatea Suceava. Soseşte în ajutor Timuş Hmelniţki, soţul Ruxandrei, care e nevoit să se baricadeze şi el, cu oastea,

în cetatea de scaun, deoarece Gheorghe Ştefan, pretendent la tron, capătă ajutor de la polonezi şi asediază fortificaţia timp de trei luni. Timuş este lovit de un obuz şi e în agonie. Doamna Ecaterina încearcă să-l doftoricească pe soţul fiicei sale vitrege Ruxandra, dar în a patra zi Timuş Hmelniţki moare în cetatea asediată a Sucevei, departe de Ruxandra lui, care îl aştepta la Râşcov pe Nistru, purtând la sân rodul dragostei lor: cei doi gemeni.

Multă vreme de la aceste întâmplări Vasile Lupu, detronat, şi a doua sa soţie, Ecaterina, nu s-au văzut. Fostul domn era la Constantinopol, iar frumoasa lui caucaziană, cu Ştefăniţă, era prizoniera lui Gheorghe Ştefan, care o prinsese la Suceava. A trebuit să intervină vizirul Kiuprului, care a poruncit ca nevasta lui Vasile Lupu să fie trimisă imediat, cu Ştefăniţă, la Constantinopol. În sfârşit, Ecaterina caucaziana îl reîntâlneşte pe Vasile Lupu, soţul ei de-acum bătrân, bolnav, alungat din tronul Moldovei. Un an mai târziu (1659), vizirul l-a trimis pe Ştefăniţă, de numai 17 ani, domn la Iaşi. Numai că feciorul Ecaterinei şi al fostului domn Vasile Lupu, uns voievod la Iaşi, a trăit o perioadă nesigură, tulburată de tătari şi de domnul Munteniei, Constantin Şerban. Peste acestea, mai veni şi o secetă cu foamete, precum şi o ciumă, încât – narează pitoresc acelaşi autor C. Gane – bietul copil, frumos ca o icoană şi inimos ca un viteaz, rămase în istorie cu urâta poreclă de „Papură Vodă", fiindcă în vremea lui mâncau oamenii, sleiţi de foamete, rădăcini, frunze şi... papură.

Iar părintele lui „Papură Vodă", fostul voievod care zidise la Iaşi Trei Ierarhii, veghea asupra fiului său Ştefăniţă tocmai din Constantinopol, capitala Imperiului Otoman. Se făcuse capuchehaie, adică agent diplomatic la Poartă, devotat trup şi suflet domnului-fiu, pe care-l slujea. Însă în 1660, după abia un an, Vasile Lupu muri. Iar doamna Ecaterina îi transportă trupul la Iaşi, unde cu mare jale îl îngropă la ctitoria lui, Biserica Trei Ierarhi, alături de prima sa soţie, Tudosca.

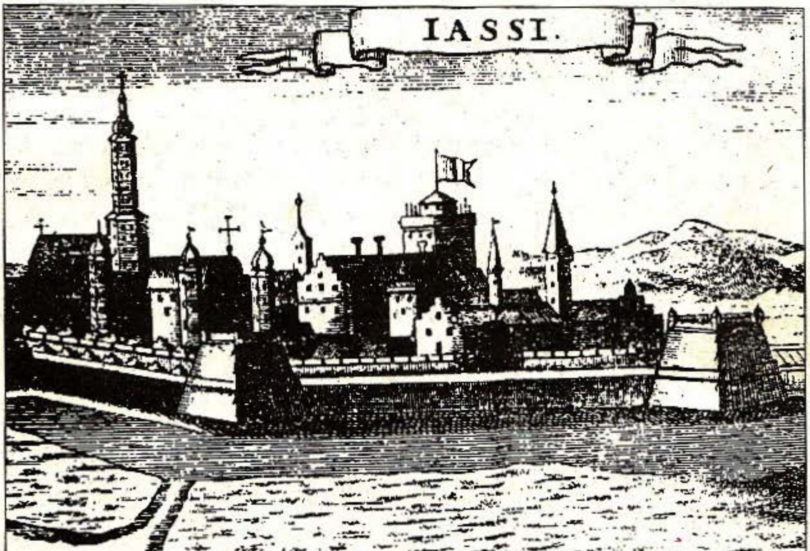
Ecaterina a rămas în capitala Moldovei, lângă fiul ei, domnul Ştefăniță. După încă un an, o altă nenorocire o lovi. Pieri deodată chiar fiul ei, pe când lucra la Nistru pentru consolidarea unei cetăți. Nu era ciumă, ci lingoare, care l-a răpus iute la Tighina. I-au adus boierii trupul neînsuflețit la Iaşi, iar Ecaterina şi-a plâns amarnic fiul şi l-a înmormântat alături de Vasile Lupu, sub lespedea de la Trei Ierarhi. Ei, şi de atunci se pierd urmele frumoasei caucaziene Ecaterina, care avea atunci doar 40 de ani. Era văduva ambițiosului Vasile Lupu, fost domn strălucitor în Țara Moldovei şi mama vremelnicului Ştefăniță (Papură Vodă), fiul ei răpus de boală în plină tinerețe. Unde s-o fi dus, cu sufletul răvăşit sărmana femeie, străină între străini? Căci femeile acesta apar în istorie alături de soții lor şi dispar o dată cu ei...

Frumoasele domnițe

În anii de linişte, Vasile Lupu îşi mărită domnițele din prima căsătorie cu mare pompă: *Maria* cu *prințul Radziwill*, palatinul Lituaniei, iar *Ruxandra* cu *Timuş Hmelnițki*, fiul hatmanului Bogdan, căpetenia cazacilor din Ucraina. Timuş sosi la Iaşi,

unde a avut loc nunta. Apoi mirii au plecat peste Nistru, unde fosta domniță, acum femeia asprului cazac, nu a fost fericită, deşi îl iubea pe Timuş. Plecat mereu la războaie, Timuş abia avea timp s-o îmbrățişeze pe frumoasa Ruxandra. Nefericirea ei a venit curând, abia după un an de la căsătorie. Bărbatul ei s-a prăpădit de schija unui obuz la Suceava, cum am povestit. Era gravidă când, în octombrie 1635, i se aduse corpul neînsuflețit al lui Timuş. Apoi Ruxandra născu doi gemeni. Socrul ei, Bogdan Hmelnițki, îi dărui cetatea Râşcovului, pe Nistru, unde şi-a petrecut zilele, refuzând cu încăpățânare să se mărite, a doua oară, cu marii ei pețitori, care-i cereau mâna cu înverşunare.

Viața ei frământată, plină de taine, a fost povestită pe larg în nuvele şi romane (Nicu Gane, Mihail Sadoveanu, Elvira Bogdan ş.a.). Oare a fost ucisă, prin tăierea capului, cum zice cronicarul Ion Neculce, de o ceată de cazaci, găsind la dânsa 19.000 de galbeni?

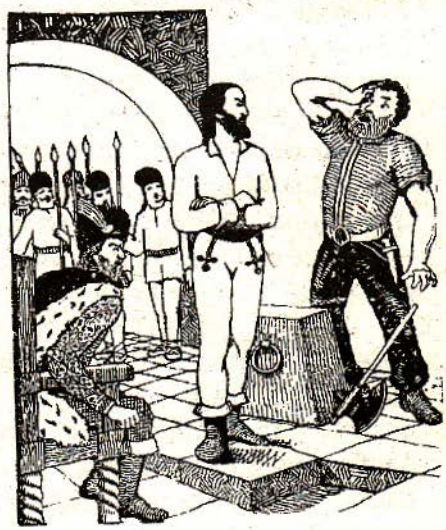

Drumurile vieţii lui Mihai Viteazul

Mihai era fiul lui Pătraşcu cel Bun, domn al Munteniei (1554-1557) şi al Teodorei, din neamul Cantacuzinilor. Fratele său, Petru Cercel, fusese de asemenea domn (1583-1585).

În tinerețe s-a îndeletnicit cu negustoria, a călătorit mult şi a făcut o avere apreciabilă. S-a căsătorit cu doamna Stanca, din neamul Buzeştilor, sporindu-şi avuția. A parcurs treptele principalelor dregătorii. A fost bănişor de Mehedinți, mare stolnic, mare postelnic, apoi, ban al Craiovei, a doua demnitate în stat. În timpul lui Alexandru cel Rău a fost condamnat la moarte şi era să fie executat, dar a scăpat printr-o minune. Călăul refuză să-i taie capul.

Sprijinit de boieri, de puternica familie a Buzeştilor şi de Cantacuzinii de la Constantinopol, a ocupat tronul Țării Româneşti.

S-a înțeles cu principele Transilvaniei şi domnul Moldovei să înceapă revolta contra turcilor în acelaşi timp.

În ziua de 13 noiembrie 1594 Mihai îi lichidează pe toți creditorii din Bucureşti şi înfrânge o oaste turcească staționată în capitală. Turcii trimit împotriva domnului pe tătarii care se aflau în Banat. Căpitanii lui Mihai, frații Buzeşti, Radu Calomfirescu şi paharnicul Manta înfrâng în câteva lupte pe tătari şi turci.

Începutul luptei (1594)

Mihai atacă raiaua Giurgiu, a cărei garnizoană rezistă, dar cucereşte Brăila. În acelaşi timp, domnul Moldovei îi înfrânge pe turci în Bugeac şi ocupă Ismailul. În ianuarie 1595, Mihai trece Dunărea pe gheață, arde şi pradă numeroase aşezări turceşti printre care Rusciuc, Nicopole şi Silistra.

Tratatul cu Sigismund Bathory

Principele Transilvaniei s-a folosit de situația că Țara Românească şi Moldova, grav amenințate de otomani, aveau nevoie de ajutorul său. Pentru a le oferi sprijin i-a obligat pe cei doi domni să-l recunoască suzeran. Aron Vodă, domnul Moldovei, a refuzat, dar a fost înlocuit cu Ştefan Răzvan care a acceptat.

Mihai a trimis în Transilvania o delegație de mari boieri, în frunte cu mitropolitul Eftimie. Netinând cont de instrucțiunile domnului a fost încheiat tratatul din 20 mai 1595 prin care Mihai devenea vasalul principelui, Sigismund Bathory. Acesta dirija efectiv cele trei țări româneşti. Mihai conducea în numele lui şi era ajutat de un sfat (divan) de 12 boieri. Delegați munteni urmau să facă parte din Dieta Transilvaniei. Orice schimbare care privea organizarea țării trebuia să aibă girul suzeranului. Singurul câştig era că Biserica ortodoxă din Transilvania intra în subordinea Mitropoliei muntene. Mihai a fost nevoit să

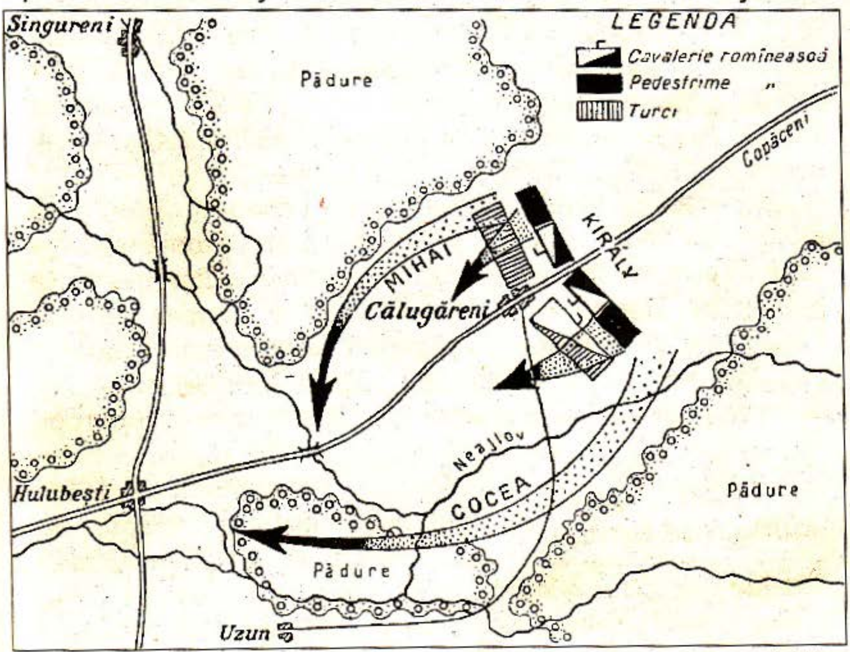
recunoască tratatul, dar avea să declare ulterior: „Am fost înşelat fără nici un fel de ruşine".

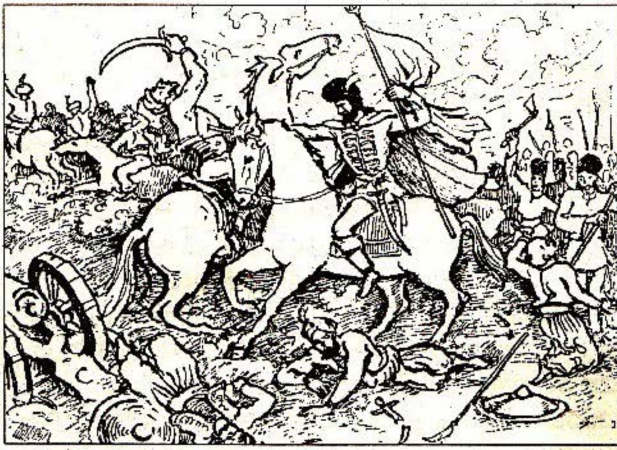
Biruința de la Călugăreni

Aşa cum se aştepta Mihai, turcii îndreptară puternice forțe împotriva Țării Româneşti. Vizirul Ferhat-paşa a fost trimis la Rusciuc să pregătească viitoarea campanie. Pe când încerca să-şi adune trupele, Mihai trece pe neaşteptate Dunărea şi îi risipeşte tabăra. Atunci sultanul îl numeşte ca mare vizir pe bătrânul Sinan-paşa.

La începutul lunii august 1595 numeroasa armată otomană trece Dunărea. Mihai cu propria oaste, inferioară numeric (circa 15.000), ajutat de un corp de oaste din Transilvania condus de Albert Kiraly şi un detaşament moldovenesc, a pregătit confruntarea la Călugăreni, pe apa Neajlovului.

Valea cu râul, mlaştina, zona păduroasă de pe dealuri nu permiteau desfăşurarea unei armate mari. La mijlocul

strâmtorii era podul peste Neajlov, care putea fi lesne apărat de tunuri, iar pe culmea dealului alte tunuri urmau să lovească inamicul.

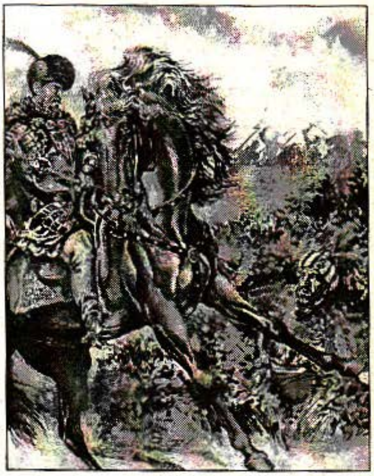
După primul atac în forță, turcii au trecut podul, capturând tunurile românilor. În acest ceas de cumpănă, viteazul voievod, smulse o secure din mâna unui oștean și se aruncă în luptă, făcând cărare în rândul turcilor. Ostașii săi îi urmară exemplul și agresorii au fost respinși. Cea mai îndârjita luptă s-a dat pe pod. Sub loviturile artileriei, podul a fost distrus și chiar marele Sinan-pașa a căzut în mlaștină. A fost salvat de un veteran din Rumelia.

Otomanii au fost înfrânți, dar nu și doborâți. Erau prea mulți ca sa fie alungați din țară. Armata Țării Românești s-a retras către munte, spre Bran, așteptând ajutoarele de la principele Transilvaniei. Sinan-pașa a ocupat orașele Târgoviște și București, pregătind transformarea țării în pașalâc. În sate erau așezați subași (primari turci), iar detașamente otomane prădau totul în calea lor și luau robi.

Alungarea turcilor

Foarte târziu, pe la începutul lunii octombrie 1595, Sigismund Bathory, însoțit de fostul domn al Moldovei Ștefan Răzvan (polonezii îl înlocuiseră, în lipsă, cu Ieremia Movilă) și un contigent de artileriști toscani au trecut munții. A început

eliberarea țării și urmărirea turcilor până la Dunăre. La Giurgiu s-a dat lupta hotărâtoare. Podul de vase pe care treceau turcii Dunărea a fost distrus cu tunurile și cei rămași pe mal au fost măcelăriți. La 20 octombrie cetatea a fost eliberată și a reintrat în stăpânirea românilor.

Vestea cu înfrângerile turcilor a provocat în Europa un entuziasm general. În lumea creștină renășteau noi speranțe.

În anii următori, Mihai a alternat luptele și negocierile cu Poarta. Când situația internă și externă nu a mai fost favorabilă continuării luptelor a încheiat pace cu turcii. A primit „steag de domnie" ceea ce însemna recunoașterea independenței țării și a domniei sale (1597).

Consolidarea independenței

Mihai era convins că pacea reprezenta doar un armistițiu. Pentru a avea sprijin extern, a fost semnat tratatul de la Mănăstirea Dealu (iunie 1598) cu împăratul Rudolf al II-lea al Austriei. Mihai recunoaște suzeranitatea împăratului, care se obligă să-l sprijine pentru întreținerea armatei. La rândul său, Mihai, își asumă răspunderi militare pentru „îndepărtarea turcilor din Transilvania, Țara Românească și părțile Ungariei". Domnului român i se recunoștea domnia ereditară, în familia sa.

Aflând de alianța cu habsburgii, turcii au redeschis ostilitățile. În replică, Mihai Viteazul atacă în toamna anului 1598 cu 3 oștiri la Nicopole, Vidin, Cladova, până la Balcani.

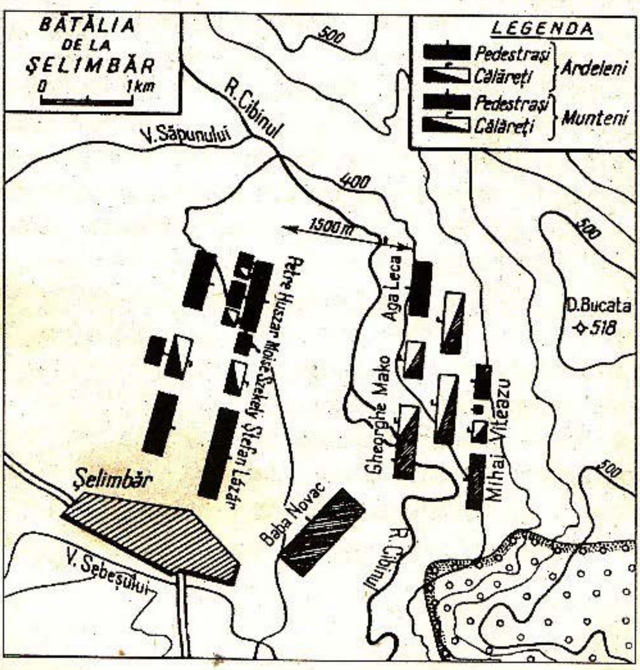
Nestatornicul principe Sigismund Bathory a renunțat de două ori la conducerea Transilvaniei, ultima dată în favoarea vărului său, cardinalul Andrei Bathory. Acesta se afla în mare duşmănie cu Rudolf al II-lea şi Mihai Viteazul; de aceea se aliază cu turcii, plătindu-le tribut. Aceeaşi politică o ducea în Moldova Ieremia Movilă, aliatul polonilor.

Unirea Transilvaniei

Mihai a luat hotărârea îndrăzneață de a îndepărta pe Andrei Bathory din Ardeal. A intrat cu două armate în Transilvania. Cea condusă de el a trecut prin Pasul Buzăului, i-a atras pe secui de partea sa şi s-a îndreptat către Sibiu. Frații Buzeşti au condus cealaltă armată prin Pasul Turnu-Roşu. Efectivul trupelor reunite a ajuns la vreo 30.000 de oameni; cam tot atât avea

***Lupta de la Şelimbăr** (18/28 octombrie 1599)*

şi rivalul său. Bătălia s-a dat în satul Şelimbăr, la 18/28 octombrie 1599. Conducând cu pricepere lupta şi dând exemplu de neasemuit curaj, Mihai a obţinut victoria. Fugind de la locul luptei, Andrei Bathory a fost prins şi ucis de secui. Capul potrivnicului i-a fost adus lui Mihai. Văzându-l, doamna Stanca plângea zicând: „Săracul popă, săracul popă!" cuprinsă de o neagră presimţire. Ucigaşii cardinalului au fost pedepsiţi, iar fostul principe a fost îngropat cu cinste domnească.

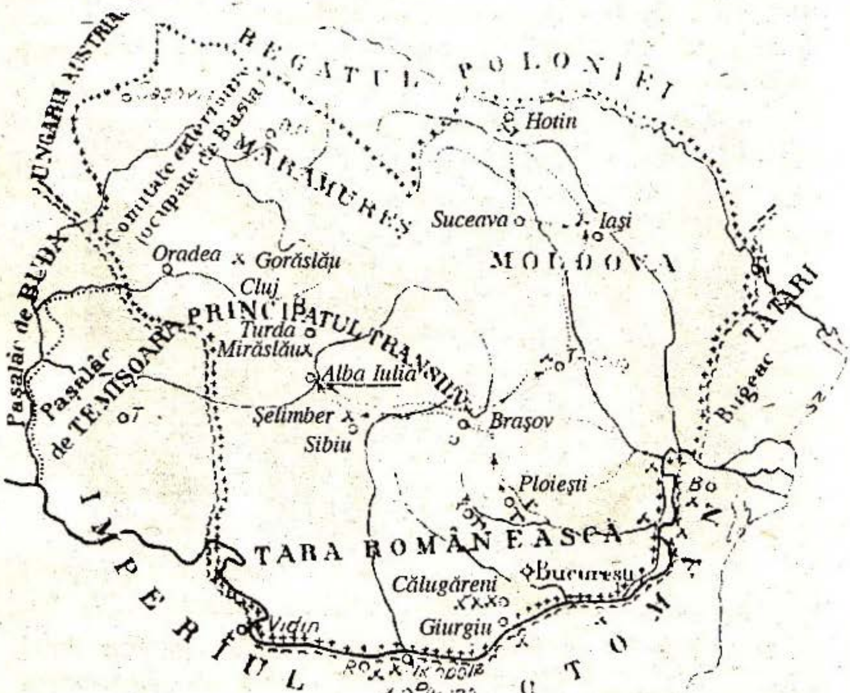

Mihai – principe al Transilvaniei

În ziua de 1 noiembrie 1599 Mihai Viteazul a intrat triumfal în Alba Iulia. Dieta l-a recunoscut principe. Măsurile luate în această calitate au fost dictate de împrejurările vremii. A menţinut Dieta, alcătuită în majoritate de nobili unguri. În Consiliul Principatului a introdus boieri munteni, a numit căpitanii săi la conducerea cetăţilor, a redactat acte şi în limba română. A acordat drept de păşunat satelor româneşti, iar preoţii ortodocşi au fost scutiţi de robotă. A fixat la Alba Iulia Mitropolia ortodoxă a Transilvaniei. Secuilor le-a întărit vechile privilegii.

Pentru crearea frontului comun antiotoman trebuia înlăturat Ieremia Movilă, aliatul turcilor. În primăvara anului 1600 Mihai trece munții şi cucereşte aproape fără luptă Moldova. Aflat la Iaşi, la 27 mai 1600, Mihai se intitula domn al Țării Româneşti, al Ardealului şi al Moldovei.

Unirea Moldovei

Nobilii maghiari, văzând că Mihai nu se mai bucură de sprijinul împăratului Rudolf al II-lea, deoarece păstrase Transilvania pentru el şi nu i-o oferise suzeranului său, se răscoală. Se aliază cu generalul imperial Gheorghe Basta şi, în lupta de la Mirăslău, de lângă Aiud, din 18 septembrie 1600, îl înfrâng pe Mihai.

În Moldova intervin polonezii care-l reinstalează ca domn pe Ieremia Movilă. Învins şi în Țara Românească de oştile

moldo-polone care-l pun domn pe Simion Movilă, Mihai a luat calea pribegiei.

Ajuns la reşedinţa împăratului de la Praga, Mihai a fost nevoit să aştepte mai multe luni până a fost primit în audienţă. El a prezentat un memoriu în care înfăţişa serviciile aduse lumii creştine prin războaiele cu turcii şi demonstra că în tot timpul a fost loial împăratului.

Nobilimea maghiară din Transilvania s-a răsculat împotriva austriecilor şi l-au acceptat din nou ca principe pe nestatornicul Sigismund Bathory.

Pentru a-i readuce la ascultare, Rudolf al II-lea îl împacă pe Mihai cu Basta. Cei doi îl înving pe Sigismund Bathory în bătălia de la Guruslău, de lângă Zalău, în ziua de 3 august 1601. În Ţara Românească forţele locale îl îndepărtaseră pe Simion Movilă. Din nou soarta părea să-i surâdă lui Mihai. Neînţelegerile dintre austrieci şi Mihai cu privire la guvernarea Ardealului este rezolvată de Gheorghe Basta printr-o crimă. În dimineaţa zilei de 9 august 1601, lângă Turda, o ceată de mercenari valoni năvălesc în cortul lui Mihai şi-l omoară.

Capul vitezului voievod a fost luat de oamenii săi şi dus la Mănăstirea Dealul, unde se află şi astăzi.

(Prof. ***Ştefan Epure***)

Mihai s-a însurat la 27 de ani, înainte de domnie, cu *Stanca*, nepoata lui Dobromir, marele ban al Craiovei. Era în 1593 când jupâneasa Stanca devenea doamnă. Însă soția sa n-a fost o femeie fericită – zice C. Gane în *Trecute vieți de doamne şi domnițe*. Mihai a fost, în această privință, un soț crud, om care nu şi-a crutat nevasta, punând-o față în față cu ibovnicele lui, cărora uneori le dădea pasul înaintea doamnei.

Iubirile lui Mihai

Una din cele mai cunoscute ibovnice a fost *Tudora din Târşor*, cu care el avu o fată, *Marula*, măritată cu un mare boier.

Însă cea mai mare favorită a domnului, pe care a iubit-o mult, a fost *Velica*, „doamna Velica", cum îşi spunea ea. Această femeie era măritată cu un italian, Fabio Genga, favorit de-al lui Bathory. Velica era prin mamă-sa basarabă şi muşatină, având în Ardeal moşii.

Probabil că la Alba Iulia a cunoscut-o Mihai Viteazul pe frumoasa Velica, atunci când, după bătălia de la Călugăreni, merse el întâia dată acolo în 1595. Sigismund Bațhory, principele Ardealului, îl primi ca pe un rege. Cum la curtea lui Bathory se afla marele lui favorit Fabio Genga, e firesc ca şi soția lui să fi fost pe lângă el şi să fi cucerit atunci inima lui Mihai. Totuşi legăturile între ei nu fură încă date în vileag, întrucât Mihai adusese atunci cu el, la Alba Iulia, pe doamna Stanca şi pe copiii *Nicolae* şi *Florica*. Mai târziu însă, când plecă să cucerească Ardealul, lăsă la Târgovişte pe minorul său fiu, domn în locul lui şi pe doamna Stanca regentă. Fiind acum în Alba Iulia, singur, cuceritor, glorios, atotputernic, nu se mai sfii să-şi ascundă dragostea; dimpotrivă, voi ca toată

lumea să ştie că Velica era a lui – un omagiu adus frumuseţii ei. O afişa, o impunea, cerea să i se închine lumea ca unei fete de domniţă ce era şi ca unei doamne ce ar fi putut fi...

Întors în ţară, Mihai, care nu se mai putea despărţi de iubita lui Velica, o luă cu sine la Târgovişte, împreună cu soţul ei Fabio. Ce amar o fi fost în sufletul doamnei Stanca! Dar asta nu era nimic faţă de înjosirea soţului înşelat, curteanul Fabio italianul. În 1600, un agent neamţ îl înştiinţa pe împărat: Toate trebile ţării le are în mână o jupâneasă româncă, măritată cu Fabio Genga, cu care se ţine vodă în ştiinţa tuturor, până-ntr-atât încât el a poruncit soţului, sub pedeapsă de moarte, să n-aibă a face cu dânsa.

Taman ca regii Franţei!

Se poate că Mihai să fi avut intenţia să se despartă de Stanca şi s-o ia pe Velica dacă i-ar fi dăruit soarta o viaţă mai lungă. Dar soarta a vrut altfel...

Locuri şi monumente evocatoare

Călugăreni. Aici, pe apa Neajlovului, între dealuri împădurite şi pâraie care se umflă în timp ploios, făcând totul o baltă mocirloasă, marele voievod a atras oastea otomană, câtă frunză şi iarbă. Bătălia a fost cumplită. Mihai intra în toiul luptei, fără temere, îmbărbătându-şi oastea. Turcii au fost învinşi.

Chiar conducătorul lor, **Sinan Paşa** a căzut de pe cal, abia putând fi salvat din mlaştină. Domnul Matei Basarab a ridicat, în 1644, o biserică la Călugăreni. Apoi, Şerban Cantacuzino a zidit, lângă biserică, o uriaşă cruce, de 6 m, cu o inscripţie în care sunt amintiţi: domnitorul, soţia sa, precum şi dregătorii care au supravegheat ridicarea podului.

Făgăraş. Vechea cetate e legată şi de numele lui Mihai. În 1599 şi-a făcut intrarea în incintă. Bătrâna fortificaţie i-a rămas credincioasă voievodului şi în

perioada răzvrătirii nobilimii, dând adăpost lui şi familiei sale. Bustul Doamnei Stanca, aşezat la intrare, aminteşte vizitatorilor de acele momente dramatice.

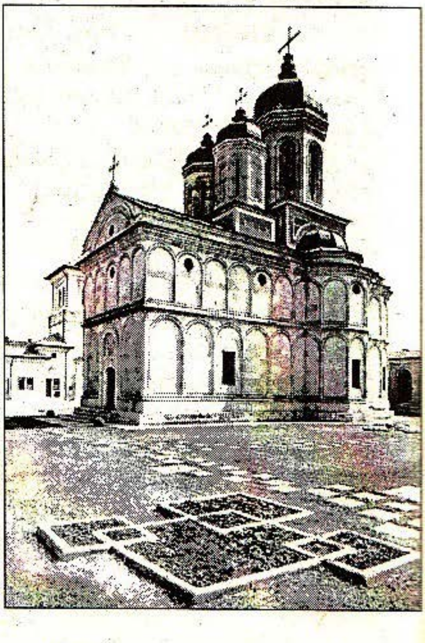
Alba Iulia. În străvechea cetate şi-a făcut intrarea triumfală Mihai Viteazul, în 1599, realizând la scurtă vreme, în 1600, unirea vremelnică a Ţării Româneşti, Moldovei şi Transilvaniei. Reşedinţa sa era găzduită în *Palatul princiar*. Statuia lui Mihai (sculptor Oscar Han) străjuieşte ca un simbol ideea de unitate naţională a românilor.

Câmpia Turzii. Pe malul zglobiului Arieş şi-a aşezat Mihai tabăra sa militară. Aici urma să se încingă bătălia dintre bravul voievod român şi nobilimea transilvăneană care-l trădase pe Mihai, călcându-şi jurământul făcut la Alba Iulia. Aproape de Mihai se afla, ca aliat, generalul George Basta, care conducea trupele imperiale austriece. Bătălia a fost câştigată de Mihai şi Basta, însă după izbândă, generalul – cu aprobarea secretă a împăratului Rudolf al II-lea – a organizat mişeleasca asasinare a viteazului învingător, la 9 august 1601.

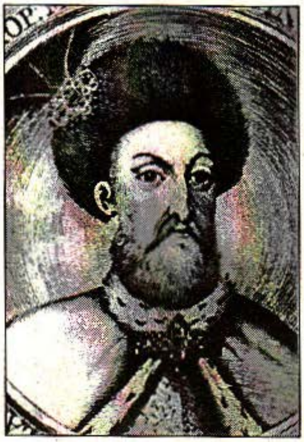
Mihai Viteazul a fost ucis de mercenari, fiind decapitat.

Trei zile corpul fără cap şi mâna stângă au zăcut în ţărână, până ce un român milos l-a îngropat creştineşte.

Dealu. Capul lui Mihai a fost luat apoi de fraţii Buzeşti şi adus peste munţi, la Mănăstirea Dealu, lângă Târgovişte. Sub lespdea pe care este săpată o coroană de bronz cu inscripţia: *Primului întregitor de neam glorie nemuritoare* – se păstrează capul viteazului Mihai, retezat cu securile mişeliei şi trădării la Câmpia Turzii. Vestitul său căpitan Radu Buzescu şi soţia sa (fiica banului Mihalcea, asasinat împreună cu voievodul) au aşezat pe scumpul mormânt o frumoasă piatră pe care e scris epitaful: *Aici zace cinstitul şi răposatul capul creştinului Mihail, marele voievod ce au fost domn al Ţării Româneşti şi Ardealului şi Moldovei.*

Un domn martir: Constantin Brâncoveanu

Tatăl lui Constantin Brâncoveanu, vornicul Papa Postelnicul, era din neamul lui Matei Basarab. S-a căsătorit cu Stanca, una din fiicele postelnicului Constantin Cantacuzino, soră cu Şerban Cantacuzino. Vornicul a fost omorât în timpul răscoalei seimenilor (1655) şi micuţul Constantin care avea atunci un an, a fost crescut de mamă şi de bunica dinspre tată, Păuna Greceanu. Un rol important în educaţia copilului l-a avut unchiul său, Stolnicul Constantin Catacuzino şi pe care l-a cinstit ca pe tatăl său.

A deţinut cele mai de seamă dregătorii ale ţării: agă, postelnic, spătar şi logofăt. În timpul domniei unchiului său a îndeplinit cu abilitate şi succes toate misiunile încredinţate.

Moartea pe neaşteptate a lui Şerban Cantacuzino a determinat boierimea să-i ceară lui Brâncoveanu să le fie domn. El le-a răspuns: „De ce aş vrea eu domnia, de vreme ce ca un domn sunt la casa mea, nu-mi trebuieşte să fiu". Au insistat boierii: „Ne rugăm, nu lăsa ţara să intre alţi oameni sau răi, sau nebuni să o strice, ci fii!" Şi a acceptat domnia în 1688, conducând Ţara Românească un sfert de veac, până la decapitarea sa de către turci (1714).

Încă de la început el a arătat că ţara este înconjurată de duşmani, care, cu gurile deschise, sunt pregătiţi să ne înghită. Noul tratat încheiat cu austriecii (1689), fiind considerat rău pentru ţară, nu a fost aplicat. Austriecii au

încercat să ocupe Muntenia, dar au fost înfrânți în 1690 la Zărneşti. Mai târziu, relațiile cu imperialii s-au îmbunătățit. În anul 1695 a primit titlul de principe al Imperiului Habsburgic, fapt pentru care a fost aspru dojenit de către otomani. În urma păcii de la Karlowitz (1699) turcii au renunțat oficial la Ungaria şi Transilvania. Țara Românească se învecina direct cu austriecii.

Constantin Brâncoveanu a desfăşurat o intensă activitate diplomatică. Solii săi erau prezenți deseori în Polonia şi mai ales la curtea țarului Rusiei Petru I. În perioada de glorie a domniei sale, turcii i-au recunoscut domnia pe viață, iar pe tronul Moldovei era ginerele său Constantin Duca.

Tragedia Brâncovenilor

În anul 1711 domnul Moldovei, Dimitrie Cantemir şi țarul Rusiei Petru I se ridică împotriva Imperiului Otoman. Fără ştirea lui Constantin Brâncoveanu, spătarul Toma Cantacuzino trece de partea ruşilor, în fruntea cavaleriei sale, cucerind Brăila. Bătălia decisivă s-a dat la Stănileşti şi s-a încheiat cu victoria turcilor. Acest act de trădare l-a compromis pe Brâncoveanu în ochii otomanilor.

S-au adăugat intrigile unor boieri, chiar rude ale sale, care l-au pârât la Poartă că unelteşte împotriva împărăției.

Motivul real al mazilirii a fost însă altul: presupusele bogății pe care le-ar fi avut „prințul aurului" şi care urmau să fie confiscate.

În Săptămâna Patimilor, din anul 1714, Constantin Brâncoveanu a fost mazilit şi dus cu toată familia la Constantinopol. Brâncovenii au fost deposedați de toate bunurile. Din aprilie până la sfârşitul lunii iulie au fost supuşi la cele mai cumplite chinuri ca să dezvăluie unde le sunt ascunse averile. Cumplite torturi a îndurat

Constantin Brâncoveanu precum: întinderea pe roată, strângerea capului cu un cerc de metal, arderea cu fierul înroşit în foc sau înţeparea mâinilor şi a picioarelor. Toate s-au petrecut în cumplita temniţă Ediculè, Cele Şapte Turnuri din Istanbul.

Numai sufletul nu i l-au putut smulge călăii. Anume a fost aleasă şi ziua execuţiei: 15 august, când el împlinea 60 de ani, iar la creştini este „Adormirea Maicii Domnului". Desculţi, numai în cămăşi, cu capetele descoperite, domnitorul creştin, cu patru fii şi ginerele Enache Văcărescu, au fost purtaţi prin oraş spre locul martirajului. La macabrul spectacol au fost invitaţi să asiste şi ambasadorii Europei creştine care n-au schiţat nici cel mai mic protest.

Potrivit celor însemnate de secretarul domnului, Del Chiaro, Constantin Brâncoveanu le-a spus alor săi cuvinte de îmbărbătare: „Fiii mei, fiţi curajoşi, am pierdut tot ce am avut în această lume, cel puţin să ne salvăm sufletele noastre şi să ne spălăm păcatele cu sângele nostru".

Cumplita dramă nu a durat decât un sfert de oră. În faţa părintelui îndurerat au fost decapitaţi cei dragi: băieţii săi, Constantin, Ştefăniţă, Radu şi Mateiaş, mezinul, după ce fusese retezat capul sfetnicului său Enache Văcărescu, ginerele clucer. Doar mezinul Mateiaş, la groaznica

privelişte, într-un moment de panică, a cerut iertare sultanului, făgăduind că se face musulman. Însă cuvintele tatălui, care i-a spus că mai bine mori de o mie de ori decât să-ţi renegi credinţa strămoşească, l-au trezit la realitate pe copil. Liniştit, Mateiaş i-a spus călăului: „Vreau să mor creştin: Loveşte!" Cele şase trupuri au fost aruncate în apele Bosforului, iar cele şase capete, înfipte în prăjini, au stat trei zile la prima poartă a seraiului, ca să se îngrozească toată lumea. Cadavrele au fost pescuite din mare şi duse într-o mănăstire bizantină.

Corpul lui Brâncoveanu a fost adus pe ascuns la Bucureşti şi îngropat la Biserica Sfântul Gheorghe Nou. Deasupra mormântului a fost aşezată o placă de marmură fără nici o inscripţie, de teama turcilor. Numai o candelă de argint, deasupra criptei, are gravată informaţia că acolo odihnesc oasele „fericitului Domnu Io Constantin Brâncoveanu Basarab Voievod..." Taina morţii s-a păstrat timp de două secole, fiind descoperită abia în anul 1914, când a fost descifrată inscripţia de pe vechea candelă.

Se ştie că, **în 1992, cei şase brâncoveni au fost canonizaţi de biserica noastră ortodoxă, fiind trecuţi în rândul sfinţilor, ca şi Ştefan cel Mare.**

Cultura în vremea lui Brâncoveanu

Constantin Brâncoveanu a fost un mare ocrotitor al Bisericii ortodoxe, al învăţăturii şi al artelor. A clădit biserici în ţară, ca de exemplu **Mănăstirea Hurezi**, în judeţul Vâlcea, şi **Biserica Sfântului Gheorghe**

Nou din Bucureşti; în Ardeal a clădit **bisericile de la Făgăraş** şi **de la Sâmbăta**. În tipografiile sale, se tipăreau cărți în limba arabă pentru ortodocşii din Siria sau în limba georgiană, care au ajuns până în Caucaz.

Brâncoveanu a mai lăsat monumente arhitectonice de mare valoare artistică cum sunt **palatele de la Potlogi** şi **Mogoşoaia**, pline de lumină şi lux. Acestea ilustrează stilul brâncovenesc în arhitectură, combinând elemente ale Renaşterii italiene, loggile şi ornamentațiile cu elemente tradiționale române, foişorul şi pivnița.

Şi moda s-a schimbat la curte, în timpul acestui voievod gospodar. În locul costumelor militare apar costume de curte elegante şi frumos împodobite. Epoca lui Brâncoveanu a fost cea mai strălucită din vechea cultură românească.

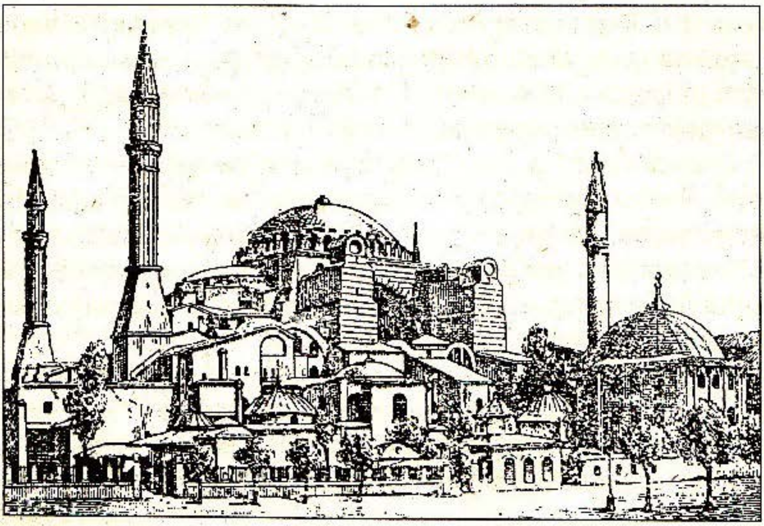
(Prof. ***Ştefan Epure***)

Constantin Brâncoveanu a avut o singură soție, **Maria**,

Lacrimile Doamnei Maria

care i-a născut 11 copii: 4 băieți ucişi de turci şi 7 fete măritate cu domnitori sau mari boieri. Când turcii i-au căsăpit soțul şi pe cei patru băieți, la Constantinopol, ea plângea amarnic la închisoarea din Istanbul. Se ştie că n-a participat la măcel. Fiind prizonieră, n-a putut fi de față nici la

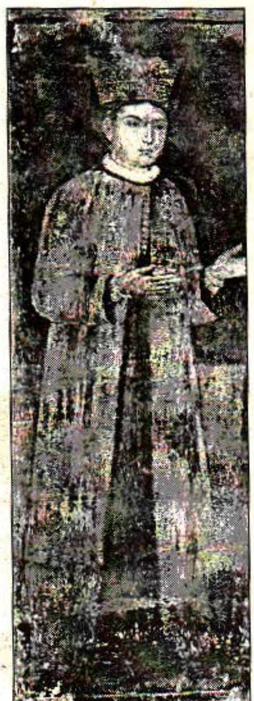

înmormântare. Lacrimile vărsate, de la arestarea familiei, la București și până acum, când a aflat de cumplita crimă dictată de Sultan, parcă i-au secat. Ca o femeie evlavioasă, se ruga lui Iisus să ierte păcatele tuturor brâncovenilor uciși de păgâni. Ea nu putea, totuși, uita cum la București, în vinerea mare, înaintea învierii, caretele de noapte ale lui Aga Mustafa i-au înghesuit, sub amenințarea iataganelor, pe cei 12 prizonieri din casa domnească valahă: Brâncoveanu, ea, doamna Maria, cu cei patru fii, patru gineri și una dintre nurori, Anica a fiului Constantin, în brațe cu un plod de șapte luni. Domnița Bălașa, una dintre fiice și soțul ei se aflau în capitala Turciei, pentru a pregăti nunta fratelui Radu cu fata lui Antioh Cantemir. Bălașa s-a trezit năvălindu-i turcii în casă, cu ordin să-i confiște imediat averea. Sultanul Ahmed al III-lea dorea să pună mâna pe toate averile Brâncovenilor. Bălașa a ajuns îndată în temnița femeilor Ceauș Emini la Ediculè, împreună cu mama ei Maria, cumnata ei Anica și fiul ei minor.

Cumplit e faptul că voievodul a fost torturat aproape patru luni în fața Doamnei Maria, a copiilor și a ginerilor. I se cerea

insistent să spună unde ţine ascunse averile, care trebuie să ajungă în stăpânirea Padişahului. Acesta presupunea că Brâncoveanu tăinuia 20.000 de pungi de aur. Auzind că i se cere imposibilul, sătul de torturi, l-a blestemat pe sultan, umbra lui Allah pe pământ. Doamna Maria s-a crucit de spaimă. Îndată, în aceeaşi zi, Padişahul hotărî uciderea brâncovenilor, cum am povestit.

Drama Doamnei Maria a continuat şi după execuţia brâncovenilor. Nu i s-a dat voie să plece la Bucureşti. Ea, fiica Bălaşa şi nora Anica au fost declarate roabe şi internate în seraiul sultanului, pentru ca acesta să pună mâna pe ultimele averi. Dar negăsindu-se nimic la ele, au fost trimise la Bostangibaşa şi condamnate la închisoare pe viaţă. După şapte luni (1715), au obţinut răscumpărarea, în schimbul sumei de 100 pungi de aur, împrumutate cu 30 la sută dobândă. Când au ieşit toate trei din temniţă, împreună cu micuţul fiu al Anicăi, n-au fost eliberate, ci exilate tocmai în Caucaz, pe Ţărmul Mării Negre. De aici au scăpat abia după un an şi jumătate când, în împrejurări ceva mai fericite, doamna Maria, Domniţa Balaşa, nora şi plodul au ajuns acasă, străbătând marea cu o corabie turcească (1716). În noiembrie, doamna Maria, era, în fine, la Bucureşti, văduvă nenorocită, fără avere, însă respectată de toţi românii pentru tragedia familiei Brâncoveanu.

Iar **doamna Maria,** cea care a pătimit atâta în viaţa asta trecătoare, s-a stins în 1729, ştiind bine că îşi doarme somnul de veci lângă iubitul ei Constantin Brâncoveanu, care e un martir şi un sfânt al neamului românesc.

Viața și drumurile lui Dimitrie Cantemir

Dacă ar fi fost prins de turci în timpul încercuirii de la Stănileşti (1711), când domnitorul-cărturar a scăpat ca prin minune din lagărul țarului Petru cel Mare, într-o caretă a țarinei, neştiut decât de perechea imperială rusă, Dimitrie Cantemir ar fi fost decapitat, precum Constantin Brâncoveanu. Şi n-ar fi mai fi avut cine să scrie atâtea opere nemuritoare pentru cultura română şi europeană. Însă tânărul voievod, care de fapt îi trădase pe turcii păgâni în favoarea ruşilor ortodocşi, a scăpat atunci ca prin minune şi, împreună cu un lung alai moldovenesc, s-a refugiat până la finele vieții în Rusia. Să urmărim firul vieții, faptele şi drumurile (uneori pline de aventuri reale) ale învățatului care a scris, printre altele, *Istoria Imperiului Otoman* şi *Descriptio Moldaviae*. Tinerii cititori vor găsi în acest „roman adevărat” o pildă folositoare...

Constantin Cantemir, tatăl lui Dimitrie şi Antioh.

Antioh Cantemir, fratele lui Dimitrie

Naşterea şi copilăria

Dimitrie Cantemir era fiul mezin al domnitorului neştiutor de carte Constantin Cantemir şi al Anei Bantaş, a treia sa soţie. Fiul cel mare era Antioh. S-a născut în 1673 la Galaţi, după spusele sale. Alte surse istorice ne spun că s-a născut la Silişteni (la sud de Huşi, judeţul Vaslui), ca fiu al serdarului Constantin şi al Anei, sat unde – cu ani în urmă – s-a organizat o modestă expoziţie memorială, din patriotism local.

La zece ani ai săi, tatăl ajunge domn al Moldovei. Dimitrie a crescut fericit la curtea domnească din Iaşi. Scund era el (şi a fost aşa toată viaţa), dar avea o inteligenţă şi o memorie uluitoare. Cu deosebită uşurinţă învaţă limbile latină, greacă, slavonă etc. cu dascălul său grec, din Creta, Ieremia Cacavela. Tatăl, lipsit de cultură, le asigurase odraslelor, Antioh şi Dimitrie, condiţii alese de învăţătură. Spre a fi recunoscut de Poartă, Constantin Cantemir, a trebuit să-l trimită pe fiul cel mare, Antioh, ca ostatec la Constantinopol, turcii nemaiavând încredere în moldoveni. În 1688, Antioh se întoarce la Iaşi, fiind înlocuit la Istanbul cu Dimitrie, în vârstă de 13 ani. Isteţul adolescent îşi uimi profesorii, deprinzând repede şi limbile turcă, arabă, învăţând istoria, literatura şi muzica turcească, filosofia, gramatica şi literatura elină, matematica. În scurt timp, genialul tânăr deveni erudit (lucru comparabil, peste două veacuri, cu fenomenul Nicolae Iorga, strălucitul nostru istoric).

Domnia de 20 de zile

După aceste strălucite studii, Dimitrie e nevoit să plece, în 1691, acasă, la Iaşi, când fratele Antioh trebuie să fie din nou ostatec la Poartă. După numai doi ani de şedere la Iaşi, tatăl Constantin Cantemir se stinge şi boierii îl aleg domn pe tânărul învăţat. Dar Poarta îl găseşte prea tânăr (19 ani), pentru a fi domn. În istorie este înscris totuşi anul 1673, când Dimitrie a fost prima oară voievod al Moldovei, neconfirmat de sultan (20 de zile).

Dar domnitorul muntean Constantin Brâncoveanu (totdeauna duşman al cantemireştilor), folosind pungile sale vărsate dregătorilor otomani, a obţinut domnia Moldovei pentru Constantin, feciorul lui Gh. Duca, pregătit să se însoare cu o fată de-a sa. Prin intrigile lui Brâncoveanu, tânărul Dimitrie, ajuns la Ţarigrad, este

acuzat de prădarea ţării şi reţinut de autorităţi, împreună cu fratele Antioh. Însă cei doi fii cantemireşti s-au bucurat de protecţia dregătorului Mehmed Cerchez paşa, apropiatul de altădată al tatălui lor, Constantin Vodă Cantemir. Aşa că Dimitrie, liber, şi-a reluat învăţătura, dar şi pregătirea militară, vreo şase ani, până ce fratele Antioh a fost numit domn al Moldovei. Dimitrie se întoarce în ţară pentru a se însura.

Doamna Casandra, prima soţie

Domnitorul-frate Antioh dorea să întărească poziţia familiei cantemireştilor printr-o răsunătoare alianţă, aducând în taină, în Moldova, pe fiica fostului domnitor care a construit Mănăstirea Cotroceni, Şerban Cantacuzino. Ilustrul sprijinitor al culturii (s-a tipărit, în timpul său, *Biblia de la Bucureşti*, 1688), avea o fată, **Casandra Cantacuzino**, refugiată cu mama sa la Braşov, fiind logodită cu tânărul Dimitrie. Numai că Brâncoveanu, domnul Ţării Româneşti, împiedica această alianţă de familie. Se zvonea că el ar fi pus la cale chiar omorârea lui Şerban Cantacuzino. Fata de 16 ani ajunge la Iaşi; soseşte de la Istanbul şi mirele Dimitrie, de 24 de ani, încingându-se la curtea domnească, în mai 1699, o nuntă ca-n poveşti. Noii căsătoriţi au stat fericiţi un an la Iaşi, locuind într-o casă cantemirească. Prin

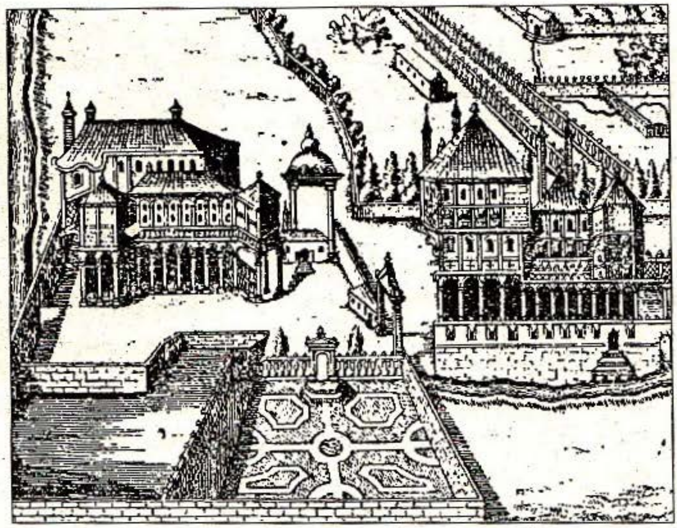

februarie 1700, Casandra i-a născut lui Dimitrie Cantemir prima fată, din cei nouă copii ai lor. A trăit în armonie cu el, fiind vremelnic şi Doamnă a Moldovei, până la moartea ei, în timpul exilului în Rusia, în 1713, la numai 30 de ani. Lăsând în urmă lacrimi amare pe obrazul cărturarului şi a numeroşilor copii, înțeleapta, frumoasa, evlavioasa şi învăţata sa soție, din vița cantacuzinească, e îngropată la mănăstirea grecească Sf. Neculai din Moscova – devenită apoi necropola neamului lor.

Învăţătură şi aventuri la Istanbul

Urmând mai departe firul vieții lui Dimitrie, iată-l cu familia în frumoasa şi cosmopolita capitală otomană, unde se îmbinau rafinata cultură islamică, civilizația grecească a Orientului ortodox, precum şi influențele puternice ale Europei occidentale. Prin căsătoria sa cu Casandra, fiica lui Şerban Cantacuzino, Dimitrie se credea un nimerit succesor al acestuia în scaunul Țării Româneşti, pe care-l râvnea. De aceea, rivalitatea cu domnitorul Constantin Brâncoveanu a căpătat o întorsătură dramatică, uneori periculoasă pentru viața tânărului cărturar.

La Istanbul, Cantemir se simțea ca acasă. Îi frecventa pe profesorii Academiei greceşti; era în bune relații cu cei mai puternici şi influenți dregători otomani şi se bucura de prietenia lui Férriol, istețul ambasador al Franței. Pentru Casandra şi familia întemeiată, cumpără întâi o casă pe Bosfor, de fapt un palat cu grădini şi apeducte pe care îl vinde, pentru a-şi construi, după planurile sale, un adevărat palat pe o proprietate a socrului său Şerban Cantacuzino. Cheltuie 35.000 de galbeni pentru acest palat cu grădini pe Cornul de Aur, aproape de Fanar. După fuga lui Cantemir

în Rusia, amândouă palatele sunt confiscate şi devin proprietatea fiicelor Sultanului.

În acelaşi timp însă, Dimitrie studiază istoria, filozofia, e avocat, muzicant, colecţionar de artă.

Din pricina intrigilor nesfârşite ale domnitorului Brâncoveanu, e gata să fie exilat. Chiar şi viaţa îi este în pericol, trecând prin aventuri nemaipomenite. Cărturarul nu râvnea scaunul Moldovei (unde va ajunge), ci al Ţării Româneşti, însă Brâncoveanu îşi folosea averile şi influenţa sa la Poartă. Aşadar, vrăjmaşul său se străduieşte să ungă dregătorii otomani cu aur, obţinând chiar un firman al marelui vizir pentru prinderea şi surghiunirea lui Dimitrie Cantemir. Numai că un demnitar de vază îl previne pe Dimitrie, hărţuit de câtăva vreme să se ascundă mereu, de frica arestării sau uciderii sale. Aşa că tânărul cărturar urmărit se refugiază cu Doamna Casandra şi copiii, la marchizul de Férriol, ambasadorul Franţei şi amicul său apropiat. Acesta a refuzat clar vizirului să-l predea pe vlăstarul moldav. Norocul lui Cantemir a fost, până la urmă, schimbarea marilor viziri în 1704, care erau ostili lui Brâncoveanu şi favorabili cantemireştilor, fraţii Antioh şi Dimitrie. Antioh Cantemir a devenit domn în Moldova, iar

Brâncoveanu a trebuit să înceteze conflictul cu Dimitrie – reflectat cifrat şi satiric în renumita carte *Istoria ieroglifică*, într-o frumoasă limbă românească.

Steaua lui Cantemir începe a străluci. Ismail efendi, admirator şi prieten al lui Dimitrie, îl propulsează pe scaunul Moldovei, în vremea când Petru cel Mare devenea o ameninţare pentru Poartă. Protejatul său era feciorul credinciosului domn Constantin Cantemir, cel care nu trădase niciodată Imperiul Otoman. Numai că sprijinitorul său nu ştia ce-i în adâncul sufletului lui Dimitrie, învăţatul luminat, care admira reformele lui Petru cel Mare şi era un ortodox convins, ce ştia bine păcatele grave ale imperiului păgân.

Domn al Moldovei

Ca domnitor a fost bun şi folositor ţării (1710 – 1711), însă deodată a făcut o schimbare radicală în orientarea politică a Moldovei, dorind s-o rupă de Padişahul musulman. Turcii care l-au înscăunat la Iaşi, având totală încredere în el, aveau să se căiască îndată, deoarece Dimitrie Cantemir încheie la Luţk (1711) un tratat secret cu Petru cel Mare, tocmai în dorinţa eliberării vetrei româneşti de turci. Însă armatele ruso-moldovene, conduse personal de ţar, sunt drastic înfrânte la Stănileşti pe Prut. Învăţatul abia scăpă din încercuire, cum am povestit, ascuns în careta ţarinei Ecaterina. A doua sa domnie a durat numai... jumătate de an.

Petru cel Mare şi D. Cantemir la Iaşi

Este nevoit să fugă în Rusia, cu soția sa Casandra, toată familia și 4.000 de moldoveni (între care și hatmanul și cronicarul Ion Neculce).

Exilul în Rusia

Unii boieri l-au părăsit mai apoi (și Neculce). Dimitrie Cantemir locuiește la Harcov, apoi la Moscova, la Sankt Petersburg (consilier intim al țarului), rămânând în Rusia până la moarte (1723), mereu tânjind după Moldova natală.

Să urmărim drumul refugiului său îndelung, când a gustat amarul unor decese în familie, conflicte între însoțitorii săi, dar și satisfacții în domeniul științific și cultural (în Rusia a scris cărțile sale fundamentale). Istoricii împart pribegia lui Dimitrie în două etape: *în prima* (1711-1718) fostul voievod visează la reîntoarcerea în țară, care trebuie eliberată de turci și condusă ereditar de un monarh autoritar. Faptul nu s-a împlinit, deoarece Petru cel Mare, ocupat cu alte obiective politice și militare, nu se implică în războiul austro-turc din 1716-1718. În *cea de-a doua etapă* (1718-1723), fostul domn moldovean se implică în politica și în viața curții țarului, căsătorindu-se, după pierderea Casandrei, cu o cneaghină rusă; devine senator și consultant al lui Petru în chestiunile orientale.

Cât de mult îl va ajuta țarul? ne vom întreba. După primirea fastuoasă de la Iași și dezgustul comun după dezastrul de la Stănilești, între cei doi s-a stabilit o afecțiune reciprocă. Când au trecut amândoi Nistrul la Mohilău, la 1 august 1711, Petru l-a recunoscut pe Dimitrie ca principe al Imperiului rus, cu titlul de Alteță Serenisimă. E adevărat că Dimitrie, când trecuse prin Iași, își luase averile, pe care le trecu în împărăția rusească. Cu el și doamna Casandra, mai plecau în lunga bejanie, cu trăsurile, fiii, *Matei, Constantin, Șerban* și *Antioh*, fiicele *Maria* și *Smaranda* și alți însoțitori. Pe drumul Harcovului și Kievului, după ce s-au despărțit de țar, erau să fie prădați de tătari. Doamna Casandra era însărcinată în luna a opta. S-a speriat așa de tare, încât la Harcov a născut un copil mort. Aici împăratul dăduse ordin

ca moldovenii pribegi să primească moşii, ca despăgubiri pentru bunurile rămase în ţară. Cantemir s-a instalat în casele confiscate ale unui general trădător. Avea o pensie anuală de 6.000 de ruble. În 1712, i s-a oferit o locuinţă luxoasă la Moscova, unde a prăpădit-o pe doamna Casandra. Ţarul s-a ţinut de cuvânt şi i-a dat sate şi moşii întregi, încât Cantemir avea cu cei trăi. Jertfa lui a fost răsplătită împărăteşte!

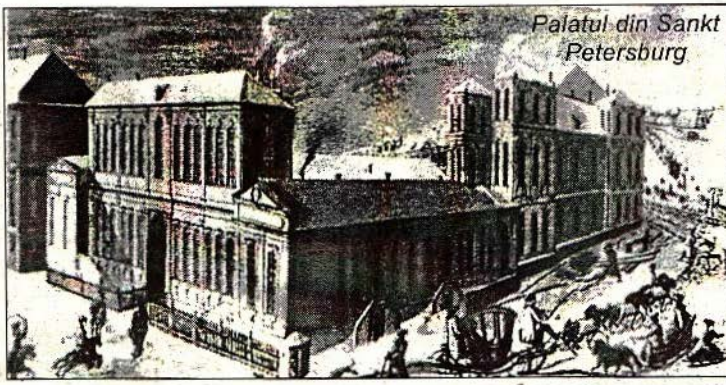
La moartea Casandrei (30 de ani), Cantemir devine pesimist. Se închide în birou şi scrie toată ziua. Doar copiii săi numeroşi îi mângâie singurătatea. Are urmaşi reuşiţi, bine educaţi şi instruiţi, semănând în isteţime şi cultură cu părinţii lor învăţaţi. Unul dintre ei, Antioh Cantemir, va deveni poet şi diplomat rus de renume.

O rusoaică îi schimbă viaţa

În 1718, exilatul moldovean, pricepând că niciodată nu va ajunge din nou în tronul de la Iaşi, se mută deodată la St. Petersburg, într-un palat de pe Neva. Aici îi tulbură sufletul şi mintea o prinţesă mai mică decât fiicele sale: **Anastasia Trubeţkoi**, cu care se căsătoreşte în 1721, naş fiind chiar ţarul. De fapt, chiar ţarul îl chemase de la Moscova la St. Petersburg, manifestând permanent faţă de Cantemir o bunăvoinţă şi apropiere sufletească veche. Cărturarul devine consilier secret al lui Petru. Uşa palatului imperial era mereu deschisă pentru Dimitrie, iar casa sa era adesea vizitată

de ţar, care venea dimineaţa la el, să bea un rachiu, iar seara să ia ceaiul.

Cantemir se schimbase în totalitate. La 45 de ani, urma moda impusă de țar: îşi rase mustața, îşi dădu jos barba, îşi puse peruca blondă pe cap, ca în tabloul din ultima perioadă a vieții. Îl vedem aici cu armură (în loc de anteriu), cu mâneci şi horbote la guler. Acum, poziția sa în Petersburg era consolidată. El şi tânăra sa soție Anastasia dădeau, în palatul lor, baluri, recepții, serbări. Nobili, diplomați, militari, străini. O viață trăită din plin, neastâmpărată, uneori umbrită de clipe tragice. În 1720, e chemat urgent la Moscova, pentru că fiica sa *Smaranda* e bolnavă de tuberculoză şi moare la numai 19 ani.

Domnița Maria, iubita Țarului

Prima fată a lui Cantemir era frumoasă, inteligentă şi cultă ca tatăl ei. S-a spus despre ea că era cea mai învățată femeie din societatea rusă a lui Petru cel Mare. Aşchia nu sare departe de trunchi.

Singuratică, a respins toți pețitorii. Chipul plăcut şi deşteptăciunea Mariei Cantemir au sărit în ochii țarului, căruia îi plăceau nespus femeile. Adevărul este că fiica lui

Dimitrie s-a îndrăgostit şi-l iubea năvalnic pe ţar, fapt aflat repede şi de împărăteasa Ecaterina. Legăturile lor începuseră prin 1720. De atunci, inima ei a fost dăruită pe deplin bărbatului masiv, plin de viaţă. Şi tot de atunci, favorurile împărăteşti s-au revărsat, din nou, asupra familiei lui Cantemir. Cărturarul era satisfăcut. O şi vedea pe fiică-sa împărăteasă. Stingându-se în 1719 ţareviciul, scaunul imperial rămăsese fără moştenitor. Dacă Maria lui ar face un băiat cu **Petru cel Mare**, sigur că ţarul şi-ar fi surghiunit nevasta, pentru a se însura cu deşteapta lui domniţă.

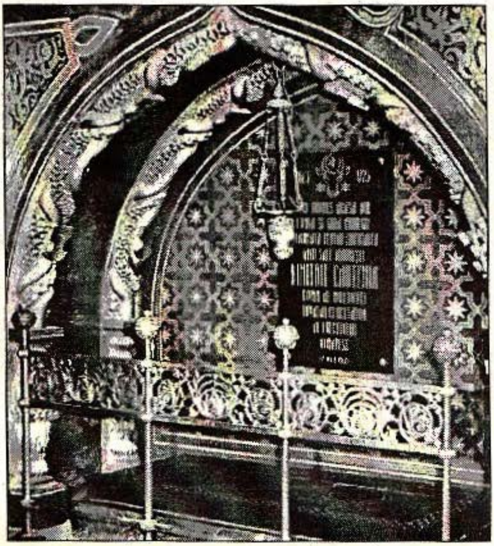

În 1722, când împăratul a pornit, cu 100.000 de oşteni, în expediţia contra Persiei, a luat cu dânsul amândouă femeile: pe ţarina Ecaterina, care ştia totul, şi pe Maria Cantemir, împreună cu tatăl ei Dimitrie, specialist în orientalistică. La Astrahan, iubita împăratului nu poate merge mai departe, deoarece e gravidă, purtând în pântece copilul ţarului. Împărăteasa, prevăzătoare, urzeşte un plan. Maria este lăsată singură, la Astrahan, doar cu un medic al ei şi câţiva servitori, vânduţi ţarinei, cu o misiune precisă. Şi astfel Maria avortează. Nu se mai naşte un fiu, care să urce în tronul rusesc.

În aceeaşi campanie obositoare se îmbolnăveşte Dimitrie Cantemir. Diabetul vechi se agravează. E nevoit să părăsească expediţia şi să se înapoieze la Dimitrievska, moşia sa, care-i poată numele, unde se stinge la 19 martie 1723. Nu împlinise 50 de ani. E înmormântat la Moscova în biserica pe care o ctitorise în interiorul mănăstirii greceşti Sf. Nicolae, alături de doamna Casandra şi domniţa Smaranda. În 1935, osemintele i-au fost aduse în ţară şi sunt depuse şi azi la Biserica Trei Ierarhi din Iaşi.

Operele sale nemuritoare:

- **Divanul sau gâlceava înțeleptului cu lumea**, prima operă scrisă în română și tipărită la Iași (1698). Întâia scriere filosofică alcătuită de un român, prefațată de fostul său dascăl Cacavela.
- **Istoria ieroglifică**, cea mai importantă operă literară, scrisă la Constantinopol în română (1703-1705). Concepută ca o fabulă întinsă, cu personaje travestite în dihănii și păsări, alegoria prezintă lupta pentru domnie, în Țările Române, dintre partidele boierești rivale, adică familiile Cantemireștilor și Brâncovenilor. Inorogul este D. Cantemir, Corbul – C. Brâncoveanu, Vidra – C. Duca, Struțocămila – M. Racoviță ș.a.m.d. La urmă, autorul ne dă cheia umană a poveștii cu dobitoace. E prima încercare de roman politic-social.
- **Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor**, scrisă în română (1719-1722), cuprinde istoria noastră de la origini până la descălecare. Susține ideea cronicarilor: originea comună a tuturor românilor.
- **Istoria Imperiului Otoman (Creșterea și descreșterea curții otomane)**, redactată în latină între 1714-1716 și tradusă imediat în engleză, franceză și germană, i-a creat autorului un nume de savant european, mai ales că în 1714 fusese ales membru al Academiei din Berlin. Citită de Voltaire, Byron și V. Hugo.
- **Descriptio Moldaviae (Descrierea Moldovei)**, scrisă în latină (1714-1716), când trăia în Rusia, la cererea Academiei din Berlin.

Mormântul lui D. Cantemir de la Trei Ierarhi – Iași

Drumurile vieţii lui Al. I. Cuza

Primul domnitor al Principatelor Unite (1859-1866) s-a născut în 1820 la Bârlad. Tatăl său era spătarul Ioan Cuza, ispravnic de Tutova, iar mama, Sultana Cozadini, cobora dintr-o familie de origine genoveză din Constantinopol. Între înaintaşii tatălui, se aflaseră şi strămoşi de sânge domnesc. Copilăria şi-a petrecut-o la moşia tatălui, Bărboşi-Fălciu. A crescut, practic, printre ţărani – şi astfel s-ar explica dragostea viitorului domn pentru „talpa ţării".

Părinţii îl trimit la Iaşi, în capitală, ca să înveţe carte, la marginea oraşului – şi anume la pensionul francezului Victor Cuénim (un ofiţer rămas aici, din armata lui Napoleon, după campania dezastruoasă din Rusia). La pension i-a avut colegi pe Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri sau Matei Millo, viitorul actor. Drumurile vieţii îl duc pe isteţul tânăr, în 1834, la Paris, împreună cu alţi fii de boieri dornici de învăţătură apuseană. Călătorise trei săptămâni cu diligenţa, împreună cu vărul său, Nicolae Docanu şi cu Vasile Alecsandri. În decembrie 1935, tânărul Cuza îşi trece examenul de bacalaureat. La fel ca Vasile Alecsandri, prietenul său de o viaţă, se înscrie la facultatea de medicină, o părăseşte repede pentru că nu putea suferi disecţiile cadavrelor şi trece la drept, dar nu termină nici o facultate, revenind în Moldova (1839).

Avea o înfăţişare plăcută, plină de farmec. Statură mijlocie, păr castaniu bogat, ochi albaştri, inteligenţi. Era un tânăr curtenitor, prietenos, vesel, dornic de petreceri şi glume. Îi distra pe cei din jur prin umorul şi snoavele pe care le spunea, urmate de hohotele de râs ale prietenilor. Spiritual, foarte inteligent, plăcea tuturor chiar la prima vedere.

Cum arăta Cuza

În târgul dulce al Ieşilor, tânărul de 23 ani, venit de la Paris, demisionează cu uşurinţă din armată (încă din 1837 fusese cadet, ca şi Kogălniceanu) şi intră în magistratură. Se baza pe studiile (neterminate) de drept din capitala Franţei şi pe cursul de legi audiate la Academia Mihăileană din Iaşi. Seara, însă, era poftit în toate saloanele, mai ales de către femei, care-l găseau cuceritor. La petrecerile şi balurile boiereşti nu lipsea niciodată. „Bonjuristul" obişnuia să petreacă nopţile cu prietenii uşuratici, care-i speculau firea nepăsătoare. Din bunătate fără margini, era în stare să împartă totul, ba să le mai rămână şi dator. Aşadar, pe lângă multe calităţi, avea şi păcate ale tinereţii: îi plăceau femeile frumoase, era pătimaş la jocul de cărţi, pierzând – cum se povestea – chiar şi unele proprietăţi moştenite de la părinţi (Lucia Borş – *Doamna Elena Cuza*).

Făcând alţi paşi pe urmele lui Cuza, parcă-l vedem pe exuberantul tânăr la *conacul din Soleşti*, între Vaslui şi Iaşi, păstrat şi azi pe un pinten de deal (peste gard, lângă biserică, vedem o lespede, sub care e înmormântată Elena Doamna).

Căsătorie la Soleşti

La 30 aprilie 1844 se slujea aici căsătoria Elenei, fiica mare a postelnicului Iordache Rosetti şi a Catincăi, cu veselul mire Alexandru Ioan Cuza, membru la judecătoria districtului Covurlui. Părinţii miresei făceau parte din protipendadă, având legături de rudenie cu mai marii ţării. Aşa că nu era de neglijat o partidă bunicică pentru începutul carierei sale de funcţionar. O cunoscuse pe Elena, cu cinci ani mai tânără,

în casa Mavrocordat din Iaşi. Fata modestă şi nu prea frumoasă cunoştea de mică franceza şi germana. Elena era cuminte, domoală, retrasă. S-a îndrăgostit nebuneşte de Alexandru. Arareori s-au unit, prin căsătorie două firi atât de contrastante, Cuza fiind guraliv şi amuzant, în comparaţie cu Elena, stângace şi timidă. Cu toate acestea, între soţi au existat relaţii de respect. Căsnicia lor n-a fost izbutită, însă Alexandru nu s-a despărţit niciodată legal de Doamna Elena, deşi va iubi, mulţi ani, altă femeie: frumoasa prinţesă Maria Obrenovici, care-i va dărui doi băieţi. Elena a fost nefericită, din acest punct de vedere, deoarece nu i-a născut nici un moştenitor, care să consolideze casa domnitoare.

Calea exilului

Fiind funcţionar al judecătoriei ţinutului Covurlui, Cuza se instalează cu Elena în casele părinteşti din Galaţi. Adesea el evada în capitala Moldovei, unde-l chemau prietenii, lăsând-o pe Elena singură în portul de la Dunăre ori la Soleşti. Fiind în anturajul ieşean, bineînţeles că a trecut în tabăra opozanţilor domnitorului Mihail Sturza, socotit un tiran hrăpăreţ, participând direct la mişcarea revoluţionară de la 1848, care dorea reforme în ţară. De fapt, Cuza a intrat într-o adevărată aventură, despre care s-a povestit cu savoare chiar şi în tratatele noastre de istorie.

Ca să înăbuşe complotul, arnăuţii lui Sturza i-au arestat pe capii mişcării de la Iaşi şi i-au schingiuit. A fost prins şi Alexandru Ioan Cuza. Zbirii domnitorului l-au legat şi l-au dus, împreună cu alţii, într-o cazarmă. Aici s-a ales cu o rană la picior. Treisprezece fruntaşi ai mişcării, între care şi Alexandru, au fost azvârliţi în nişte căruţe de poştă, legaţi cot la cot şi târâţi spre Galaţi sub severă escortă. Din port, trebuiau să fie trecuţi peste Dunăre, la Măcin, pentru a fi încredinţaţi turcilor.

Prietenii au vestit-o despre aceasta pe Elena Cuza, care-l aştepta pe Alexandru la Soleşti, în jos de Iaşi. Domoala fiică a Rosetteştilor, de 23 de ani, dorea să-şi salveze soţul, cu orice chip. Deveni deodată curajoasă şi energică. În galopul cailor ajunse la Galaţi, înaintea convoiului care-i ducea în surghiun pe capii mişcării revoluţionare, între care şi bărbatul ei drag. Urzi un plan de evadare cu prietenul lui Cuza, consulul englez Cumingham. Acesta intră în legătură cu legaţia engleză din Brăila şi Elena îşi amanetă bijuteriile ca să-i cumpere pe marinarii greci.

În fine, cei transportaţi cu harabalele ajung istoviţi la Galaţi şi închişi. Momentul îmbarcării sosi. Elena se temea că Alexandru al ei şi ceilalţi arestaţi să nu fie înecaţi în Dunăre. Bărcile navigau spre Brăila. Aici, profitând de o furtună ce stârni valurile şi de complicitatea marinarilor plătiţi de Elena, şase din exilaţi, între care şi Cuza, au reuşit să fugă de sub pază. Ceilalţi, ajunşi la Măcin, intră sub paza turcilor şi sunt trimişi la Constantinopol.

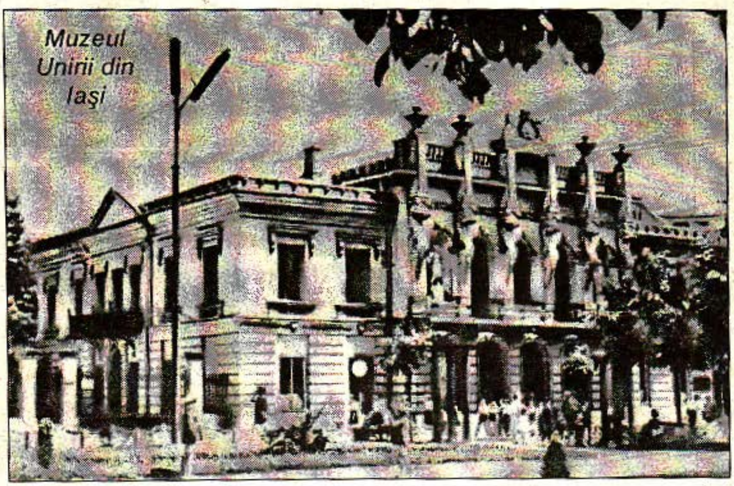
Apoi, Cuza şi ceilalţi revoluţionari prinşi la Iaşi s-au îmbarcat într-un vapor austriac, fugind în Ardeal şi apoi în Bucovina. Când a venit Elena, prin nordul Moldovei, la moşia Cernauca, a familiei Hurmuzachi, rana tânărului de 28 de ani se vindecase, Cuza povestind tuturora, cu haz, cum l-a păcălit el, la Brăila, pe un ofiţer, care-l ajunsese acolo, din urmă. I-a zis ofiţerului că poate să-l conducă la locul unde se ascund fugarii. Vicleşugul hâtrului moldovean a reuşit.

Cuza l-a condus, şchiopătând, la... consulatul englez, unde era aşteptat. Păşind aici, el îi mulţumi ofiţerului amăgit, scoţându-şi politicos pălăria şi înclinându-se râzând. Abia în acea clipă, şi-a dat seama ofiţerul că a fost tras pe sfoară şi nu mai era nimic de făcut. Cuza era sub protecţie britanică...

Cum a fost ales domn

După căderea domnitorului Mihail Sturza, Alexandru Cuza revine în ţară. Exilul se încheie şi începe marea luptă pentru Unirea Principatelor. Noul domn Grigore Ghica le-a oferit funcţii înalte exilaţilor moldoveni. Cuza ajunge pârcălab (prefect) al ţinutului Covurlui. Purtându-ne azi paşii prin Galaţi şi vizitând Muzeul de istorie, aflăm că acesta a fost construit pe locul fostei case a lui Cuza. De altfel, în oraşul de la Dunăre, el este cinstit peste tot. Îi vedem şi bustul din rondul grădinii publice.

În toiul bătăliei pentru Unire, Alexandru îşi dă o răsunătoare demisie din funcţia de pârcălab, dezvăluind corupţia din timpul caimacamului antiunionist Vogoride. Popularitatea sa creşte.

Când se frământa Unirea, Cuza se afla la Iaşi şi nici măcar nu bănuia că, tocmai el, va fi ales domn. Candidaţii la tron erau Mihail Sturza şi fiul său Grigore. Partida naţională, alcătuită din foştii revoluţionari de la 1848 şi prietenii lor, majoritari în Camera electivă, nu-şi alesese nici la 3 ianuarie candidatul la domnie. În seara acelei zile de iarnă, unioniştii se sfădeau în celebra Sală Elefant (aflată şi azi, special amenajată ca expoziţie istorică evocatoare, în clădirea veche a Muzeului de Istorie Naturală din Iaşi) asupra candidaturii la tron. Cuza nici nu se afla aici, ci undeva la teatru. Cineva pronunţă numele colonelului Alexandru Cuza, care era acum comandant al armatei moldovene. El a fost acceptat imediat de partida naţională la propunerea fermă a lui N. Pisoschi. Apoi toţi deputaţii l-au ales, la 5 ianuarie 1859, ca domn al Moldovei, iar la 24 ianuarie şi la Bucureşti, în Ţara Românească, unioniştii au triumfat, alegându-l pe Cuza domnitor. Sub un singur domn, ales în ambele Principate dunărene, s-a înfăptuit Unirea de la 1859.

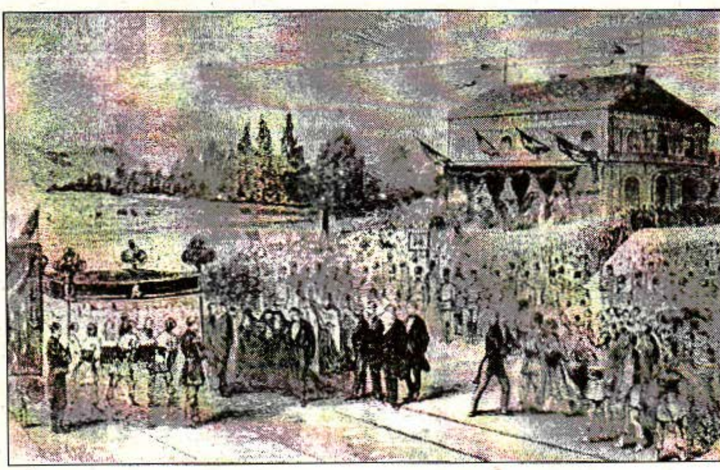
Prin reformele înfăptuite sub domnia sa (1859-1866), s-au pus bazele României moderne: legea agrară din august 1864, legea electorală, legea învăţământului, întemeierea Universităţilor din Iaşi şi Bucureşti, trecerea la grafia latină, unificarea armatei celor două Principate, Codul civil, Codul comercial, înfiinţarea C.E.C., organizarea sistemului parlamentar bicameral etc. În timpul său, au fost create instituţiile moderne ale statului român.

Reformele lui Cuza

A fost silit să abdice la 11 februarie 1866, el singur înţelegând că – pentru interesul suprem naţional – „numai un Principe străin, după părerea mea, poate chezăşui viitorul României" (din scrisoarea sa către gen. N. Golescu).

Expulzat din ţară, ex-domnitorul şi-a petrecut restul vieţii în Germania, unde-şi îngrijea sănătatea şubrezită, deoarece suferea de ftizie. A murit, în 1873, la Hotel „Europa" din Heidelberg, în braţele Elenei Cuza şi a fost înmormântat la moşia sa din Ruginoasa-Iaşi. În palatul domnesc de aici îşi avea reşedinţa de vară. Dorinţa sa testamentară, exprimată pe patul morţii, a fost împlinită şi a fost coborât în cripta bisericii (mai 1873).

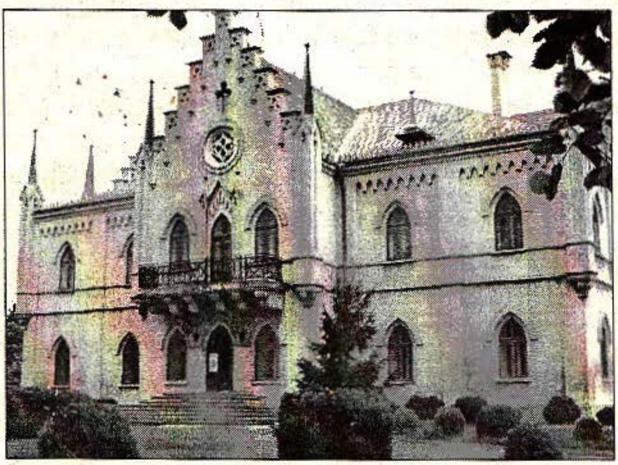
În 1944, când castelul lui Cuza a fost bombardat, rămăşiţele pământeşti au fost duse la Curtea de Argeş, iar după aceea la biserica Trei Ierarhi-Iaşi. Ulterior s-au refăcut

biserica şi palatul (azi Muzeu memorial de mare prestigiu), iar factorii de decizie ar trebui să mute osemintele lui Cuza-Vodă la Ruginoasa, pentru a se respecta dorința testamentară a „Domnului Unirii".

Palatul domnesc de la Ruginoasa

Iubitorii istoriei, care organizează azi un itinerar pe urmele lui Cuza-Vodă şi în locurile legate de Unire, se pot opri nu numai la Iaşi (Palatul Culturii, Biserica Trei Ierarhi, unde azi e mormântul său, Piața Unirii, unde tronează statuia sa ridicată în 1912 sau Palatul din str. Lăpuşneanu, unde a locuit Cuza şi e Muzeul Unirii, acum în renovare), ci şi la castelul său din Ruginoasa, unde s-a amenajat un frumos memorial, la reşedința de vară. Grupurile de turişti, mai ales elevi şi studenți, sunt atrase aici, în acest spațiu evocator, cu mobilier şi alte obiecte care au aparținut lui Al.I. Cuza şi Elenei Doamna. Cartea de răsunet *Povestea unui castel blestemat. Cuza la Ruginoasa*, publicată de editura noastră, rememorează amănunțit, pentru numeroşii vizitatori, timpurile când soseau la Ruginoasa distinsele personalități ale istoriei româneşti, dramele petrecute în palat, înmormântarea din mai 1873 şi alte momente din trecutul celebrei localități.

Lucia Borş, în cartea de suflet pe care i-o dedică, descrie amănunţit viaţa bunei Doamne Elena Cuza, cea despre care istoricul A.D. Xenopol spunea: „Sfântă a fost Elena Cuza, sfântă prin înfrângerea durerilor omeneşti, sfântă prin dragostea ei către săraci şi nevoiaşi, sfântă prin viaţa de pustnic pe care a dus-o!"

Maria Obrenovici, iubirea din umbră

O durere omenească pe care şi-a înfrânt-o venea din nepotrivirea firii sale singuratice şi timide, cu firea veselă, plină de viaţă a lui Cuza – aşa cum istoriseam. Dumnezeu n-a înzestrat-o cu harul naşterii. Nu i-a dăruit domnului Unirii nici un copil. Şi totuşi Cuza nu s-a despărţit niciodată de răbdătoarea sa soţie şi doamnă a ţării, deşi o iubea cu ardoare pe frumoasa prinţesă Maria Obrenovici, cea care i-a dăruit doi băieţi.

Cine era Maria, iubirea lui din umbră?

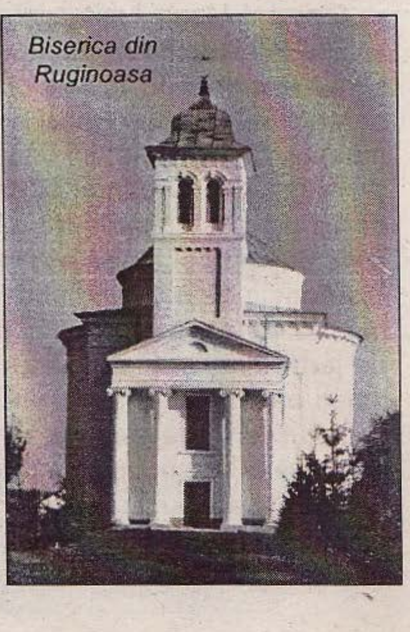
Era într-adevăr o femeie frumoasă şi seducătoare care a râvnit mereu la mărire şi lux, dar în fond a fost şi ea nefericită, ca şi rivala ei Elena Cuza. Ambiţioasă peste măsură, fiica ministrului de interne Costin Catargiu din Iaşi s-a căsătorit cu prinţul sârb Efrem Obrenovici, căruia i-a dăruit un moştenitor la tronul Serbiei, dar prinţul Efrem s-a stins deodată şi Maria a revenit în Moldova. Al.I. Cuza s-a îndrăgostit de ea, fiind iubita lui din umbra tronului până la moarte. Este mama prinţilor Alexandru şi Dimitrie. Cu un gest de jertfă nobilă, Elena Cuza i-a înfiat (cu greu) pe cei doi băieţi născuţi de Maria, din legătura constantă a acesteia cu soţul ei. După moartea domnului Unirii, în 1873, Elena a continuat să se ocupe, cu devotament până la sacrificiu, de creşterea şi educarea lor. Erau însă amândoi bolnavi de plămâni (ca şi tatăl lor) şi au avut o soartă tragică, murind de tineri. Fiul cel mic, Dimitrie Cuza, s-a sinucis cu pistoletul

la tâmplă, în camera sa din castelul Ruginoasa, din motive sentimentale (la 26 de ani, 1888), iar cel mare, Alexandru Al. Cuza, s-a prăpădit în urma unei răceli, în voiajul de nuntă făcut cu soția sa Maria (născută Moruzzi), în Spania (1890, la 28 de ani). Amândoi au fost înmormântați de Elena la Ruginoasa, după care bătrâna doamnă, pierzând dreptul asupra castelului, e nevoită să se refugieze la Piatra Neamț, unde s-a stins în 1909, fiind îngropată departe de soțul ei Cuza, în mormântul mamei sale din Soleşti-Vaslui.

Prinții Dimitrie şi Alexandru

Biserica din Ruginoasa

Pe urmele regilor şi reginelor României

Vă poftim la o călătorie în Germania de sud-vest, în patria de obârşie a ilustrei familii de Hohenzollern. Cuvântul **Hohenzollern** despărţit, în limba germană, înseamnă: *Hoch* – înalt, vârf; *zollern* – colină. Deci *înaltă colină*, sens care corespunde pe deplin virtuţilor marii case nobiliare germane a Hohenzollernilor, recunoscută în întreaga Europă pentru că a dat generaţii de personalităţi ale istoriei medievale şi moderne, între care şi Dinastia Regală Română (**Carol I, Ferdinand I, Carol al II-lea, Mihai I**).

Leagănul Dinastiei Hohenzollern

Călătorind pe Dunăre, din România (ţara de la vărsarea fluviului în Marea Neagră, unde a domnit opt decenii această Dinastie) înspre Apus, pe firul şerpuitor al apei curgătoare, ajungem la poalele Munţilor Pădurea Neagră, de la graniţa franco-germană.

Aici, la întretăierea paralelei 48 cu meridianul 8, izvorăşte Dunărea (Donau) din Pădurea Neagră. Ceva mai la vale, într-o zonă colinară înaltă, Dunărea e tot atât de lată ca Dâmboviţa la Bucureşti ori Bahluiul la Iaşi. Ca un pui de balaur mişcându-se la soare, alunecă liniştită, sclipitoare,

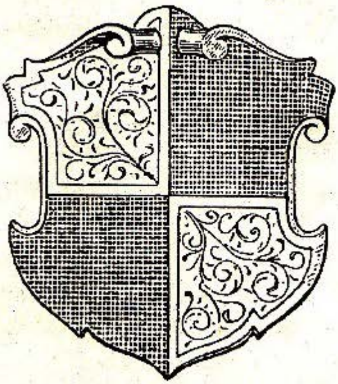
dar cu ocolişuri capricioase, până ce încolăceşte o stâncă uriaşă din Suabia, pe care se răsfaţă un „cuib de vulturi". Este Castelul Sigmaringen, unul din cele două leagăne de piatră ale neamului puternic al Hohenzollernilor. Sur şi auster, zidit direct pe stâncă, acest castel medieval e vechi de o mie de ani şi trainic precum o fortăreaţă inexpugnabilă.

Se spune că Napoleon I Bonaparte, când a văzut prima oară acest castel magnific, s-a minunat întrebând:

– *Dar cuibul acesta bătrân ce-o mai fi?!*

– *Este cuibul Aquilei Negre, Sire!* i-a răspuns marele general Ney.

Cum se ştie, Aquila Neagră este cel mai înalt Ordin şi simbol al Casei regale prusiene, care a fost instituit de către Friederich I, la 1701.

Stema Augustei familii de Hohenzollern

Stema oraşului Sigmaringen

Sigmaringen – Cuibul Aquilei Negre

Intrând printre stânci gigantice, Dunărea se încolăceşte deodată încât nu-i lipseşte mult să închidă o circumferinţă. Oraşul Sigmaringen se află în centrul format de cursul capricios al fluviului, pe partea lui dreaptă.

De mai bine de 400 ani se află aici, în permanenţă, reşedinţa familiei auguste *de Hohenzollern-Sigmaringen*. O

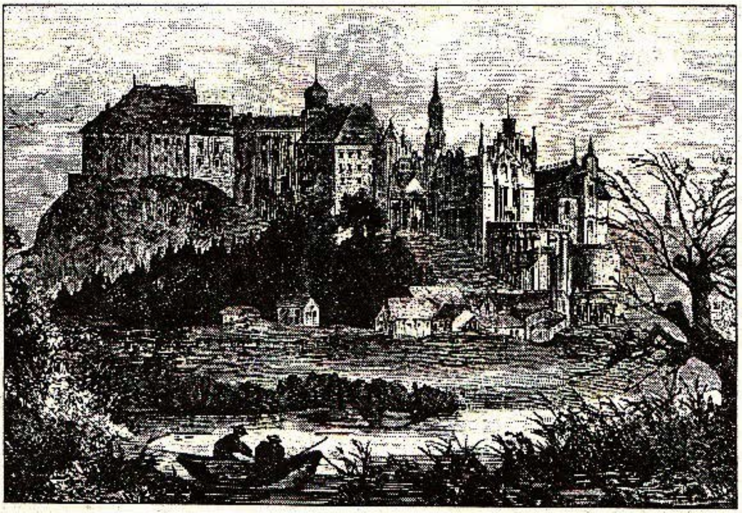
dată cu trecerea țărilor Hohenzollerne la Prusia, în 1851, orașul devine capitala provinciei.

Aproape de vârful unei stânci se află antica cetate romană SIGMAR, în inima muntelui, azi Cetatea Sigmaringen, al doilea leagăn al *Zollern*-ilor (primul fiind la nord: orașul Hechingen). *Sigmar* a fost un nobil suab care a cucerit orașul și a construit peste zidurile romane actualul castel (sec. al IX-lea). Legenda spune că acest conte sau șef de războinici ar fi fost întemeietorul cetății.

Castelul aparține ramurii suabiene de Hohenzollern, din sec. al XVI-lea. După războiul de 30 de ani, se fac mari lucrări de reparații. Principele *Meinrad I* (1638–81) reconstituie partea de Nord. Principele *Iosif Friederich* (1715–69) construiește intrarea până la turnul cel mare. **Principele Carol Anton** reface în întregime castelul: camere luxoase, săli de serbări, saloane pentru Împăratul și Regele Germaniei, Casa Artelor, turnul de apă, un grajd frumos. Din nenorocire, la 17 aprilie 1893, un incendiu izbucni, prefăcând în cenușă multe lucruri de valoare. Însă partea incendiată a fost repede restaurată și înzestrată cu statuete, bibelouri, tablouri de artă, cărți rare, vase scumpe, arme, armături ale eroilor familiei. **Sala Străbunilor** este superbă. Deviza NIHIL SINE DEO (Nimic fără Dumnezeu) indică respectul pentru Suprema Forță și a fost preluată și de către Dinastia Română. De altfel, multe elemente din fortăreața natală au fost folosite, de către Regele Carol I, și în superbul său Castel Peleș din Sinaia.

Victor Bradu Ghițulescu în impresionantul album-documentar *CARTEA DE AUR. 70 de ani de la întemeierea Dinastiei Române (1866–1936) M.S. REGELE CAROL II*, descriind cu lux de amănunte și minunate ilustrații genealogia acestei case aristocratice germane, ne oferă o mulțime de impresii de vizitator, din care decupăm:

...Pe un drum plăcut și presărat pe de o parte și alta cu brazi și alte frumoase plantații, drum care urcă muntele

castelului Sigmaringen... după o jumătate de oră se înfățișează în dreapta prima parte a castelului și cea mai veche, numită **„cetatea cavalerilor“**. Ea este compusă din mai multe camere... Odinioară, aici erau locuințele cavalerilor... În același corp, se află măreața sală a panopliilor, cu arme din toate timpurile...

Drumul către castel trece printr-un gang, care leagă biserica de castel, în extremitatea căruia apare, în față, impozanta poartă principală...

Deasupra marii porți se află un *Votiv* – basorelief – în piatră artistic executat de mari sculptori ai vremurilor... Votivul are stilul Renașterii... Deasupra Votivului se află stema de Hohenzollern, iar mai sus un episod din istoria germană: Contele de Habsburg, care asedia orașul Basel, primește prin Friederich de Hohenzollern, burgraf de Nürnberg, știrea că a fost ales Suveran în oct. 1273.

BIBLIOTECA numără 30.000 volume, precum și hrisoavele castelului. Principele **Carol Anton** era un mare colecționar de cărți și obiecte de artă.

MUZEUL din această uriașă cetate princiară este, de asemenea, de o rară bogăție. Sculpturile în bronz numără

12.000 exemplare. Tablouri artistice pictate pe sticlă primitivă, goblenuri extraordinar de fine şi enorm de scumpe, arme, diverse armuri încrustate cu aur, mobile sculptate datând din Evul Mediu, epoca Renaşterii, sobe din acea epocă având cărămida pictată, un număr considerabil de opere, din toate artele, ale celebrilor maeştri ai timpurilor ca *Tiziano, Dürer, Cranach, Holbein*.

Principele Carol Anton de Hohenzollern a îmbogăţit mult acest muzeu. De altfel, acest gust a fost moştenit şi de fiul său, Regele Carol I cel Înţelept al României. Desigur, dumneavoastră, care citiţi aceste rânduri, aţi vizitat Castelul Peleş din Sinaia şi aţi rămas uimiţi de frumoasele colecţii de artă şi mai cu seamă de valoroasele tablouri de acolo, între care şi un *Rubens*...

Acest cuib de aquile din Sigmaringen este leagănul marilor noştri regi.

Aici s-a născut, la 20 aprilie 1839, **Carol I**, domn şi apoi rege al României.

Aici a văzut lumina zilei, la 24 aug. 1865, nepotul său de frate **Ferdinand I**, primul rege al României Întregite.

De pe terasele din turnurile cetăţii aflate la înălţimi ameţitoare, se aude până sus curgerea furioasă a Dunării, văzându-se la Apus coturile ei, până la Pădurea Neagră, de unde izvorăşte. Iar spre Sud, se zăresc – în zilele azurii – crestele de zăpadă ale Munţilor Alpi din Elveţia. În această regiune muntoasă, cu oameni buni, primitori şi veseli, se află Ţara Hohenzollerniană, unde au existat cele două mici principate (în jurul oraşelor Sigmaringen şi Hechingen), încorporate paşnic în marele stat prusac, la 1850.

Aici îşi au originea nobilă regii noştri din Dinastia Română.

Să mai adăugăm că Principele Carol Anton, tatăl Regelui Carol I şi bunicul lui Ferdinand I, era rudă apropiată cu regele **Friederich Wilhelm IV al Prusiei**, precum şi cu fratele acestuia **Principele Wilhelm de Prusia**, care devine mai târziu Împărat al Germaniei.

Domnitorul (1866-1881) și Regele (1881-1914) Carol I

De peste 2000 de ani, se statornicise pe teritoriile daco-getice şi apoi româneşti de la Carpaţi, Dunăre şi Pontul Euxin tradiţia monarhică a conducerii ţărilor. Dacia avea căpetenii bogate şi regi iluştri precum Dromihete, Burebista, Deceneu, Scorilo sau Decebal. După formarea poporului român şi a statelor feudale în veacul al XIV-lea, în capul ţărilor se aflau dinastii vestite (Basarabi, Muşatini, Corvineşti etc.), reprezentate prin *voievozi, domnitori, guvernatori*, care-şi transmiteau puterea din tată-n fiu. Mai apoi, în 1866, după abdicarea silită a lui Cuza-Vodă, oamenii politici ai vremii au optat pentru **Dinastia străină**, mijloc de obţinere a Independenţei statului, de modernizare a ţării înapoiate şi înlăturarea corupţiei domnitorilor autohtoni. Înţelepţii noştri bărbaţi de stat căutau repede un prinţ străin la marile Case regale sau imperiale din Europa Occidentală, care să asigure consolidarea statului aflat încă sub aripa Imperiului Otoman. Chiar Al.I. Cuza trimitea generalului N. Golescu o scrisoare în care afirma că *„numai un Principe străin, după părerea mea, poate chezăşui viitorul României"*.

Deoarece fratele regelui Leopold al II-lea al Belgiei, contele Filip de Flandra a respins oferta, liberalul Ion C.

Brătianu s-a adresat glorioasei familii nobiliare Hohenzollern. A discutat la Düsseldorf cu Principele Carol Anton de Hohenzollern, guvernatorul Renaniei, iar cel de-al doilea fiu al său, **Carol Ludovic** (27 ani, locotenent în Regimentul al II-lea de dragoni ai gărzii prusiene) a acceptat Coroana fără condițiuni. La începutul lui aprilie 1866 s-a desfășurat un plebiscit, în urma căruia poporul român l-a înscăunat în tron pe Principele Carol Ludovic de Hohenzollern, sub numele de **Carol I**.

Astfel a ajuns Carol I în fruntea statului român, pe care l-a condus cu înțelepciune, întâi ca domnitor și, din 1881, ca rege, până în 1914, când a decedat la Peleș. A domnit 48 de ani, mai mult decât Ștefan cel Mare (47 ani).

Iar Dinastia Română, pe care a întemeiat-o, a fost continuată tot din spița familiei germane Hohenzollern, prin Ferdinand I, Carol al II-lea și Mihai I, până la abolirea monarhiei și proclamarea Republicii, la 30 decembrie 1947, prin abdicarea Regelui Mihai, sub presiunea comunismului răsăritean.

Naşterea, copilăria, tinerețea

Regele Carol I s-a născut la Sigmaringen, în ziua de 7/20 aprilie 1839. Era al doilea băiat al Principelui Carol Anton de Hohenzollern și al soției sale, prințesa Josefina, care i-a dăruit 6 copii: Leopold, Stefania, Carol, Anton, Friederich și Maria. În familie, toți au primit o educație aleasă. Prinții erau destinați carierei militare.

După terminarea cursurilor secundare, Carol a intrat la Școala de cadeți din Münster. A fost numit sublocotenent la Regimentul de artilerie de gardă. În 1857 urma cursurile Școlii de artilerie de geniu din Berlin. Până în 1866 (când a acceptat Coroana României, printr-o împrejurare fericită) a fost ofițer german. Era locotenent în Regimentul 2 dragoni de gardă. Ca ofițer de ordonanță al Kronprințului Friederich, bun prieten și protector, Prințul Carol participă efectiv la

Principele Carol Anton și Principesa Josefina, părinții Regelui Carol I

Războiul austro-pruso-danez. Lua parte la asaltul cetății Fredericia și a redutelor din Düppel – experiență care-i va folosi, mai apoi, în luptele de la Plevna contra otomanilor.

Carol I – copil

Deşi mic de statură şi firav, Prinţul Carol era un militar desăvârşit, sănătos la minte şi la trup, ordonat şi echilibrat, chiar metodic, bun politician cu idei liberale. Avea spirit cazon, îi plăceau disciplina şi zorzoanele militare.

De tânăr cunoştea limbile europene de circulație.

La Sigmaringen, aproape de granița franceză, se vorbea mai mult franțuzeşte, mai ales cu bunica Stefania, care era – cum se ştie – fată de suflet a lui Napoleon Bonaparte. Astfel a învățat Carol limba franceză, în afară de germana maternă.

Împăratul Napoleon III, care participase la botezul Prințului Carol, a rămas bun prieten al familiei princiare Hohenzollern. Aşa se face că Napoleon III (un fel de judecător al treburilor europeneşti) a recomandat românilor să-l aleagă Domn pe Prințul Carol – lucru care s-a înfăptuit imediat. Împăratul Napoleon îl sfătui pe Ion C. Brătianu, trimisul românilor, să se ducă de-a dreptul la Düsseldorf,

pentru a discuta cu Principele Carol Anton, tatăl tânărului propus. Cum s-a spus, propunerea a fost acceptată.

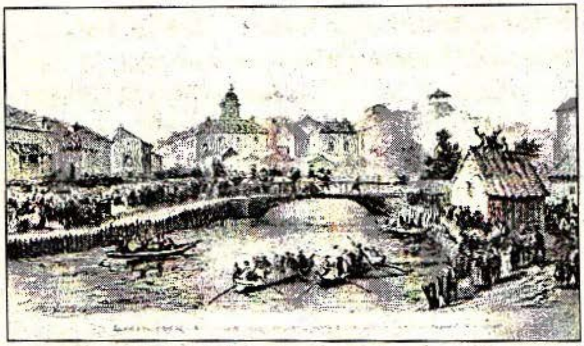
Familia de Hohenzollern se înrudea atât cu Casa imperială franceză, cât şi cu cea regală prusiană. Prinţul Carol, tânărul ofiţer german candidat la tronul României, era cunoscut şi apreciat atât de Napoleon al III-lea, cât şi de Wilhelm I, aceste legături fiind benefice pentru statul român.

Incognito, spre România

Era un moment greu pentru ţară. Cuza-Vodă – alungat în exil. Agitaţia separatistă, culminată cu sângeroasele incidente din aprilie '66 de la Iaşi, putea duce la desfacerea Unirii dintre Moldova şi Muntenia. Dar I.C. Brătianu, strălucitorul bărbat de stat, îl aducea – la timpul potrivit – pe tânărul Carol, care venea incognito pe calea ferată Düsseldorf-Bonn-Freiburg-Zürich-Viena-Budapesta. La 8 mai 1866, Prinţul Carol şi I.C. Brătianu se aflau la ultima staţie ferată de la Baziaş, îmbarcându-se clandestin pe un vapor dunărean, ce i-a dus la Turnu Severin. Pe paşaportul fals scria *„Karl Hettingen, călătorind la Odessa pentru afaceri."* *Călătorul deghizat avea: „Ochi albaştri, păr negru, nas vulturesc ager, mustăţi şi barbă mijindă pe obraji, statură zveltă".* Când au pus piciorul pe pământul României Mici, I.C. Brătianu i se închină şi-l pofti în trăsură, deoarece până la Bucureşti, cale lungă, nu exista cale ferată. (Abia după câţiva ani, Carol I construi în România o mare reţea ferată).

Învăţat cu trenurile occidentale, Carol I călători, alături de I.C. Brătianu, în trăsurile poştei, vreo 24 de ceasuri. Vizitiii şi caii înspumaţi de galop se schimbau după trei ceasuri de alergare. Peste râuri treceau cu pluta, deoarece nu erau poduri. În seara de 8 mai au dormit la moşia Goleşti, la 84 km de Capitală.

La 10 Mai 1866, noul domnitor neamț, care nu cunoştea deloc limba şi obiceiurile pământului, intra triumfal în Bucureşti. Ştirea sosirii fusese transmisă telegrafic.

Tot poporul îi ieşise în întâmpinare, ca să-l vadă pe înlocuitorul la tron al lui Cuza-Vodă. Călări, pe jos, în trăsuri – puhoi de lume, într-un peisaj tipic oriental.

La Băneasa, primarul i-a înmânat cheia oraşului. După o secetă prelungită, veni chiar atunci, ca semn bun de fertilitate, o ploaie torențială, care transformă colbul în glod. La Catedrala mitropolitană, răsună un *Te-Deum*, în prezența Locotenenței Domneşti, Guvernului şi Mitropolitului Nifon. La Parlament, Carol s-a aşezat pe Tronul aflat la tribună. Crucea şi Evanghelia erau aşezate de Mitropolit pe masă. Se auzi *Jurământul românesc* tradus în franțuzeşte Prințului: *„Jur de a păzi legile României; de a menține drepturile sale şi integritatea teritoriului ei."* Atunci Prințul Carol, cu mâna pe Evanghelie, a zis energic, pe româneşte: *„Jur!"*, în aclamațiile mulțimii.

Nimeni nu visa, în acele clipe, că acest bărbat german de numai 27 de ani va deveni român şi va domni cu mare folos aproape jumătate de veac, întemeind o **dinastie**, care va contribui decisiv la modernizarea țării, obținerea Independenței mult râvnite şi Întregirii mult-pătimitului Neam Românesc, într-un stat mare, puternic şi de nezdruncinat.

Imediat după sosirea în ţară a lui Carol I (10 Mai 1866),

Monarhia constituţională ereditară

corpurile legiuitoare au adoptat, la 29 iunie 1866, CONSTITUŢIA ROMÂNIEI, printre cele mai avansate din Europa timpului, care avea la bază principiul democratic al puterilor în stat. Ea a permis dezvoltarea şi modernizarea statului român. Nu menţiona dependenţa noastră faţă de Imperiul Otoman, ceea ce a deschis clar drumul Independenţei.

În art. 82 se spune despre domnitor: *„Puterile constituţionale ale domnului sunt ereditare, în linie coborâtoare directă şi legitimă a Măriei Sale principelui Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen, din bărbat în bărbat prin ordinul de primogenitură şi cu excluderea perpetuă a femeilor şi coborâtorilor lor. Coborâtorii Măriei Sale vor fi crescuţi în religiunea ortodoxă a răsăritului".*

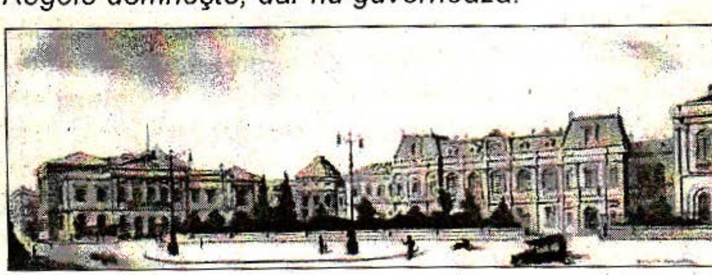
În urma proclamării Independenţei de stat (la 9 mai 1877) şi cucerirea ei în războiul ruso-româno-turc, România a devenit REGAT. La 15 martie 1881 apărea legea care prevedea următoarele:

„Articolul I. *România ia titlul de Regat. Domnitorul ei, Carol I, ia pentru sine şi moştenitorii săi titlul de rege al României.*

Articolul II. *Moştenitorul tronului va purta titlul de principe regal".*

Şi Constituţia din 1923 pornea de la „litera" aceleia din 1866, însă adaptată la realităţile postbelice, după făurirea României Mari. Relua principiul fundamental al monarhiei constituţionale:

Regele domneşte, dar nu guvernează.

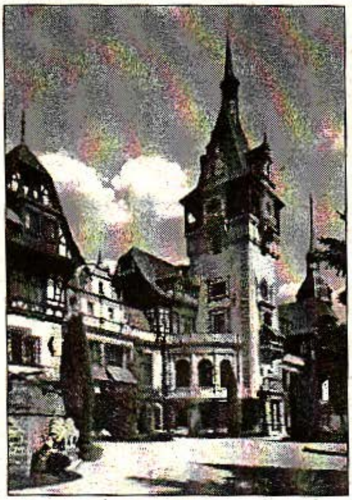
...Clădit în mijlocul uneia din cele mai frumoase priveliști ce se pot închipui, castelul din Sinaia – cu silueta sa măreață și elegantă, cu liniile sale îndrăznețe și totdeauna bine proporționate – formează ca un decor feeric, pus de mâna omenească,

Castelul Regal Peleş

Domnitorul Carol I şi Elisabeta-Doamna în căutarea unui loc pentru Castelul Peleş, 1872

printre munții uriași ce-l împrejmuiesc de pretutindeni. Zidirea lui ținuse zece ani. Trebuise să se smulgă de la cele două elemente, apa și pământul, fiecare părticică de loc, să se creeze, aproape pe vârful munților, o lată și oablă suprafață pe care să se așeze edificiul, în fine, să se croiască, prin largi împliniri ridicate în pădure și munți, un drum care să ducă până la castel. Toate aceste greutăți fură învinse, mulțumită voinței energice și stăruitoare a Regelui, despre care se poate zice că el a fost adevăratul clăditor al castelului, tot așa precum Neagoe Basarab fusese adevăratul arhitect al minunatei noastre biserici episcopale de la Curtea de Argeș: *„Castelul Peleș,* – scrie autorul **Notelor asupra vieții Regelui Carol** – *este propria creațiune a Regelui. Înveselitor și simplu, în stilul Renașterii germane, edificiul, bine proporționat, se întinde împrejurul impunătorului turn principal, iar spectatorul răpit descoperă o mulțime de ornamente grațioase în ieșiturile*

turelelor, în sculpturile lemnelor, în fântâna din curtea castelului a cărei şoaptă se împreunează cu vuietul brazilor gigantici aflaţi pe povârnişurile muntoase de care se reazemă clădirea. Mai mult însă decât înfăţişarea de din afară, împărţirea şi mobilarea din lăuntru a castelului Peleş purced din iniţiativa şi voinţa Regelui..."

Mai toată lemnăria castelului a fost sculptată de un artist german, dl Stoerh, care a lucrat pentru Suverani timp de treizeci de ani. Dl Stoerh a executat la Sinaia, ca şi în palatul din Bucureşti, adevărate capodopere de sculptură decorativă ce dovedesc, pe lângă o inspiraţiune artistică din cele mai frumoase, meşteşugul desăvârşit al unui măiestru lucrător.

Apartamentele Reginei, minunat de bogate şi elegante, sunt decorate cu gustul cel mai delicat. *„Aceasta e locuinţa pe care o visasem la cincisprezece ani, zice Carmen Sylva într-o scrisoare adresată mamei sale – şi pe care o descriam tatălui meu. Ce lucru ciudat să văd la patruzeci de ani visul meu transformat în realitate!"* Stoerh era foarte mândru de scara castelului ale cărei tăblii, stâlpuşoare şi columne, au fost turnate şi sculptate de dânsul cu arta cea mai perfectă.

Sala de muzică a Reginei, căptuşită cu lemn până la jumătate de înălţime şi lucrată în nuc, prezintă, cu geamurile-i colorate, cu orga şi cu stranele-i înşirate de-a lungul pereţilor, aparenţa unei capele. Lemnăria e despărţită de zid şi de tavan printr-un interval de câţiva centimetri, ceea ce-i dă răsunetul unui lemn de vioară. Harpe, piane, alte instrumente muzicale, strane în stilul Renaşterii, se amestecă cu mobila severă a acestei săli...

O a doua sală de muzică – aflată lângă budoarul Reginei şi care dă în marea sală de primire, de unde, prin pridvoare în stilul italian, te cobori în pădure – a fost clădită de curând şi inaugurată în cursul verii trecute. Din toate părţile, şi mai cu seamă din budoarul Reginei, priveliştea se întinde pe o minunată panoramă: *„Fagii şi brazii,* – scrie Regina – *pare că voiesc să intre în casă la noi".*

Ceremonia inaugurării Castelului Peleş, în 25 septembrie 1883, fu din cele mai solemne. Mitropolitul primat sfinţi toate sălile, apoi Majestăţile Lor iscăliră, împreună cu toţi fruntaşii ţării, următorul document transcris de însăşi Regina, cu litere ornate, pe o foaie de pergament:

„Eu, Carol I, Domn şi Rege, cu Elisabeta Regina, după o silinţă neobosită de doi ani, în luptă cu un tărâm nestatornic, străbătut de izvoare, izbutit-am a pune, la poalele Bucegiului, temelia acestei clădiri în anul Mântuirei 1875, iar al Domniei Noastre al IX-lea.

Zidirea s-a oprit pe timpul războiului pentru neatârnarea României.

Intrat-am în această casă a Noastră în anul Mântuirei 1883, iar al Domniei Noastre al XVII-lea; datu-i-am nume: Castelul Peleşului".

Acest document se găseşte astăzi într-unul din coridoarele castelului, unde se pot citi, de asemenea, săpate pe o placă de bronz, următoarele versuri compuse, cu această ocaziune, de Alecsandri:

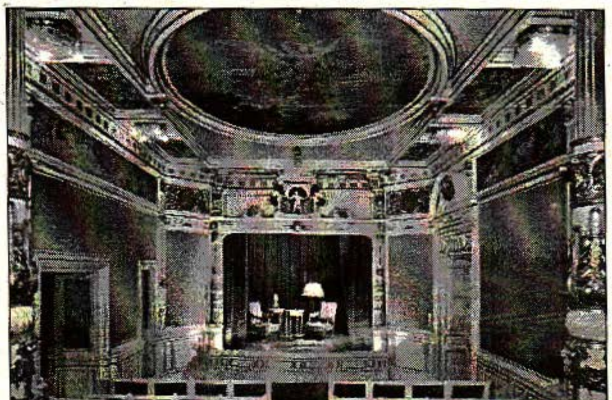
„Eu, Carol, şi al Meu popor

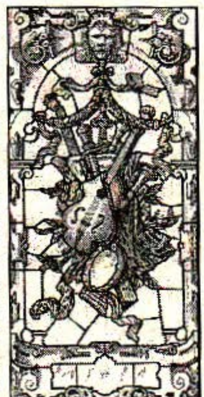
Clădit-am într-un gând şi-un dor,
În timp de lupte al Meu Regat –,
În timp de pace – al Meu palat!"

În cursul prânzului servit în castelul Peleş, Regele ridică următorul toast:

„Am clădit acest Castel ca un semn trainic că Dinastia aleasă liber de naţiune este adânc înrădăcinată în astă frumoasă ţară şi că răsplătim dragostea poporului Nostru cu încrederea nemărginită care o avem în viitorul scumpei Noastre patrii. Împlinesc dar o datorie sacră, o vie dorinţă, ridicând cu vin românesc, în această casă a Noastră, cel întâi pahar în onorul şi pentru fericirea României".

George Bengescu
Din viaţa Majestăţii Sale Elisabeta, Regina României, 1904

Pentru prima oară, Carol I vine la 5-6 august 1866, în munţi, pe Valea Peleşului, fiind găzduit la Mănăstirea Sinaia, ridicată în 1695 de spătarul Mihai Cantacuzino.

În 1873, principele începe construirea Castelului Peleş, după ce alesese locul, împreună cu Doamna Elisabeta. Cumpărase terenul, 1000 de pogoane, din 1872. Lucrările Peleşului sunt încredinţate din 1876 arhitectului Johannes Schultz. La 7 octombrie 1883 are loc inaugurarea oficială.

Dar urmează etapa a II-a de construcție, care se termină abia în 1914, lucrările fiind realizate de arhitectul ceh Karel Liman. Arhitectura exterioară este în stilul neo-renaşterii germane: turnuri ascuţite, zvelte, de forme neregulate, abundente ornamente şi sculpturi în lemn.

Interioarele Castelului Peleş, în felurite stiluri, sunt somptuoase şi încărcate, copleşindu-l pe vizitator prin bogăţia sculpturală a lambriurilor, prin statuete, basoreliefuri, mobilier luxos, vitralii cu scene alegorice, tapiserii, picturi, oglinzi, candelabre, argintării şi altele.

Superbe sunt: *Holul de onoare, Sălile de Arme, Sala de Consilii, Cabinetul de lucru, Sala florentină, Salonul turcesc, Sala de teatru, Sala de concerte* etc.

Un rege exemplar

În cartea sa recentă REGELE FERDINAND, Ioan Scurtu scrie: *„Carol I era un om distant, rece, mândru, protocolar. Permanent preocupat de asigurarea prestigiului dinastiei, el ducea o viaţă izolată, nu avea prieteni, nici favoriţi sau favorite. Soţia sa, Elisabeta, mărturisea că «şi în somn el poartă Coroana pe cap». Era meticulos şi exact în tot ce făcea, căutând să impună şi colaboratorilor săi acelaşi stil de activitate. A continuat să se considere, până la sfârşitul vieţii, principe german...“*

Când descindea la Bucureşti cu trăsura, la 10 mai 1866, vedea de la ferestrele Palatului domnesc (unde fusese arestat Al.I. Cuza) „o piaţă deşartă, murdară, unde se aşezaseră nişte ţigani şi porcii se tăvăleau prin noroi“ (**Memoriile Regelui Carol I al României. De un martor ocular**).

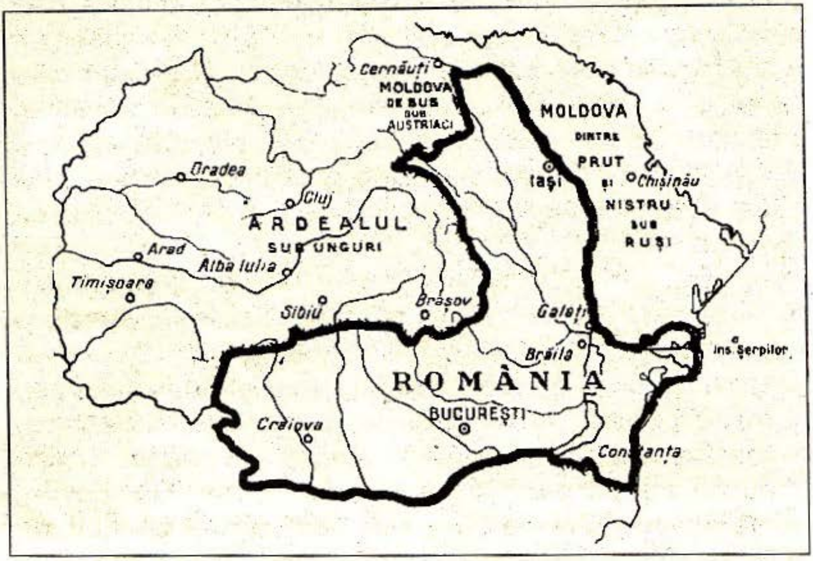
În 48 ani de domnie carlistă fertilă, respectând legea monarhiei constituţionale, schimbând 38 de guverne şi dizolvând de 8 ori parlamentul, acest prinţ german devenit român a reuşit să cucerească personal pe câmpul de luptă, în capul oastei întărite, **Independenţa de Stat a României** (1877), să proclame **Regatul Român** (1881), să dovedească puterea armatei naţionale create de fostul dragon neamţ în

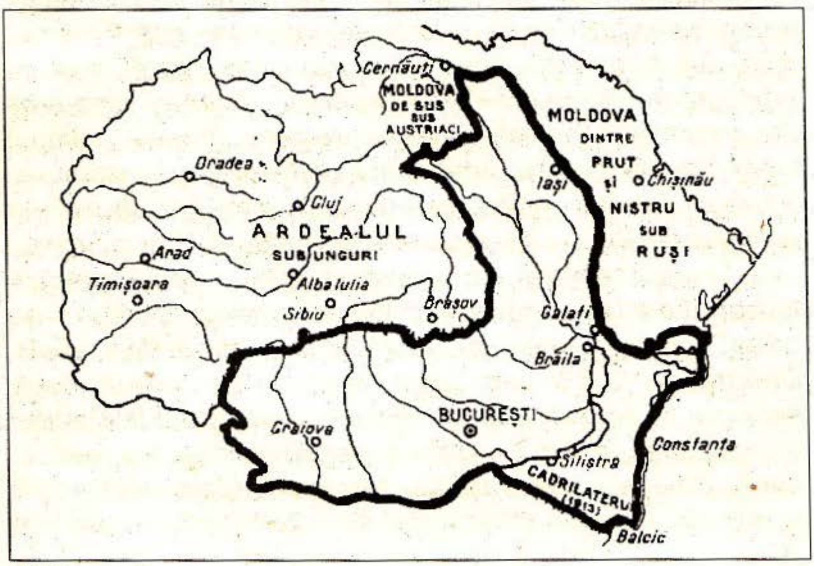
Campania bulgărească (1913), prin preluarea **Cadrilaterului**. Prin legăturile sale externe cu Casele Imperiale europene a întărit autoritatea statului românesc.

În Munții Carpați, aproape de Sinaia, își ridicase un castel tipic german, ca o oază de tinerețe. Peleșul – afirmă autorul citat mai sus – *„nu avea nimic românesc în el, nici ca arhitectură, nici ca stil, nici ca mobilier"*. Aceeași ambianță era creată și în palatele sale bucureștene. În rest, în timpul lungii domnii carliste, arhitectura orașelor s-a modernizat. Peisajul oriental inițial, cu țigani și porci sub ferestrele palatului din București, a fost energic înlăturat. Numai la Iași, în a doua sa capitală, s-au construit edificii mărețe, precum **Mitropolia** și **Universitatea**. În locul plutelor, peste râuri s-au ridicat poduri cutezătoare, cum ar fi trainicul **Pod peste Dunăre**, de 17 kilometri, între Fetești și Cernavodă, după proiectul lui Anghel Saligny (Regele a participat la sfințire, în mai 1894). În țara hanurilor și poștalioanelor, s-a realizat foarte repede **o rețea de căi ferate**, cu toate neplăcerile legate de „afacerea Strousberg". Circulația pe Dunăre a fost

ROMÂNIA LA 1878 (Tratatul de la Berlin)

ROMÂNIA LA 1913 (Tratatul de la București)

îmbunătăţită prin tăierea **Canalului Sulina**, de la gurile ei. Regele în persoană a deschis la inaugurare această cale fluvială spre mare, lungă de 10 km (mai 1894). Să adăugăm şi alte regularizări ale râurilor, cu docuri, porturi, silozuri, care servesc la transportul cerealelor, România devenind un adevărat grânar al Europei. De pildă, în 1898, exportul aducea un venit ţării de 283 milioane lei, în acel an bun chiar bugetul statului român ajungând la suma de 236 milioane de franci.

În acea perioadă de îmbogăţire, statul săvârşea lucruri mari: biserici, palate, ministere, şcoli, cazarme, şosele – toate schimbând faţa României. Bucureştiul şi Iaşul, ca şi celelalte oraşe, s-au urbanizat rapid, cu străzi pavate, late şi drepte, cu asfalt, luminate electric şi cu tramvaie electrice. Prima Capitală s-a îmbogăţit cu grădini, vile, clădiri publice impunătoare, cheiuri pline de soare pe Dâmboviţa, nemaisemănând cu vechiul oraş, bătrânesc şi oriental, de la începutul domniei carliste.

În urma propunerii lui I. Brătianu, s-au creat în 1884 **Domeniile Coroanei**, constând în 12 proprietăţi funciare situate în diferite provincii şi însumând 130.000 hectare. *„Regele trebuie să fie cel dintâi posesor al solului român"*, spunea Brătianu. Sub îndrumarea directă a lui Carol I, aceste posesiuni au devenit modele de dezvoltare şi modernizare a exploataţiilor agricole şi forestiere. Pe moşiile regale, el a ridicat sute de clădiri mari, şcoli şi biserici, case model, mori, magazii de bucate. Produsele erau prelucrate în fabrici şi întreprinderi pilduitoare pentru toată ţara. A înfiinţat un orfelinat la Zorleni-Bârlad. A dăruit, în 1894, 200.000 lei pentru înfiinţarea unei bănci de ajutor pentru poporul de la ţară. Iar **Testamentul Regelui Carol I**, este exemplar prin altruismul Suveranului, care repartiza sume uriaşe provenite din gospodărirea excelentă a Domeniilor Coroanei pentru *„diferite aşezăminte, noi fundaţiuni şi ajutoare"*.

Dincolo de unele limite şi neîmpliniri (exagerate până la paroxism şi minciună în anii de dominație republican-comunistă), domnia de aproape jumătate de veac a lui Carol I cel Înțelept a fost benefică pentru evoluția istorică a Statului Român. Energic şi autoritar, de o moralitate impecabilă, Monarhul şi-a pus amprenta puternică în dezvoltarea țării de adopțiune şi în stârpirea obiceiurilor balcanice, mai ales cele legate de corupție.

Moartea suveranului

Privind lucrurile azi, din perspectiva istoriei, Regelui Carol I i se poate reproşa doar o singură faptă gravă. Aceasta trebuie însă explicată prin dragostea lui nemărginită față de patria de obârşie, față de principatul Hohenzollern-Sigmaringen, față de augusta Casă Imperială germană. A acționat pentru alianța României cu Germania, împotriva voinței generale de colaborare cu Franța. În acest sens, a semnat un Tratat secret de alianță cu Germania şi Austro-Ungaria, despre care aveau ştiință doar câțiva oameni politici apropiați. Dacă Regele Carol trăia la începutul primului război mondial şi România aplica tratatul secret, această alianță contra Antantei ar fi fost dezastruoasă pentru viitorul țării.

Norocul nostru a fost că regele, fidel partener al Germaniei, s-a săvârşit subit din viață la 27 sept. 1914, iar urmaşul său în tron, Regele Ferdinand, sfătuit bine de Regina Maria (originară din Marea Britanie) şi de bărbații de stat ai timpului, a optat – împotriva glasului sângelui său german – pentru intrarea în război ca aliată a Antantei, fapt care a dus la realizarea României Mari, la 1918.

„Aquila Neagră" a murit la timp, în vârstă de 75 ani. Probabil de inimă rea, cum spune poporul nostru. A închis ochii, în iubitul său Castel Peleş din Sinaia. Cortegiul funebru a trecut prin Bucureşti şi s-a încheiat la Curtea de Argeş, unde Regina Elisabeta a asistat la înmormântare, defunctul fiind coborât în locul de veci din aurita mănăstire voievodală, pe care regele se îngrijise s-o restaureze.

Aici s-a contopit cu pământul românesc, de la Carpaţi şi Dunărea de Jos, bătrâna „Aquilă Neagră", maiestuoasă pasăre care crescuse în cuibul semeţ de la Sigmaringen, aproape de izvorul apei Donau din Pădurea Neagră. Aquila cu penaj brun-întunecat zburase pe firul fluviului, găsindu-şi sălaş pe crestele carpatine, de unde a scrutat noua sa ţară, până la vărsarea fluviului în Marea Neagră. Dar, după jumătate de veac de zbor, aripile stăpânitorului s-au frânt şi un alt pui de aquilă neagră porni să cuibărească pe stâncile pleşuve, dominând prin cumpătare ţara românilor...

Viaţa Reginei Elisabeta (Carmen Sylva)

Cea care a împodobit tronul României alături de soţul ei Carol I este tot de obârşie nobilă germană. Principesa **Elisabeta de Wied** a văzut lumina zilei la 29 decembrie 1843, în Castelul părintesc din Neuwied, lângă Rin. Ca în toate familiile bogate din vatra germană, primeşte o instrucţie aleasă. Cunoaşte bine limbile engleză, franceză, italiană, suedeză, iar mai apoi şi româna, limba poporului care o va adopta.

Tată îi era prinţul Hermann de Wied, iar mamă – prinţesa Maria de Wied, fiică de duce. Era fiica Rinului, fluviu cu legende fermecătoare, dar şi fiica fascinantei păduri Monrepos, unde se găsea un pavilion de vânătoare, transformat în reşedinţă de vară a Casei de Wied.

Pseudonimul de **Carmen Sylva** (în latină: *carmen* – cântec, poezie; *silva* – pădure) este expresia sentimentelor poetice de dragoste faţă de universul copilăriei:

Carmen este viersul, Sylva e pădurea,
Viersul de la sine e menit să sune,
Şi de-aş fi născută şi creşteam aiurea,
Cântecele mele n-ar avea ce spune.
Le-am furat în treacăt de la păsărele,
Freamătul pădurii mi-a vorbit de ele –
Inima-mi pe urmă ritmul le-a adaos,
Viersul şi pădurea sunt al meu repaos.

(Traducerea de St.O. Iosif)

Când a fost uns domn (1866), Carol I era neînsurat şi, conform Constituţiei, n-avea dreptul să ia în căsătorie o româncă. Abia în 1869, domnitorul purcede în patria natală ca să-şi caute mireasa. În acest

Căsătoria

voiaj se celebră logodna şi căsătoria prinţului Carol cu prinţesa Elisabeta, după demersurile puse la cale de către rudele nobiliare. Ceremonia avu loc la Castelul Monrepos, după ritul protestant, iar balul la Neuwied. Pe 18 noiembrie, perechea princiară îşi luă drumul spre România, prin Viena şi Budapesta. Călătoria se face cu vaporul pe Dunăre până la Giurgiu, iar de aici – pe prima cale ferată din regat – până la Bucureşti, în sunete de clopot şi ovaţiile mulţimii.

Primirea triumfală şi prietenoasă a impresionat-o profund pe Elisabeta, care va evoca mai apoi momentele în colorate pagini memorialistice.

Naşterea şi moartea prinţesei Maria

La sfârşitul verii anului 1871 se năştea Maria, prima prinţesă română din Familia de Hohenzollern, botezată cu mare pompă în biserica de la Cotroceni. Drăgălaşei copile îi închină poezii.

Fetiţa e frumoasă şi precoce, umplându-le viaţa şi fiind speranţa lor viitoare. Maria are părul ca mătasea, revărsat în bucle unduioase. E ca o rază de soare. Ştie vorbi româneşte, iar costumul naţional îi stă de minune.

Dar a urmat tragedia Casei domnitoare. La 24 martie 1874 se îmbolnăvi de scarlatină (după ce avusese de două ori angină) şi în zorii lui 28 martie, în joia mare, îşi dădu sufletul

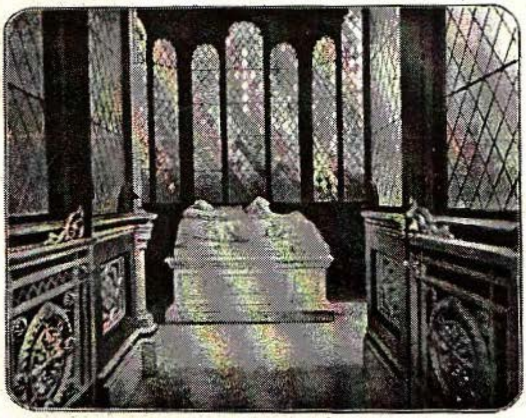
lui Dumnezeu, în brațele părinților zguduiți de năprasnica moarte. Înfierbântată, ceruse apă rece din Peleş şi, când i se întinse paharul, ea dădu din cap zicând: „Totul s-a terminat!"

Mica Prințesă fu îngropată în grădina Palatului Cotroceni, aproape de biserica botezului. Pe cruce era scris versetul biblic: ***Nu plângeți, căci nu e moartă, ci numai adormită.***

Întreaga țară suspina la unison cu perechea princiară îndoliată.

Alt copil n-a mai născut Elisabeta...

Statuia Prințesei Maria în capela funebră de la Cotroceni

Filantropie şi poezie

Lovită de soartă prin dispariția iubitei prințese Maria, Regina Elisabeta, care n-avea dreptul legal să se amestece în politică, s-a refugiat în literatură, muzică, arte plastice şi opere de filantropie.

În timpul **Războiului de Independență** (1877–78), admirând pilda soțului ei Carol, mereu prezent pe front, Doamna Elisabeta a transformat sala tronului din Palatul Domnesc în atelier imens în care doamnele de vază şi femeile din popor făceau cămăşi, cearceafuri, bandaje,

scamă pentru spitale. Cotroceniul a fost amenajat, sub supravegherea ei personală, în ambulanță unde îngrijea, împreună cu medicii şi infirmierele, de soldații răniți pe câmpiile bulgăreşti, în lupta cu turcii.

Fire sensibilă, de o bunătate nemaipomenită, altruistă, **Regina-poetesă** a ocrotit literele şi artele române, broderia şi miniatura. Saloanele ei din Sinaia şi Bucureşti erau mereu pline de artişti, pe care-i proteja şi ajuta. Bisericile au beneficiat de stipendiile ei. În mare parte, ei i se datorează dezvoltarea talentului lui George Enescu, încă de copil, trimițându-l la studii în străinătate. Era a doua lui mamă. La Peleş, ca şi în palatul bucureştean, Enescu avea odaia sa. Era considerat un fel de copil al casei – afirmă I. G. Duca în *Amintiri politice*.

Iubind muzica, i-a mai ajutat pe Grigoraş Dinicu şi pe alți muzicieni ai timpului. Regina cânta bine la pian şi orgă, în saloanele regale de la Bucureşti şi Peleş se auzeau zilnic concerte simfonice. Întâlnirile celebre cu artişti şi scriitori i-au atras Bucureştiului supranumele de „Micul Paris" al Balcanilor.

Într-o vreme când latifundiarii noştri cumpărau doar tablouri clasice occidentale, Regina Elisabeta, admiratoare a pictorului Nicolae Grigorescu, îi plătea acestuia sume excepționale pentru cele mai de seamă pânze din colecție, dintr-o grijă regească de ajutorare.

Sub imboldul lui Vasile Alecsandri, care-i dezvăluie tainele liricii noastre populare, ea învaţă bine româneşte şi se lasă în captivitatea muzei poeziei, reluând scrierea versurilor, ca-n vremea primei tinereţi.

A tradus, mai întâi, în limba germană din creaţiile lui Alecsandri. Apoi, talentul nativ îi dădea ghes să compună poezii originale. Şovăia să-şi tipărească lucrările, socotind că darurile ei literare nu erau compatibile cu poziţia de Suverană. Sub imboldul bardului de la Mirceşti, devenit prieten al familiei regale, Elisabeta publică în Germania, Franţa şi România, sub pseudonimul literar *Carmen Sylva,* mai multe creaţii în versuri şi proză, între care spicuim:

Proze: *Poveştile Peleşului* (1882 şi 1883), *Cugetările unei Regine* (1882), *Robia Peleşului* (1888), *Meşterul Manole* (1892), *Poveştile unei Regine* (1901), *Crăciunurile unei Regine* (1905).

Poezii:– *Rinul meu* (1884), devenită foarte populară în Germania, un imn întru slava fluviului pe malurile căruia s-a născut Regina;

– *Monrepos* (1884), capodopera Carmen Sylvei, cu 12 părţi corespunzătoare lunilor anului, toate alcătuind un ciclu de legende graţioase, de gânduri înalte;

– *Patria*, 1891;

– *Cântecele de mare*, 1891.

Carmen Sylva şi V. Alecsandri

Prieten al lui Cuza-Vodă, Alecsandri s-a apropiat cu greu, dar definitiv, de familia princiară de Hohenzollern. După moartea copilei sale nefericite Maria, ca să-şi uite gândurile negre, Doamna Elisabeta începu să traducă în germană din poeziile bardului.

Alecsandri, în cursul misiunii diplomatice la Paris, dovedise că este adânc devotat Regelui şi Reginei. Vara, în concediul anual, stătea la Mirceşti şi Sinaia. La Peleş îşi avea camera sa, era meseanul monarhilor, făcea partide de biliard

cu Regele Carol, veselia şi snoavele sale încântându-i pe suverani.

Bătrânul şi veselul Alecsandri era prieten intim al Reginei, atât în conversaţiile din saloanele ei, cât şi în plimbările pe munte, de-a lungul Peleşului. Carmen Sylva găsea într-însul un iscusit sfătuitor literar, pe care-l adora sincer.

Când se îmbolnăvi la Mirceşti, în 1890, Regina-poetă îi dărui un fotoliu de odihnă, în care bardul îşi petrecu ultimele zile ale vieţii, până ce intră în nemurire...

Carmen Sylva şi Eminescu

Reproducem pe scurt episodul povestit lui Gh. Eminescu, nepotul poetului (fiu al fratelui cel mic Matei).

...Curioasă, Regina Elisabeta a dorit să-l cunoască direct pe Mihai Eminescu, poftindu-l la palat prin criticul Titu Maiorescu. Se povesteşte că, în timpul audienţei, regina i-a dat o poezie de-a ei s-o citească şi să-şi dea părerea. Poetul a citit-o cu atenţie, a recitit-o, apoi cu „originala lui sinceritate", cum scria Delavrancea într-un articol, i-a spus:

– Majestate! În forma actuală cred că ar fi mai bine să nu fie publicată...

Obişnuită cu linguşirile, Carmen Sylva a fost izbită de îndrăzneala acestui boem care venea în audienţă cu o redingotă de împrumut. Supărată, regina a făcut uz de autoritatea regală şi i-ar fi spus lui Eminescu:

– Uiţi că vorbeşti cu regina României?

– Da, dar nu cu **regina poeziei**!

Chiar memorialistul o consideră „versiune". În legătură cu întrevederea dintre **regina României** şi **regele poeziei** mai aproape de adevăr mi se par *Memoriile* scriitoarei Elena

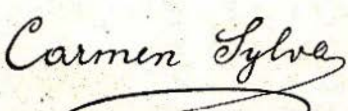
Văcărescu, cea care a trăit un timp în anturajul reginei, până la idila cu prinţul Ferdinand, moştenitorul tronului. În aceste memorii urmaşa strălucită a familiei de boieri şi poeţi văcăreşti include şi un jurnal al Carmen Sylvei. Jurnalul narează, între altele, şi despre întâlnirea ei cu Eminescu. Era neliniştit, răvăşit, tenebros ca Manfred sau Faust. A sărutat grăbit mâna suveranei şi a servit cu stângăcie ceaşca de ceai oferită chiar de regină.

„A băut ceaiul cu sete – notează Carmen Sylva. *Trăsăturile feţei trădau oboseala unei tinereţi trăite fără bucurie. Degetele-i erau lungi şi îngheţate, obrajii brăzdaţi de riduri albăstrii, gura foarte expresivă, cu buze fine, îi traducea toate emoţiile... Avea vocea răguşită, dar duioasă, ca a turturelelor spre toamnă. Când i-am lăudat versurile, a înălţat din umeri:* ***«Versurile se desprind de noi ca frunzele moarte din copaci»****, a suspinat el, adus pentru o clipă la realitate."*

Care o fi adevărul despre acea memorabilă întâlnire? S-a încheiat rece, după o izbucnire infatuată a vizitatorului marcat de boală sau... cu voce duioasă ca a turturelelor spre toamnă?

După ce bătrâna „Aquilă Neagră" s-a prăpădit (1914), regina Elisabeta s-a trezit singură pe lume, singură de tot. Avea o groaznică impresie de părăsire. *„Fără bărbat, fără copii, fără preoţii legii ei, departe de rudele, de ţara ei"* (I.G. Duca, *Amintiri politice*). Fiica Rinului dorea să moară mai repede şi să ajungă în cripta de la Curtea de Argeş, lângă Regele Carol I, lângă unica fiică, prinţesa Maria, care muşcase ţărâna de mică. În iarna lui 1915-16 dormea anume în apartamente îngheţate. A făcut gripă, congestie pulmonară şi la 18 februarie şi-a dat obştescul sfârşit, fiind înmormântată cu mare răceală, fără lacrimi, soarta ei tristă dovedind încă o dată deşertăciunea măririlor lumeşti.

Sfârşitul unei regine

La mormântul de la Argeş, între coşciugul ei şi al Regelui Carol I, într-o cutiuţă pirogravată de Regina Maria, au fost depuse osemintele micii prinţese Maria. Cripta de piatră a unit pentru eternitate bărbatul, soţia şi singurul lor copil. Cuib de vulturi împreunaţi în moarte...

Ferdinand de Hohenzollern – Principe moştenitor

Aşadar, Regele Carol I şi Regina Elisabeta nu aveau, la proclamarea Regatului (1881), nici un moştenitor direct, care să asigure ereditar continuitatea dinastiei întemeiate. În acest caz, s-a aplicat Constituţia din 1866, articolul 83, care prevedea: *„În lipsă de coborâtori în linie bărbătească ai Măriei Sale Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen, succesiunea tronului se va cuveni celui mai în vârstă dintre fraţii săi sau coborâtorilor acestora."*

Principele Leopold, fratele mai mare al lui Carol I, a renunţat la calitatea de moştenitor al tronului României. La fel şi nepotul mai în vârstă Wilhelm. Aşa că succesiunea a revenit altui „coborâtor" al principelui Leopold – **Ferdinand**, nepot de frate al Regelui Carol.

Principele moştenitor Ferdinand, foarte tânăr, vine în România în 1884, apoi îşi continuă liceul la Düsseldorf, urmează cursurile Universităţii din Lipsca şi Şcoala Superioară de Ştiinţe Politice şi Economice din Tübingen. Învaţă, totodată, cu profesorul Păun, limba, literatura, istoria şi geografia românilor. Ca toţi tinerii din familiile prusace, se instruieşte din punct de vedere militar. Îşi însuşeşte cu uşurinţă limbile franceză, engleză, rusă, iar româna îi devine familiară, ţinând cont că va fi, în viitor, regele românilor.

V.D. Păun, profesor la Liceul Sf. Sava din Bucureşti, îi face într-o broşură din 1889 (în română, franceză şi germană) portretul: *„Bălai, nălţuţ şi subţirel la trup, cu ochi albaştri închişi, foarte blânzi, cu nasul arcat, semnul cel mai caracteristic al liniei suabe de Hohenzollern cu expresia gurii şi a feţei aşa de fină şi curată, că ai crede-o de fată mare, amestec armonic al sângelui latin, dăruit de soarele Franţei şi Portugaliei – din partea a două străbune şi a mamei – cu tipul plăviţ, gânditor şi vesel totodată al germanilor de la sud, Alteţa Sa Regală este icoana vie a flăcăului desăvârşit la chip şi la făptură". Şi mai departe: „Principele Ferdinand şi-a petrecut copilăria la Düsseldorf, oraşul cel mai frumos de pe Rin, cuib de artişti renumiţi, focar de cultură elegantă. Acolo, departe de părinţi, şi-a terminat Alteţa Sa învăţăturile secundare clasice şi a trecut cu laudă examenul de Abiturient, corespunzător cu bacalaureatul nostru... În urmă, a intrat în serviciul activ, ca sublocotenent, în regimentul I de gardă imperială de la Potsdam, lângă Berlin, iar după 2 ani de practică ostăşească la cazarmă şi pe câmp, a luat din nou drumul şcolii, ascultând la Universităţile din Tübingen şi Leipzig cursuri de economie politică, ştiinţe financiare, istorie, dreptul ginţilor şi dreptul roman, ţinute de profesori celebri."*

Tânărul zvelt şi înalt, cu nasul coroiat ca al „Aquilelor Negre" din familia lui ilustră, cu urechile foarte-foarte mari, ca nişte pâlnii enorme, soseşte la Bucureşti în anul 1889.

Deodată, junele se îndrăgosteşte lulea de frumoasa Elena Văcărescu, domnişoară de onoare a Reginei Elisabeta. Pe lângă farmec şi inteligenţă, aceasta era poetesă, ca şi

Carmen Sylva. În plus, descindea din vechea familie boierească a Văcăreştilor, care lăsaseră atâtea poeme de amor. Viitoarea scriitoare celebră stabilită la Paris, după idila răsunătoare cu Ferdinand, avea la sosirea prinţului neamţ vreo 23 de ani şi visa mariajul cu cel înamorat.

Idila cu domnişoara Văcărescu

Romantică şi aeriană, neluând în seamă că Statutul Casei Regale, stabilit ferm prin lege, îngăduia căsătoria moştenitorului numai cu o tânără străină (nicidecum româncă), Regina Elisabeta – influenţată prin spiritism – încuraja iubirea celor doi îndrăgostiţi.

Consiliul de Miniştri, însă, s-a împotrivit categoric. Primul ministru Lascăr Catargiu, moldovean vârstnic şi cu limba lată, i-a răspuns reginei, care insista:

– *Majestate, aiasta nu se poate!*

Autoritarul Carol I a intervenit energic, luând măsuri draconice. A expediat-o pe regină acasă, la Neuwied, pentru vreo doi ani. Ferdinand s-a dus la castelul natal din Sigmaringen, zicând că se sinucide. Iar Elena Văcărescu, din raţiuni de stat, a fost pur şi simplu exilată, stabilindu-se pentru totdeauna în Franţa. Până la moarte, în 1947, scriitoarea încununată cu Premiul Academiei Franceze nu s-a mai întors în patrie, aşa cum făgăduise.

Şi pentru ca moştenitorul tronului român să nu tânjească prea mult după prima iubire, augustele rude aristocrate i-au găsit repede lui Ferdinand o pereche fermecătoare: adolescenta preafrumoasă Maria de Edinburg, nepoata de fiu a reginei Victoria a Marii Britanii. Tot din raţiuni de stat! Aşa începea, pentru Ferdinand, o nouă şi prolifică iubire. Vorba românului: cuiul pe cui se scoate...

Născut în 1865 ca al doilea fiu al Principelui Leopold de Hohenzollern şi al Principesei Antoaneta (infanta Portugaliei), sosit prima oară în regat la 1884, stabilit în România la 1889, căsătorit cu principesa Maria la 1893, Ferdinand va fi încoronat rege târziu, abia la 1914, după decesul lui Carol I. Bătea spre 50 de ani, dintre care jumătate petrecuţi în ţara de adopţiune. Aşteptase cam mult până la ridicarea pe tron. Scumpa sa Maria, principesa englezoaică, umpluse casa regală cu urmaşi, care asigurau succesiunea ereditară a Dinastiei Române.

Ridicarea pe tron şi Războiul Întregirii

Noul rege simţea, prin toate antenele, că se iscase vântul vrajbei între popoare şi că se apropie furtuna războiului. Ştia că unchiul său Carol trăise, până în ultimele clipe, o mare dramă interioară. Bătrâna „Aquilă Neagră" nu mai avea puterea să zboare. Carol rămânea imobilizat în „cuibul" său montan Peleş, singur-singurel, cu mintea tulburată de gânduri, aşa cum rememorează I.G. Duca starea „vulturului" în agonie:

„În sufletul lui se petrecea o întreagă tragedie. Nu ştia ce să facă: să asculte ţara, să tragă sabia împotriva patriei sale de origine, împotriva Germaniei, scumpă inimii sale – dar nu-l lăsa conştiinţa. I se părea un paricid... Se zbătea sărmanul îngrozitor! Nu dormea nopţi întregi, slăbea, era un chin fără de ieşire...“

Aceleaşi frământări sufleteşti îl stăpâneau mai apoi şi pe Regele Ferdinand, care nu dorea ca România să intre în război împotriva Germaniei sale natale. Numai că, în comparaţie cu unchiul Carol, el avea o fire timidă, stângace, şovăielnică. În acest caz, vulcanica sa soţie, englezoaica Maria, l-a influenţat puternic pe rege să accepte intrarea României în război, alături de Antantă, împotriva Puterilor Centrale, ca o garanţie a împlinirii visului de unitate naţional-statală.

Aşa se face că românii, conduşi de un monarh neamţ, au dat lupte grele cu armatele germane şi austro-ungare. Regina Maria, în capul curentului filoatantist, s-a dovedit – până la urmă – un norocos sfătuitor al lui Ferdinand şi, totodată, un înger păzitor. După calvarul Războiului Întregirii neamului

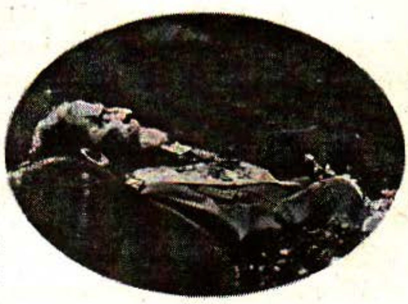
românesc, s-a realizat epopeea Marii Uniri de la 1918. La Alba Iulia, în 15 octombrie 1922, după făurirea României Mari, Regele Ferdinand I Întregitorul a fost încoronat ca Rege al tuturor românilor „de la Nistru pân' la Tisa".

Se mai stinge o Aquilă

Ferdinand a fost un rege cuminte, fericit şi norocos. Faţă de monarhul autocrat Carol I, care nu i-a permis Elisabetei nici un demers politic, timidul Rege al României Mari i-a îngăduit ambiţioasei Regine Maria accesul în sfera deciziilor politice. Cel puţin o dată, la Unirea din 1918, caracterul său slab a fost completat de puternica personalitate a inteligentei regine.

Chiar dacă a domnit numai 13 ani, Întregitorul sau Loialul, cum a fost supranumit, a dus ţara spre o nouă treaptă de prosperitate. Când a preluat Coroana, în 1914, România Mică avea 137.000 km pătraţi, cu 7.700.000 locuitori. La moartea sa, România Mare avea 295.000 km pătraţi, cu 17 milioane suflete.

Cel loial şi drept, care dăduse pământ luptătorilor de la Mărăşeşti, putea să moară liniştit. El, care scăpase ca prin urechile acului de febra tifoidă ce-l lovise în 1897 (i se dăduse atunci şi cuminecătura), a rămas cu o paloare gălbuie şi sechele toată viaţa. Lunga suferinţă, pricinuită de un cancer la intestine, s-a încheiat într-un scaun cu rotile amenajat lângă Pelişor, în mijlocul florilor carpatine, cu cartea de rugăciuni pe genunchi. Deşi fusese operat de un chirurg parizian, Suveranul se stinge în vara caniculară 1927, la vârsta de 62 ani.

Încă o Aquilă Neagră s-a prăpădit în Carpaţi şi a fost înmormântată în necropola regală de la Curtea de Argeş.

Regina Maria

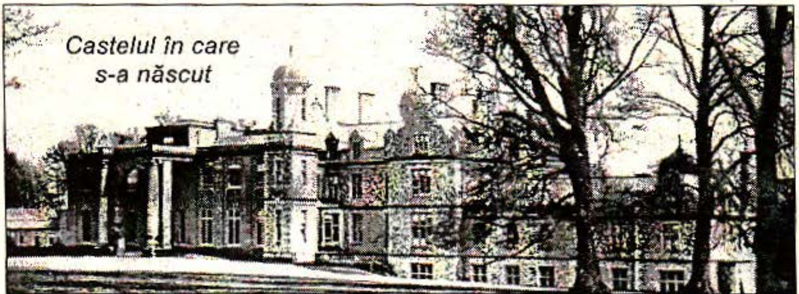
Maria, cea care va deveni Regina României Mari, alături de Regele Ferdinand, s-a născut în țara ceturilor dese,

Marea Britanie, la 3 octombrie 1875. Locul unde a văzut lumina zilei este Eastwel Park, în Comitatul de Kent, un sălaş de țară pitoresc: o casă sură veche, împrejmuită de ziduri înalte şi un măreț parc de stejari şi fagi, unde rătăceau turmele de cerbi. Un mediu romantic de natură şi de trecut, care pare desfăcut dintr-un roman istoric al lui Walter Scott – cum scrie Nicolae Iorga în cartea sa REGINA MARIA (1923). Era primul copil al Ducelui Alfred de Edinburg (fiul Reginei Victoria a Marii Britanii) şi al Ducesei Maria (fiică a Țarului Alexandru al II-lea al Rusiei şi a Prințesei Maria de Hesse a Germaniei).

În plină iarnă, după Crăciunul anului 1892, Principele moştenitor Ferdinand de Hohenzollern (născut în 1865, la Sigmaringen-Germania) se căsătoreşte cu **Maria de Edinburg**, nepoata de fiu a Reginei Victoria a Marii Britanii şi Irlandei. Logodna dintre **Ferdinand** (27 ani) şi **Maria** (17 ani) se oficiază repede, la a doua întâlnire a tinerilor, pusă la cale de către părinți.

Zglobia şi oacheşa fată abia ieşise din adolescență, fiind cu 10 ani mai mică decât timidul ales Nando (numele intim al lui Ferdinand), care abia a găsit „curajul să-mi facă

Castelul în care s-a născut

propunerea de căsătorie" – cum evocă ea episodul în *Povestea vieții mele*.

Chiar la căsătorie – istoriseşte mai departe Regina Maria – perechea tânără a fost pusă energic sub tutela autoritarului rege Carol I. Suveranul i-a şocat prin toastul său rece şi distant, spunând că ridică o cupă de vin *„pentru ziua voastră de miere"*. Ferdinand s-a îngălbenit, şi-a pierdut veselia şi – după ridicarea de la masă – i-a spus logodnicei (secvență redată în memoriile Mariei):

– Ai auzit, Nando?

– Ce s-aud?

– A zis **ziua de miere**.

– Şi de ce nu?

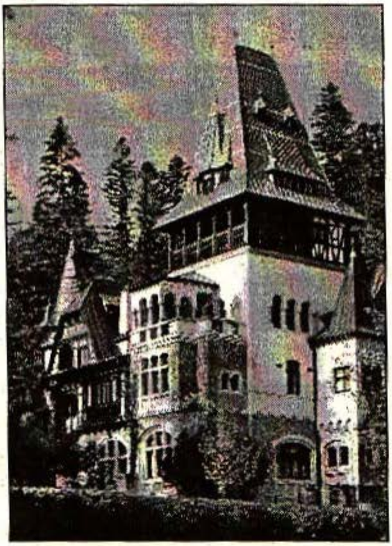
– Nu înțelegi ce-a vrut să zică? (se întreba Nando, adică Ferdinand). A vrut să spună că, în loc de **lună de miere**, n-are să ne dea decât o zi! Uite, aşa e el! Nu-i pasă de sentimentele altora şi nici nu le înțelege. La unchiu' aşa merge: numai muncă şi nici o plăcere, cât e anul de lung şi oricare ar fi anotimpul...

În adevăr, Carol I i-a condus din umbră atent şi sever. A urcat averea Principelui Ferdinand de la 300.000 lei aur la 1 milion lei aur. Starea noii familii era excelentă. La Bucureşti, le-a rezervat Palatul Cotroceni, iar la Sinaia, lângă superbul

Castel Peleş, a construit – după gustul preafrumoasei principese – **Castelul Pelişor**.

Castelul Pelişor

Ridicat la cumpăna secolelor, între 1899 şi 1902, de către arhitectul ceh Karel Liman şi decorat de Bernhard Ludwig din Viena, **Pelişorul** găzduieşte perechea princiară Ferdinand-Maria, din 1903. **Regina Artistă** (cum va fi mai apoi supranumită Maria) îşi pune amprenta personalităţii clocotitoare, pline de viaţă, în decorarea reşedinţei de vară de la Sinaia.

Ea, tânăra poetesă şi pictoriţă, alege pentru înfrumuseţarea Castelului Pelişor (azi muzeu, ca şi Peleşul) un stil răsunător în epocă: *Art-Nouveau*-ul, opus sterilităţii istorismului. Pelişorul este, ca arhitectură exterioară şi motive decorative interioare, cu totul altceva decât încărcatul Castel Peleş (în stilul neo-renaşterii germane). Înfocata Maria adaugă palatului ei montan, în stil personal, elemente specific celtice (nu era ea englezoaică?), amestecate cu cele româneşti, dar şi cu cele bizantine, vrăjind prin luxul bătător la ochi. Cum afirma un mare bărbat de stat apropiat familiei regale (I.G. Duca), ea abuza în povestiri de calificative, iar în picturi de tonalităţi vii. Îi plăcea tot ce luceşte, aurul şi portocaliul. Apartamentele ei sunt intens poleite, gusturile ei au ceva asiatic.

Această amprentă e vizibilă la Pelişor, unde vizitatorii mari şi mici pătrund în interioare precum **Camera de Aur, Capela** sau **Dormitorul de Aur**. Ca decoraţie, **Camera de Aur** este

unicat. Pereții sunt din stuc aurit, cu **frunze de ciulini**, element foarte îndrăgit de regină, deoarece alcătuia emblema orașului Nancy (capitala stilului preferat *Art-Nouveau*), precum și a Scoției natale. Sus, în luminatorul din plafon, vedem **crucea celtică**, alt motiv din țara ei de obârșie. Tot aici, admirăm **manuscrisul** realizat de Maria pe pergament și oferit în dar lui Ferdinand (1906).

Cât de frumoasă era Maria ?

Fotografiile și picturile de epocă, precum și descrierile memorialiștilor ne lămuresc în această privință. Unul dintre aceștia, care a viețuit în preajma familiei regale, ne povestește ceea ce a văzut de multe ori.

Frumoasa strănepoată de Regi și Împărați avea **„ochii albaștri argintii"**. Și tot I.G. Duca (*Amintiri politice*), deși căuta și defecte în făptura Mariei, afirmă:

„...Regina Maria este o ființă de care trebuie să te sfiești. Este strălucitoare la fizic, ca și la moral, încât îți ia văzul, nimeni nu o poate întrece. Frumoasă de o frumusețe încântătoare, nu cred să fi fost în Europa multe femei care să se fi putut asemui cu dânsa. Inteligentă, fermecătoare, plină de talent pentru pictură, pentru călărie, pentru scris, o conversație sclipitoare, vervă, humor, spontaneitate în gândire, originalitate de expresie, curaj – cine n-a văzut-o la Iași, în mijlocul epidemiilor, mergând acolo unde primejdia era mai mare? Dragostea de adevăr, de frumos, de bine, nimic nu i-a lipsit..."

Perechea Ferdinand-Maria se unise la prima vedere, din raţiuni de familie şi... de stat. Va fi fost iubire adevărată între ei? Cei căsătoriţi de rude aveau caractere total diferite, care „se completau admirabil unul pe altul" – cum scrie un biograf din familie, prinţul Paul de Hohenzollern, în cartea *Carol al II-lea, rege al României*, Bucureşti, 1991.

Infidelităţi conjugale

Memorialistul, la fel ca mulţi istorici şi scriitori fascinaţi de viaţa intimă a regilor noştri, notează fără menajamente detalii despre infidelităţile conjugale ale acestei perechi în general reuşite.

Ferdinand, cel care o iubise pasional pe domnişoara Elena Văcărescu, fiind gata să se sinucidă pentru că i se refuzase mariajul, se întreţinea cu ţigănci focoase, desigur când făcea câte o escapadă bachică.

Temperamentala Maria, după ce născuse doi copii şi Ferdinand se îmbolnăvise de febră tifoidă, se îndrăgosti romantic de locotenentul Zizi Cantacuzino din suita princiară, călăreţ desăvârşit şi plin de atenţii. Aventura cu ofiţerul a fost cunoscută şi de Ferdinand, care, de fapt, avea să tolereze toate idilele extraconjugale ale Mariei.

A venit apoi pasiunea pentru „prinţul alb" Barbu Ştirbey, administratorul general al Domeniilor Coroanei şi şeful camarilei din anturajul reginei. Se spune că este tatăl ultimilor doi din cei şase copii regali (Ileana şi Mircea – ultimul decedat de febră tifoidă la 4 ani).

De notorietate publică a fost şi aventura cu Joe Boyle, colonel canadian de la Crucea Roşie, care în 1917 luase locul primului favorit Barbu Ştirbey.

Desigur, după şase naşteri, frumuseţea Reginei Maria a pălit. Ea a dăruit dinastiei şi ţării de adopţie mai mulţi copii, care i-au adus satisfacţie iniţială, deopotrivă cu supărare ulterioară, datorită faptului că i-a crescut într-o ambianţă libertină.

Şase urmaşi

Iată-i pe cei şase, în ordinea naşterii!

În 1893, la 18 ani, chiar în primul an de căsătorie, aduce pe lume un băieţel, căruia i se dă numele de **Carol** (viitorul **Rege Carol al II-lea**), spre bucuria regelui Carol I. Carol al II-lea s-a născut la 15 octombrie 1893 la Castelul Peleş-Sinaia. După trei căsătorii şi o viaţă amoroasă şi politică scandaloasă, a murit, în 1953, la Lisabona-Portugalia.

Tot la Castelul Peleş, vede lumina zilei, în 1894, prima ei fată, **Elisabeta** (evident, luând numele Reginei Elisabeta!). Principesa Elisabeta a devenit în 1921 Regină a Greciei, prin căsătoria cu Regele George al II-lea al Greciei. A încetat din viaţă în 1956.

În 1900, Maria dă naştere, la Gotha-Germania, celui de-al treilea copil, tot o fată, principesa **Marioara**, care avea să devină Regina Maria a Iugoslaviei, prin căsătoria, în 1922, cu Regele Alexandru I al Iugoslaviei, asasinat de către fasciştii croaţi în 1934 la Marsilia. A avut trei copii, primul ajungând Regele Petru al II-lea. A murit în 1961.

Al patrulea copil, principele **Nicolae**, s-a născut în 1903 la Sinaia-Castelul Peleş. Nu a ajuns rege. S-a stins la Lausanne, în 1977.

În 1909, Maria dă viaţă celui de-al cincilea copil, la Palatul Cotroceni: **Ileana**. Aceasta s-a măritat, la Sinaia, în 1931, cu Principele Anton de Habsburg (de Austria), Prinţ al Toscanei, cu care a avut şase copii, ca şi maică-sa. A fost Arhiducesă de Habsburg. Soţul al doilea a fost dr. Ştefan Isărescu. Devenită Maica Alexandra, fosta principesă Ileana s-a prăpădit în 1991, după ce a vizitat România post-revoluţionară.

Prințesa Ileana

Regina Maria a Iugoslaviei

Regina Elisabeta a Greciei

Prințul Nicolae

Prințul Carol

În fine, în 1913, Principesa Maria a născut al şaselea şi ultimul ei copil, un băiat cu numele **Mircea**. L-a pierdut însă, de timpuriu, la numai 4 ani („*Mircea a murit la ora 9 cu mâna în mâna mea*" – narează regina-povestitoare).

Regina povestitoare

Înconjurată de atâția copii (şi apoi nepoți), fermecătoarea Regină-Mamă, cu verva şi inteligența ei nativă, trebuia să le spună poveşti din comoara clasică. Iar când tolba se sfârşea, începea să-şi dea glas fantezia. Astfel s-au ivit basmele originale, născocite de povestitoare, în limba maternă engleză, dar care purtau amprenta țării de adopțiune şi a lumii mirifice orientale. Poveştile ei, istorisite pentru copiii mari şi mici, au un parfum aparte romantic.

Dacă ilustra suverană Elisabeta, de origine germană (ca şi Carol I), ne-a lăsat, alături de poezii, şi *Poveştile Peleşului*, citite cu nesaț de copii şi tineri, urmaşa ei în scaunul românesc Regina Maria, de origine englezească, ne-a dăruit, alături de vestita carte memorialistică în trei volume *Povestea vieții mele* (1935, tradusă şi în engleză), şi un mănunchi de frumoase basme cuprinse în două volume de **Poveşti** (**I** – *Poveste de Crăciun, Copila soarelui, Comoara lui Baragladin, Cei trei purcei, Trandafirul lui Conu Ilie, Insula Şerpilor*, **II** – *Cartea minunată a părintelui Simon – Poveste foarte morală, Sământa înțelepciunii, Ciobanul şi Domnița, Baba Alba, Orfana, De Coada Cometei*).

La anii maturității, Regina Maria devine o autentică scriitoare, compunând cu talent literar, în afară de poveşti pentru tineret, o mulțime de cărți remarcabile în proză: povestiri, romane, volume memorialistice, evocări. Între acestea: *Țara mea, Dor nestins, Glasul de pe munte, Gânduri şi icoane din vremea războiului, Măşti, O legendă de la Muntele Athos, Povestea unei inimi, Regine încoronate*, toate pălind însă în fața memoriilor ei celebre, în trei volume: *Povestea vieții mele*.

La 50 de ani era încă seducătoare. Englezoaica devenită româncă a fascinat Occidentul şi a avut un turneu triumfal în SUA (1926).

În viața ei, inima Reginei Maria a bătut tumultuos, nu molcom.

Povestea unei inimi

Nu ca o candelă pâlpâindă, ci ca o torță zvăpăiată, cu limbi pârjolitoare. A ştiut să iubească şi să urască. Dar se apropia sfârşitul. În cărticica sa *Povestea unei inimi*, ea scrie că *„dureroasele bătăi ale inimii mele îmi răsunau în ureche, ca suspinele cele mari ale unei neodihnite mări ce se ridică"*... Şi ce a văzut în vis, pe o masă? *„Dulcea, mica, blânda inimă omenească, rece şi inertă, sfărâmată în două... Am ridicat cele două făşii reci până la buzele mele ce ardeau... mi s-a părut că o zvâcnire îmi răspunde... un răspuns ar fi venit plutind până la inima mea chinuită.*

Dar era numai viziunea unei iluzii fugare, şi apoi totul se făcu liniştit...

Tăcut şi liniştit...

Tăcut şi isprăvit... Sfârşitul unui vis! O, inimă, biată inimă!"

Regina Maria, cea care a avut un rol decisiv în făurirea României Mari la 1918, meritând să i se ridice statui în toată vatra românilor, şi-a simțit inima sfărâmată la 18 iulie 1938. Se prăpădea la Castelul preaiubit Pelişor-Sinaia. Avea numai 63 de ani. Nu-l putuse ierta pe Carol al II-lea, primul ei băiat, că – de dragul unei fuste – lepădase toate drepturile, prerogativele şi onorurile unui moştenitor de Coroană Regală şi se exilase, la 1925, în străinătate, provocând grava criză dinastică. Şi apoi, sclipitorul ei fiu, încălcând ordinea monarhică, s-a reîntors

în forță, la 1930, pentru a se așeza pe tron. Regele Ferdinand s-a zvârcolit în mormânt. Feciorul ei Carol al II-lea o izolase în reședința ei testamentară, Palatul Cotroceni. După opt ani de restricții impuse mamei sale, Regele Carol al II-lea i-a organizat o înmormântare fastuoasă. De la Pelișor, sicriul a fost adus la Palatul Cotroceni din Capitală, auzindu-se 75 de salve de tun. Apoi a fost depus în Palatul Regal din Calea Victoriei, Sala tronului. Cortegiul funerar s-a încheiat, cu mare pompă și lacrimi, la Biserica Domnească de la Curtea de Argeș, fiind înhumată alături de Regele Ferdinand, aproape de prima pereche regală Carol I – Elisabeta.

Dar inima ei? Conform ultimei dorințe testamentare, inima ei sfărâmată și rece, învelită în vată formolizată, a fost așezată într-o casetă din argint în greutate de 561 grame (decorată cu 307 pietre prețioase). Caseta, înfășurată în drapelele naționale ale Angliei și României, fusese dăruită reginei de către Doamnele Române cu inscripția **Alteței sale regale Principese Maria a României, doamnele române**.

Splendida casetă a stat trei luni la Cotroceni, până în toamna acelui an, 1938, fiind depusă acolo unde a dorit: Biserica ortodoxă *Stella Maris*, din grădina minunată a Palatului de la Balcic, pe litoralul Mării Negre, din Cadrilater.

La Balcic, scrinul era adăpostit într-o urnă din marmură albă, pe capacul căreia era sculptată în basorelief crucea de la Sigmaringen. Pe lângă cele două drapele amintite, caseta era acoperită și cu steagul de pe Bricul Mircea, nava folosită de Regele Ferdinand în ultima sa călătorie în Grecia.

Când a fost cedat Cadrilaterul, toate piesele care adăposteau inima Reginei Maria au fost aduse de Principesa Ileana, în munți, mai aproape de cuibul Aquilelor Negre. Locul ales în mare secret? Castelul regal Bran, peste pârâul Turcului. Această *comoară de suflet* a fost ascunsă în peretele de stâncă, păstrându-se mulți ani o taină desăvârșită.

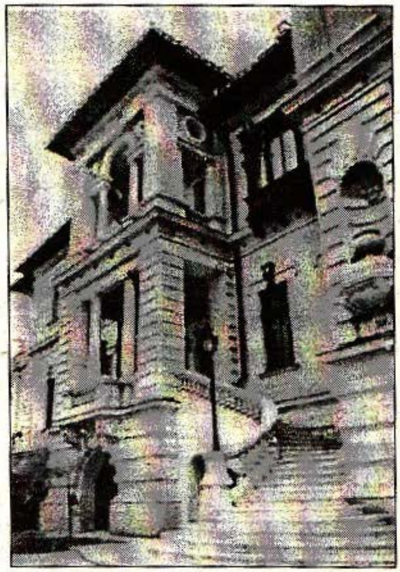
Mai târziu, directorul Castelului Bran a observat că grilajul metalic din stâncă este forțat. Desfăcând urna din marmură, a descoperit ascunzișul inimii Reginei Maria. Din 1970, caseta a fost transferată Muzeului Național de Istorie.

Palatul regal Cotroceni

Acest aşezământ celebru în istoria românilor a fost întemeiat, cu trei veacuri în urmă, de bunul voievod Şerban Cantacuzino (1678-88). De Cotroceni, sunt legaţi domnitori de vază, de la Constantin Brâncoveanu până la Alexandru Ioan Cuza.

Din 1866, vechile case domneşti sunt atribuite spre folosinţă lui Carol I, ca reşedinţă de vară. Întreaga istorie a regalităţii noastre se leagă, între 1866-1947, de Palatul Cotroceni. Carol şi Elisabeta au locuit „în mijlocul acestor umbrare", până la restaurarea Palatului regal din Bucureşti. Mai apoi, ei şi-au mutat reşedinţa de vară la Sinaia, după construirea Castelului Peleş. În 1888, Regele Carol dăruia Cotroceniul prinţului moştenitor Ferdinand şi tinerei sale soţii Maria, cea care a stăpânit palatul până la moartea ei, în anul 1938. Prin testament, regele Ferdinand lăsa Palàtul Cotroceni, ca reşedinţă, Reginei Maria, cu drept de a dispune după voinţa sa de mobilele aflate în patrimoniul edificiului regal.

După abdicarea forţată a lui Mihai I (30 dec. 1947), în timpul dictaturii comuniste multe mobile au fost furate şi distruse, iar cărţile din bibliotecă arse în curte. În urma cutremurului din 1977, Ceauşescu a decis restaurarea palatului şi folosirea acestuia ca spaţiu de înaltă reprezentare socialistă. Biserica a fost demolată în 1984, din ordinul dictatorului.

În zilele noastre, ansamblul Cotroceni, ale cărui lucrări de refacere fuseseră încheiate înainte de Revoluţia din 1989, devine sediu al Preşedinţiei României şi Muzeu Naţional, în latura veche a palatului.

Carol al II-lea

Se năştea pentru prima oară, în România, un pui de Aquilă Neagră. În cuibul de la Peleş, sub munţii stâncoşi.

Pe Donau, în Pădurea Neagră, se zice că din oul de vultur numai vultur iese; iar la noi că din stejar numai stejar răsare...

Mlădiţa regală bărbătească, în care toată suflarea românească şi-a pus speranţele şi încrederea, a şi fost reprezentată ca un pui ieşit dintr-un ou vulturesc, aşezat în cuib de rămurele.

Tânăra şi frumoasa principesă englezoaică Maria (nepoată de rege şi de ţar), căsătorită în ianuarie 1893 cu principele moştenitor Ferdinand, năştea numai după nouă luni primul băiat, la 3 octombrie, în extraordinarul castel Peleş, un palat ca din poveştile cu zâne şi feţi-frumoşi. Era botezat la 17 octombrie, cu mare pompă şi alai, la Mănăstirea apropiată Sinaia. În sinea sa, taciturnul Rege Carol I era fericit şi mulţumit, ordonând ca botezul să se facă în religia ortodoxă, cum prevedea textul constituţional. Purta numele său – Carol.

Mamă-sa Maria îl descrie ca pe un *„copil frumos, cu bucle blonde"*. *„Carol a fost un prunc superb, sănătos, voinic şi nemaipomenit de drăgălaş"*. De educaţia copilului minunat s-a ocupat personal Regele Carol I, deoarece ştia că va fi moştenitorul tronului, după el şi Ferdinand. I-a adus guvernante engleze ca să vorbească – alături de română – şi limbile străine. Primele studii le-a făcut cu profesori români,

ca să învețe limba, istoria, geografia şi religia țării sale. Vlăstarul Carol era inteligent şi sârguincios. Din adolescență era pasionat de lectura cărților, filatelie, botanică (la fel ca tatăl său alcătuia ierbare cu plante montane), dar şi de instrucția militară şi uniformele înzorzonate. La 11 ani defila în uniformă. În 1913, urma Academia militară de la Potsdam – Germania.

După ani, cu toată pregătirea atentă englezească şi nemțească, tânărul prinț Carol, născut şi crescut în România, şi-a decorat încăperile de la Cotroceni după propriul gust. Nepotu-său Paul, în cartea amintită spune: *„Pe cât se pare, a jupuit toate tapetele de pe pereți şi i-a văruit ca la casele țărăneşti. Şi-a adus covoare româneşti, mobilă românească şi sobă românească..."*

La douăzeci de ani, când se stingea Carol I, vlăstarul regal care-i purta numele era un june înalt, zvelt, prestant, foarte bine cultivat şi instruit, de o personalitate debordantă. Era înzestrat cu toate virtuțile bărbăteşti, unele dintre acestea aducându-i foarte mari necazuri şi o viață scandaloasă.

Iubea maşinile, avioanele, bogăția şi... femeile.

„Amoruri" sau trei căsătorii legale?

S-a scris o întreagă literatură, în România şi în Occident, despre „amorurile" lui Carol al II-lea. Autori români şi străini s-au întrecut în tratarea acestui subiect picant, fabulând sau romanțând copios în jurul unor fapte reale. Astfel s-a creat imaginea unui rege seducător, play-boy, afemeiat, desfrânat şi de o virilitate patologică, mai degrabă personaj literar, decât personalitate politică. Postura de Don Juan sau Casanova s-a suprapus şi a umbrit, pur şi

simplu, chipul real al unui cap încoronat, care – într-un timp de restrişte – a adus şi unele servicii ţării unde s-a născut şi pe care o iubea până la contopire.

Au fost exacerbate până la saturaţie iubirile fireşti ale unui om ca individ social, numai că el – ca principe moştenitor şi rege – se spunea că n-are dreptul la aceste iubiri. Fiecare gest bărbătesc de-al său a fost exagerat până la nebunie şi ficţiune romanescă.

Lecturăm cu pasiune pagini pitoreşti despre „culisele palatului regal", „amorurile principelui Carol", „secretele alcovului", dar iată că Paul de România, în documentata carte amintită, redă adevărurile atât din viaţa sentimentală a Regelui Carol al II-lea, cât şi din viaţa politică a ţării în care a domnit un deceniu, cu umbre, dar şi cu lumini.

De fapt, ce înţelegem noi? Că „amorurile" acestui personaj istoric n-au fost decât... trei căsătorii legale...

Prima căsătorie, secretă, a fost contestată şi a stârnit o furtună politică, deoarece iubita era româncă: **Ioana (Zizi) Lambrino**. Prinţul moştenitor Carol, care nu avea îngăduinţa să-şi expună viaţa pe front, se plictisea la Regimentul 8 Vânători de Munte din Tg. Neamţ, visând-o febril pe Zizi, de care era îndrăgostit lulea. Fata provenea dintr-o familie aristocratică greco-bizantină, fiind fiica maiorului decedat C. Lambrino, din anturajul Curţii. Acum se afla în refugiul de la Iaşi şi coresponda cu îndrăgostitul Carol. Hotărând deodată, fără ştirea părinţilor, de a se însura cu Zizi, Carol părăseşte garnizoana şi, deghizat în ofiţer rus, pleacă împreună la Odessa, unde se căsătoresc în taină la 31 august 1918. La Iaşi, unde se afla Curtea Regală şi Guvernul, scandalul s-a dezlănţuit. Ferdinand şi Maria i-au solicitat desfacerea

căsătoriei morganatice, hotărând să-l pedepsească pe vinovat cu „arest" la Mănăstirea Horaiţa – Neamţ. Din raţiuni de stat, deoarece Dinastia era în pericol, fericirea de zece zile s-a încheiat repede, prinţul moştenitor iubind-o în continuare pe Zizi cu înflăcărare şi trimiţându-i scrisori pasionale precum aceasta: „Idolul meu, viaţa mea, să nu plângi şi să nu spui că te-am trădat, că nu-i adevărat. Scumpo, comoara mea adevărată, tu şi numai tu eşti şi-ai să rămâi femeia mea". Şi după război au continuat legăturile, deşi desfacerea căsătoriei fusese hotărâtă. Numai că Zizi a rămas însărcinată şi, în 1920, aduce pe lume un băiat, botezat Carol Mircea, care avea starea civilă a copiilor din flori (naturali). Iar Carol este trimis într-o călătorie de studii în jurul lumii (India, Japonia, America), ca să i se stingă focul după Zizi şi să i se pregătească o surpriză.

A doua căsătorie, aranjată ca de obicei de casele regale domnitoare, s-a făcut la întoarcerea din costisitorul voiaj pe glob. La 10 mai 1921, a avut loc la Atena căsătoria prinţului Carol cu **Elena, prinţesă a Greciei, fiica regelui Constantin**, în urma căreia s-a născut la şapte luni un băiat, prinţul Mihai. Iar fosta iubită Zizi Lambrino a trebuit să se exileze la Neuilly, împreună cu fiul ei, cu o rentă viageră plătită de către Banca Regală a României. Nu s-a mai întors în ţară, precum Elena Văcărescu...

Naşterea prematură a micului Mihai marcase starea sănătăţii principesei Elena, care nu se simţea bine la Bucureşti şi probabil nici nu-l iubea pe Carol. Între ei a intervenit o răceală, mai ales că – între timp – prinţul o cunoaşte în 1922 pe Elena Magda Lupescu, o evreică roşcată, lascivă, cu ochii verzi, care-l va domina senzual o

viață întreagă. Magda era fiică de evreu creştinat. Pentru această nevastă despărțită de un mărunt ofițer român, Carol s-a îndepărtat foarte repede de fiica regelui Greciei. Părăsea o Elenă regală pentru o Elenă frivolă, din popor. Al doilea scandal izbucni şi, în 1925, amanta Lupescu trebuia să părăsească țara. Mândru şi neînduplecat, ca întotdeauna, Carol plecă după dânsa la Paris şi Veneția, de unde îl anunța pe rege că renunță la obligațiile de principe moştenitor.

A treia căsătorie, chiar cu metresa evreică **Elena Magda Lupescu**, se săvârşi foarte târziu, spre apusul vieții lor, după ce Carol al II-lea viețuise efectiv cu ea, ca amanți, vreo 28 de ani. Duduia trăise cu regele 10 ani (1930-40) ca o regină, nerecunoscută şi neîncoronată, apoi îl urmă fidel în exilul din Occident şi America şi, abia în 1949, ei catadicsesc să se cunune religios, în vila lor din Estoril-Portugalia, asistați de un preot ortodox.

Carol se stinge în 1953, la 59 de ani, bolnav de cancer. Marea lui dragoste Elena Magda (devenită Elena de Hohenzollern) i-a supraviețuit un sfert de secol, până în 1977. Iar ex-regele Carol, atât de defăimat în viață şi post-mortem, pentru vinovății reale şi imaginare, a fost înmormântat la Mănăstirea Sao Vicente, lângă rămăşițele pământeşti ale regilor Portugaliei, cu care se înrudea. O Aquilă Neagră muşca țărâna departe de cuibul carpatin...

În februarie 2003, rămăşițele pământeşti ale regelui Carol al II-lea au fost aduse acasă, cu avionul, organizându-se o ceremonie fastuoasă, transmisă în direct la televiziune. Regele Mihai I nu a participat, dar a autorizat-o pe Principesa Margareta să-l reprezinte la ceremoniile de la Otopeni şi de la Curtea de Argeş, loc unde au fost depuse atât osemintele fostului rege, cât şi ale ultimei sale soții Elena Lupescu.

La Otopeni, Principele Radu de Hohenzollern-Veringen a dat citire mesajului Casei Regale a României:

„Veți fi de acord că, pentru Familia Regală a României, ziua de astăzi reprezintă un eveniment național şi personal. Tot ce ASR Principesa Margareta şi cu mine putem spune, în numele întregii Familii Regale, este că salutăm eforturile guvernului român pentru împlinirea acestui act creştinesc şi patriotic. Suntem, de asemenea, recunoscători guvernului şi poporului Portugaliei, sora noastră latină, care a dat găzduire Regelui Carol atâtea decenii. Aceasta nu este o simplă ceremonie de îngropare, ci o împăcare cu trecutul şi un act de dreptate istorică. Inima zbuciumată a lui Carol al II-lea se întoarce acolo unde îi este locul: printre regii acestei țări, predecesorii lui, care au obținut Independența României şi Unirea noastră. Lunga călătorie a unui rege care a servit națiunea noastră se încheie aici."

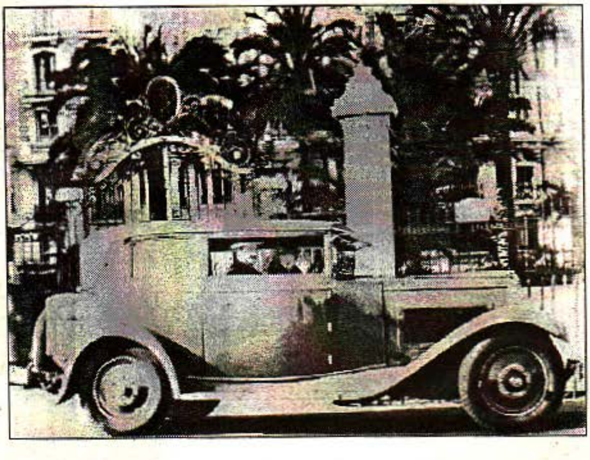
Dosarul cu acuzații grave

Chiar şi după Revoluția din 1989, continuă să apară cărți antidinastice, scrise evident de autori republicani, care ne oferă un voluminos dosar cu acuzații grave. Reproducem lapidar doar câteva referitoare la Regele Carol al II-lea.

Întrecându-i în lăcomie pe predecesorii săi, afirmă detractorii, imediat ce s-a aşezat în tron (1930), după înlăturarea fiului-rege Mihai, a umflat **lista civilă a Casei regale**, de la 22 milioane (cât aveau regele Mihai şi regența) la următoarele cifre: 40 milioane pentru Carol, 20 milioane pentru regina Maria, mama sa, 7 milioane pentru Mihai (proclamat mare voievod de Alba Iulia) şi alte 7 milioane pentru regina-mamă Elena. În „apogeul lăcomiei", regele acapara nesățios acțiuni la 40 întreprinderi industriale, totalizând 600 milioane lei. Devenise cel mai bogat acționar. Industriaşii Malaxa şi Auschnitt au depus pe biroul regelui un cec de 100 milioane lei. În general, afirmă analiştii antimonarhici, Carol a sporit, în zece ani de domnie,

moştenirea primită de la tatăl său Ferdinand cu 1 miliard de lei, de cinci ori mai mult decât moştenise. Alt miliard ar fi fost transferat în străinătate, înainte de abdicare.

Averea fostului monarh era fabuloasă, fiind înscrisă detaliat în Raportul unei comisii speciale instituite de Antonescu. Dosarul cuprindea darurile primite de suveran de la particulari bogaţi, bunuri şi bani furaţi de la stat. Curtea de Casaţie îl obliga, printr-o decizie din 1941, să restituie bunurile însuşite ilegal în valoare de peste un miliard lei, ca despăgubiri. Numai că fostul rege părăsise România, în 1940, cu un tren special de 12 vagoane, plin cu tablouri, obiecte valoroase şi bani. Între acestea, se aflau 41 tablouri scumpe de Tizian, Caravaggio, El Greco, Rubens sau Rembrandt, care aparţineau statului român. În gara Timişoara, asupra trenului s-au tras focuri de armă (desigur, erau duşmanii săi legionari). Trenul bogăţiilor a traversat Europa, iar de la Lisabona, perechea Carol-Lupeasca ajunge în Cuba, Mexic, Brazilia, unde Carol şi-a cumpărat o proprietate. Când au ajuns în Brazilia (1944), bagajele lor constau din 40 de cufere şi 67 geamantane, două automobile luxoase, şase câini şi o colecţie superbă de bijuterii, coroane regale şi pietre preţioase. În anul 1949, amanta Elena

Carol al II-lea cu Elena Lupescu în exil

(Magda) Lupescu nu mai era nici Grümberg, nici Wolf, nici Tâmpeanu, nici Duduia, ci Alteța Sa Regală Elena, principesă de Hohenzollern, posesoare a unei averi uriașe. După moartea lui Carol, s-a deschis la Lisabona (unde perechea Hohenzollern se stabilise, la întoarcerea din America) un proces de partaj, dar nici fostul rege Mihai, nici fratele său vitreg Mircea Lambrino n-au pus mâna pe râvnita avere.

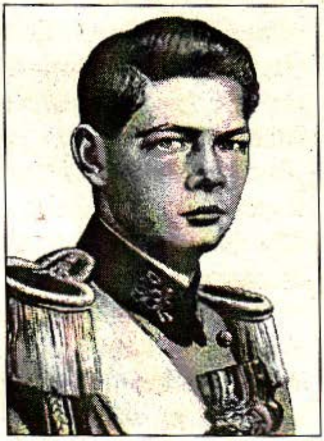
„Care este adevărul cu privire la soarta financiară a lui Carol? – se întreabă nepotul său Paul Lambrino în cartea amintită **Carol al II-lea**. *Ani de zile au circulat tot felul de povești în legătură cu milioanele depuse în bănci străine, cu tablouri El Greco și cu bani lichizi stivuiți în valize. Principele Nicolae cita în Jurnalul său 30 de milioane de dolari, confundându-le cu cele 50 milioane de dolari din fondurile românești înghețate, în oct. 1940, de Statele Unite, pentru a le împiedica să cadă în mâinile nemților. Este adevărat că, mai târziu, Carol și-a revendicat drepturile asupra anumitor capitaluri depuse la „Chase Manhattan Bank", dar n-a intrat în posesia lor decât cu mare greutate... Sumele în discuție nu erau de ordinul celor sugerate de dușmanii lui: când a părăsit România, Carol dispunea de foarte puțini bani..."*

După cele înfățișate mai sus, ne punem fireasca întrebare: Carol al II-lea și-a jefuit realmente țara, furând miliarde? Ori dușmanii săi învederați au născocit povestea cu averea fabuloasă a fostului suveran, pentru a-l defăima de tot în fața istoriei?

De aceea, se așteaptă cercetarea obiectivă, nepărtinitoare a unui istoric debarasat de patimile politice. Ca să ne spună... adevărul adevărat!

Regele Mihai

Al patrulea rege din dinastia Hohenzollern-Sigmaringen a văzut lumina zilei la 25 oct. 1921, la Sinaia. E fiul legitim al prinţului moştenitor Carol şi al Elenei, fiică a regelui Constantin al Greciei. Fusese conceput la prima întâlnire nupţială a tinerilor căsătoriţi, în primăvara acelui an. Bunicii dinspre tată erau Regele Ferdinand şi Regina Maria. Ferdinand îşi luase în braţe nepotul până la 5 ani ai acestuia, apoi se stinse la Pelişor (1926), nefericit pentru că speranţa sa, fiul moştenitor de Coroană Carol al II-lea, renunţase la tron din pricina patimii necontrolate faţă de femei. Practic, rebelul Carol îşi părăsise soţia (principesa Elena) şi copilul (Mihai, născut la şapte luni) pentru a trăi în străinătate cu amanta sa Elena Lupescu – aşa cum povesteam mai înainte.

În trupul micului vlăstar născut în Carpaţi şi botezat în religia ortodoxă curgea, aşadar, **sânge albastru**, din marile familii nobiliare şi regale europene. Mama îi era grecoaică, iar tatăl – neamţ românizat. Prin bunicul Ferdinand, Mihai se lega strâns de augusta familie germană Hohenzollern, iar prin regina Maria, bunica sa românizată, se lega prin sânge nobil de familiile regale engleză şi rusă. S-ar zice că, în culcuşul românesc, se ivise un pui de Aquilă Neagră înzestrat cu cele mai alese gene din Europa.

Odorul, protejat şi bine crescut din faşă, s-a trezit – printr-un noroc nemaipomenit – principe moştenitor şi apoi rege la numai 6 ani. Cel botezat Mihai, în amintirea marelui

domn român Mihai Viteazul, îi succeda bunicului său Ferdinand, între 1927-1930. Fiind copil, s-a aflat sub un **consiliu de regență** (constituit la 4 ianuarie 1926), format din principele Nicolae (fratele lui Carol al II-lea), patriarhul Miron Cristea şi primul Preşedinte al Curţii de Casaţie, Gh. Buzdugan (din 1929, Const. Sărăţeanu).

Tatăl său exilat Carol, însă, s-a întors clandestin în ţară, şi, cu sprijinul unor politicieni şi ofiţeri, a fost proclamat, la 8 iunie 1930, Rege al României sub numele Carol al II-lea. Fostul copil-rege Mihai I, la 9 ani, redevine prinţ moştenitor, primind drept consolare de la taică-său titlul de Mare voievod de Alba-Iulia. Mihai a crescut cuminte în umbra năbădăiosului său părinte, regele Carol, care – în cei zece ani de domnie (1930-40) – n-a trăit efectiv cu Regina-mamă Elena, ci cu veşnica sa amantă Elena Magda Lupescu.

Micul rege creştea voinic, educat de mama sa, Principesa Elena. Învăţa, se juca, călărea, era fascinat de zborul avioanelor, de costumele militare înzorzonate şi de ceremonialul protocolurilor regale.

Şcoala palatină

După isprăvirea Şcolii primare la Castelul Peleş (1928-1932), având-l ca mentor pe prof. Nicolae Saxu, Mihai a urmat studiile într-o clasă specială, organizată şi urmărită personal de tatăl său. Era clasa (sau şcoala) **palatină**, formată după principii pedagogice sugerate de savanţii Dimitrie Gusti şi Nicolae Iorga.

Cum au fost selectaţi elevii care urmau să fie colegi şi prieteni cu Mihai? Pentru a se completa lista copiilor cu care

făcuse Mihai şcoala primară, au fost testaţi sute de elevi care obţinuseră media 10 la admiterea în liceu, toţi trebuind să fie perfect sănătoşi. Clasa palatină a fost alcătuită din copii provenind din toate provinciile României, din diferite pături sociale. Pe lângă români au fost aleşi şi câte un fiu al principalelor minorităţi (maghiară şi germană). Corpul profesoral era format din personalităţi de elită ale timpului: pedagogi, ofiţeri, artişti.

Programa şcolii palatine era conformă cu a liceelor din ţară, adăugându-se activităţi suplimentare legate de cercetăşie şi apoi străjerie. Elevul Mihai era tratat la fel ca ceilalţi colegi, fără a fi protejat. La finele anilor liceali, pentru toţi se organizau excursii de documentare prin toate provinciile româneşti, pentru studiu la faţa locului a istoriei, geografiei, economiei, ştiinţelor naturii, artelor şi vieţii cotidiene a oamenilor pământului. Acestea urmăreau ca adolescentul, viitorul rege, să cunoască excelent limba, religia, obiceiurile, istoria şi cultura poporului său. Mihai a fost astfel crescut şi pregătit pentru funcţia supremă în stat.

Conform tradiţiei din familia Hohenzollern, i s-a făcut şi o severă pregătire militară, în 1937 fiind înălţat, la Sinaia, la gradul de sublocotenent şi depunând jurământul ca orice ostaş.

La 6 sept. 1940, Carol al II-lea este obligat să abdice în favoarea fiului său Mihai, care până la 30 dec. 1947 este, pentru a doua oară, rege al României. Redevenise monarh la nici 19 ani şi cugetase la greşelile părintelui său, plecat cu Lupeasca în Occident şi America. În convorbirile cu scriitorul Mircea Ciobanu, Mihai I spunea că *„după plecarea Regelui, am simţit că intru într-o lume plină de primejdii"*. Aşa a şi fost!

A doua domnie

Cu firea sa calmă, cumpătată şi tolerantă, tânărul rege trăise în umbra vulcanicului său tată-autocrat şi, uşor debusolat, a intrat în captivitatea altui bărbat cu mână forte, Generalul Ion Antonescu, cel care, de fapt, preluase prerogativele regale de decizie statală. Izolat de viaţa publică, el află că, în iunie 1941, România declarase război Uniunii Sovietice. Era fericit de realipirea Basarabiei răpită de Kremlin în 1940, însă considera că Generalul făcuse o mare greşeală politică trimiţând ostaşii noştri peste Nistru, ca să lupte alături de armata hitleristă.

Regele Mihai opta pentru o pace separată cu Aliaţii, contra Germaniei lui Hitler. Momentul s-a ivit în 1944, în timpul ofensivei sovietice. La 23 august, convocat de Suveran la Palatul Regal, Antonescu refuză să ceară armistiţiul ori să-şi dea demisia. Imediat este arestat. Hitler a ordonat prinderea lui Mihai I, viu sau mort. Palatul Regal a fost bombardat de nemţi. Însă românii şi-au sprijinit regele şi au întors armele contra Germaniei naziste, ieşind din Axă. Datorită Actului de la 23 aug. 1944, războiul antihitlerist a fost scurtat cu 6 luni.

Numai că ţara intrase sub cizma lui Stalin. Vreo 300 de comunişti amărâţi din România, susţinuţi de un milion de soldaţi sovietici, au impus brutal regelui, în martie 1945, guvernul comunist al lui Petru Groza. La câteva luni, Mihai I îi cere lui Groza să demisioneze, însă acesta se opune. Atunci Regele intră în faimoasa „grevă regală", refuzând să primească miniştrii şi să semneze decretele.

Când şi-au întărit poziţia, comuniştii au făcut presiuni directe asupra Suveranului, ca să semneze actul de abdicare. Primul-ministru Petru Groza şi secretarul general al partidului comunist Gh. Gheorghiu-Dej l-au şantajat, la 30 decembrie 1947, că dacă nu iscăleşte în acea noapte vor fi împuşcaţi 1000 de studenţi arestaţi pentru că manifestaseră în favoarea Regelui. În această situaţie gravă, Mihai I a spus: **„Nu va curge sânge din pricina mea"** şi a semnat abdicarea. Însă, când a ajuns în exil, el a declarat formal, la Londra şi New York, că semnătura sa a fost smulsă prin constrângere şi, deci, abdicarea este nulă şi neavenită.

Regele alungat

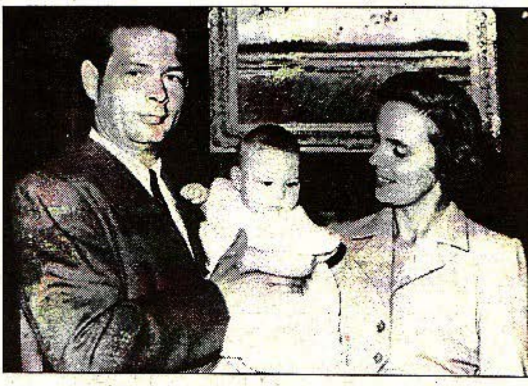
După câteva zile, însoţit de Regina-Mamă Elena, Mihai I a fost silit să părăsească ţara. În noaptea de 3 spre 4 ianuarie 1948, la graniţa româno-iugoslavă trenul regal a fost oprit numai două minute, timp în care specialişti în căi ferate au detaşat vagoanele cu bagaje. Aşa că Regele Mihai a ajuns în străinătate **numai cu hainele de pe el**. Şi totuşi, pentru a-l defăima, comuniştii au ţesut fel de fel de poveşti legate de bogăţiile furate cu trenul regal.

În exil, ca să-şi câştige pâinea de toate zilele, fostul rege al României a fost pilot de încercare pentru instrumentele

de zbor fără vizibilitate la o uzină de avioane, apoi „brooker" într-o firmă greco-americană din New York. S-a stabilit în Elveția, la Versoix-Lausanne.

S-a căsătorit cu **Principesa Ana de Bourbon-Parma**, fiica Principelui René de Bourbon-Parma şi a Principesei Margareta a Danemarcei. Împreună cu familia sa, a fost refugiată în Statele Unite. În timpul războiului, Ana s-a alăturat grupului „Rochambeau", constituit din rezistente franceze, participând ca şofer de ambulanță la campania Mareşalului Leclerc. Fapt pentru care a fost decorată cu Crucea de Război a Franței.

Au cinci fiice: **Margareta, Elena, Irina, Sofia** şi **Maria**. De asemenea, şi patru nepoței: Nicolae şi Elisabeta Karina, copiii Principesei Elena, măritată cu un profesor universitar englez, Mihai şi Angelica – născuți de Principesa Irina, căsătorită în Statele Unite cu un suedez.

Prima fică a Regelui Mihai, **Margareta**, a obținut diplomele universitare în sociologie, drept internațional şi ştiințe politice la Universitatea din Edinburg (Anglia).

După evenimentele din 1989, revenirea acasă a Regelui Mihai I s-a desfăşurat anevoios şi chiar cu unele incidente, care dovedesc faptul că puterea neocomunistă de la Bucureşti încă nu era capabilă să inițieze o reconciliere națională, o împăcare cu trecutul, un act de dreptate istorică față de Dinastia Română, care a avut merite incontestabile în păstrarea ființei poporului nostru şi modernizarea țării între 1866 şi 1947.

Regele întors acasă

Prima tentativă de întoarcere a regelui în țară, după un exil prelungit de peste patru decenii, s-a lovit de obtuzitatea noii puteri, care se temea de reinstaurarea monarhiei. Sosit la Otopeni cu avionul, lui Mihai I i se refuză intrarea pe pământul natal, fapt care determină mişcările dinastice să reacționeze energic. Reacționează evident şi Occidentul, care consideră că în România încă nu s-a instaurat practic democrația europeană.

Abia mai târziu, sub presiunea țărilor apusene şi a opiniei publice româneşti, autoritățile îşi îndulcesc glasul şi acceptă

ca fostul suveran să păşească pe pământul României. Luat la întrebări la postul public de televiziune, în legătură cu relaţia sa cu Regele Mihai, preşedintele Ion Iliescu a recunoscut în direct:

„Poate am greşit într-o vreme, influenţat de starea de spirit, de încorsetarea în care mă aflam şi tensiunea în care lucram." El a spus că îşi asumă personal această greşeală, adăugând: „Cred că a sosit momentul ca să netezim comunicarea şi să realizăm mai multă normalitate în ţară". Şi astfel, Iliescu a fost nevoit să-l... invite în România pe fostul rege. Ba mai mult, el n-avea nimic împotrivă ca Regele Mihai I să se implice activ în viaţa politică a ţării, urmând exemplul Regelui Simeon al II-lea al Bulgariei.

Şi astfel, Regele Mihai şi Regina Ana sosesc în România. Atât în Capitală cât şi în vizitele prin ţară, milioane de români îl întâmpină şi-l văd „în carne şi oase" pe fostul rege, despre care auziseră din manualele şi cărţile de istorie. Deşi vârstnic acum, Mihai I e înalt, prezentabil, distant ca un suveran, cu un surâs rece pe faţă. Nu e un bătrân ramolit, cum spuneau unii, ci are încă o figură de atlet, coborând degajat de la volanul unei maşini luxoase şi discutând cu oamenii, ca altădată. Unii monarhişti îl doresc din nou şef al statului pentru a salva ţara din cumplita sărăcie a tranziţiei, cu ajutorul Occidentului capitalist, alţii îl întâmpină cu răceală sau din simplă curiozitate, rămânând în continuare republicani.

Azi, după 13 ani de la Revoluţia din 1989, regele încă trăieşte, iar dacă ar fi fost reinstaurată atunci monarhia, mai domnea încă o dată şi poate, zic unii, România era mai repede integrată în structurile democratice şi strategice europene. Legăturile actuale cu puterea sunt foarte bune, regele fiind practic un sol al României în relaţiile cu statele occidentale, aducând servicii reale ţării unde s-a născut. Se întâlneşte frecvent cu preşedintele nostru, chiar în Palatul Cotroceni, care i-a aparţinut. Suveranului i-au fost restituite,

în mod legal, o parte din proprietățile şi moştenirile sale, în prezent locuind în fostul palat regal – **Palatul Elisabeta din Bucureşti,** dar şi în Elveția, unde a trăit mulți ani în exil. Casa Regală şi Fundația „Principesa Margareta a României" au o activitate meritorie artistică, umanitară şi politică, în climatul de normalitate care s-a instaurat, cu mare întârziere,

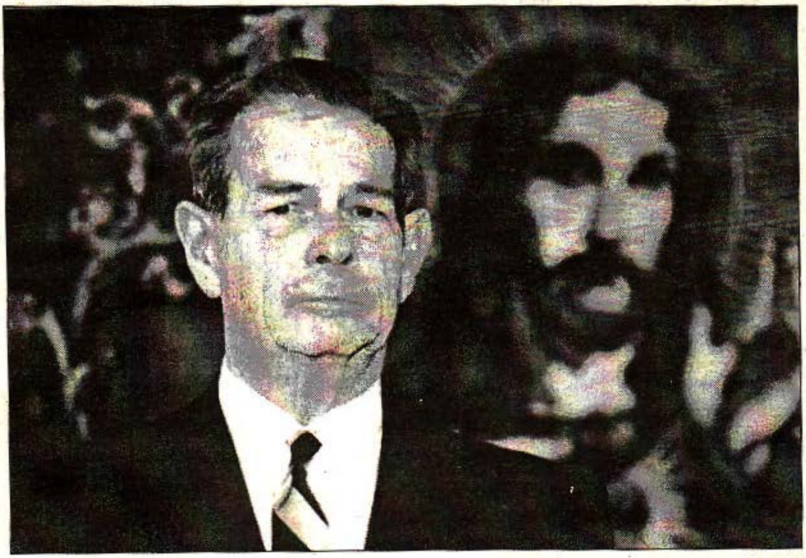
în țara noastră. Se știe că cea mai mare dintre fiice, Principesa Margareta, s-a căsătorit cu Radu Duda, fost actor, fiu de doctor din Iași, care este cunoscut azi sub numele de Principele Radu de Hohenzollern-Veringen (primind acest titlu de noblețe).

Să mai amintim faptul că, după aproape 55 de ani, Regele Mihai I a revenit la Palatul Elisabeta, proprietatea sa recăpătată de la Statul român. Acest palat este un loc istoric memorabil. A fost construit în 1936 pentru principesa Elisabeta, fosta regină a Greciei și sora regelui Carol al II-lea. Într-unul dintre saloanele acestui edificiu frumos, Mihai I a fost forțat de comuniști să semneze actul abdicării sale în seara zilei de 30 decembrie 1947. După plecarea în exil a familiei regale, imobilul a devenit casa de protocol a noii puteri comuniste acaparatoare. Era palatul de protocol de gradul „0" pentru președinți de state, unde au fost găzduiți Charles de Gaulle, Juan Carlos al Spaniei, președintele Suharto al Indoneziei sau Erick Honeker, secretarul general al Partidului Comunist din R.D.G.

De asemenea, Regele Mihai a devenit... cetățean de onoare al Aradului. În această localitate, Casa Regală a avut renumitul **Castel de la Săvârșin**, naționalizat forțat de către

comunişti, după abdicare. Însă Regele Mihai a cerut retrocedarea castelului arădean şi a obţinut o sentinţă favorabilă la Tribunalul Arad, în anul 2000, care a fost executată numai cu aprobarea autorităţilor de la Bucureşti. Deci încă o proprietate privată a regelui i-a fost retrocedată. Cunoscut este faptul că acest castel din sec. al XVII-lea, împreună cu domeniul, a fost cumpărat de Mihai I în 1943 de la baronul Stircea Mocioni. După naţionalizare, au pus mâna pe proprietatea privată a fostului rege tovarăşii de la Ministerul Afacerilor Interne, apoi cei de la „protocolul" lui N. Ceauşescu, fostul cizmar, devenit dictator comunist, căruia îi plăcea nespus Castelul Săvârşin, renovat şi rezervat special pentru el (a fost găzduit aici de 7 ori). În mod firesc, acest castel a fost restituit proprietarului, la fel ca Palatul Elisabeta şi alte clădiri revendicate, pe bună dreptate, de fostul suveran.

Regele alungat a revenit acasă în România, într-un climat de democraţie şi normalitate, ţara noastră dovedind, din acest punct de vedere, că merită să fie integrată în Europa civilizată contemporană.

GENEALOGIA REGILOR ROMÂNIEI

Carol Anton
(1811–1885)
Prinț de Hohenzollern

(1834)
căsătorie (c) cu

Josephine
(1813–1900)
fiica Marelui Duce
Carol de Baden

Leopold
(1835–1905)
Prinț de
Hohenzollern

(c)

Antonina
(1845–1913)
fiica reginei
Maria II și a regelui
Ferdinand II ai
Portugaliei

CAROL I
(1839–1914)
Prinț al României
(1866)
Rege al României
(1881)

(c)

ELISABETA
(1843–1916)
Prințesă de Wied
(pseud. lit.
„Carmen Sylva")

alți
patru
copii

alți doi copii

FERDINAND I
(1865–1927)
Rege al României
(1914)

(c)

MARIA („Missy")
(1875–1938)
fiica lui Alfred,
Duce de Edinburg

CAROL II
(1893–1953)
Rege al
României
(1930–1940)

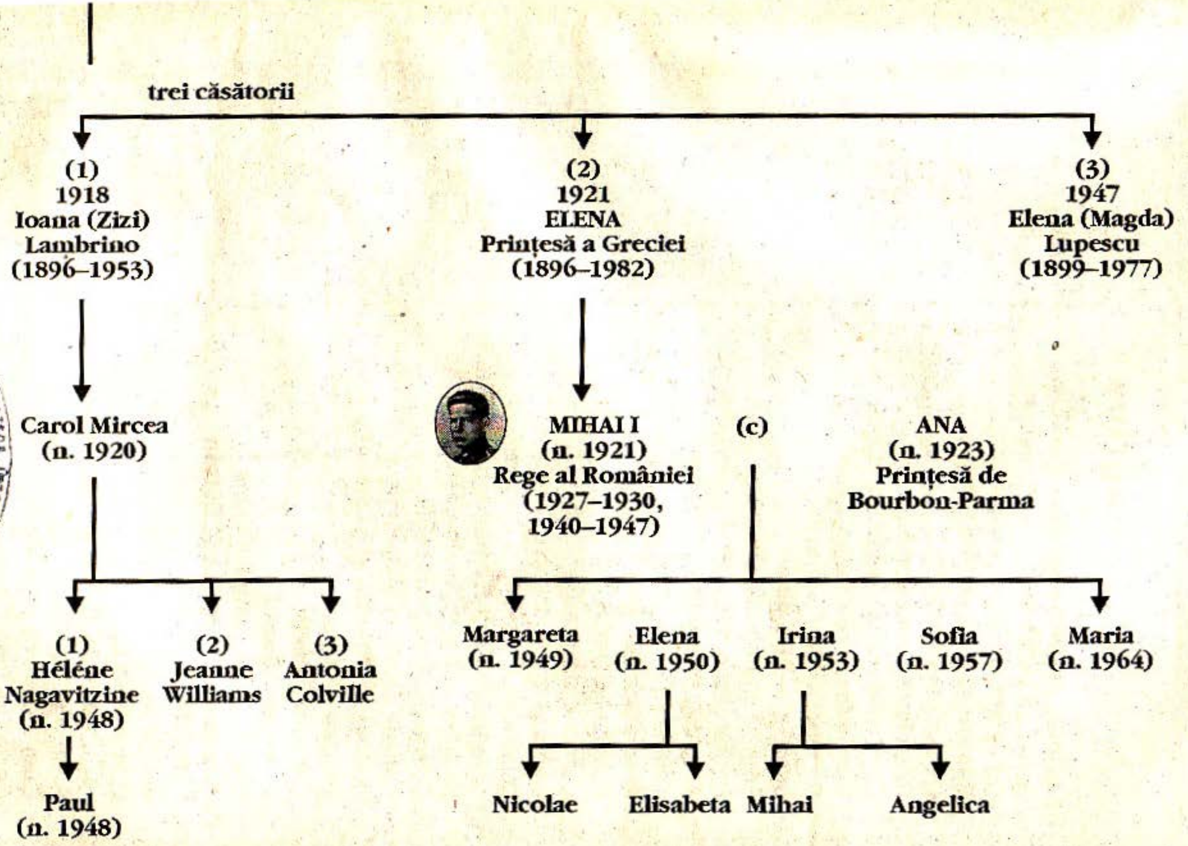
Elisabeta
(1894–1956)
(c) cu regele
George II al
Greciei

Maria
(„Mignon")
(1900–1961)
(c) cu regele
Alexandru I
al Iugosla-
viei – 3 copii

Nicolae
(„Nicky")
(1903–1977)
(c) (1) cu
Ioana Doletti
(1907–1963)
(2) cu Thereza
Figueira
de Mello

Ileana
(1909–1991)
(Maica
Alexandra)
(c) (1) cu
Anton de
Austria – 6
copii, (2) cu dr.
Ștefan Isărescu

Mircea
(1913–1916)

trei căsătorii
(1)
1918
Ioana (Zizi)
Lambrino
(1896–1953)
(2)
1921
ELENA
Prințesă a Greciei
(1896–1982)
(3)
1947
Elena (Magda)
Lupescu
(1899–1977)
Carol Mircea
(n. 1920)
MIHAI I
(n. 1921)
Rege al României
(1927–1930,
1940–1947)
(c)
ANA
(n. 1923)
Prințesă de
Bourbon-Parma
(1)
Héléne
Nagavitzine
(n. 1948)
(2)
Jeanne
Williams
(3)
Antonia
Colville
Paul
(n. 1948)
Margareta
(n. 1949)
Elena
(n. 1950)
Irina
(n. 1953)
Sofia
(n. 1957)
Maria
(n. 1964)
Nicolae
Elisabeta
Mihai
Angelica

GENEALOGIA REGILOR ROMÂNIEI

Carol Anton (1811–1885) Prinț de Hohenzollern — (1834) căsătorie (c) cu — Josephine (1813–1900) fiica Marelui Duce Carol de Baden

- Leopold (1835–1905) Prinț de Hohenzollern (c) Antonina (1845–1913) fiica reginei Maria II și a regelui Ferdinand II ai Portugaliei
  - alți doi copii
  - FERDINAND I

- CAROL I (1839–1914) Prinț al României (1866) Rege al României (1881) (c) ELISABETA (1843–1916) Prințesă de Wied (pseud. lit. „Carmen Sylva")

- alți patru copii

FERDINAND I (1865–1927) Rege al României (1914) (c) MARIA („Missy") (1875–1938) fiica lui Alfred, Duce de Edinburg

- CAROL II (1893–1953) Rege al României (1930–1940)
- Elisabeta (1894–1956) (c) cu regele George II al Greciei
- Maria („Mignon") (1900–1961) (c) cu regele Alexandru I al Iugoslaviei – 3 copii
- Nicolae („Nicky") (1903–1977) (c) (1) cu Ioana Doletti (1907–1963) (2) cu Thereza Figueira de Mello
- Ileana (1909–1991) (Maica Alexandra) (c) (1) cu Anton de Austria – 6 copii, (2) cu dr. Ștefan Isărescu
- Mircea (1913–1916)

CAROL II — trei căsătorii

- (1) 1918 Ioana (Zizi) Lambrino (1896–1953)
  - Carol Mircea (n. 1920)
    - (1) Héléne Nagavitzine (n. 1948)
      - Paul (n. 1948)
    - (2) Jeanne Williams
    - (3) Antonia Colville
- (2) 1921 ELENA Prințesă a Greciei (1896–1982)
  - MIHAI I

- (3) 1947 Elena (Magda) Lupescu (1899–1977)

MIHAI I (n. 1921) Rege al României (1927–1930, 1940–1947) (c) ANA (n. 1923) Prințesă de Bourbon-Parma

- Margareta (n. 1949)
- Elena (n. 1950)
  - Nicolae
  - Elisabeta
- Irina (n. 1953)
  - Mihai
  - Angelica
- Sofia (n. 1957)
- Maria (n. 1964)

Cuprins

Profesorii de istorie, învățătorii
și părinții pot comanda avantajos cartea,
pentru toată clasa, cu plata la primirea
coletului (ramburs), la adresa:
Editura PORȚILE ORIENTULUI Iași
Telefon/Fax: 0232/23.93.93
Str. Carpați 10, bl. 912, et. 1,
ap. 2, Iași – 700729

Apărut: 2003
ISBN 973–9297–73–0

Tipografia MULTIPRINT IAȘI
Calea Chișinăului 22, et. 6, Iași 700729
Tel.: 0232-211225, 236388, Fax: 0232-211252

Vasile Lupu

Constantin Brâncoveanu

Dimitrie Cantemir

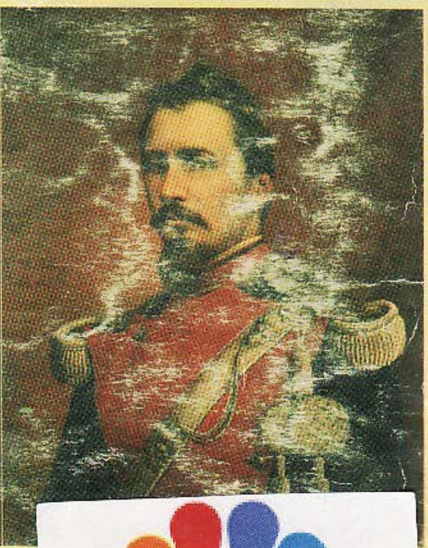

Regele Carol I

Regina Elisabeta

EDITURA PORȚILE ORIENTULUI

ISBN 973 - 9297 - 73 - 0

